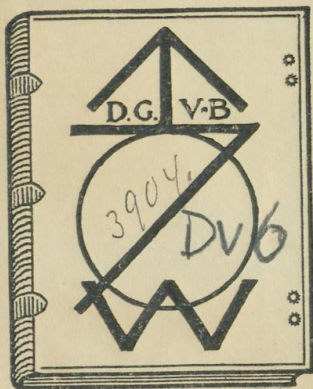

UNIVERSITÄTS- und
Landesbibliothek
Düsseldorf

V-5

119

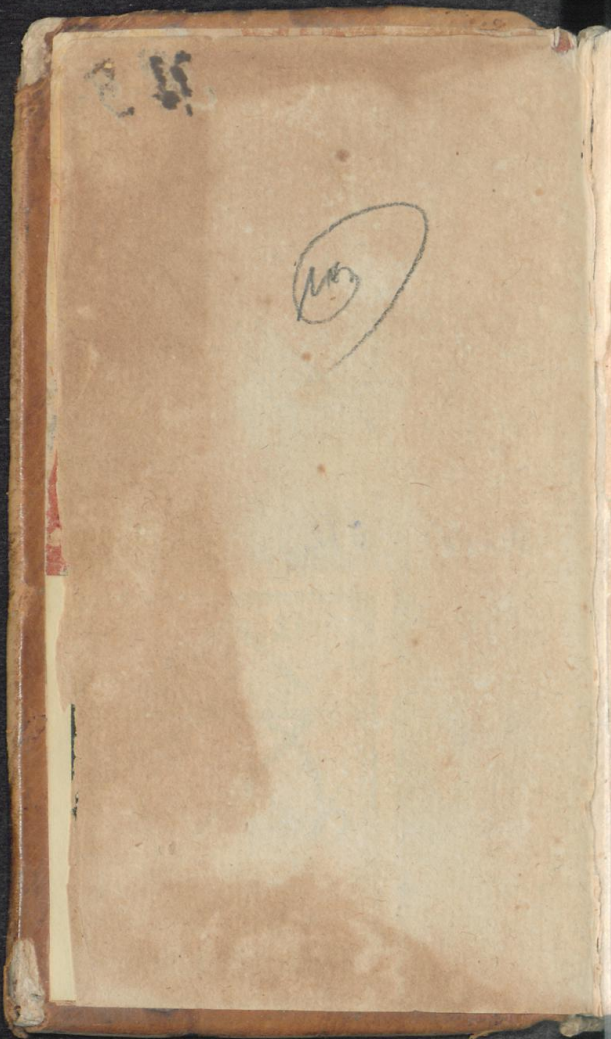
coll
11/12
0

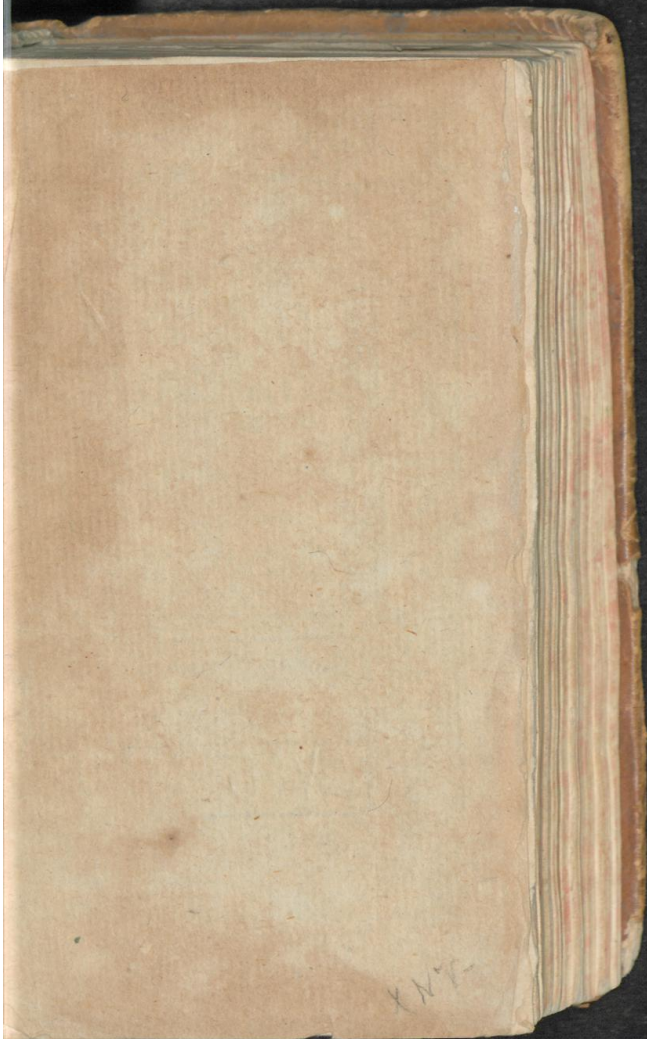
24614.47

WALLER. 313.

Hammer VII/38285

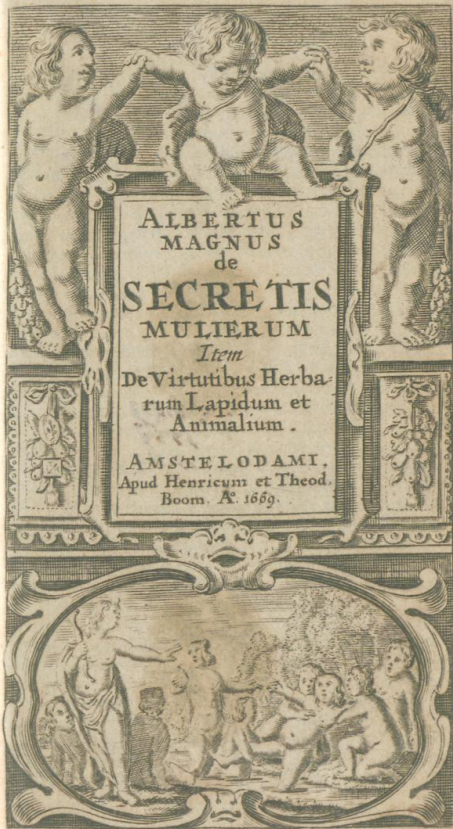
Bonnard I/138

1801

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
- Med.-Naturwiss. Abt. -
DÜSSELDORF
V 5

ALBERTUS
MAGNUS
de
SECRETIS
MULIERUM

Item
De Virtutibus Herba-
rum Lapidum et
Animalium.

AMSTELODAMI.
Apud Henricum et Theod.
Boom. A^o 1669.

Lucci

Rara
Dr 6

*1733
d. R.*

1733

3
 P R O E M I U M .

Scribit Philosophus philosophorum princeps: Homo est optimum eorum, quæ sunt in mundo: & mundus sumitur hic pro omnibus contentis in sphaera activorum & passivorum, scilicet pro elementis & elementatis; isto præsupposito probatur propositio. Illud est optimum cuius generationis causæ sunt nobilissimæ: sed sic est de homine, ergo. &c. Major patet, quia effectus sortitur nobilitatem ex causis. Minor probatur de materia hominis. Unde materia hominis secundum Medicos ponitur esse menstruum mulieris cum spermate viri, quia illa ambo intrant compositionem hominis, sicut lac coagulatur sub materia casei. Sed Philosophi materiales ponunt, quod menstruum mulieris sit materia, & semen viri sit efficiens, ita quod semen viri se habet ad menstruum mulieris, sicut artifex ad artificium, ut attestatur Averroes 7. Metaph. Digressionibus de Idæis. Item Phil. 5. Metaph. cap. 10. dicit, quod sperma viri ad causam effectivam reducitur: & quocunque modo dicatur, semper patet quod materia hominis est excellentissima, & inter omnia semina nobilissima. Secundo probatur, illud est optimum, quod in suis partibus assimilatur corpori nobilissimo, sed homo est huiusmodi, ergo, &c. Major patet, quia assimilatio sequitur naturam rei. Minor probatur, quia homo assimilatur cælo, quantum ad duodecim signa zodiaci, quorum tria sunt calida virtualiter, scilicet Aries, Gemini, Leo: illis correspondent tria membra in homine, scilicet cor, hēpar, & testiculi: Item tria frigida, scilicet Cancer, Taurus, & Virgo: & illis correspondent intestina, vesica & diaphragma: Item tria sunt humida, scilicet Scorpio, Aquarius & Pisces, quibus correspondent cerebrum, stomachus & pulmō: Item tria sunt sicca, scilicet Capricornus, Sagittarius & Libra; quibus correspondent splen, fel,

A 2

&

& renes Unde dicit. 12. Metaph. quod totum cœlum est sicut unum compositum contiguum, igitur debemus esse inclinati ad notitiam præsentis libri, qui tractat de generatione humana. Cujus causa efficiens dicitur fuisse Albert. Mag. desumptis plerisque ex Aristotele, qui fuit sufficienter tritus sive literatus in experimentis, & à mulieribus informatus. Et maxime in libro de animalibus, qui postquam totum mundum cum Alexandro circumvit, librum de animalibus composuit. Et supponitur philosophiæ naturali, quia est unus liber de parvis naturalibus, & non pure naturalis, sed partim medicinalis.

P R O O E M I U M.

Dilecto sibi in Christo socio & amico, N. clerico de tali loco: veræ sapientiæ, & augmentum continuum vitæ præsentis.

Istius libri subjectum est ens mobile, contractum ad naturam secretorum mulierum, ut ipsis infirmantibus, possimus dare remedia: & ipsis consentientibus, scire dare pœnitentiæ debitas ad delictum. Et dividitur primo in duas partes, scilicet præmialem & executivam. Pars executiva ibi, sicut scribitur, &c. Primo auctor salutat personam cui scribit, dicens. Ego Albertus morans Parisiis, Dilecto sibi in Christo socio & amico. Ibi tangitur causa efficiens, movens, & mota. Movens fuit quidam Sacerdos, qui rogavit dominum Albertum, ut sibi scriberet librum de secretis mulierum. Et hoc ideo, quia mulieres sunt tempore menstrui venenosa, ita quod intoxicant animas per usum, inficiunt pueros in cunis, maculant speculum bene tersum, & quandoque faciunt coeuntem cum ipsis leprosum fieri, quandoque cancrifum. Et quia malam non evitatur nisi cognitum: ideo necesse est volentibus abstinere, cognoscere immunditiam coitus, & multa alia quæ in hoc libro docentur, & sic Albertus videns quod juste peteret, consentit ei, & sic tangitur causa efficiens: mota, tam dicitur, scribo, &c. Sapientia est cognitio Dei & perpetuorum effectuum. Et ideo dicit Philosophus in præmio Metaphysico. De Deo propriè non est

est scientia. *Ista nihil melius est in hac vita, quia mediante ista sumus felices, teste Averroë in prologo quarti Phys. Ideo auctor scribit augmentum vite presentis, & bene scribit sibi ista, quia homo mediante sapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.*

Cum vestra favorabilis & gratuita me rogavit societas ut quædam à nobis, quæ apud mulierum naturam & conditionem sunt occulta & secreta, lucidius manifestarem, visa petitione vestra, nulla pigritia à compilatione brevis & compendiosi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed pusilla & juvenilis mens, quæ secundum ejus possibilitatem & temporis oportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus vestro cupiens satisfacere appetitui, hanc præsentem epistolam, in qua plurima de impetratis invenietis, scribo vobis in parte stylo phylosophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Quam conscripsi rogans vestram constantiam, ut in hoc opere ac negotio constans ac celans sitis, ne aliquem puerum, tam in ætate quam in moribus ad præsentiam pervenire permittatis & si feceritis, promitto vobis plura de his & aliis manifestare: & cum præsentis opere & arte causa medicinali transmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic ostendit causam quæ posset ipsum excusare à labore hujus facti, & patet sententia ex textu. Nota, quod auctor dicit, quod mens juvenilis & pusilla ipsum retraxit, ubi evitat arrogantiam, quia mens dicitur parva, quæ parvis conditionibus cognitionis est imbuta. Unde intellectus propriè non est parvus per se, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extensione nec minoratione. Nota, quod appetitus est duplex, scilicet naturalis & intellectualis. Ad propositum dicit littera appetitui, gloss. i. naturali intellectui. Unde ille sacerdos appetitui naturali appetivit cognoscere naturas mulierum. Unde homines natura scire desiderant, i. Metaph. Item appetivit appetitui in intellectu, quia vidit utilitatem cognitionis earum.

Sicut scribitur secundo de generatione animalium generabilium, generatio sempiterna est circuitu. Causam autem sempiternitatis in generatione ani-

malium ostendit Philosophus 2. de anima dicens, Naturalissimum operum est unumquodque sibi simile generare: quatenus divino esse & immortali participent, quod omnia appetunt ut ipsa permanent, non idem in numero, sed idem in specie; Propter quod dicit Commentator, 2. de anima, quod sollicitudo divina non potuit ipsum hominem facere permanere idem in numero, miserta est ei in dando virtutem qua potuit in specie permanere, Et subdit: Hoc enim non est dubium quin melius est habere hanc virtutem, quam non habere vel non esse.

Hac est pars executiva qua auctor prosequitur intentum suum, ponendo duas propositiones valentes sibi ad propositum. Et dividitur in tot capitula & partes, quo patebunt per ordinem. Nota, generatio animalium perfectiorum sempiterna est, quia talia sunt de perfectione universalis, 1. Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quaedam animalia sunt quandoque penitus corrupta, sicut quidam vermes, & muscae in hyeme. Dicendum est quod si corrumpantur in uno climate, tunc generantur in alio secundum Albertum & in commento super primo Poster. Vel dicendum est, quod generatio animalium, quia sunt de perfectione universalis, illa est sempiterna; sed stante prima solutione dubium est, an illa animalia sint de perfectione universalis, quia melius esset multa animalia non esse quam esse, scilicet serpentes, & animalia que intoxicant. Dicitur quod bonum est ea esse, ut absorbeant immundities terra, quia si non absorberent, inficerent aërem, & per consequens hominem. Unde eam nihil ostendat sine causa rationabili. Ex textu illo patet, quod castitas est peccatum nature, licet hominum sit via mortis ex precepto legis, quia per castitatem animal non generat sibi simile. Nota, per sollicitudinem divinam non potest intelligi Deus, quia ipse non curat particularia secundum Aver. 12. Metaph. ergo per sollicitudinem divinam intelligitur corpus caeleste; quod de sui natura appetitu naturali appetit conservare ista inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Unde Comment. 12. Metaph. Opus nature est intelligentia, non errantis. Utrum generatio animalium possit animalia conservare in esse specifico semper? & dicitur, quod non, quia si sic, ergo species esset generabilis, quod est falsum: falsi.

falsitas patet, quia species est perpetua. Dico, quando generatur individuum hoc vel illud, tunc generatur natura specifica sub esse hoc signato, & secundum partem, licet non generetur secundum totum ambitum. Unde nota, quod natura occulte operatur in universalibus, ut dicit Gilbertus Porretanus in suis sex principiis in cap. 1. sc. cap. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, scilicet hominem in communi, vel equum, & tamen producit particularem, ut sortem, quod provenit ex eo, quia invenit materiam quandam, & signatam hoc loco determinato, & ideo si inveniret totam naturam simul, produceret omnem hominem simul, sed quia invenit unam portionem menstrui huius vel huius mulieris, ideo producit hunc hominem particularem.

Causa autem quare ista animalia & praecipue homines, secundum eandem naturam & secundum materiam, & secundum numerum non durant, dicitur secundo de generatione & corruptione. Quorum substantia corporalis non durat, sed est corruptibilis, non posset reiterare eadem in numero, sed substantia hominis secundum principia individui accepta, est corruptibilis, ideo generatio hominis abjicitur, quare generatio hominum sempiterna non erit secundum numerum, nihilominus tamen generatio hominum est perfectissima, quod probatur sic, quia homo est nobilissima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis, Phil. & praecipue in secundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior est, Homo autem per rationem intellectivam separatur à numero viventium, ut patet ibidem. Hoc etiam est de intentione omnium Philosophorum, praecipue Boëtii in secundo de consol. phil. ubi dicit, quod homines Deo sunt similes mente, Hoc enim patet in iis, Phil. quia motus capit naturam & speciem à termino ad quem, & ideo cum inesse naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine existente, sit motus qui dicitur generatio perfectissima, erit ipsa inter omnium animalium generationem. Item generatio est motus de non esse ad esse. Esse autem maxime appetitur: & praecipue ab hominibus quia hic inter omnes motus

tus excellens est in mobilitate. Et intellige de motu variante aliquid super-quod movetur, per hæc excluditur primus motus, qui est causa aliorum.

Hic probat quod animalia non possint permanere eadem in numero, sed bene eadem in specie, & præcipue homines. Dubitatur utrum idem individuum corruptum numero possit regenerari? Et videtur, quod sic, quia post triginta septem mille annos, constellatio cæli erit eadem per totum, sicut jam, secundum Platonem, & Astronomos. Et ideo tunc nos erimus iidem in numero, & sedebimus in hac, vel in hac schola vel lectorio, sicut nunc, scilicet, in magno anno. Unde Plato dixit, quod post magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio est, quia tota constellatio veniet ita. Ideo redeunte eadem constellatione, iidem effectus redibunt. Dicitur est stante sententia Aver. & Arist. 5. Phys. & in lib. de generatione: non est possibile ex quo generationes illius non possint esse tunc immediata & corruptiones, ideo tempus mediarer. Et ideo unum numero, una mutatione perditur, numero quinto Physicorum. Sed ad dubium primum est dicendum, quod post annum magnum possibile est redire homines multum similes, sic quod vix possunt cognosci distincti, cum non sunt iidem in numero. Sed diceres, stante eadem causa materia, effectus idem erit in numero. Respondetur, quod verum est stante eadem mensura & materia aque disposita, sed sic non est, quia tempus raptim transit, & non revertitur idem numero, sed bene idem in specie. Et potest dici, quod resolutio hodierna non sit eadem numero cum resolutione qua venit post mille vel quadringentos annos, quin motus est ens successivum. Dubitatur secundo, utrum unum animal possit perpetuari semper? Et videtur quod sic, quia possibile est invenire aliquod complexionatum, in quo elementa sunt reducta ad medium sive proportionem mediam, quia omnis corruptio est à contrario, & illa contraria sunt proportionata in summo, ideo non corrumpuntur. Sed quod illud sit possibile, probatur sic. Quia ubi est majus, aequale, ibi est aequale simpliciter. Dico quod non est possibile illud dare, quod est mixtum, movetur per naturam elementi prædominantis, id est, cæli. Sed ad rationem ubi est majus aequale & minus, &c. Responde, quod verum est, prout aequale sufficit, & prout est possibile. Unde mixtum aequale

æquale in humore secundum iustitiam est ponendum, sed non est dare æquale secundum quantitatem mobil. quia terra semper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, supposito quod tale mixtum secundum omnem qualitatem elementorum sic ponderes, adhuc esset corruptibile ab extrinseco, scilicet à virtute caelesti: quia posset mediante aqua frigida infrigidari, & sic redire ad hoc scilicet ab æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota, quod litera dicit, homines sunt similes Deo mente, illud patet, quia homo per scientiam fit divinus. Seneca, vir speculativus est Deo similis & amantissimus, patet illud. 2. Metaph. ubi dicit Aristot. in hominibus est delectatio paucò tempore, quia intelligentia totum internum perficiunt. Et intelligit per hoc cognitionem Dei; in qua est maxima delectatio. Nota, quod omnis delectatio fit per quandam assimilitudinem sive assimilationem cognoscentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoscentis; ergo quanto plus homo cognoscit de Deo, tanto plus vel magis assimilatur ei. Litera dicit, inter omnes motus generatio est nobilior, sumendo de educatione animæ sive formatione fetus in utero. quomodo fit motus, videbitur. Pro quo nota, quod motus est duplex, quidam est motus qui abjicit aliquid à substantia sicut calefactio aque abjicit frigiditatem, & movetur de albo in nigredinem. Alius est motus qui non abjicit aliquam perfectionem à substantia motus, sic motus cæli, qui non facit aliquid corrumpi à substantia cali. Modo generatio est motus abjiciens aliquid à substantia rei, quia menstruum quod movetur ad formationem hominis, transmutatur. Unde Averr. primo Physicorum dicit: In generatione hominis pars spermatis non cessat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE

Embryonis.

CAPUT PRIMUM.

Rostquam sermo noster præmissus est de his quæ intentionem auditoris ad styli materiam inclinant. opportunum est ad materiam operis descendere: & primo de embryonis generatione videre. Juxta quod notandum est diligenter, & memoriæ commendandum, quod omnis homo qui generatur naturaliter, ex semine patris & menstruo matris generatur, secundum intentionem omnium Philosophorum & Medicorum. Et dico Medicorum, quia Aristot. non posuit semen patris in substantiam foetus cedere, sed dicit foetum tantum procedere ex menstruo, & postea ponit ipsum vaporabiliter exhalare. Medici autem dicunt totum semen, tam ex parte patris (quod sperma dicitur) quam matris (quod menstruum dicitur) cedere in substantiam foetus.

Cap. primæ partis executive, in quo vult agredi materiam, scilicet ad ostendendam generationem embryonis sive foetus. Non est controversia inter Medicos & Philosophos. Nam philosophi dicunt, quod semen viri conjunctum menstruo muliebri, habet se ad menstruum mulieris, tanquam artifex ad artificium. Unde sicut Carpentarius solum est efficiens & domus effectus, ita, quod materiam domus alterat
ac.

ac disponit, sic etiam sperma viri alterat menstruum mulieris ad formam hominis. Et hoc ponunt ideo, quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & transmutatio seminis mulieris: ergo est ponere efficiens quod patre corrupto, menstruum mulieris transmutetur. Et quia finis & effectus coincidunt, ideo sperma viri non intrat materiam. Sed Medici dicunt oppositum, videlicet quod homo fit ex nobilissima materia, ideo semen intrare sub materiam fetus mulieris, superfluum est secundae digestionis, sed sperma viri est melius coctum & digestum, ideo oportet ipsum subintrare materiam fetus & substantiam, quia videtur quod fetus aliquando assimilatur patri, in genitalibus & in multis aliis: hoc non esset, nisi intraret substantiam fetus. Item Medici dicunt, quod in semine viri sit quidam spiritus gignens, qui penetrat totam materiam seminum conjunctorum, & ille spiritus est formativus omnium membrorum, tanquam faber ferrum cum malleo disponit, sic ille spiritus disponit & mollit omnia membra, & per ipsum spiritum salvatur principium efficiens. Sed Philosophi ponunt sperma viri exhalari vaporaliter, quia matrix est membrum valde porosum, & sic post formationem fetus, calor facit sperma viri exhalare & recedere ex matrice, per poros sumit nutrimentum. Etiam patet, quia est pellis, & quaelibet est porosa in animali, quia aliter sudor non posset exire sine pena, quod est falsum: quia in calore pori aperiuntur, & tunc sudor,

exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embryo est quedam massa carnea, ex istis seminibus congregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fetus.

His visis & accepta una parte opinionis Arist. vel Medicorum videndum est per quem modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Unde mulier cum in coitu fuit cum viro, similiter in eodem tempore emittit menstruum in quo vir sperma, ita quod ista duo semina in vulva mulieris concurrunt simul, & unum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur, quando ista duo semina in matrice & in tali loco deputata à natura ad foetum recipiuntur. Postquam vero illa duo semina recepta sunt, matrix mulieris clauditur tanquam bursa, ex ejus omni parte, ita quod nihil de semine recepto potest perdere. Et cum matrix sic undique fuerit clausa, fit detentio menstruorum in muliere.

Hic auctor exequitur formationem fetus, & primo facit hoc, secundo ponit notabile, ibi: juxta quod notandum, si vir primus emittit sperma quam mulier menstruum, tunc non fit conceptio. Item si ambo simul emittunt, & si semina non sunt bene conformia, & bene disposita, iterum non fiet conceptio, ut si semen vir non sufficienter fuerit calidum. Et ideo qui raro coeunt, cito generant, quia sunt calidi valde. Nota, quod vulva dicitur quasi valva, quia est janua ventris, & ejus ultima pars dicitur membrana, quia membrum ani
aut

aut est finis vulvæ, & ita matrix clauditur si cut una bursa, ita quod secundum Avicennam una acus intrare non posset, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota quod mulier emittit menstruum & etiam recipit & sic magis delectatur in coïtu ipso viro. Sed oritur dubium, utrum abscissis testiculis posset aliquis generare? & videtur, quod non, quia deficiunt vasa seminalia per quæ vasa semen deferri debet. Ad oppositum expertum est, quia taurus abscissis testiculis generat. Dico quod imo adhuc generare posset, quia potest emitte materiam spermaticam, licet non æque bene. Unde si semen emissum ad terram poneretur ad matricem, possibile esset quod conciperet. Unde sæpius contingit, quod in balneo ubi vir spermaturizat muliere presente, quod sine coïtu ipsa concipit, quia vulva est maxime attractiva, & quia semen adhuc est vigorosum, & non exhalatum, ideo producere posset fætum, & hoc expertum est. Nam si spermaturizaret catus super salviã, & aliquis comederet de salvia, tunc ex illo spermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum essent expellendi.

Juxta quod notandum, quod menstruum in muliere nihil aliud est quam superfluum alimentum, quod in substantiam rei aliunde non recedit, sicut est in viris sperma. Et vocatur menstruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet mense ad minus semel, cum mulier tantæ ætatis fuerit, hoc est, 12. 13. vel 14. annorum, & ut

& ut frequenter accidit in decimoquarto. Et incipit fluxus menstruorum esse in quolibet mense propter naturæ purgationem. Quibusdam vero accidit iste fluxus in novilunio, quibusdam postea: ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur istum dolorem, quia in illo fluxu omnes differenter patiuntur, quædam plus, quædam minus, quibusdam vero transit diutius, & hoc secundum exigentiam, & complexionem mulierum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Dubitetur, quare fluxus spermatis non sit menstruus, sicut menstruum? Respondetur, quod sperma sive semen viri, est magis decoctum & subtile, ideo natura non libenter rejicit, imo conservat ad generationem, sive ad nutritionem si indigeret fœtus. Dubitatur, quare urina & stercoreatio & sudor non sequatur motum lune sicut menstruum? Respondetur, quod urina & immunditiæ sunt omni die ex superfluitate cibi secundum magnam grassitudinem & majorem quantitatem, ideo opus est, quod quotidie debeant expelli. Nota, juvenes mulieres sunt multum humide, ideo libenter menstruant in principio mensis, & seniores in fine, quia minus humide sunt. Nota, quod mulieres nigre minus habent de menstruo quam mulieres albæ, quia omnes mulieres sunt phlegmaticæ complexionis, tamen una magis alia. Et quanto magis mulieres utuntur cibariis delicatis & bene piperatis, tanto magis subtile emittunt menstruum. Et oppositum.

tum est de pauperibus mulieribus, grossis cibariis utentibus. Nota, auctor ponit quod in 12. 13. vel 14. anno mulier incipit menstruare. Ratio est, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cuius non potest bene consumere humidum nutrimentale. Unde Versus.

Adde decem ternis sic mulierum menstrua cernis.

Ad quinquaginta durat purgatio tanta.

Nota, quod mulier mediante menstruositate purgatur, quia humidum superfluum recedit, à quo grossi humores resolverentur si maneret. Ideo mulier non est apta ad disciplinam propter grossitiam spirituum cerebri, oppilantium & hebetantium. Et nota quod coitus mulieribus pro tanto est proficiuus, quia superfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, quia temperat earum frigiditatem, oppositum est in viris. Unde mulieres multum coeuntes non sunt brevioris vitæ adeo sicut viri, hoc attestatur natura passeris, qui propter sepe coire moritur.

Sed ex his, quæ dicta sunt, oriuntur plura, dubia. Primum est, utrum ille fluxus fiat per calorem anguineum vel per aliquem alium? Juxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus, præterquam in corruptis, color menstruorum est sanguineus, ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viscosis humoribus. In his enim sunt sæpe menstrua lividi, id est, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione castitatis, quia indifferenter, siue virgines fuerint, siue corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxum patiuntur.

tiuntur, & signa ad hanc partem, sc. quod menstrua fluunt, sunt plura, de quibus postea dicitur.

Hic auctor movet 4. quæstiones secundum ordinem, ut patet in textu. Nota, quod fluxus menstruorum est sanguinei coloris. Causa huius est, quia menstruum est superfluum secundæ digestionis scil. hepatis, sed hepar est organum rubrum summe calidum, & ideo assimilatur sibi id ipsum in colore, & in forma in quantum potest. Sed contra videtur quod menstruum debeat esse album, quia est summe frigidum & frigiditas est mater albedinis. Respondeo secundum Albertum, quantum esset de natura menstrui esset album, sed quia ejus producens est rubrum, scil. hepar, ideo sibi assimilatur. Tunc est dubium, quare sperma viri non est rubrum, cum tamen sit calidum & bene digestum? Dicitur quod sperma viri de se est rubrum, quia est sanguis tertiæ digestionis, sed in testiculis dealbatur propter frigiditatem testiculorum, ideo non spermatizat nisi per motum testiculorum calefiat. Nota, color rubeus generatur ex eo, quia in humido terrestri humiditas per adustionem humidi consumitur, ut patet in latere rubeo. Nam later ante combustionem non est rubeus, sed efficitur rubeus per consumptionem humidi à calido, ita quod terrestre siccum predominatur. Sic est de menstruo mulieris, eo quod in hepate humidum calore hepatis non consumitur in sicco terrestri, de eo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valde grossis & terrestribus, tantum est de humido in consumpto,

& de

de terrestri, quod earum menstruum est liquidum, id est, nigrum. Terra enim nigra est, & quia earum menstruum est summe terrestræ, ideo sequitur colorem terræ. Quia color est qualitas secunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum, sicut videmus quando calidum agit in humidum, & non consumit sufficienter humidum, relinquitur color viridis sicut in pyris & in pomis. Et si frigidum prædominatur, color est albus, sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, ut patet in pipere, & sic de aliis similibus.

Secundum dubium potest esse, utrum menstruum fluat per anum, & hoc more secessus, aut per vulvam, modo ejectionis urinæ? Ad hoc breviter est dicendum, quod per vulvam fluit in specie crudi sanguinis & tenuis.

Hic auctor ponit secundum dubium, ut patet in textu. Et respondetur ad dubium, mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulva sunt unum foramen, tamen menstrua fluere per anum, sed stante sanitate & bona digestionem, tunc non fluunt per anum, sed per vulvam.

Tertio dubitatur, quare in mulieribus fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimenti, & non in viris sperma, quod etiam est superfluum alimenti? Ad hoc dubium dicendum est, quod mulier est frigida & humida à natura: vir autem est calidus & siccus: modus de natura humidi est fluere 4. Metaph & maxime humidum, quod est in mulieribus, est aqueum. Sed

Sed in viris humidum est aëreum, & ideo cum calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamen *natura nihil facit frustra*, ut dicitur primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus semper est debilis, respectu illius qui est in viris, & cum totum alimentum in mulieribus non potest convenire in carnem, ideo natura facit quod melius est, providet naturæ de necessariis, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo servantur in muliere, menstrua. De illo quidem in tantum dictum est, quia majoris inquisitionis est, quam præsens exposcit negotium.

Hic movet, tertium dubium, & per se solvit, ut patet in litera. Nota, quod frigidissimus virorum est calidior calidissima mulierum, stante in eadem regione, digestionem, & cibarii nutritionem, & sic de aliis. Hoc dico notanter, quia mulier in Æthiopia vivens delicate, esset calidior pauperculo viro in occidente semper utente cibariis frigidissimis. Sed contra videtur, quod mulier calidior sit viro, quia calor fundatur in sanguine, sed in muliere plus est de sanguine, quam in viro, alias sanguis non flueret quotidie & continue in muliere, sed sic non est in viro, ergo, &c. Respondetur, quod ubi plus est de sanguine bene digesto & decocto, ibi est & major calor, sed sic non est in mulieribus, ergo, &c. Nota, litera dicit, quod natura facit quod melius est. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante, expellit humidum grossum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum, quando

quando fuerit in corpore animali aliquis humor grossus, nocivus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo scabiosos pedes & manus, ne illud humidum edat membra principalia, scilicet, cor, hepar & alia.

Quarto dubitaret aliquis, unde veniret menstruum in muliere, quando est in coïtu cum viro, quia dictum est supra, quando mulier concipit, retenta sunt menstrua: ergo si retenta fuerint, mirum est unde tunc fluunt in coïtu. Ad hoc dicendum est, quod quando mulier concipit, retenta sunt menstrua propter hanc causam finalem, ut de menstruo retento, foetus in utero mulieris existens, possit nutriri. Quando autem mulier est in coïtu cum viro, tunc propter magnam delectationem, quam habet, quia per virgam virilem existentem in vulva, nervi & venæ existentes in vulva, confricantur & moventur, & sic vulva dilatando emittit, & hoc est naturale respectu coïtus, quia ille coïtus est naturalis. Est tamen quasi violentus respectu fluxus naturalis menstruorum. Item omni die de nutrimento sumpto fit materia, quæ apta nata est ad expellendum in coïtu. Et illa solvitur dubitatio, quare mulieres imprægnatæ maxime appetunt coïtum? quia appetitus coitus est propter abundantiam materiæ superflue ab alimento. Et ideo cum menstrua sunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maxime appetit coïtum, quia ex ejus materiæ abundantia vulva mulieris calefcit: & sic coïtum appetit.

Hic

Hic movet quartum dubium, & sic solvitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda, à quibus membris in viris sperma abscindatur, & similiter menstruum in mulieribus, sumendo menstruum pro semine quod emittitur in coitu? Et videtur, quod ab omnibus membris, quia fœtus assimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contra, si sic, sequeretur quod imperfectus in membris, generaret in membris imperfectum, quod est falsum. Falsitas patet per experientiam, si pater esset cæcus, claudus, vel mutilatus in digito, non semper generaret similem sibi. Consequentia patet de se. Dicendum quod in coitu illa semina discinduntur à quatuor membris principalibus, scil. à cerebro, corde, hepate & matrice in mulieribus, & à testiculis in viris, & ex consequenti ex aliis membris, sed non ab aliis partibus corporis principaliter, & per hoc ad instantiam dicitur, quod fœtus assimilatur parentibus. Dico quod sufficit principalibus, prout ista influunt aliis membris, & maxime à cerebro discinduntur & distinguuntur. Unde videmus multum coeuntes caput dolere, & maxime exsiccari in membris & maxime debilitari in visu.

De Fœtus Formatione.

CAP. II.

VISIS istis, ad formationem fœtus in matrice est redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis sex primis diebus.

bus. Ad hunc colorem lactis operatur calor naturalis in spermate viri emissus, & calor matricis, ita quod ista materia dealbatur sicut lac. Deinde illa materia transmutatur ad naturam seu colorem sanguinis spissi, & aliquantulum bene cocti, & hoc per novem dies, postea tunc ab isto tempore fit consolidatio in membris foetus, in duodecim diebus.

Istud est capitulum secundum partis executive, in quo revertitur ad formationem foetus. Oritur dubium, utrum calor spermatis sit ignis elementalis, vel sit calor caelestis? similiter de calore matricis, &c. Hic sunt diverse opiniones, sed cum Arist. 2. de animalibus dicendum, quod iste calor sit animalis, sive caelestis. Ratio est, quia calor elementalis est destructivus, sed calor caelestis est salvativus animalium, secundum Averr. 12. Metaphys. commento. Sed tamen dicendum, quod iste calor sit partim igneus, & partim animalis sive caelestis. Unde calor igneus convertitur simpliciter in se, sicut in contrarium. Sed calor animalis sive caelestis est permixtus cum humiditate & temperatus, & ille conservat mixtum. Unde quodlibet animatum vivum vivit in calido radicali & humido temperato. Dubium est, quae membra primo formantur & generantur in foetu. Hic dicunt quidam quod sit hepar, quia in hepate fit nutritio prima, & vegetatio spirituum, & quia ab hepate discinditur prius semen quam in corde, ideo videtur hepar primo generari. Sed cum Aristot. dicamus, quod primo

primo cor generatur, quia est primum vivens & ultimum moriens, postea hepar, postea cerebrum, postea testiculi, sic de aliis. Sed quando dicitur, quod in hepate fit prima nutritio, dicitur, quod est verum ex consequente, sed in corde habet fieri, &c.

Juxta quod notandum, quod secundum Phil. unumquodque universum confurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia terrea, quæ cedit in substantiam ossium: similiter aquea cedit in suum simile, & sic de aliis. Postea vero solet facies formari à natura, & dispositio corporis secundum trinam dimensionem, scilicet longum, latum & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab isto vero tempore incipit natura foetus confortari usque ad egressum. Nota, quod foetus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per sermonem longum dictum est, solet dici per quatuor hos versus.

Conceptum semen, sex primis crude diebus,
Et quasi lac, reliquisque novem fit sanguis,
ab inde

Consolidat duodena dies, bis nona deinceps
Effigiat, reliquum tempus producit ad ortum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota, litera dicit, quod quodlibet viventium est ex quatuor elementis. Hoc probatur, quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis est constitutus, 1. de Anima, sed ex iisdem nutrimur & sumus, ergo, &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidum, sicum & frigidum; principaliter per calidum & hu-

Et humidum. Sed contra, quedam animalia vivunt ex puris elementis, igitur solum vivum elementum est in ipsis. Antecedens patet per hunc Versum.

Quatuor ex puris vitam ducunt elementis.

Dicendum, quod simpliciter est impossibile secundum Aristotelem. Unde haec est mixtum ex quatuor elementis, Et nutritur ex aqua mixta, mediante calore solis. Unde haec in aqua pura vivere non potest, quia illa non est nutrimentalis. Et ideo videmus pisces panem comedere in aqua. Item in quolibet mixto vivente requiritur terra, qua facit mixtum constare Et durum esse, alias cito dissolveretur. Item requiritur ignis, ut calorem habeat in quo vita salvatur. Etiam requiritur humidum, in quo agat calidum. Et requiritur humidum aëris, quia spiritus generatur ex sanguine aëreo, Item ossa sunt ex menstruo, quantum ad grossiores partes menstrui, quia ossa materiam hominis in esse conservant. Si enim non essent ossa, homo cito dissolveretur. Postea de parte menstrui magis aquea generatur cerebrum Et medulla. De partibus magis aëreis generantur spiritus, Et de partibus magis igneis hepar, ita quod quaelibet membra in homine sunt in sua structione ex adjunctione alicujus Elementi. Nota fetus sic formatur, quod quantitas materiae praëxistentis condensatur, vel rarescit ad quantitatem sive extensionem debitae formae, in longum, latum Et profundum. Et quando res generabilis major erit in quantitate re corrumpenda, tunc
fit

fit rarefactio materie. Quando vero erit minor, tunc fit condensatio. Sic est quando ex semine mulieris fit homo, quia tunc si materia seminis est major recipiente formam hominis, tunc primo calor naturalis & virtus formativa materiam condensat, & facit indurescere, donec apta sit formæ, & tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elementis, usque ad quantitatem competentem sibi. Et omnes illæ diversificationes quæ præcedunt animam in instanti generatam, debent esse indeterminatæ ante illud instans: quamvis omnes sint determinatæ non per formam corrumpendam, sed per formam menstrui, tamen adhuc expectant aliam terminationem à forma generandâ, secundum hoc glossatur litera, quæ dicit, Postea vero solet facies formari secundum trinam dimensionem, scilicet determinabile.

Sunt autem quidam, qui penes quodlibet tempus signatum, ponunt regnare aliquem planetarum. Et quia scire hoc multum confert ad ea quæ hic scribuntur, ideo ne ignorantia meæ illud neglectum adscribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primo, ut dicit Avicenna, accidentia sunt in triplici genere: quædam enim materiam consequuntur in composito, & ei attribuuntur: quædam formæ: quædam compositum ex materia & forma consequuntur. Et cum hoc sit naturale compositum ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipso. Ex parte autem animæ sunt quædam accidentia,

dentia, virtus eundi & movendi, & quia secundum intentionem quorundam, qui digne locuti sunt de natura, omnes virtutes, quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à superioribus & corporibus celestibus.

Hic auctor incipit determinare de successiva fœtus formatione, secundum influentiam planetarum. Et primo promittit quedam, secundo exequitur intentum suum ibi. Ab ultimo enim. Nota, illa conclusio formatur ex litera. Fœtus formatur successive per planetas. Item probatur sic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diversimode influit fœtui esse & vivere, sed planetæ sunt hujusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit vivere longo tempore, huic parvo tempore, ut patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per ejus Commentatorem Haly.

Nota, tunc planeta dicitur regnare, quando est in majore vigore, scilicet quando est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sunt domus planetarum, infra patebit. Nota, anima movet corpus, per hunc modum anima primo movetur ab alio, scilicet appetibile, & sic mota movet spiritus, quibus motis, ipsi movent musculos, qui moti movent membra. Et sic patet quod appetibile est principale movens. Sed dubium est, utrum aliquod accidens possit esse principium alicujus substantiæ principale? Respondet Galderus Burbalii super quarto Sententiarum, quod sit, probamus sic, quia illud est agens, quod corrumpit unum, & generat aliud

B

liud

liud. Talis autem est humoris indifposito, ſive difproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaveris, quod eſt ſubſtantia, igitur, &c. Reſpondetur, quod humor notificans eſt quædam ſubſtantia. Non enim ſumitur humor pro accidente, ſed capitur pro materia humida peccante: ita quod accidens non corrumpit hominem, niſi virtute ſui ſubjecti. Sed quando dicitur, Subſtantie nihil eſt contrarium, dicitur quod verum eſt, de contrariedade perfecta, tamen non contrariedade diminuta: quæ ſufficit ad corruptionem unius, & ad alterius generationem.

Ab ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes ſphæras inferiores recipit, influuntur materie principaliter & radicaliter virtutes eſſendi & movendi ab orbe ſtellarum fixarum, foetus recipit virtutem, quæ diſtinguitur in ſe ſecundum diverſas figuras & accidentia. Et illud convenit ei, in quantum eſt forma; ſed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe quæ dat eſſe, & ſecundum diverſas naturas huius orbis, poſt ſphæram ſtellarum ponitur ſphæra Saturni ſecundum Aſtronomos, & ab illa influuntur anime virtutes diſcernendi & ratiocinandi. Et poſtea ſphæra Jovis & ab illa influitur anime magnanimitas, & plures anime paſſiones. Et à ſphæra Martis influitur anime animoſitas & virtus iraciſibilis, & alia deſideria anime. Et à Sole influitur virtus ſciendi & memorandi: à Venere motus concupiſcentie & deſiderii: à Mercurio virtus gauden-

dendi & delectandi: à Luna quæ est radix omnium virtutum naturalium virtus vegetandi: quamvis hæc & plura alia, ab anima procedunt, & cum ista sequuntur ex diversis partibus corporum cœlestium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non solum animæ sed toti composito, quod simplex non potest sustentare accidens.

Hic ostendit quomodo animæ influuntur diversa accidentia à corporibus supercœlestibus. Non, ab ultimo orbe, anima capit esse in omnibus, quantum est ex parte sui, sed sphaera cœli stellati dat esse distinctum animæ ab aliis entibus, quæ propter multitudinem stellarum influit distinctum esse, & distinctionem. Unde secundum hoc quod stella specialis respicit unam animam plus quam aliam, ideo distinctum esse influit cuilibet animæ humane, cui correspondet distincta stella.

Nota, Saturnus est prima stella erratica, & gratia suæ influentiae dat animæ virtutem discernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quasi satur in arvis, per contrarium. Unde cum sit frigidissimus & siccus, influit caritativam ipso regnante. Sed Jupiter influit magnanimitatem. Unde Jupiter fuit quidam vir, qui expulit patrem suum à regno suo. Et dicitur quasi juvenans patrem, per contrarium. Et illud attributum est uni planetæ, qui magnanimus est per influentiam, ita quod puer natus eo regnante fit magnanimus. Et in Venere nascuntur luxuriosi. Sed Mars est malignissimus planetarum, &

dat virtutem irascibilem. Sol est optimus planetarum, influens scientiam & memoriam. Unde sub sole nati, sunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quasi mercatorum kyrios, id est, dominus: sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis: sic & ille planeta est benivolus, gaudium & delectationem infundens. Sed Luna influit virtutem vegetandi & nutriendi, quia est infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, causa est, quia accidens egreditur de natura subjecti, non solum magnitudinem subjecti, sive cause materialis, sed etiam magnitudinem cause efficientis. Ideo compositum secundum unam partem est causa materialis, & secundum aliam partem est causa effectiva, & quia in simplici non est exponere, ideo simplex non est subjectum accidentium, & maxime accidentium realium, quamvis tamen essentia simplex posset esse subjectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subjectum sua potentia, qua est suus modus essendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentia non sunt accidentia solius anime, sed sunt accidentia totius compositi. Sed dicuntur anime sic, quia insunt corpori per animam principaliter.

Nunc vero ex parte corporis confamiliter est notandum, in primo de creatione vel formatione corporis, quod ex embryone creatur & formatur per effectus & operationes stellarum, quae

quæ planetæ dicuntur. Primo enim materia embryonis vel hominis generandi, compressa & coagulata per frigiditatem & siccitatem Saturni disponitur, huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetativa, & motus naturalis adscribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliquantulum debita: Et ideo Medici dicunt, quod post lapsum spermatis in matrice primi mensis in generatione, & in temporis successione, secundum exigentiam naturæ feminis, Saturno adscribitur, quia sua frigiditate & siccitate semen constringit & consolidat.

Postquam auctor posuit accidentia propriæ animæ, mediantibus corporibus cælestibus, consequenter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidus est stringere & condensare, ut patet in experimento. Ut si accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, si quod comprimitur. Sed calidus est extendere, ut calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipsam extendit & rarefacit in dimensionibus, sed quia Saturnus est frigidus & siccus: ideo assimilatur terræ, ideo materiam condensat, & comprimit. Versus

Et frigidus summe Saturnus siccus & asper.

Nota dubium, utrum aliquis planetarum possit influere frigiditatem? & videtur quod non, quia 2. de cælo dicitur, Stella influit motum & lumen, sed tam motus quam lumen calefaciunt, ergo, &c. Respondeo quod omnis planeta influit calorem sed unus plus, alter minus. Unde Saturnus & Luna minime

influunt calorem, respectu aliorum planetarum.

Sed ex isto statim oritur dubitatio, quia cui potest esse dubium, utrum Saturnus regnet, in cujuslibet embryonis conceptione? Et si non, tunc mirabile est, quod dictum est.

Hic movet dubium & est illud, si dictum esset verum, sequeretur quod Saturnus semper regnaret, & hoc esset mirabile. Consequentia non probatur in litera, sed de se patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

Circa quod notandum est, quod materia prima subjecta est corporibus supercœlestibus & eorum motibus. Et hoc est, quod dicit Phil. 1. meteor quod omnia inferiora causata sunt à superioribus & ab ipsorum motibus gubernantur. Et ideo necesse est quod ista inferiora particulariter & universaliter respiciantur à superioribus intelligendo de virilitate corporis totius supercœlestis: universaliter enim ista inferiora respiciuntur à superioribus, quia nihil fit de materia elementalī: nisi ex virtute corporum superiorum: ideo dicit Commentator 2. Meta. quod natura non agit nisi gubernatur à corporibus supercœlestibus, hoc est, ab intelligentiis. Particulariter enim aliquid fit in istis inferioribus à causatione superiorum, quia una pars cœli, apta nata est introducere talem formam determinatam & specialem, alia vero aliam formam, & illud totum videtur esse de intentione Commentatoris in primo de generatione & corrupt. ubi vult quod generatio elementorum & partium ipsarum

rum ad invicem ordinantur & conservantur per motus corporum supercelestium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autem commentator quod individua animantium & planetarum sunt determinatarum causarum, & sunt determinata ad esse. Et ita tam esse universaliter quam particulariter inferiora à superioribus respiciuntur.

Hic auctor solvit questionem motam & primo ponit solutionem quandam: secundo applicat eam ad propositum, ibi. Et ideo cum natura, &c. Nota, materia caelestis respicit determinate elementum, quia in una parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam sicut videmus, quia signa hyemalia faciunt generare aquam plus in septentrione, sed signa aestivalia plus faciunt generare aërem vel ignem in estate. Nota, litera dicit corpora similitum partium, unde illae partes dicuntur similes, quarum quaelibet suscipit praedicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis: sicut quaelibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diversarum rationum sicut materia ignis & forma. Modo generatio partium similitum corporum, quod sunt in elementatis & elementis reguntur, & determinata sunt per motum corporum caelestium. Idem est dicendum de planetis & individuis animantium. Et ideo contingit quod in una parte terrae homines moriuntur, & si essent in alia, ibi possent revivere, vitam eorum. Quia si aliquod mixtum fuerit nimis

calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam ut ejus calor attemperetur, & tunc illud sanitati restituitur.

Et ideo cum materia primo sit subjecta corporibus super coelestibus, necesse est, quod capiat formam alicujus speciei determinatam ab aliqua parte speciali coeli, ita ut non possit eam recipere à corpore coelesti communi, eo quod tale corpus respicit istam materiam vel istam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ, quæ sunt in potentia in materia prima, & in primo motore, sunt in actu, ut dicit Commentator 12. Metaph. ergo cum materia, sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore, primo specialiter respicientem materiam ad hujus determinatam susceptionem, & ideo non sufficit agens particulare physicum stante communi influentia, & communi actione corporum coelestium. Et illud patet ex eo, quia postquam semen est decisum, gerit in se vim illius, à quo est decisum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus supercoelestibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte coeli quam ab alia, imo hoc modo destitueretur in sua propria actione, & per consequens à fine. Et illud est de intentione Aristot. secundo de generatione & corruptione ubi dicit, quod adveniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole

Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris secundo Metaph. ubi vult quod materia prima primo non recipit omnem formam indifferenter, sed primo formas elementales, & mediantibus istis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum non potest esse nisi ab aliquo specialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic auctor applicat ad propositum istam solutionem & primo in generali, secundo in speciali ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus est duplex. Quidam est motor primus, ut ipse Deus gloriosus, & præter illum motorem est ponere alium motorem primo conjunctum. Unde Philosophi ponunt octo sphaeras, & novem motores, ideo quia qualibet sphaera habet suum proprium motorem. Et præter illos motores est dare unum motorem simpliciter immobilem, qui non movetur immediate, sed mediantibus aliis motoribus conjunctis. Modo litera auctoris sic intelligitur, Omnes formæ in materia composita sunt de primo motore semper simpliciter, & in actu. Unde Licomen super primo Posteriorum dicit, quod effectus primo habet esse in suis causis maxime effectivis, sed in se habet esse virtualiter. Nota, particulariter agens sub influentia communi potest educere formam determinatam, quia omnis causa prima determinata respiciens aliquam formam plus insuit, quam pater vel mater. Et ideo agens particulare non producit sine

determinato agente. Ita litera dicit, semen decisum habet vim illius à quo est decisum. Ex quo dubitaret aliquis, utrum semen decisum esset animatum? & videtur quod sit, quia semen in quantum est in patre, tunc est virum vitam patris habens, & si habet eandem naturam in matrice, ibi erit virum. Hic respondeo, quod semen fustum in matrice non est virum formaliter, quia nec est planta, nec animal, sed est virum naturaliter, quia mediante spiritu sibi interveniente operatur vitam. Sed diceret, cum sit inanimatum, quomodo producit animam? Dicendum quod mediante matrice, quæ est animata, & median-
 tibz virtutibus propriis animæ, penes stellas & planetas spiritualiter representantes spiri-
 ritualem influentiam, diversificantur imagi-
 nes hominum secundum Albertum, & ideo
 quandoque contingit, quod homo cum capite
 unius porci generatur, quia aliqua stella tunc
 dominatur, quæ influit talem dispositionem,
 & sic est expertum quod in lapide aliquo est
 facta imago scorpionis vel serpentis, quia ali-
 qua stella vel constellatio respexit ipsum, & si-
 bi impressit illam figuram, & ex hoc contin-
 git quod imagines aliquorum signorum scul-
 ptæ in lapidibus habent curare quasdam infr-
 mitates, sicut recitat Haly, in centiloquio
 Ptolomei, & vidit quod imago scorpionis scul-
 pta curavit lesionem factam in fatellico à
 scorpione animali, & sic videmus quod quan-
 doque aliqua corpora mortua sepulta, scilicet
 homi-

homines centum annis vel amplius facient sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarum respicientium illud cadaver, quod conservatur sine incineratione & combustione, præterea ex hoc patet quod quandoque optimi amici fiunt inimici una causa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarum repugnantium, quibus ipsi sunt subiecti.

Et per hunc modum manifestatur, esse de Saturno propositum, scilicet quod habet disponere materiam & introducere talem formam: sed quod Saturnus sic semper dicitur regnare in embryonis conceptione, sic intelligitur, quod suum, regnare in hoc loco non sumitur pro alio quam influere talem dispositionem quæ ab alia parte cœli non est nata influï. Et ideo si in tali hora noctis vel diei non dicitur regnare Saturnus, hoc ex eo quod cessat virtus sua, sed aliquis alius planetarum vel stella apta nata est influere talem dispositionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia *actus activorum sunt in patiente bene prædisposito*. Et si aliquis quæreret, cur ita fit quod omniatâli cursu currant. Respondeo quod sic sunt ordinata apud Deum, qui primo originaliter omnia disponit secundum ordinationem sublimen, & cuilibet virtutem propriam secundum exigentiam suæ naturæ ministrat.

Hic applicat solutionem ad propositum suum in speciali. Nota, per textum solvitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur, Si pri-

mus mensis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc semper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligit dupliciter, uno influentia generali, alio modo influentia speciali. Modo dicit quod Saturnus regnat omni die influentia generali; sed regimen speciale Saturni est, quando fuerit in domo sua, & tunc habet maiorem influentiam. Nota, Saturnus est frigidus & siccus, ideo habet influere semini humidum & calidum, qua sibi contrariantur virtualiter, unde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia simile additum alteri non agit in ipsum, unde agens & patiens in principio actionis sunt dissimilia, sed in fine sunt similia, quia omne agens assimilatur suo passo in quantum potest mediante sua virtute, quia omne agens naturale agit in suum contrarium, secundum ultimum sua potentia, ut patet 2. de Cælo. Nota, litera dicit actus activorum, &c. Hoc patet ex signis manifestis, est enim quidam piscis generalis qui vocatur Scorpio, ille inficit manus piscatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non est dispositum ad hoc, &c. Item sol calefacit aërem, & non orbis ipsos, scilicet inferiores se, quamvis sint sibi propinquiores, hoc est, propter indispositionem materie, & ideo peccaverunt dicentes, Quod licet fieri ex quolibet hoc non, videlicet quia primus actus proprius habet fieri in propria materia sibi disposita, Item nota quod proprie dispositiones non corrumpuntur in adventu formæ. Et ex hoc destruitur opinio que ponit,

ponit, quod postquam materia menstrui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tunc dispositiones primæ corrumpuntur, hoc non valet, quia tunc dispositiones frustra præcesserunt. Unde dispositiones sunt medium recipiendi illud quod fit de potentia materiae. Nota, quod auctor in litera, ostendit se esse catholicum, in hoc quod ponit. Deum primordialiter omnia disposuisse. Unde Philosophi mere naturaliter loquentes sic habent dicere, quod ab æterno sic Deus disposuit planetas, & stellas, & non de novo: & ideo Commentator secundo de Cælo, totum cælum periret propter illam inordinationem quæ fieret per illam stellam, & oporteret quod cælum non moveretur.

Posthæc quæ dicta sunt, Jupiter advenit, qui sua gratia & virtute materiam disponit, ad susceptionem formæ membrorum: & caliditate sua virtuali & causali materiam fœtus confortat, & sua humiditate replet quæ fuerunt deficcata à virtute Saturni in primo mense, & sic Jovi attribuitur secundus mensis.

Hic auctor exequitur de aliis planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quod planetae non formant sic materiam fœtus, quia inter causam & effectum dicitur esse proportio: & si sic, sequeretur quod embryo generatus esset perpetuus, cum ipsi planetae sunt perpetui. Dicendum licet causæ propinquæ sunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

Tertio advenit Mars, qui sua caliditate, &
ficc-

ficciate format materiam, dividens à lateribus brachia, & dividit collum a brachiis, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius mensis.

Nota. Mars est calidus & siccus & ideo ipse habet formare crura & brachia, quæ sunt sicca. Oportet enim quod calor sufficiens congreget partes terrestres siccas, si debent fieri crura & brachia. *Nota,* quod ex litera habemus quod caput formatur prius à Marte quam cor à Sole. Hujus causa est secundum Medicos, quia in capite sunt omnia principia vite, ergo, primo formatur. Sed Aristoteles ponit quod cor primo formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

Quarto mense virtus Solis advenit, formas imprimit, cor creat, & animæ sensitivæ motum dat. Et hoc est verum secundum intentionem Medicorum & quorundam Astronomorum, tamen secundum intentionem Arist. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute ejus omnia membra nascuntur, addunt enim quidam ad istam partem dicentes; quod Sol est radix totius virtutis vitalis, & tali opporationi quartus mensis adscribitur.

Item Phil. propter illum textum adscribunt generationem hominis Soli, dicentes homo generat hominem & sol, ut dicitur, 2 Physic. quia à sole virtus radicalis dependet. Contra si sic, sequeretur quod homo deberet dici solaris & celestis creatura, quia effectus ab eodem denomi-
mina-

minationem sumi à quo habet entitatem. Dicendum quod sol est causa remota, ideo non sumit denominationem effectus à sole.

Quinto tempore quædam exteriorum membrorum Venus sua virtute perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os & virgam virilem in masculis, & pudibunda, scilicet vulvam, mammillam, & alia membra in foemellis: manum & pedum separationem facit & digitorum, & isti quintus mensis assignatur.

Nota, Venus est benevolus Planeta, & est virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, scil. os, & aures, & testiculos, sed videtur quod testiculi debeant primo generari, quia sunt principalia membra, sicut cor & caput, mediantibus quibus se natura continue salvat. Dicitur, quod testiculi non sunt ita principalia membra, sicut cor & caput, quia videmus testiculis ablati adhuc vivere hominem, sed capite abscisso & corde ablato, ulterius ibi vitam non videmus.

Sexto tempore influenza & regnatio Mercurii instrumenta vocis format, supercilia componit, oculos fabricat, capillos crescere facit, ungues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, unde versus.

Instrumenta novem sunt, guttur, lingua, palatum,

Quatuor & dentes & duo labra simul.

Septimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humiditate angustias

fias carnis, & aurigenas carnes in superficie complet. Venus vero & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et isti operationi datus est septimus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fatum esse plenum superficie, scilicet in cute. Item si aliquis puer nasceretur in septimo mense, ille moreretur, quia non est adhuc debite formatus & consolidatus, ergo, &c.

Postea influenza Saturni, cui octavus mensis adscribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, & per consequens stringit foetum, & ideo aliqui Astronomi ponunt foetum generatum in octavo mense moribundum vel mortuum esse, ut in sequentibus manifestabitur. Deinde in nono mense dominatur Jupiter, qui sua caliditate & humiditate foetum laxificat: & foetus qui generatur in isto mense, est fortis & bene dispositus, & longæ vitæ, & est fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic auctor ponit in quo mense Saturnus habet suum dominium, & dicit quod Saturnus in octavo mense habet influere. Et nota, quod si in aliquo membro deficientes pueri nascuntur, vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc est propter defectum materie. Similiter si generaretur cum sex vel septem digitis, hoc esset ex abundantia materie.

Est autem adhuc notandum, quod membra corporis organici duodecim signis Zodiaci attri-

attribuuntur. Primum ergo signum totius sphaerae coelestis est Aries, in quo quidem signo Sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tunc est motus ad generationem, ideo motus solis in arietem dicitur principium vitae, & radix virtutis vitalis: propterea arieti attribuitur caput in homine & ejus conditiones. Nam aries in caelo est dignior pars caeli, quia principium divisiones sphaerae per duodecim signa, sicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo merito arieti est assignandum, & quia Sol currens in hoc signo calidum & humidum naturae movet, & caput in homine dicitur principium spiritus vitalis.

Postquam auctor ostendit influentiam planetarum & stellarum respectu fetus, nunc consequenter prosequitur de effectu signorum. Nota. Aries est calidus & humidus & correspondet Veri. Ver enim est calidus & humidus, & tunc animalia maxime appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis existentis in ariete, & maxime in viris tunc est appetitus. Propter hoc etiam mater Ecclesia statuit jejunium magis in illo tempore quam in alio tempore, propter luxuriam illo tempore restringendam, quia tunc homines constrikti hyeme revertuntur ad vigorem.

Unde Versus.

Marte mares, Februoque canes, Majo mulieres.

Nota, Aries habet dominari super caput in quo

quo vigent omnes potentia anime, pro tanto quia ipse Aries est principium vitalis operationis, & sic caput in quo vigent omnes potentia anime, & ideo Medici dicunt quod virtus vegetativa corporis est in capite principaliter, determinate, sed in corde originaliter. Sed dubium est utrum vita magis consistat in corde quam in capite? Et videtur quod in capite, patet per Avicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulans corde extincto, hoc esse non posset, nisi vita haberet principium de capite. Sed contra hoc est, Averrois in sexto Physic. qui ipsum deridet, dicens se vidisse arietem currere hinc inde abscisso capite. Unde Averroës vult, quod vita principaliter & originaliter sit in corde, sed ex consequenti in capite. Sed Medici sunt multum sensuales, & hoc ideo, quia vident in capite esse sensus virtutum, ideo dicunt vitam consistere in capite principaliter, sed non est ita, immo in corde. Sed quid dicemus ad auctorem in litera, qui dicit quod caput est nobilior pars corporis? Dicendum quod hoc verum est secundum apparentiam & majorem operationem spirituum vitalium, quia in eo apparent magis operationes vite quam in corde. Unde non dubito quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocavit in medio corporis, nam cor est primum vivens & ultimum moriens, hoc non esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

Tauro quidem collum, humeri & scapulae
Gemi-

Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia, & Leoni quidem pectus & cor & diaphragma, Virgini stomachus & intestina, & costæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur esse medietas corporis secundum cursum medietatis cœli, videlicet ut à parte septentrionali est annotata. Libra vero secundam partem corporis respicit scilicet renes & est principium cæterorum membrorum. Scorpio vero loca libidinis respicit, tam ex parte viri, quam ex parte mulieris. Sagittarius nates, & ea per quæ natura secessum demittit, & posteriora respicit. Capricornus vero genua & alia inferiora respicit. Aquarius vero tibias respicit. Piscis vero quod est ultimum, formationes pedum respicit & plantas, & sic breviter habitum est iudicium ex parte duodecim signorum.

Hic auctor ostendit de aliis signis dicens, patet in textu. Nota, litera vult in tantum quod Luna existente in talibus signis, quæ respiciunt illa membra, ut patet in litera in illis membris, non debet fieri minutio sanguinis Luna existente in aliquo signorum.

Et non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides hujus in multis experimentis valet inveniri. Noscat ergo experimentum quivis quod malum & venenosum est tangere aliquod membrum Luna existente in tali signo illius membri: & causa istius est, quia natura Lunæ auget humiditatem, quod experimur ad sensum, quod si carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes
in

in carnib. & illud non semper apparet eodem modo, sed præcipue in speciali statu Lunæ.

Hic auctor confirmat dicta sua per experimenta. Nota, si carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, tunc converterentur in vermes, & tunc magis quam in alio tempore, quia tunc Luna est multum humida. Et ideo dicit auctor in speciali statu Lunæ, & hoc patet si aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret sibi, quia omnes humiditates convenirent in locum vulneris & Luna augmentat humiditates, & sic humiditas nimis fieret intensa: sed si ponatur ad radios Solis, non est nocivum, quia radii Solis faciunt humiditatem exhalare, & sic ex istis patet quod semper in plenilunio mensis majoratur humiditas, scilicet cerebrum, medulla & menstruum, & ideo tunc difficile est studere propter humiditatem cerebri nimis intensam.

Ut illud sane intelligatur, est advertendum, quod quatuor sunt status Lunæ secundum Albertum in tractatu de statu Solis & Lunæ. Luna vero in prima ejus intentione est calida & humida usque quo est femiplena, post hoc nunc dicitur calida & sicca, quousque sit plena. Deinde est frigida usque est femiplena in decremento, ultimo vero est frigida usque quo soli adjungitur, & in hoc statu maxime humescit humida putrefaciendo, ideoque cum Luna augeat in omnibus membris humiditatem, tunc lædere membrum ferro est idem quod graviter vulnerare, quia malum est humiditatem adde-

re

re humiditati, & sic per consequens augmentatur documentum.

Hinc confirmat dictum suum. Nota quod prima quadra correspondet aëri, qui est calidus & humidus, & qui generantur in ista quadra, sunt sanguinei. Secunda quadra est similis igni calido & sicco, & tunc illo signo generantur cholericici. Tertia quadra correspondet terræ quæ est frigida & sicca, & tunc nascuntur melancholici. Quarta quadra correspondet aquæ quæ est humida & frigida, & tunc nascuntur phlegmatici. Et secundum hoc dicunt aliqui; quod si carnes ponerentur ad radios Lunæ cum fuerit in quarta quadra, tunc citius converterentur in vermes quam in plenitudine Lunæ, quia tunc maxime est Lunæ humiditas vigorosa.

Nota; si aliquis doluerit in quarta quadra, tunc non debet trahere sanguinem, nec vulnerari & maxime in cerebro. Ratio est, quia tunc per illam vulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nocivum in membro.

Sciatis autem focii mei, quamvis quædam mulieres causam rei hujus occultam ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoscunt, & plura male ex isto operantur, ut cum vir est in coïtu cum eis, accidit quandoque viris magna læsio & gravis infectio ex infectione membri virilis per ferrum appositum per eas, prout quædam mulieres vel meretrices Doctæ sunt in illa nequitia & in aliis. Et
si fas

si fas esset dicere, hoc quidem describerem, sed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præfens nihil manifestabo.

Hic ponit quedam notabilia, ut patet in litera. Nota quod quedam mulieres sunt ita caute & astute, ut accipiunt ferrum, & opponunt vulvæ, & istud ferrum ledit virgam, sed vir non percipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vulvæ, postea tamen sentit: ideo maxime cavendum est ne fiat coitus cum menstruosis mulieribus quia exinde homo posset incidere in lepram, & quandoque in magnam infirmitatem, quia venæ transeunt à singulis membris ad testiculos, ideo testiculis læsis cito potest ledi totum corpus. Unde dicit Dicit, si mulierem menstruosam scienter accesseris totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quod vix infra mensem & verum colorem & fortitudinem rehabebis, & sicut liquidum vestimentis tuis adheret, sic ille fetor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hippocrates de naturis hominum: Mulierem menstruosam non accedas, quia ex isto fetore aer corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, auctor timet Deum scribendo secreta usque ad ultimum, ne aliquis expertus forte malum operaretur per illa secreta.

Item de quarto statu Lunæ precipuè possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur quod radii Lunæ de nocte

nocte subintrantes & pervenientes ad caput dormientis, faciant dolorem capitis & fluxum rheumatis. Et causa hujus dicta est prius.

Hic ponit aliud experimentum de quarto status Lunæ: Nota, quod causa hujus est, quia tunc Lunæ est multum humida, & quia rheuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideo facit catharrum, unde versus.

Jejunes, vigiles, faciens sic rehumata cures, Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipsam, gratia hujus augmentationis fit fluxus per nares, & si tunc illi radii invenirent vulneratum, usque ad mortem lederent ipsum; ideo vulnerati præservandi sunt à radiis Lunæ.

De Influentiis Planetarum.

C A P. I I I.

POst hoc vero ad influentias Planetarum (quos antiqui vocaverunt deos naturæ super hominem ex parte corporis & animæ) nunc revertamur, &c.

Postquam vero auctor ostendit quomodo per Planetas habet formari fetus, hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fatum ex parte animæ, vel corporis, vel simul. Nota quod planetæ bene dicuntur dii naturæ. Ratio quia natura regitur ab ipsis, sicut regnum à rege. Unde totus ille mundus sensibilis contingit est à superioribus rationibus, ut tota virtus ejus inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ

net.e sunt Dii nature, quid tunc facit cælum stellatum? Dicitur quod hoc est causa uniuersalis nature & uniformis, sed planetae differunt effectum secundum eorum motum. Unde planetae dicuntur à planos Græce, quod est planum, siue error Latine, non quod in se errent, sed quia ex eorum motibus fiunt diversi errores in mundo & in effectibus.

Saturnus qui est superior, obscurior, & grauior & tardior aliis planetis cœlestibus, faciatum qui sub eo nascitur, fulcum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene barbatus, & talis homo continet subtile peccatum, & habet scissuras in calcaneis figuraliter, & hoc est secundum dispositionem figuralem. Secundum uero animam malus est, multum perfidus & malitiosus, iratus, tristis, & malignæ uitæ, foetida diligens & turpia uelimenta semper induens, & non est luxuriosus, & in pluribus Venerem minime diligens, imò naturaliter abhorret: unde breuiter notandum; quod secundum intentionem magistri mei in illa scientia experti, quicumque natus fuerit sub Saturno, habet omnes malas dispositiones corporis.

Hic auctor prosequitur intentum suum. Et dividitur in 7. partes, secundum quod 7. sunt planetae. Nota quod Saturnus est supremus planeta & complet cursum suum in 30. annis: ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci, à quo incipit. Et secundum Ptolomæum, &

ma-

magistrum Rabbi Moysen Saturnus est planeta supremus, & maxime distat à terra, ita quod ad illam partem ubi tangit spheram jovis, homo veniret à terra in 5734. annis, & in septuaginta septem septimanis, & in 3. diebus, supposito quod dieta hominis esset decem miliaria. Et secundum Astronomos, Saturnus est tantæ magnitudinis, quia est nonagesies major quam tota terra. Item dictum est in litera quod Saturnus est multum tardus in motu suo, hoc debet sic intelligi quod in tempore longiori complet cursum suum. Unde Saturnus est bene trigesies major Sole, quantum ad suum orbem; & sicut Sol pertransit suum orbem motu proprio per Zodiaci signa in uno, sic Saturnus in 30. annis & sic movetur vite velociter sicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, unus per 30. dies perambularet triginta miliaria, alter unum miliare, tunc alter qui ambulat unum miliare, ambulat citius, non tamen velocior est in motu, eo quod in æquali tempore pertransit de spatio secundum Philosophum 6. Physicorum. Item nota quod litera dicit, Saturnus facit natum suum fuscum in colore. Ratio est, quia Saturnus est similis terræ quia est frigidus & siccus, obscurus, niger & virtualiter facit natum obscurum. Item facit natum pilis duris, quia est terrestris complexionis, & ideo fætus humores multos causat & grossos, à quibus generantur grossi pili. Item natus ejus est tristis, quia melancholica complexionis virtualiter, & melancholici sunt tristes, quia sem-

C

per

per inclinant se ad terram. Item natus ejus est piger incessu, quia ipse est gravis sicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item ipse non appetit coitum, quia est siccus, & si vult appetere, posset uti calidis bene conditis, & humidis cibariis. Item ille natus semper est invidus & perfidus, quia nullum habet gaudium, sed semper melancholizat, & ejus somnia ut plurimum sunt vera: sicut videmus fatuos, qui praedictum sepe futura per phantasias & melancholias, & ipse semper cupit sedere in angulo solitarie. Item nota, litera dicit quod ipse habet scissuram in calcaneis, id est, divisionem in pedibus circa anteriorem partem, sicuti equi: & calcaneus est una pars pedis in anteriori parte, qua primo terram calcamus, &c.

Jupiter vero stella regalis existens, pia, dulcis & lucida, temperata & prospera, facit natum optimum, quia nato sub eo dat faciem pulchram, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes superiores magnos, & æqualiter divisos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam vero, facit natum bonum & honestum ac modestum, & erit longæ vitæ, diligens honestatem, diligensque vestimenta pulchra, & ornata, & delectabiles sapores & odores ei placent, & erit misericors, largus, jucundus, virtuosus & verax in sermonibus, incedens honeste, & multum prospicit terram.

Ponit de secundo planetam, qui dicitur Jupiter

piter, unde secundum Astronomos complet
 cursum suum in 12. annis, ita quod sub quo-
 libet signo moratur ad unum annum, unde se-
 cundum Astronomos, Júpiter multum distat
 à terra, quia ad illam partem, ubi est propin-
 quior terræ, homo veniret de terra in duobus
 millibus annorum & in 526. annis, & 4. septi-
 manis & 5. diebus, supposito quod dieta esset
 10 milliaria: & magnitudo ejus est talis, quod
 quinquagesies est major terra. Item Júpiter
 dicitur fuisse ille, quia expulit patrem regno,
 sic Júpiter expellit operationem Saturni, quia
 sibi contrarius est per totum, ut patet in litera:
 quia secundum Astronomos, qui nascitur sub
 jove perveniet ad multos honores: facit fa-
 ciem pulchram, & facies est nobilior pars
 corporis. Unde Júpiter plus laborat in facie
 quam in aliis membris, & facit hominem al-
 bum rubedine permixtum: quia ille color est
 pulchrior inter alios, quia est sanguineus. Item
 facit barbam rotundam, quia rotunda figura
 est nobilissima figura: ex secundo de cælo. Et
 ideo caput pueri rotundum est diligendum,
 ideo nutrices solent comprimere & rotundare
 facies, & capita puerorum. Item facit capillos
 longos, quia facit natum calidum & humi-
 dum: humiditas enim cum calore est causa lon-
 gitudinis pilorum, unde pilus est superfluum &
 residuum humiditatis quod exit per poros. Et
 qui cito barbescunt sunt bonæ complexionis:
 Item natus sub Jove est bonus secundum ani-
 mam, fidelis & addiscens, & coitum appetens,

C 2

& be.

& bene appetens gratia caloris, potens in opere gratia humiditatis sufficientis, & bene capit singula quæ audit, quia habet spiritus habiles & satis humidos, quia humidus bene recipit, quia calidus bene delectatur. Et non piger, ideo spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles & virtutes interiores animæ scilicet ad virtutem imaginativam & ratiocinativam.

Mars cum sit intemperatus in caliditate & siccitate, secundum hoc facit natum suum rubei coloris cum quadam adustione & obscuritate, sicut videtur in his qui passi sunt à Sole, & habet parvos capillos, parvos oculos, totum corpus habet curvum & grossum aliquo modo, secundum animam vero fallax, inconstans, inverecundus, irascibilis, proditor, discordias & bella feminans, & superbus erit.

Hic exequitur de tertio Planeta qui dicitur Mars. Nota, quod Mars movetur taliter sub Zodiaco, quod complet cursum suum in duobus annis, & distat à terra sic, quod ad illam partem ubi propinquior est terræ, homo veniret 400. & 90. annis, & 11. septimanis: & quatuor diebus, supposito quod dieta ejus esset novem miliaria. Item nota, caliditas & siccitas sunt cause adustionis, & crispitudinis crinium, unde nota quod nati sub Marte habent paucos crines: causa siccitatis: & habent curvos seu crispas crines gratia adustionis. Ista apparent, quia videmus cum calamistro summe calefacto crines crispantur, patet etiam quod

quod crispitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus sub Marte est: rubei coloris, cum quadam obscuritate, quia calor rubeus causatur ex eo, quia calidum agit in humidum, & consumendo humidum relinquit siccum, sicut videmus quando debent comburi lateres, quod ante combustionem non sunt rubei, sed postea consumpto humido efficiuntur rubei. Et isti nati habent parvos oculos, quia oculus est membrum in quo viget humiditas, quia oculus est aqueæ naturæ ab extrinseco, secundo de anima: quod patet, si læditur, exit aqua, & Mars est calidus & siccus, ideo non potest formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exsiccatur cerebrum, & cor incendit, & sic ira generatur circa cor. Unde ira est accensio sanguinis circa cor, & ideo Mars secundum antiquos vocabatur Deus belli. Item est fallax. Ratio, quia est siccus & calidus, & sic semper est iracundus, & cogitat de malo, ut fallat homines & prodat. Item satis appetit coitum, quia calidus, & modicum potest, quia caret humiditate.

Sol quidem regalis stella existens, lumen mundi & oculus vocatus, natum sub eo facit, carnosum & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadam rubedine, bene barbatum, & longos capillos. Secundum animam vero, ut quidam sciunt, facit hypocritam & malum justum in exteriori parte apparentem, & facit homines multum scientes secundum aliquos. Sed

inveni aliquos dicentes quod natus sub illo planeta est regularis, religiosus, profundæ devotionis, sapiens, dives, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta qui dicitur Sol. Unde Sol de sua natura est planeta calidus & ideo influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperate. Sed dices, si Sol est siccus sicut Mars, quare non influit eundem effectum? dicendum quod propter caliditatem & siccitatem, Sol virtualiter est humidus, & non siccus, nisi temperate. Item, Sol secundum antiquos dicebatur pater Deorum: quia Sol est principium vitæ, id est, influens esse omni rei, ita quod Sol per eius accessum ad hæmispærium nostrum influit fertilitatem, & generationem & post eius recessum videmus flores arefcere, & terram fieri aridam, & in quolibet signo manet quadraginta dies, & cursum suum perficit in uno anno, motu proprio & naturali. Et secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad illam partem qua propinquior est terræ, homo veniret in 400. & 30. annis, & 26. septimanis, & duobus diebus, ita quod dieta ejus esset 10. miliaria. Item natus sub Sole est hypocrita: & dicitur ab hypo, quod est sub, & crisis, aurum, quia habent malum sub auro, id est, sub bona apparentia. Versus,

Omnis hypocrita facie tenus est heremita.
Mente licet tacita latens sanguis aconita.

Item Sol calefacit temperate, & ideo facit natum sub eo magnæ sapientiæ, quia calor sal-
ten

tem moderatus est instrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit spiritus agiles & promptos. Item dicunt quidam, natus sub sole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis est & iucundus: ideo Deus providebit sibi de omni bono: Item Sol secundum Ptolomæum in Centiloquio suo, dicitur esse oñies major quam tota terra.

Venus est stella benevola & facit natum pulchrum, & maxime oculis & superciliis carnosum, mediocris stature, secundum animam vero blandum, facetum, eloquentem, musicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream desiderantem, ornatum corporis diligentem & suaviter intercedentem.

Prosequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Unde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, quia antique venerabantur eam causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lumen indicat, quando Solem præcedit. Secundo vesperi dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, solem tamen sequendo, & habet calorem candentem & fulgentem inter hydera, & complet cursum suum in 300. & 38. diebus, & Venus est in magnitudine sicuti una pars de 28. partibus terre & secundum Astronomos distat à terra, quod ad illam partem ubi propinquior est terre, homo veniret, in sexaginta quinque annis, & 19. septimanis, & una die: supposito quod dieta hominis esset decem milliaria. Nota, Venus est planeta calidus & humidus virtualiter, & facit

natum luxoriosum & pulchrum, quia gratia humiditatis facit ipsum posse in opere. Item facit natum diligere musicalia, quia musica est utilis pro cantantibus, & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, supposito quod Venus & Saturnus venirent, secundum appositum, tunc natus illo tempore non esset omnino malus, nec bonus, sed medio se haberet modo; quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni quantum potest, & sic facit medium.

Mercurius quem Astronomi solent assequi, asserunt & ejus radios contrahi, facit natum corpore gracilem, satis parvæ personæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundum animam vero erit sapiens & subtilis, philosophiam diligens & studium, & erit bonorum morum & perfecti sermonis, & ille multos acquireret amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona consilia vigent, verax & nullius perfidiæ, expers infidelitatis & inscius, & non confcius, id est, focius in malo.

Hic exequitur de sexto planeta qui dicitur Mercurius. Nota, quod Mercurius sen per graditur cum Sole, & nunquam ab eo distat amplius quam 30. gradibus. Calorem habet radiantem, raro propter vicinitatem solis videtur, sed tamen in meridie mediante speculo videtur. Et dicitur Mercurius, quasi Mercatorum Kyrios, id est, dominus, quia Mercatores indigent eloquentia. Unde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ, & complet cursum suum in 333. diebus, ita quod modicum minus quam per annum,

num, & quantitas Mercurii est sicut una pars de 22000. partibus terræ, ideo stella est parva.

Litera dicit quod Mercurius contrahitur à radiis Solis, Ratio est, quia continue movetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest quia majus lumen offuscatur minus. Item natus sub eo diligit philosophiam, quia facit natum subtilem secundum animam, ideo diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, estque boni consilii.

Luna cum sit velocioris motus, facit natum vagabundum, sermone verum, nullius servitii, jucundum & mediocris staturæ, & habet inæquales oculos, scilicet unum altero majorem.

Exequitur de ultimo planeta qui Luna dicitur. Septimo nota quod Luna est velocissimi motus, ideo natus ejus est vagus, nec potest durare aliquo officio vel servitio. Et quod Luna est velocissimi motus patet, quia quanto Planeta est inferior, tanto citius movetur, quia Luna complet cursum suum in 27. diebus & 7. horis. Secundum Astronomos tantum distat à terra, quod ad eam partem ubi propinquior est terræ ad concavum orbis Lunæ homo veniret in 12. annis, & 58. septimanis & 3. diebus, supposito quod dieta ejus esset decem miliaria cum dimidia, Nota quod Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum sole habet majorem vigorem & vim ut in novilunio, & in quolibet mense anni complet cursum suum per 12. signa. In Luna videmus maculam, & causa hujus

est per Comment secundo de Cælo, quia Luna est corpus rotundum & rarum & densum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non potest reverberare lumen solis, & penetrat ipsum in medio & per hoc patet obscuritas.

Et sciendum quod omnes stellæ & aliæ partes corporis supercœlestis illa officia divinitus exequentur, & semper sic agunt, & sic nunquam expediuntur quantum ex parte eorum, & ideo fas est dicere secundum ea quæ dicta sunt, omnia inferiora à superioribus reguntur, & ideo illa quæ divino sacrificio & bestiali immolatione & alia quæ in mundo sunt, non possunt remove actionem corporum supercœlestium dantium vitam & mortem.

Hic auctor ponit unum notabile quod prius dictum est, quod natus sub diversis planetis diversimode regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem sunt stelle sic ordinate? Respondetur, quod per divinam naturam talis ordinatio facta est. Deus enim sic ordinavit dominia planetarum, & illud patet 12. Metaphys. Et auctor vult quod per jejunium & sacrificium bestiarum non potest remove planetarum cursus. Illud probatur quia motus cæli semper est uniformis & regularis 7. Physicor. & semper invariabilis. Sicut ergo Deus instituit ab æterno, sic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contra.

Sapiens dominabitur astris,

Secundum Ptolemeum & Theologos, & hoc non esset, nisi cursus planetarum & effectus impe-

impediri possent. Respondetur quod sapiens sic dominatur astris quando videret aliquem effectum Saturni de necessitate ut frigiditas, tunc potest se cavere à nocimento, sed non potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agant. Et auctor loquitur naturaliter, cum dicit per sacrificia non potest removeri effectus planetarum, quia Theologus tenet ibi oppositam partem, quia sunt in potentia Dei, & Deus agit libere, & sepe exaudit orationes fidelium.

Ex istis verbis sic forte aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem quia statim visa superficie verborum concluderet ex eis verbaliter, omnia de necessitate venire. Secundo quod me occultorem Christianæ fidei vellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, idoneam omittimus. Et de illis planetis & utiliter de superioribus corporibus cœlestibus quoad influentiam respectu inferiorum in tantum dictum est. Est autem notandum, quod aliquando plures foetus nascuntur in matrice, hoc autem est per disgregationem feminis in ipsa matrice, quia matrix habet cellulas in se: cum autem in qualibet cellula recipitur materia foetus, ibi fiunt multi.

Hic respondet cuidam questioni, quia aliquis posset contradicere auctori. Ex dictis namque patet, quod omnia necessitate veniunt, quia eveniunt juxta cursum planetarum, & ille non potest impediri, secundum auctorem. Unde omnia bene eveniunt ex necessitate conditionis.

ditionata, sed non absoluta, hoc declarat, quia quilibet effectus de necessitate evenit, stantibus suis causis necessariis & infallibilibus, ut dicit Aristoteles secundo Posteriorum: sed quia major quandoque est indisposita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & sic supposito quod virtus planetarum in tali signo inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia potest conservari: & sic materia non est disposita seu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum, qui dicunt omnia evenire de necessitate constellationis.

De generatione animalium imperfectorum.

C A P. IV.

UT autem ea, quæ dicta sunt lucidiori lumine cognoscantur, & quomodo aliquando plures foetus fiunt in matrice, & plures pueri nascuntur, sicut duo gemelli, opportunum est modicum transgredi ab hominis generatione, & videndum est de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex semine, sed ex putrefactione generantur. Juxta quod notandum, quod animalia imperfecta, sicut muscæ & similia; non semper eodem modo generantur, sicut perfecta animalia, quia per decisionem seminis non generantur, sed ex putrefactis, ut patet 4. Metaphys.

Caput quartum, in quo auctor agit de formatione foetus in utero, & primo facit digressum à proposito. Secundo regreditur ad propositum, ubi respondeamus, quod muscæ & avianæ

ne.e sunt animalia imperfecta, non sunt de perfectione universi, non tamen sunt omnino frustra, quia natura ipsa ordinavit, ut malos humores absorbeant, ut eo melius hominis à malis humoribus præservarentur.

Utrum autem animalia eadem ex semine vel sine semine generantur, dubitatio est apud plures. Opinio enim Avicen. lib. de diluviis, est, quod eadem animalia ex semine & sine semine generantur: & hoc declarat, quia diluvium fieri potest adhuc universale, & in tali diluvio corrumpentur omnes viventes: corruptis autem oranibus viventibus fierent influentia in cadavera mortuorum quæ putrefacta sunt, & tunc ex virtute cæli generabuntur eadem, quæ prius fuerint. Ita quod unum generabitur ex putrefactis, & aliud per decisionem seminis sibi simile generabitur in specie; igitur eadem ex semine & sine semine generabuntur. Et declarat possibilitatem hujus ad sensum dicens: Capiantur capilli mulieres menstruosæ, & ponantur sub terra pingui ubi jacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere sive æstate quando calefcent calore Solis, generabitur serpens longus & fortis, ille ultra generabit sibi similem in specie per decisionem seminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore suo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra sibi generavit similem in specie ex semine, plures possent adduci rationes, sed prædicta sufficiunt, quia longum esset omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic auctor movet dubium. Primo ponit opinionem Avicennæ & rationes ejus. Secundo reprobatur illam ibi breviter. Ad illam opinionem nota, quod Avicenna posuit datorem formarum, ut per Commentatorem 12. Metaphysicorum & 4. & ideo ipse ultra posuit quod virtus divina, mediante motu planetarum, possit infundere formas, & dare esse: tunc ultra ex putrefactione rebus generatis illa utraque generans sibi similia: sicut posuit, si virtus solis in terra producit plantam, quod illa, mediante fructu & semine, posset producere aliam plantam. Nota quod crines mulierum menstruosarum sunt multum humidi, grossi & venenosi, & ideo si ponantur sub pingui terra in hyeme, generabuntur humiditates & venenositates per solis virtutem, & possunt verti in serpentes. Sic dicitur basiliscus fieri artificialiter in fimo ex ovo. Unde fimo est terra pinguis, arvinata, humiditate repleta, ideo facit aliquid fructificare, unde in terra arida & sicca illud non habet veritatem, in hyeme fimo ab intra est humidus & calidus sufficienter, quia frigus circumstans non permittit calorem innatum exhalare & recedere. Nota quod mus, qui generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionem seminis, & ille habet caudam majorem & est multum venenosus, quia materia fuit putrida valde, ex qua productus est. Item Avicenna posuit quandam vitulum cecidisse de cælo, quem dixit generatum fuisse in aëre ex putrefactione.

Sed

Sed breviter ad illam opinionem dicendum est, quod ipsa non est vera. Et ratio est, quia secundum philosophum 8. Physic. sicut aliquis habet propriam materiam, sic proprium habet agens, quia tali materiæ est talis forma, quia aliud est actus materiæ, & aliud est actus formæ, ut dicitur 8. Metaph. & cum illa animalia habent diversas formas, ergo & materias, & per consequens diversa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Phil. 8. Physic. est, quod eadem animalia, saltem secundum speciem, possent fieri ex semine, & sine semine, sicut sanitas quandoque fit ab arte, quandoque à natura. Sed in hoc differt ab Avicenna, qui ait, quod nunquam animalia perfecta sine semine fiant: secundum autem Philos. hoc non est verum: differt etiam ab eo, quia secundum doctrinam Phil. 1. Meteo. Diluvium universale est impossibile apud naturam, tam per ignem quam per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quod diluvium fit ex constellatione humectante, ideo si constellatio humectans respicit unam partem terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliam partem, scilicet constellatio desiccans: Et quantum una humectat in una parte, tantum alia desiccet in alia parte, ideo impossibile est quod dicit Avicenna.

Hic improbat opinionem Avicennæ, Et non rationem Commentatoris, probando quod genera, tum ex semine, & sine semine, differunt specie, sic quod agens est diversum & recipiens diversum, sed à propagatis, & putredine generantis.

rantis, sic est quod materia est alia scilicet semen, & putredo igitur, &c. Item agentia sunt duplicia sicut virtus Solis & stellarum calore incorporata incutrefactis ab una parte, & agentia à quibus semina deciduntur ab alia parte, scilicet in propagatis: sic illi duo mures differunt specie, & si serpens generatur à crinibus, & ultra alius generatur per decisionem seminis, illi differunt specie. Nota quod impossibile est fieri diluuium uniuersale, quia planetae non possunt sic concurrere, sed bene fit diluuium particulare. Vt si omnes planetae frigidi concurrerent in frigido signo piscium, quia illud signum est summe frigidum, ideo contingere posset, quod diluuium tunc generaretur in una regione, quam illud signum respicit, & sic non posset fieri, nisi miraculose uniuersale diluuium. Legitur enim quod factum est diluuium uniuersale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propositum, cum naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiam videmus, quod tempore hyemali in una regione opposita, ubi est aestas, plus generatur de aëre & igne, secundum cursum planetarum.

Respondemus & dicamus, quod eadem fine femine generantur, & causam huius generationis reddit Philof. 4. Meteororum dicens: Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolute calor, sed est virtus constellationis coelestis. Et Philosophi intentio

tio est, quod materia ex qua animal sine semine nascitur, est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpe agit ex parte cœli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidem materiam forma talis animalis debet introduci, quam humiditatem calor cœlestis jam dictus segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundum intentionem Philosophi 7. Meteororum, hæc generatio est univoca, saltem virtualiter, non autem formaliter. Per hoc solvitur dubitatio, quam quidam faciunt dicentes: Omne quod generatur univocè, ex sibi simili generatur in specie. Verum est, aut formaliter aut virtualiter, ut jam dictum est. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta nascuntur, ut ex Equi stercore nascuntur muscæ, vespæ & plura alia, & diversi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic solvit dubitationem & respondet secundum intentionem suam. Nota, quod secundum Albertum talis est modus generationis animalium ex putredine; quia calor Solis quando protenditur usque ad materiam putridam, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quedam pellicule, ita quod calor interior non permittitur exire, & tunc virtute Solis ille calor qui est in materia putrida petit exitum, & impeditur, & ex tali motu sursum & deorsum generatur quidam spiritus pulsans: mediante quo spiritu vita producitur in tali materia. Et si queratur utrum ille
Spiri-

spiritus pulsans sit substantia vel accidens. Dicendum quod est substantia, quia mediante virtute formativa, ille spiritus agit, & quia agens non nisi mediante spiritu substantiam producit, ideo necesse est illum spiritum esse substantiam, & ille spiritus est corpus subtile, generatum ex subtiliori parte materiae mediante putredine. Sed dubitatur utrum ille spiritus sit animatus vel inanimatus. Dicendum est quod ille spiritus non est formaliter animatus sed virtualiter, quia educit animam viventis effectivè de illa materia putredinali. Et idem Avicenna in duodecimo Metaphysicorum, in illa digressionè ubi improbat Averroem, Platonem & Themisthium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed auctor dicit calor Solis atrahit humidum à putredine. Probo per experientiam. Accipio unum murem putredinalem, & ponam in locum ubi sunt radii solares in vigore, invenio quod calor solis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi nisi pellis. Nota quod generatio sextæ Metaphysicorum dividitur sic, quedam univoca, quedam æquivoca. Æquivoca est quando formaliter generans & genitum differunt specie, ut si generatur mus de terra, &c. Univoca est, quando generans & genitum conveniunt in specie, ut homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo solvitur dictum Philosophi 6. Metaphys. quando dicit: Omne quod fit à simili sub ipse specie fit: Verum est de generatione univoca sed non æquivoca. Nota quod
ani-

animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciem, vel figuram. Ratio est, quia ista animalia differunt specie, modo quæcunque differunt specie etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequuntur formam.

Causa autem diversitatis illorum animalium est divisio seminis in matrice, & illud est verum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulae, quando tunc semen decisum à patre sic colligitur, quod in unaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium foetuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipit simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, & aliquid seminis. Et ideo talis humiditas dividitur per loca educationis foetus in putrefactis, & ideo multiplicantur animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidieducti de corpore in partes homogeneas & diversas species talium animalium sumitur per oppositum, scilicet per humidumeductum in partes heterogeneas.

Hic auctor infert causam, quare aliquando plures pueri nascuntur. Vnde plures sunt causae plurium foetuum particularium. Prima est divisio seminis in cellulas, & non sufficiens: quia expertum est per obstetrices, quod semel una domina peperit massam carneam, continentem septuaginta figuras hominum: modo certum est quod

quod non sunt cellulae matricis. Securata causa est abundantia seminis, & tunc dividitur & spargitur, & fiunt plures fetus. Tertia causa est, quia quando mulieres in coitu nimis movent se, & tunc circum dispergitur semen, & fiunt plures fetus.

Quod autem quaedam animalia generata sunt longa & stricta, & quaedam brevia, hoc est ex diversitate complexionis humidi, quia ex cholericis, calido & sicco generatur corpus longum, strictum, & gracile, eo quod calor in eo multum extenditur. Ex phlegmatico, frigido & humido generatur animal breve & latum, quia humor aqueus est multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipsum. Sed ex sanguineo, calido & humido generatur animal medium inter longum & breve, propter calidum & humidum temperatum. Sed ex melancholico generatur animal strictum & breve, quia frigiditas non permittit ipsum extendi, & siccitas non permittit ipsum dilatari. Ex cholericis autem accidentali & adusto, generatur animal longum & valde gracile, quia fervor caloris eius multum extenditur, & siccitas mediata & moderata attenuatur. Et est notandum, quod cholericus est crocei coloris, ut frequentius, & sanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & phlegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum qualitas & color necessario permixtus erit. Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animalium imperfectorum ad similitudinem.

militudinem perfectorum, & quomodo plures foetus simul fiunt, tam in perfectis quam imperfectis, & quare aliquod animal est longum & aliquod breve, aut quare talis coloris ut frequentius.

Hic auctor ostendit causam, quare quadam animalia generata sunt longa, & quadam brevia, ut satis patet in textu. Nota, quod nullus homo sit purus cholericus, phlegmaticus, sanguineus, vel melancholicus, sed omnes sunt mixti, sed unus bene plus habet de sanguine quam alter, quia nullum est animal, in quo elementa aequaliter dominantur, ut probat Averroës i. de Calo, quia si hoc esset verum, homo ubicunque poneretur quiesceret, quod est impossibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

De exitu foetus de utero.

C A P. V.

Nunc autem ad superius dicta de generatione & formatione embryonis in utero materno, sermonem nostrum convertamus, & de modo exitu dicamus. Et primo videndum est, quomodo istae tres potentiae animae, scilicet vegetativa & intellectiva, veniunt ad materiam foetus, sive quo ordine. Juxta quod est notandum, quod illud est alterius negotii quam praesens materia requirit, quia respicit scientiam lib. de Animalibus: tamen in quantulum de ipso breviter tangamus.

Primo

Primo præmittit quedam necessaria. *Litera* dicit quo ordine, quia inter istas potentias est ordo perfectionis communitatis, ideo dicit *Comment. 1. Metaphys. de erroribus*, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas universales, & postea minus virilesque ad determinatas, ergo semper est ordo.

Sperma vero collectum in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est ei, & quando matrix est bene clausa, sed alimentum five augmentum est à potentia animæ vegetivæ, quia spermate deciso à patre vel generante, demissa est ista potentia vegetabilis: & hoc patet 2. de Anima. Ubi dicitur quod potentia vegetivæ sunt duo opera, scilicet generare & alimento uti, quia planta generat plantam, animal vero animal. Unde videtur quod ab illa anima fluat virtus generativa proficiens, seu competens generationi embryonis, postea vero tempore subsequenti secundum exigentiam naturæ superadditur materiæ anima sensibilis, & postea anima illius speciei vel illius. Et illæ virtutes scilicet vegetativa & sensitiva, distinguuntur per operationes, quæ ultra differunt per objecta, & non differunt illæ duæ potentia, scilicet vegetativa & sensitiva, ita quod sunt duæ potentia distinctæ secundum essentiam: est enim una & eadem essentia vegetabilis, quamvis non eodem modo, & hoc dicit *Phil. 16. de anima*. Embryo primo vivit vitam plantæ, secundo vitam animalis, tertio vitam hujus speciei vel hujus.

Etiam

Etiam additur in homine virtus intellectiva, quæ non generatur à materia, sed à cælo, & de formis infusa, unde est finis & perfectio omnium formarum existentium inferius. Jam consuevit apud medicos dici, quod prima vita est latens & occulta, media apparens & manifesta, ultima vero excellens & gloriosa. A prima est sensus naturalis, à secunda sensus animalis, à qua est sensus, visus, auditus, & etiam motus voluntarius: à tertia vero est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & perfectio, & sic de aliis.

Hic auctor ostendit intentum suum, ostendendo, quomodo istæ tres potentie veniunt ad materiam. Nota quod spiritus & semen viri est quodammodo vitalis, quia vivit vitam hominis, Et quando istud recipitur in matricem vivam, & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & virtus vegetativa & formativa primo generat pelliculam secundinam, cui semen involvitur, & sic continuo se movet ad semen mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam. Et incipit ibi virtus formativa, & generat spiritus pulsantes, & pulsatiles, & in eo generat illos spiritus pulsantes, facit materiam vivam, & format venas & nervos, in quibus currunt illi spiritus. Unde spiritus vene pulsatiles, vel saltem proportionabiles ejus, inveniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia sic vivente vitæ spirituum, qui vegetant illam materiam sensitivam, recipitur in illa materia.

ria. Et tunc in homine in materia fiante sub anima cognitiva, quæ est ultima forma naturalis, per virtutem Dei & cæli intellectus infunditur & introducitur. Unde loquendo tam Physice quam Theologicæ intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non est corpus nec virtus in corpore, per commentatorem tertio de anima, commento quinto & quarto. Sed Theologicæ loquendo, tunc anima est forma substantialis corporis humani dans sibi esse substantiale. Sed Averroës ponit, quod intellectus copulatur nobis solum à generatione, & per copulationem phantasmaticam, sicut nauta navi per navigationem, & ponit quod sit unus in omnibus hominibus, & ille articulus est ab ecclesia condemnatus, qui enim hoc credunt, salvari non possunt. Et per hoc tenent potissimum Aristotelem esse damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuisse. Item quod ad minus dubitavit, quod non firme credidit quemlibet hominem habere distinctum intellectum à Deo creatum, sicut videtur in 2. de Anima. Nota quod illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extensione materiæ, ita quod tota est in toto, & pars in parte extensive, ut anima sensitiva in corpore pedali est pedalis, & in semipeali semipedalis, licet sit tota in toto virtualiter. Nota, quod auctor videtur ponere illud quod potentia vegetativa sit pro aliquo tempore in materia pro quo non est sensitiva. Illud est verum manifestative, ita quod prius manifestantur opera huius potentie &

Et prius apparet fœtum nutriti Et augmentari antequam sentiat Et se moveat.

Tempus vero egressionis fœtus ab utero materno, ut frequentius est in nono mense, quibusdam tamen in octavo, quibusdam in x. & in xi. & etiam ultra. Quædam vero mulieres solent parere in vi. mense & abortivè, ideo naturam hominis non producant, sed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia menstruorum corrupta est vel per nimium motum per quem rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres vel lenæ in hac arte, quando sentiunt se imprægnatas, movent se de loco ad locum, de villa ad villam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coeunt, & luctantur cum viris, ut per motum liberentur à conceptione, & cupiunt coitum ut per delectationem obliviscantur dolorem qui generatur ex destructione fœtus.

Hic auctor exequitur intentum suum de regressu fœtus. Nota quod omnis fœtus qui egreditur in nono mense, ut sæpius vivit, quia ille fœtus est bene maturus Et satis fortis, quia nonus mensis correspondet Jovi. Jupiter vero est benevolus planeta, scilicet calidus Et humidus. Ideo est ministrator Et nuncius vitæ, vita autem consistit in calido Et humido. Auctor dicit, quandoque in ii. mense fit egressus, Et illud non est verum, sed mulieres decipiuntur

D

ire

in computatione quandoque concipiunt unam
massam seminis, & post aliam quindenam im-
pregnantur, & tunc putant se concepisse prius,
unde illa massa prius concepta ejicitur, & e-
mittitur tempore conceptionis. Nota quod
quando puer primo egreditur, tunc ponit digi-
tum ad os ex sue nature exigentia. Ratio quia
puer exit de matrice tanquam de balneo cali-
do, & tunc veniens ad aërem sentit frigus,
ideo ponit digitum ad os calidum, ut calefa-
ciat ipsum. Item quando nascitur tunc sonat,
quia patitur ab aëre frigido. Et si facit clamo-
rem in ventre signum est quod non erit vivus,
quia aliunde non faceret clamorem, nisi à
quadam lesione vel pressura.

Est autem notandum quod juvenes ex timo-
re, & ex ictu tonitruui sæpe disponuntur: quod
foetus vitam habens moritur, & si vitam non
habuerit, possibile esset quod semen motu natu-
rali forma hominis destrueretur. Causa au-
tem hujus primo accidit ex parte timoris à
quo totum corpus immutatur & disponitur ad
ægritudinem, & per ejus adventum foetus læ-
ditur & extinguitur. Secundo ex parte ful-
minis, quod penetrat usque ad interiora, & ea
destruit, & combustionem facit: tamen nul-
lum signum adustionis extra apparet, propter
vaporis illius subtilitatem. Et est etiam vapor
ille fortissimus, qui etiam quandoque interfici-
cit hominem, eo quod penetrat ad membra
vitalia interiora, & propter subtilitatem non
apparet adustio, eo quod magis lædit ictu
quam

quam calore. Et tunc frequentius secundum dispositionem naturalem interiorem, ubi fœtus invenitur dispositus, tunc consumit totum humidum radicale & complexionale ipsius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. Et sciendum quod illa non sunt ficta, quia recitat Albert. de operatione & effectu fulminis, quod in ictu tonitruui, quandoque videtur comburi calceum pede illaeso, & è converso. Et quandoque pili juxta loca libidinis membris illaesis, quod ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixi. Fides hujus est, quia venenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putrescit: Et est serpens à quo tollitur venenum per hujusmodi impressionem. Item signum fidei est dolium pertusum, cujus vinum stetit per aliquod tempus non exeundo. De his autem & de eorum causis superfluum est hic determinare.

Hic auctor ponit quedam notabilia. Et primo nota quod tonitru quandoque ex calore fit, scilicet quando exhalationes calidae recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc scindunt nubem, & ex tali forti motu fit tunc incensio illarum exhalationum, & sic per consequens fit coruscatio. Et ideo omnes illi graviter peccant qui dicunt, quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes. Et duo sunt motus tonitruui, scilicet ictus & fulmen, modo ictus ille quandoque scindit arbores, & ille sonus & ictus non scindit, sed fulmen: quia est valde subtile, quia generatur

neratur ex exhalatione subtili & calida, & illud fulmen sæpe comburit calcem pede illeso. Quia quandoque fulmen ita cito recedit, quod pedem non tangit, & quandoque comburit pedem, calceo manente illeso. Ratio, quia calceus est substantia porosa, sicut omnis pellis, ideo fulmen transit per omnes poros calcei, & invenit pedem resistentem, ideo illum comburit.

Sed de his quæ dicta sunt in textu quædam dubia moveri possent, quorum solutiones & determinationes vobis committo. Primum est, utrum possibile sit in illo tempore, quando vir est in coïtu cum muliere, si effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, an semen receptum hora ejectionis possit recipere aliquam novam impressionem, per quam disponatur ad aliquid aliud, quam sua natura particularis intendit?

Hic auctor movet quædam dubia, quæ non solvit, sed remittit ea nobis solvenda, & primum dubium solvitur sic, & dicitur quod fulmen in hora ejectionis seminis posset impedire semen à forma quam agens particulare intendit. Quia possibile est quod fulmen faciat materiam venenosam, & sic facit ipsam ineptam ad generationem hominis, ita quod ex illa materia generantur bufones, & alii vermes, & sic patet solutio primi dubii.

Secundum dubium, utrum in hora ejectionis seminis, id quod influitur à planetis possit prohiberi ab ipso fulmine & tetegisse

ma-

materiam feminis ex parte patris & matris?

Hic movet secundum dubium, & potest sic solvi, quod virtutes planetarum possunt impedire fulmen, ideo quia planeta quidam influunt vitam, & esse tale hoc fulmen destruit. Tunc ultra dubitatur, quare hoc potius fit in principio ejectionis seminis quam tempore sequenti? Dicendum quod tempore ejectionis tunc semen est adhuc tenue, & cito potest impediri. Secundo dubitatur, quia dictum est, quod superiora non possunt impediri, quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequuntur opera breviora illorum.

Tertium dubium, utrum per ictum fulminis tangentem materiam ex utraque parte posset influi semini virtus, per quam procedit ad formam masculi, ita tamen quod materia prius disposita fuerit ad foemellæ formam vel dispositionem, & è converso?

Movet tertium dubium, & solvitur sic, si materia esset disposita ad formam foemellæ, tunc per ictum fulminis in masculum disponi posset, & è converso. Quia possibile esset quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quam semen viri esset vigorosius semine mulieris, & è converso. Et idem contingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles, ut vult auctor dicendo quod illa dubia sunt multum occulta, ideo in litera non solvit ea.

Quia foetus in septimo mense, ut frequentius bene habet, ita quod motus naturalis est. Si autem permanferit usque ad octavum men-

fem, tunc naturaliter tendit ad ortum; & incipit laborare ad egressum, ideo in septimo mense habet bene, ita quod motus ejus naturalis est, ita quod in octavo mense exit libenter, & subito morietur. Quia multum in septimo mense laboravit, & sic debilitatus est. Si vero nono mense exeat, est sanus, quia requievit per octavum mensem à laboribus habitis in septimo mense.

Hic auctor enquitur de exitu fetus in speciali. Nota quod fetus in octavo mense male se habet. Hoc probatur extra textum, ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est contrarius vite animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen si fetus esset valde fortis, & haberet amplum foramen per quod exiret, sic posset evadere & sanus exire, sed hoc raro contingit. Sed quod in nono mense sanus exeat, patet, quia nonus mensis correspondet Fovi qui est calidus & humidus, & est principium vite.

Ubi sciendum quod in quibusdam mulieribus est major dolor quam in aliis, quia in quibusdam accidit quod fetus quandoque præterdit manum, & quandoque pedem, quæ omnia sunt nociva. Tunc obstetrices foetum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, nisi fuerint valde fortes, debilitantur usque ad mortem. Accidit quandoque etiam in partu mulieris, quod rumpitur vulva usque ad anum, ita quod illa duo foramina unum fiunt. Et
tunc

tunc obstetrices discretæ utuntur quodam unguento, ungentes vulvam, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix sæpe læditur & vulneratur in vulva. Et ideo necessarium est, ut in partu mulierum habeantur discretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc autem didici à quibusdam mulieribus, quod quando foetus præterdit caput in exitu, tunc bene valet negotium, quia tunc alia membra faciliter sequuntur, & fit partus levis.

Hic auctor ponit unum notabile, & est satis notum ex textu. Sed notandum, quod quando foetus præponit pedem vel manum, non potest bene exire, quia tunc jacet oblique in uno latere, & maxime stimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulva mulieris est arcta, & foetus est magnus, tunc potest fieri raptura usque ad anum, & istud maxime contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit strictum & arctum meatum.

Sed circa ea quæ dicta sunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, scilicet unde veniat pueri jacenti in matrice nutrimentum, cum matrix sit undique clausa? juxta quod notandum, quod foetus est clausus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primo inter omnia nascitur quædam vena vel nervus quæ perforat matricem, & à matrice procedit uno tramite usque ad mammillas: modo quando foetus est in utero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tunc substantia men-

frui fuit ad mammillas propter clausuram matricis, & ideo substantia menstruosa fortiori decoctione coquitur usque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum ideo usque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et sic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc foetus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc est vena quæ in exitu foetus ab obstetricibus absconditur in umbilico, & ideo videtur in puero noviter nato, quod umbilicus ejus sit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore ejus per hanc venam quæ abscessa est à matrice in utero mulieris, quæ vocatur umbilicus, & pendet in utero materno cum pellicula ex parte matricis annexa.

Hic auctor movet unum dubium, ut patet in textu. Nota quod secundum Aristotelem in quinto Metaphys. tunc ista vena & umbilicus debent esse adnascentia, vel connascentia, quia matrix mulieris & umbilicus pueri conjunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus transt à mammillis mulieris ad umbilicum, mediante illa vena. Nota quod umbilicus directe est in medio corporis, in homine bene formato, & mediante ipso cibus equaliter inflatur omnibus membris a mammillis mulieris. Et dicitur umbilicus ad umbo, onis, quod est media pars chypei, & ycos custos, quasi custos umbonis medii in corpore.

Item dubium est, quare in mulieribus mamille sunt supra, & in aliis animalibus infra?

Dicen-

Dicendum quod duplex est causa. Prima ſi mammille mulierum eſſent infra: impedirent tranſitum, ideo natura ſagax ſic ordinavit. Sed vacca, capra & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mammille non impediunt tranſitum. Secunda cauſa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit ſe uſque ad mammillas, ideo habent eas in pe-ctore juxta cor. Sed in brutis maxime dependet calor ab hepate, & ideo inſuitur calor ad mammillas, ideo ſunt infra, & ideo ſic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dices, quare viri non habent mammillas? Ratio eſt, quia viri non patiuntur menſtrua, & non nutriunt pueros, ideo non eſt neceſſarium. Sed habent ſumme parvas, ſicut mulieres habent teſticulos valde parvos. Sed dices, utrum melius valerent parvæ mammillæ quam magnæ? Dicendum eſt quod mediocres ſunt melius valentes, unde magnæ non ſunt utiles, quia in ipsis eſt calor diffuſus hinc inde, & non habent multum de calore, & ibi mala eſt digeſtio. Etiam parvæ non valent, quia ibi eſt modicum nutrimentum.

Item nota, quod fœtus in utero materno ſecundum nutrimentum diſponitur, & ideo mulieres imprægnatæ prohibentur, ut carveant ſe à fortiſſimo potu, ſicut forte vinum, quia non poſſunt bene digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipſe ſit multum tener & debilis.

De monstro in natura.

C A P. VI.

Sicut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quod sicut peccatum in natura, sic etiam in arte. Cujus declaratio ad presens negotium multum valet & ad manifestationem intenti, in quantum nunc expedit. Unde sciendum quod monstra sive peccata in natura vocantur illa individua alicujus speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit videri in hominibus habentibus nisi unum pedem, vel tantum unam manum, & sic de aliis. Notandum est autem quod istud miraculum, quod Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia. Ex diminutione vero contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tunc cum membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit ut completius potest & ea quæ sunt principalia format, & istis formatis & dispositis, ad formationem cæterorum membrorum studet, & ibi ex materia quam habet facit quod potest, & format partem diminutam quando diminutio est in materia & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse majus vel minus quam natura requirat illius individui particularis sic generati, quia

quia si diminutio in materia partis præjacentis formationi non obfuisse, caput sic formatum sub diminutione materiae esset proportionabile naturæ individuae in se & in omnibus aliis membris, & illud etiam de aliis principalibus concludi potest, cum istis principalibus debetur ordo, ut Philosophi naturales, & medici testantur. Alio quidem modo diminutio materiae attribuitur parti alicui generandæ specialiter.

Hic auctor exequitur intentum suum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primo format & edificat bonum fundamentum, postea studet edificare super illud fundamentum. Sic similiter natura prius membra principalia & magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrum & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius esse magis principalia quam minus principalia. Nota, quod duplex est natura, quedam intendens, alia producens. Modo natura intendens non errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoque errat, quia quod melius est non semper intendit, sed hoc ex parte materiae abundantis vel deficientis, ita quod monstra fiant secundum defectum materiae. Et hoc dupliciter, aut secundum quantitatem discretam: sic quandoque unus generatur cum uno pede, vel cum quatuor digitis in una manu.

Aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cum nimis magno capite vel cum nimis magna manu. Si vero per abundantiam fuerit hoc etiam dupliciter, aut secundum quantitatem discretam, sic quandoque generantur homines habentes duo capita; vel sex digitos in una manu, & sic de aliis; aut secundum quantitatem continuam, sic generatur aliquis cum maximo capite, præter eursum communem illius speciei. Nota quod monstrum dicitur eo quod monstrat se videntibus, quia omnes diligimus videre monstra, propter admirari. Unde monstra sunt sic intenta à natura per accidens & non per se. Unde si natura non posset producere quinque digitos in manu, producit quatuor vel tres, secundum exigentiam materie illius. Sed dices, quare tunc sunt monstra? Ad hoc dicunt Philosophi, quod sunt ad exornationem universi. Nam dicunt, sicut diversi colores in pariete existentes decorant ipsum parietem, sic etiam diversa monstra ipsum universum exornant mundum. Item monstra etiam maxime fiunt per influentias cælestes, quia quandoque regnat specialis constellatio, & ab illa diversa figura influuntur. Unde expertum est, quod generati sunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorso, habentes distincta capita vel membra, & distinctas manus, & non pedes, &c.

Juxta quod notandum, quia secundum intentionem Philosophi, omne mixtum confurgit ex quatuor elementis: & ideo quod est na-

tura

terre igneæ, cadit in suum simile, & quod est de natura terre cadit in suum simile, & sic de aliis. Ex isto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quod elementa formaliter essent in mixtis, hoc est enim contra intentionem philosophi 1. de Generatione, ubi vult quod solum virtualiter sint in mixtis: modo existis possibile est aliquando semen habere proportionem diminutam ex parte alicujus impedimenti specialis, & si ex parte terre fuerit, contingit diminutionem fieri in ossibus, eo quod ex terra radicaliter formantur & sic de aliis. Contingit etiam aliquando diminutionem corporis individui generari cum uno pede, aliquando sine brachiis, aliquando unius digiti, & sic de similibus. Si vero ex altera parte miscibiliter est, tunc possibile est in simili parte generari, monstruositatem apparere, ut frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hic auctor declarat dictum suum secundum intentum Philosophi 1. de generatione. Nota quod auctor est istius opinionis, quod elementa maneat in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reservantur qualitates elementorum, sicut videmus in mellicrato, quod est mel virtualiter, sed non formaliter. Illud probatur, elementa sunt contraria, illa autem que sunt contraria, in eodem fundari non possunt, ut est mens Aristot. in 4. Physic. & auctoria

D 7.

ser.

sex principiorum scilicet Gilberti Porretani, & Arist. in post. predicam. & Petri Hispani, & Boëtii in libro de divisionibus. Item elementa sunt corpora distincta non compatientia se in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

Est igitur notandum, quod monstruositas non solum ex parte diminutionis materiae accipitur, vel contingit, sicut jam dictum est: sed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & vitiosa, vel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquando antequam totum semen in massam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & sic modicum feminis recipitur à quo debet formari foetus, & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset & ideo hæc omittantur, & quando illi modi contingunt, tunc & diminutio effective à matrice procedit. Quidam vero procedunt ex parte coitus cum foemella, sic quod ad monstruositatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quod aliquando masculus est in coitu cum foemella, si tunc masculus tempore coitus inordinate jacet cum foemella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam, qui lateraliter jacuit super foemellam tempore coitus, & foemella generavit puerum in uno latere curvum, & in pede claudum, & causa hujus ex inordinatione coitus processit.

Hic auctor ostendit alium modum monstrorum sive monstruositatis. Unde matrix quam

quam est causa monstruositatis, ut si fuerit lubrica. Unde lubricum dicitur illud, quod vix potest retineri, sicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus, & vehemens maxime est cavendus propter fatum debite producendum ne semen perverse recipiatur in matrice. Et nota pro tanto, coitus stando est irregularis in natura, quamvis rudes non curant, quia semen ita debite recipi non potest sicut debet. Ex illo patet quod multa sint peccata, quæ non solum peccant in lege, sed etiam in natura, quia natura debite & regulariter intendit producere.

Peccatum vero naturæ aliquando contingit ex superabundantia materiæ, quæ diminutioni opponitur, & illud habet in se multas causas sive modos speciales. Quando enim superabundantia materiæ est in omni parte ejus, vel secundum exigentiam naturæ & secundum ejus formam, & sic multæ tortuositates & tumores apparent in membris, hujus est ratio, quia si natura abundat in parte feminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc neutra facit illud quod naturaliter potest, scilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum major est alio: & secundum communem cursum, & aliquando facit gibbosum in pectore, aliquando in dorso.

Hic auctor ostendit, quomodo ex superabundantia materiæ fiunt monstra. Vbi valet pro sententia, si semen nimium in abundantia sit infusum, & quia matrix est clausa, & quia

TKNC

tunc ejus tota materia transmutatur in materiam fetus, & si tunc pars ex qua debet fieri caput fetus est nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & sic de aliis partibus & aliis membris deputatis.

Sed in omnibus istis mirabilior est iste casus & effectus quem Albertus recitat, de uno, cui nata fuerunt duo membra libidinis, unum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit succumbere, id est, subjacere, & incumbere, id est, active coire. Et causa hujus originialiter trahitur ex superabundantia materiae, quia materia fuit principium sufficiens generandi utrumque membrum. Ex superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Avicenna & Albertus, ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem eventum de Hermaphroditis; & dicit Albertus de Hermaphroditis, qui utrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in se-ipsam sed respectu alterius: & hoc provenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et membrum virile est semper superius, & femineum inferius. Sed dices, quare natura non producit duo membra virilia, & duo feminea? Ratio est quia natura de contingentibus facit quod melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret si faceret duo virilia, quia quicquid unum faceret, hoc etiam alterum. Præterea sæpe accidit, quod generatur gallina, que habet membrum in-

dispo-

dispositum ad coitum, ita parvum sicut gal-
lus, & illud provenit ex defectu materia. Item
si contingat quod generatur femella sine appa-
rentia membri muliebris, tunc pellicula est su-
praproposita, quam oportet removeri. Nota quod
si Hermaphrodita magis apparet in specie vi-
ri, sic tenebit in tali specie. Si autem in specie
femelle, tunc iterum se sic tenebit. Et non
licet sibi ambo opera exercere secundum pra-
cepta legis.

Et nota secundum Avicennam, si femem ca-
dit in latere sinistro matricis, generatur foem-
mella, si in dextro, generatur masculus: sed
in medio Hermaphrodita, participans natu-
ram utriusque scilicet masculi & foemellæ. Et
à viro tanquam digniori recipit speciem secun-
dum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso.
Recitat enim Albertus quod sicut quædam ta-
lia monstrosa corpora contingunt, sic etiam
spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis,
quorum unus habuit in dextro latere virtu-
tem, ut ubicunque portabatur à parte illius
lateris, aperiebantur omnes seræ & clausæ.
Et alius habuit virtutem in sinistro, quod ubi-
cunque portabatur erant clausæ quæ prius
fuerant apertæ. Et loquor de apertione &
clausura serarum in offiis domorum. Et cau-
sa hujus non provenit ex materia, sed ex specia-
li constellatione cœli, non solum ex constella-
tione speciali, sed etiam ex speciali materiæ
dispositione ad talem effectum, quia *actus acti-
vorum sunt in materia bene predisposita, vel*

iii

in patiente disposito, ut dicitur secundo de anima.

Hic auctor ponit unum notabile, ut satis patet in textu. Nota, in latere dextro est major calor quam in sinistro. Cor enim jacet in sinistro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur masculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis est fortior & vigorosior quam sinistra. Unde à dextra fit motus, secundo de calò. Unde dexter pes est modice major sinistro. Similiter de manu dextra, & sic de aliis. Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorso. Quia quandoque contingit quod semen recipitur in duabus cellulis matricis, & tunc potest contingere quod pellicula dividens cellulas, corrumpatur, & tunc conjungunt illa duo semina se invicem dorso, & habent distincta capita, & distinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota, quod virtus cœlestis mirabiliter operatur, & occulte in inferioribus. Unde possibile est de duobus gemellis, quod virtus cœlestis respicit gemellum in latere dextro, secundum talem virtutem, secundum quam influit sibi virtus aperiendi seras sine contactu, quia ista pars dextri lateris forte alterat aërem, & ille alterat seram, usque ad apertionem. Et qui sic se habent, saepe sunt feres, quia seras possunt aperire. Nota, diversitatis est hæc causa, quia secundum quod virtus cœlestis invenit materiam dispositam, sic operatur illam.

Et nullus credat, quod quædam dicta sunt ficta,

ficta, quia id simile contingit videri in lapidibus quibusdam, in quos specialis constellatio agens imprimit speciem & formam hominis vel alterius speciei, secundum exigentiam agentis, sicut visum est saepe quando lapides dividuntur, quod fit ex constellatione speciali. Et non est mirum in gemellis, cum etiam in quibusdam aliis accidit, ubi est possibile invenire: & omnes modi speciales in monstris possunt reduci ad duos modos principales, scilicet propter inobedientiam vel insufficientiam materiae, secundum Avicennam in secundo Metaphysicorum, & Aristotelem tertio Meteorum, & per inobedientiam intelligo indispositionem, quando materia non est bene disposita, ideo non obedit agenti, & per sufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic auctor respondet tacitae questioni dicens. Diceret ergo aliquis, haec sunt ficta quae ponuntur hic, & ideo non credantur.

Nota quod haec possunt fieri, mediante enim virtute caelesti in lapidibus multiplex est virtus, unde Albertus recitat, quod in Colonia in quadam fenestra videt quendam lapidem habentem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex, unde in multis lapidibus vultus humanus figuratur; & per illos lapides fiunt diverse medicinae. Unde si quis Sole eocunte in piscibus insculperet speciem piscis in lapide, ille posset convocare omnes pisces in aqua, hoc est, tempore determinato. Unde Hali in Centiloquio

loquio Ptolomei recitat diversa signa & miracula, de inscriptione, seu sculptione lapidum.

Et si quis diceret & argueret sic, Si monstris possent fieri, sequeretur quod natura possit privari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundum Avicennam, quod non semper possibile est ex parte particularis naturæ, omnem materiam ad suum finem amoveri, nec est concedendum, quod privationes suarum actionum habeant fines, & ideo de ægitudine & morte non est instantia, quia hæc non sunt intenta à natura particulari, sed ab eo qui hanc regit, & illa appellata est *intelligentia*, secundum manifestationem philosophorum, qui digne locuti sunt de natura. Et tantum de his dictum est.

Hic auctor ponit objectionem seu instantiam, & solvit in textu. Pro quo nota, quod regulariter intendens producere, potest impediri per naturam particularem, & ideo patet quod monstra non sunt intenta à natura, nisi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines privationum, quia videt melius esse quam non esse, sed Deus & natura cælestis sciunt omnia optime disponere, & vocatur *intelligentia non errans*. Unde ex primo de celo, omnis mors, corruptio, ægitudine, infirmitas sunt præter naturam.

De signis conceptionis.

CAP. VII.

Finito sermone nostro, in quantum sufficit de generatione & formatione foetus, & penes quem modum & pluribus aliis materia incidentibus. Ut tamen praesens doctrina magis complete habeatur, notanda sunt signa conceptionis in muliere quae sunt plura, Primum est ex parte coitus. Si enim mulier quando fuerit in coitu cum viro, post coitum sentit frigus, & dolorem in curibus, signum est quod concepit. Secundum signum, si mulier paucum semen emittit vel nullum, signum est quod concepit.

Hic auctor determinat de signis conceptionis. Ratio primi signi est, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrat ab ipsa pro formatione foetus, ideo relinquatur frigus in membris. Et hoc videmus in simili, quia quando homo comedit, post hoc patitur frigus, quia calor naturalis transit ad stomachum alterando cibum: ideo non est studendum post prandium, sed prius modicum labora, ut calefiat, & sic digestionem confortata studeat, quia tempore studii spiritus vitales concurrunt ad cerebrum, ipsum iuvando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in stomacho humores grossos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad stomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à stomacho, patiuntur magnum calorem. Et istius
secun-

secundi signi auctor assignat rationem, quia matrix clauditur, & non permittit semen transire, & recedere. Nota, quod iuvenes mulieres, que maxime delectantur in ipso coitu, possunt semen emittere & concipere, sed hoc non est de senioribus. Item tempore coitus conceptionis natura retinet semen ab intra, ut non egrediatur, & hoc propter fetum.

Aliud signum, si vir in coitu sentiat virgam suam attrahi & fugi quadam clausura ex parte vulvæ mulieris.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concipit, tunc vulva fugit quasi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur & quasi claudit virgam virilem.

Aliud signum, si mulier post coitum appetit continue coitum, hoc est verum in quibusdam, quia quædam mulieres sunt, quæ magis concupiscunt, quando non concipiunt, ut visum est in una questione.

Circa quintum nota, quod post impregnationem menstrua instigant ad coitum, & maxime delectationis memoria, quam prius habuerunt in coitu.

Aliud signum, si menstrua non currunt post coitum, secundum modum solitum, & fit titillatio in ore matricis, signum est quod mulier concepit.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concepit, tunc menstrua convertuntur in nutrimentum fetus, scilicet in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruri-

cruribus, quia spiritus sunt clausi in matrice, qui transeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud signum, si color faciei ultra modum solitum est mutatus. Unde libenter solent esse ruber post conceptionem gratia caloris. Item si aliena cibaria concupiscunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora seu cerasa, signum est conceptionis.

Causa huius signi est, quia post conceptionem multi humores grossi indigesti ascendunt cerebrum, & illi movent appetitum aliquorum similium, quia si sint calidi humores, tunc appetunt carbones, si sint valde frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura, aut similia, quia omne simile, plaudit suo simili, &c.

De signis, an vir, vel femina sit in utero.

C A P. VIII.

Videnda sunt nunc signa, utrum masculus vel femella sit in utero. Et hæc sunt signa vera quæ sequuntur. Tempore conceptionis masculi color faciei est rubeus & levis motus.

Hic auctor ponit sex signa in numero, utrum in utero masculus sit conceptus vel femella. Ratio illius primi signi est, quia color rubeus est signum magni caloris, & si est calor magnus in matrice, tunc virtus est sufficiens ad masculum, & tunc mulier leviter movetur, quia calor est principium motus.

Aliud signum, si venter tumescit in dextera

tera

tera parte, & rotundatur, signum est masculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextera parte jacet masculus, tanquam in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

Aliud, si lac fluens de mammillis spissum & bene digestum, ita quod si ponatur super aliquod corpus bene tersum, non dividatur, sed partes constabunt, & non fluent: signum est masculi.

Causa hujus signi est, quia illud lac calor induravit & compressit inspissando. Unde calor habet multa opera, facit enim rem duriorum & subtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit secum.

Aliud, si tale lac mulieris imprægnatæ, vel gutta sanguinis ipsius à dextro latere extracta ponatur ad fontem clarum, vel ad urinam ejus, si petit fundum directe, hoc est, perpendiculariter, signum est masculi: Si vero supernataverit, signum foemellæ erit. Similiter si dextram mammillam habet grossiorem, signum est masculi: Si vero sinistram, signum est foemellæ.

Causa hujus quarti est, si petit fundum directe, hoc est signum quod bene est induratum & inspissatum à calore naturali. Unde perpendicularis est linea latomorum recta cum aqua perpendiculariter, & considerant longitudinem rei, & constituunt duos angulos rectos super basim, super quam cadunt.

Item

Item sal positum super caput mammillarum, non liquefcens signum est masculi.

*Causa hujus quarti signi est, quia mam-
mille sunt calide, tunc ille calor facit consti-
re sal. Vnde sal gratia caloris constat in par-
tibus. Vnde sal generatur ex aqua grossa &
multum bullita, ita quod specialis aqua est
ad sal. Vnde calor ignis extrahit de aqua
subtiliores partes, & illas partes facit exka-
lare, & tunc ibi remanent partes terrestres hu-
midiores & grossiores, & ille per calorem con-
stat. Et hujus signum est, quod tempore plu-
viali sal liquefcit in scutella. Vnde 4. Metaph.
dicitur. Si sal debet resolvi in materiam & for-
mam primam, resolvitur in aquam, & sic dis-
solvitur. Ideo si sal ponatur ad ignem, incipit
corrumpi, & salire, quia contrarium invenit.*

Signum aliud, si mulier prius movet pe-
dem dextrum, signum est masculi. Et con-
trario modo se habet, si foemella est conce-
pta, tunc mulier est gravis & pallida, & ven-
ter est oblongus, & in sinistra rotundus, mam-
milla in sinistra parte nigrescit; & lac ejus ni-
grum erit, indigestum, lividum, & aqueum,
& fufum, supra corpus positum dividitur pars
ejus apertè, & positum supra fontem, vel uri-
nam, natat, & sic de aliis. Item si dolor est in
sinistra parte, semper est foemella, si vero in
dextra masculus est. Item aliud experimen-
tum quod scio esse verum & expertum, si ali-
quis scire velit utrum mulier sit prægna-
ta vel non, det ei bibere mellicratum, si tunc senserit

E

pun-

punctiones circa umbilicum, concepit, si autem non senserit, minime concepit. Mellicratum autem vocatur potio, quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportionem, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti vel statim post. Et forte mulieres astutæ dicerent oppositum, & ergo quando aliquis vult experiri, non debet dicere de imprægnatione. Et si ipsa conquereretur dolorem capitis, vel alterius partis, ut sæpe solent facere, tunc homo semper debet dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, sibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere num doluisti in aliqua parte? & si circa umbilicum dicunt esse, iudicium conceptionis in isto iudicatur: si vero non, tunc non concepit. Sed quædam mulieres sunt astutæ & considerantes illud sophisma, nolunt dicere veritatem, sed semper alio modo quam se habent in veritate.

Hic auctor ponit bonum signum simplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio istius experimenti est, quia mel obstruit nervos & venas, & ex isto generatur dolor circa umbilicum.

Item illud dulce non est sanum, quia omnis pinguedo dulcis est mala, & piscium est pessima propter viscositates. Vnde dulce supernatat in stomacho: sed quia tunc calor stomachi propter

pter fatum est debilis, ideo sumpto mellicrate mulier dolet circa umbilicum.

De signis corruptionis virginitatis.

C A P. IX.

Post hoc notanda sunt signa corruptionis castitatis. Juxta quod notandum, quod aliquando virgines graviter corrumpuntur, ita quod earum vulva multum ampliatur, quia membrum virile est nimis magnum & ineptum, sic quod mulier tam amplam acquirit vulvam, ita quod vir sine dolore sui membri coit, & tunc prius est corrupta, & hæc causa est, quare juvenes mulieres cum primo corrumpuntur, dolent pro tempore in vulva, quia ampliata est ad coitum disposita. Alia autem causa coadjuvans: quia est quædam pellicula in vulva & vesica quæ corrumpitur. Et quanto plus coeunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

Hic auctor prosequitur de signis corruptæ castitatis, & satis patet in textu. Sed extra textum aliud est signum, quod vulva virginis semper est clausa, sed mulieris semper aperta stat, ideo virgo altius mingit quam mulier. Nota si vis experiri, utrum virgo sit corrupta, pulverisa fortiter flores lilii crocei, qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo pulvere: si est corrupta, statim mingit. Item fac eam mingere super quandam herbam quæ vulgo dicitur malva (papel) de mane, si fit sicca tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactuce & pone ante naves ejus, si tunc est corrupta, statim mingit.

E 2

De

De signis castitatis.

C A P. X.

Signa castitatis sunt hæc, pudor, verecundia, timor, cum casto incessu & loquela, cum respectu applicans se viris & virorum affectibus, sed quædam ita astutæ inveniuntur, quod omnibus istis obviare sciunt, & tunc homo convertat se ad urinam, quia urina virginum est clara & lucida, quandoque alba, quandoque glauca. Si vero fuerit aurei coloris, clara & ponderosa, continet animi jucundi signum, id est, appetitum, & hoc est verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent urinam turbidam, per fracturam pelliculæ præcedentem, & sperma viri apparet in fundo urinae talis mulieris: sed in menstruosis urina est sanguinea, & in tali mense quando patitur, habet oculos aqueos & est alterius coloris in facie, abominationem patitur in cibo. Et ideo sibi quisquis caveat, ne coëat tunc cum eis, quia nocivum est. Unde prudentes mulieres sciunt tunc custodire se, & separantur à viris per tempus fluxus menstruorum.

Hic auctor exequitur de signis castitatis. Nota, quod urina virginum est clara, quia ipse sunt calidæ, & bene digerunt, & ideo urina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, unde coloratur in renibus. Sed debet capi urina post somnum primum, quia tunc facta est digestio & debet videre quod urina
per

per accidens non sit variata scilicet morbo & nutrimento grosso. Nota quod in urina sunt tres regiones, scilicet superior, ubi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, & caput. Secundo in medio, ubi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia est inferior: ubi considerantur testiculi, lumbi, & matrix. Idem dicit litera, sperma semper apparet in fundo, propter suam gravitatem. Nota, quod quando mulier est menstruosa, tunc humores ascendunt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & cito passibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipsa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tunc est nocivum cum eis coire, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia est valde venenosa.

Est autem notandum, quod mulieres antiquæ, in quibus menstrua fluunt, & quædam in quibus menstrua sunt retenta, si inspiciunt pueros in cunis jacentes, intoxicant oculos eorum visu, ut ait Albertus in libro de Menstruo. Causa hujus in mulieribus apparet quibus menstrua fluunt, quia ipse fluxus seu humores qui moventur per totum corpus, primo inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur; tunc aër ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de somno & vigilia. Causa autem quare antiquæ mulieres, quibus non fluunt menstrua, inficiunt pueros, est quod retentio menstruorum fa-

cit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, muturante & digerente talem materiam, & præcipue pauperes, sic quod nutriuntur à cibo & nutrimento grosso, quod operantur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hic auctor ponit quoddam notabile, & patet manifeste in textu. Nota quod humores mali exeunt per oculos potius quam per aliud membrum, quia oculus est aqueus, ex secundo de Anima, quod patet, si comprimitur, lachrymatur, & ideo mulieres multum lachrymantur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quando oculus est infectus, tunc inficit aërem tangentem oculum, & ille ultra inficit aërem propinquum, ille aëriterum alium aërem, donec pervenit ad objectum, & ibi fit reverberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum resistantia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si non, tunc solum mulier inficeretur secundum unam differentiam loci, passionis, & non secundam omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideo facile intoxicantur. Toxicum est venenum quod fit de taxo, de tali arbore amarissima; ex cuius succo gustato, aves moriuntur.

Nota quod oculus mulieris vaticinantis projecit camelum in foveam, ita quod illa pessima mulier tantum cogitavit de malis, quod quidam

dam humores mali generabantur in spiritibus ejus, & illi exiiverunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foveam. Et illo modo basiliscus inficit videntem ipsum, quia venenum emittit. Et si poneretur speculum ad quod reverterentur humores ad locum basilisci, tunc ipse mel moreretur vel inficeretur. Nota quod si aliquis quereret, si mulieres sunt venenose, quare non intoxicant seipsas? Dicendum, quod venenum non agit in se, sed in aliud cui obicitur. Cum ergo mulieres naturaliter sunt intoxicatae, ergo non intoxicant seipsas. Alia causa est quia sunt consuetae. Unde Averroës in prologo tertii Physicorum: Quaedam erant consuetae comedere venenum, ita quod erat earum cibus.

De defectu Matricis.

C A P. XI.

AT quia dictum est de menstruo, igitur ad menstruorum locum procedamus, quod accidentia sunt circa ipsam matricem. Matrix enim mulieris sæpe patitur suffocationem. Suffocatio enim apud medicos vocatur compressio spirituum vitalium, ex vitio matricis egressa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud evenit, quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigidityate cordis superveniente, tales mulieres quandoque patiuntur syncopen, id est cordis debilitatem. Aliquando vero aliqua vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina narrat de quadam muliere, suffocationem

matricis patiente, quod illa causa patiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signum vitæ habuit, & vocati sunt medici plures, qui videntes ipsam & causam ignorantes, dixerunt eam veraciter esse mortuam. Galenus autem superveniens, causam consideravit, & mulierem à passione illa liberavit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo quod abundat in eis menstruum corruptum & venenosum. Et ideo bonum est quod tales mulieres, quæcunque fuerint, sive juvenes, sive antiquæ, sæpe viris utantur ut materia talis expellatur. Et expedit juvenibus quia in eis abundat humidum. Et hæc est causa quare juvenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguantur antequam concipiant, & curam de pueris minime habent, quia cura (ut dicit Philosophus in secretis secretorum) facit senescere, quod non videtur in illis. Illæ enim mulieres quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum est in natura illas retrahere, & coitum prohibere ad illum quem diligunt, quamvis sit peccatum in moribus, de quo nihil ad propositum. Audivi in confessione societatis ab uno inquirente causam à me, quare hoc esset, quando ipse dormiret cum sua dilecta juvencula, quod tunc ipse coitu finito, inveniret ventrem suum usque ad umbilicum sanguine profusum & timuit multum & causam ignoravit, & non fuit

fuit ausus se retrahere à juvenula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menstrui prodest mulieri & quandoque nocet, secundum quod materia magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menstruorum, sed feminis in coitu propter abundantiam materię.

Hic auctor exequitur de experimentis conceptionis. Nota quod suffocatio matricis provenit ex eo, quod matricis tollitur adversus cor, & tunc magna frigiditas se extendit ad cor, sic quod cor patitur syncopen. Et dicitur à syn, quod est con, & copos incisio, quasi cum incisione sive debilitate cordis, & alio nomine dicitur ectasis, & illa passio maxime accidit viduis, que prius habuerunt viros, & jam non habent, unde menstrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur grossi humores qui in corde debilitates generant, & ideo ipsis multum valet coitus.

De impedimentis conceptionis.

C A P. XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura sunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex siccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumvoluta orificio matricis ipsam constringit, & non permittit semen viri intrare. Unde cognitio hujus est de muliere, cujus renes sunt sepulti & occulti

E 5

in

in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres, si in coitu semen recipiunt, non potest intrare matricem, & sic ejiunt ipsum cum ejectione urinæ. Et ideo breviter, si post coitum urina talis mulieris videatur, manifestum erit si semen viri in matrice ejus est collectum vel non. Si sic, tunc urina ejus est immunda propter commixtionem viri. Si vero tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quod urina non totaliter ejiit illud semen, quia sunt calidæ, tunc sua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matricem, quod semen intus non potest retineri. Ex multis aliis causis illud evenit, de quibus ad præsens nulla fit mentio.

Hic auctor ponit quædam notabilia, ut patet in textu. Nota quod si semen viri & mulieris non sunt proportionata in qualitatibus, id est, in calido & humido, tunc talis conceptio impeditur principaliter, quia agens, & patiens debent esse proportionata, ex secundo de anima, sub certa harmonia, id est, sub certa & determinata combinatione, unde quodlibet, non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, id est, de generatione.

Est etiam notandum, quod sæpe conceptio ex parte viri impeditur, ita quod semen ejus quod emittit est nimis tenue, sicut aqua, ita quod si matri infunditur, tunc liquiditate sua elabatur, & quandoque accidit ex frigiditate testiculorum vel siccitate, & illud semen, secun-

secundum doctrinam medicinæ, ad generationem est inconveniens. Sed dubium est cujus fit causa, an ex defectu viri, vel mulieris, juxta quod notandum, quod isto modo scitur, accipiantur duæ ollæ & in utramque urina mittatur, viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obstruat ollas per novem dies, vel parum amplius, & si contingit ex vitio viri defectus, inveniet quosdam vermes in olla, & cacabus debet supra poni, & invenitur rana foetida, vel cantabra foetida. Si vero ex vitio mulieris, invenitur in olla sua menstruum. Si ex utriusque vitio, in utraque olla aliquid prædictorum invenitur.

Hic auctor ponit unum notabile, ut pater in textu. Nota, si vis bene examinare, accipias aliquid de spermate viri, & ponas in aquam, si tendit ad fundum, signum est quod semen viri non est in defectu conceptionis. Quia est bene digestum & spissum, ideo petit fundum. Nota quod mulieres quæ sæpe coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debent ergo abstinere à coitu, tunc generabunt fortes pueros & homines, quia semen est satis forte, & unus frater potest convenienter esse fortior alio. Unde nota causam experimenti, si semen viri est minus tenue, tunc cito convertitur in vermes, & non habet virtutem resistentem actioni corporis cælestis. Unde ista humiditas quæ in fundo non est densa & pene indurata, cito alteratur. Nota, quod si mulier bibe-

rit salviã coctã per tres dies, tunc non concipiet in uno anno. glo: quia salvia est frigida. Ita comedat apem, & nunquam concipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres sæpe coeunt, similiter viri, propter magnam delectationem quam habent ad invicem, quia vulva in se continet magnam dulcedinem viro, sed tamen de illis non multum dico ad præsens.

Si quis igitur velit mulierem juvare, ut imprægnetur, & masculum concipiat, accipiet matricem leporis & intestina ejusdem, & faciat deficcari, & in pulverem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum vino, & similiter faciat cum testiculo leporis, & hoc in fine menstruorum, & cum viro suo coeat, & concipiet masculum. Item accipiat mulier succinctam; & stringat in lacte asinæ lanam caprinam, & liget super umbilicum ejus, donec coeat cum viro suo, & concipiet. Et hoc dico remotis intercisis causis vel impedimentis aliis, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et si quærat aliquis, quæ sunt illa impedimenta? inspiciat diligenter omnia, quæ usque ad istum locum dicta sunt. Item accipiat aliquis hepar parvi porci, & testiculos, & deficcet & etiam redigat in pulverem, & det in potum masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier quæ non potuit concipere, tunc concipiet.

Capitulum aliud quomodo mulier debet juvari ut concipiat, maxime ut concipiat masculum.

lum. Nota quod matrix leporis & intestina si desiccantur & pulverisantur, fiunt multum calida, similiter & hepar porci in se est calidum, & sic generabunt calorem sufficientem ad conceptionem. Nota quod illud debet fieri in fine menstruorum, quia tunc matrix est sicca, & quodammodo calidior per recessum menstruorum frigidorum. Item sunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam pulverisatam, & bibat eam cum vino, & concipiet. Item urina viri bibita, impedit conceptionem. Item si accipiat vulvam leporis, & pulveriset cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & sic mulier accipiat in una septimana, ita quod uno tempore plus quam alio tempore concipiet. Item mulier debet uti calidis & bonis cibariis, & debet quodammodo inebriari & bene fricari, & debet cavere, ne crura elevata semen impediant, ita quod debet se cito labori applicare ad retinendum & statim postea dormitet, & sine dubio concipiet.

Est etiam documentum observandum, scilicet quando aliquis sentit mulierem concepisse, non nomet in presentia mulieris aliquid esse de variis cibariis ad quod appetitus mulieris posset inclinari, nisi ei possit libitum prosequi, quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionem abortiendi propter contrariam dispositionem appetitus, Foetus enim sic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo consultum est, quando

quando mulieres petunt carbones vel aliquid confimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cum imprægnata fuisset, petiit poma recentia, quæ cum habere non potuit, cecidit ad lectum, & intra diem & noctem nihil gustavit, nec panem nec potum, & fuerunt circa eam iuvenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occulta: & quando imprægnata petiit poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt, non iuveniuntur, loquentes inter se, quod venenosum est dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus confimile & in parte illa deceptæ sunt: tunc autem illa imprægnata, ex carentia pomorum multum fuit debilitata, in tantum quod foetus antequam ad debitum tempus pervenit, mortuus exivit, in cuius egressu illa laboravit diebus duobus & noctibus, & ante egressum mulier emisit sanguinem per nares duobus diebus, & una nocte: ille vero sanguis fuit menstruosus, & signum corruptionis foetus fuit illud. Juxta illud Hippocratis, menstruis fluentibus impossibile est foetum esse sanum. Ideo ut omnia illa pericula evitentur apud omnes imprægnatas, bonum est quod mulier in custodia habeatur, & modice moveatur, & ut ei cibaria mollia & lenia ministrentur, & omnia juxta appetitum prosequantur.

In toto hoc textu recitato ponit auctor duo documenta, & satis manifeste patent ex textu.

Sed antequam nostrum sermonem ad alia con-

convertamus, notandum est unum notabile signum, quod fit ad cognitionem masculi in utero matris existentis, & est illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret sibi unam guttam sanguinis vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, signum est masculi, si vero supernataverit, signum est foemellæ. Item si dextera mammilla fuerit major sinistra, imprægnata est masculino, si vero sinistra major fuerit, foeminam portat.

Hic auctor ponit secundum documentum. Et nota quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia foetus concepti in ipsa: & ideo quicquid cupit, sibi detur, & si non, tunc evenit dolor eò quod appetitus non procedit; quia voluntas delectatur in prosequendo quod diligit. Vnde nihil appetit nisi fuerit animatum, ex tertio de anima. Et per comment. 3. Et hic patet, quia voluntas est appetitus intellectus & semper est bona simpliciter, vel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, ut patet per definitionem boni quam dat Arist. in principio primi Ethicorum dicens. Bonum est quod omnia appetunt. Nota quod post conceptionem, quando menstruum fluit, hoc est signum destructionis foetus, quia foetus debet nutriri de menstruo fluente, sed si modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne foetus suffocetur, hoc est commodum.

De

CAPUT ULTIMUM.

PRiუსquam vero finem dictis imponamus (ut nostra doctrina subtiliter & magis complete habeatur) cum de materia menstruorum aliqualiter dictum est, transeundum est ad materiam spermatis in viro. Sperma vero ut supra dictum est, nihil aliud est quam *superfluum alimenti, quod in substantiam rei alende non cedit*, juxta quod notandum, quod Medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quod talis est modus nutritionis, quod primo cibus manducatus in ore, dirigitur ab ore ad ipsum stomachum, & ibi fit digestio prima, & ibi separatur purum terrestre ab impuro terrestri, & illud impurum dirigitur ad viscera, & ulterius emittitur per secessum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad hepar, & ibi fit 2. digestio. Et tunc iterum ibi separatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad vesicam, & ulterius per micturam emittitur, sed purum dirigitur ad cor, & fit ibi 3. digestio, & separatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vasa seminalia, & ex illo fit sperma in viro & in muliere menstruum: sed purum est sanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur sanguis ad singula membra, & in illis membris fit ultima digestio, & iterum separatur purum ab impuro, & impurum emittitur

tur

tur per sudores & per unguës, & confimilia: Hoc autem purum convertitur & congelatur in substantiam alimenti, ita quod tales pori qui sunt evacuati per calorem naturalem; ibi è converso repleantur, & si plus veniret quam est deperditum, tunc dicitur augmentatio, sed ad hoc requiruntur quatuor. Primo materia sufficiens est panis & confimilia. Secundo potus recipiens illam quartam digestionem. Terrio natura distribuens. Quarto calor naturalis convertens alimentum in alitum.

Hic auctor exequitur de ultimo motivo libri, & ostendit modum generationis spermatis. Nota, quod homo est optimæ digestionis & subtilioris, quia est magni caloris, & propter multos labores digerit & consumit humidum, quia calor agit in humidum sicut in subiectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet esse restauramentum caloris, ne consumat humidum radicale, & sic mors sequeretur, quia consumpto humido radicali in quo consistit vita, nullæ profunt medicinæ, sed tamen notandum, quod unicum individuum per aliquam medicinam potest vivere per annum vel amplius, sine nutrimento sicut expertum est, sed hoc non potest fieri, nisi cursu communi. Nota quod masticatio est quedam contritio cibi facta per dentes, & sic natura ordinavit in anteriori parte dentes acutos ut bene dividant cibum, sed in fine latos ordinavit propter masticationem.

Verfus:

Sunt

Sunt hominis dentes triginta duo comedentes.

Sed de his quæ dicta sunt, confurgit dubitatio quædam, utrum calor agat in ipsum humidum? consuetudo, sicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo sciendum, quod secundum Aristotelem 4. Meteor. cap. de operatione, quod triplex est operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum activorum. Prima operatio caloris in quantum calor habet dissolvere & exhalare & congregare homogenea, & disgregare heterogenea. Secundum patet, quia si accipitur una massa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & è converso. Et sic locutus est Phil. 2. de generatione, ubi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, scilicet securis, vel bipennis semper dissolvit conjuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se virtutem formativam uniuscujusque rei vel naturæ, cujus calor dicitur esse naturalis, & sic in eo est virtus cœli, vel virtus motorum cœlestium, & vis seminis, complexionis, vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre in calore seminis plantæ & animalis, ubi est vis quæ vocatur formæ plantæ. Et eodem modo credo quod si in naturalibus quantum calor naturalis habet dirigere humidum, vel proportionetur sibi subiectum secundum exigentiam cujuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum consumendo, non in
quan-

quantum calor, sed in quantum calor naturalis, qui in digestionem accipitur, quia in digestionem accipitur illud humidum, & illa digestio terminatur ad speciem ejus, cujus est humidum, sicut ad speciem partis plantæ, vel animalis, vel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum est calor, sed potius resolveret totum humidum, ita quod in siccum terminaretur. Illis visis & intellectis breviter ad propositum redeamus, & dicamus quod *sperma nihil aliud est quam superfluum alimenti, quod in substantiam rei alende non cedit*. Et sic ex his quæ dicta sunt, manifestè apparet, quæ sit definitio spermatis secundum illa quæ aliquantulum prius fuerunt ignota. Cum ergo tantum digeritur in utero præcipue juxta tertiam digestionem, quia tunc non totum cedit ad perditum, sed per restaurationem mittitur, vel mutatur in cruorem sanguinis subtilis, & datur ad vasa feminalia, ubi virtute testiculorum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideo sperma viri est albi coloris propter ultimam decoctionem quam habet ex parte testiculorum. Illud idem sperma amplius emissum à viro, nimium desiccatur corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto & humido, fit debilitatio vitæ, & per consequens mors. Et hoc est causa quare illi qui multum coeunt & frequenter, non sunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exsiccantur, & desiccatio est causa mortis. Causa ergo sufficiente posita ponitur effectus

effectus ejus. Et huic consonat quod dicit Aristot. 1. de longitate & brevitae vitæ, quia sperma amplius emissum desiccatur corpus. Et subdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ est quam asinus vel equus, ex quo genitus est, ut foemellæ masculis, si masculi coïtivi sunt. Et subdit, quod propter has passiones masculi brevioris vitæ sunt foemellis. Est enim generaliter verum, quod masculi longioris vitæ sunt foemellis, si coïtivi non fuerint. Sic ergo ex intentione philosophi patet, quod vita hominis consistit in calido & humido radicaliter, quamvis in aliis instrumentaliter, & ministerialiter, & sic patet quod coïtus exsiccatur. Etiam patet, quod posita causa conservante effectum, ponitur & ipse effectus. Si vero causa destrueretur, & effectus destrueretur. Ergo à primo ad ultimum, coïtus qui amplius fit, est causa brevitatis vitæ, &c.

Sequitur de materia spermatis, per venerabilem Avicennam conscriptum.

Circa materiam spermatis sunt quædam notanda adhuc, scilicet quod sperma vini aliquando est durum, & bene decoctum decoctione testiculorum, ita quod quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, & illud sperma album est velut lac coagulatum forti coagulatione: habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus vasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de vasis genitalibus in vul-

vulvam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis foetus. Et aliud semen tenue & in suis partibus fluxibile, & illud non est bene decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo foetus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud foetum, quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres imprægnatæ alium puerum prius genitum cum alio nutriunt. Causa vero huius debilitationis est, quia ista materia de qua puer existens in utero debet pasci & nutrirī, cedit in alimentum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iste casus contingit hodiernæ die propter inexpectantiam mulierum, causam illius defectus nescientes: ideo mulieres imprægnatæ nunquam deberent lactare pueros post conceptionem vel imprægnationem alterius pueri vel foetus, propter causas superius enumeratas.

Hic au. For ponit dubium, & sat patet in textu. Nota quod calor in animali non facit digestionem, in quantum calor, sed in quantum est bene regulatum ab anima. Et ideo peccaverunt aliqui antiqui dicentes, quod in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset à terra, hoc non valet, quia dicit Aristoteles secundo de anima, quod si sic esset, tunc mixtum cito dissolveretur. Quid enim continet elementa in mixto nisi anima? Unde, anima est principium omnis actionis, sed calor sive spiritus sunt

*sunt instrumenta, quia sunt in virtute anime,
& non in virtute sui ipsius.*

C O N C L U S I O.

HIS visis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrum in hoc opere & in aliis illuminat intellectum. Et de omnis peto veniam & auxilium divinæ gratiæ, à qua omnis sapientia orta est & vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & gloriosus, cuncta gubernans atque regens, perducatur. Qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat, & in quo est summa securitas, tranquillitas, jucunditas, & sine fine æternitas sanctorum existat omnium per infinita seculorum secula,
A M E N.

Liber aggregationis seu liber secretorum ALBERTI MAGNI, de virtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

L I B E R P R I M U S.

De virtutibus quarundam Herbarum.

Icut vult Philosophus in pluribus locis, omnis scientia de genere bonorum est. Veruntamen enim operatur aliquando bona, aliquando mala, prout scientia mutatur ad

ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum unum & primum est, quod scientia magicalis non est mala. Namque per ejus cognitionem potest evitari malum & prosequi bonum. Concluditur etiam secundum eum quod effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis scientiæ aliquando non ordinatus ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc sequitur, quod scientia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, seu cognitio bona est, ut præsuppositum est, & mala aliquantulum existit in ipeculatione naturalium, secundum quod ex antiquis autoribus examinavi & percepi: imo & egomet ALBERTUS, ut in pluribus veritatem inveni, & veritatem suppono, quo aliquo ex Chyrandis libro Alchorat. Primò narabo de quibusdam herbis. Post de quibusdam lapidibus. Tertio de quibusdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Eliotropia.	Lilium.
Urtica.	Viscus quercinus.
Virga pastoris.	Gentaurea.
Chelidonia.	Salvia.
Provincia.	Nephta, Verbena
Lingua canis.	Melifophylos.
Jusquiamus.	Rosa serpentina.
<p>Prima herba apud Chaldaeos vocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Eliotropia. Cujus interpretatio dicitur ab Elyo, quod est Sol: & tropo conversio, quia conversa</p>	

verfa est ad solem. Hujus autem virtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone in Augusto, & volvatur in laurifolio, & simul addatur dens lupi, & feratur: nullus contra furentem poterit habere vocem loquendi, nisi verba pacifica. Etsi enim aliquis furetur, & in nocte sub capite suo ponat, videbit furem & omnes ejus conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo ubi sint mulieres, quarum connubium parte sui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, nisi deponatur. Et hoc ultimum probatum est & verissimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallis Urtica nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio: securus est ab omni metu & ab omni phantasmate. Et si id ponatur cum succo Sempervivæ, & ungantur manus, & residuum ponatur in aqua, & aquam inter ubi sunt pisces, ad manus ejus congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliunt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Loromborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis Virga pafforis. Herbam hanc accipe & cum succo mandragoræ distempera, & da cani vel alteri animali, & imprægnabitur in suo genere, & habebit foetum in suo genere. De quo foetu si accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel potu, omnes qui inde potabunt, mox incipiunt bellum, & cum volueris delere, da
eis

eis succum amantile, id est, valerix, & fiet statim pax inter eos. Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia nascitur tempore quo aquilæ faciunt nidos suos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Ista herba tempore quo hirundines faciunt nidos, nascitur: quo etiam aquilæ. Hanc herbam si quis cum corde talpæ habuerit, devincet omnes hostes, omnes causas, & omnes lites removebit. Et si prædicta ponatur super caput infirmi, si debet mori, statim cantabit alta voce: Si non, lacrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iterifi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Proventalis vel Provinfa. Illa enim pulverisata cum vermibus terræ circum volutis, & cum semperviva, amorem inducit inter virum & uxorem si utatur illa in cibariis. Et si compositio istorum cum aliquantulo sulphuris ponatur in stagno, ubi sunt pisces, omnes morientur. Et si ad os bubali ponatur, statim crepabit per medium: & hoc experimentum est à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, statim convertetur in lividum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nephta. Hanc herbam accipe, & misce cum lapide invento in nido upupæ avis, & frices ventrem alicujus animalis, & imprægnabitur, & habebit foetum in suo genere nigerrimum; Et si eis ponatur ad nares, statim ad terram cadunt

F

dunt

dunt velut mortua. Post modicum vero spatium curabuntur: & si prædictum compositum in vase apum ponatur nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes. Et si apes submergantur, & quasi moriantur & in confectioe prædicta ponantur post modicum temporis, & per spatium unius horæ recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ, & signum ab hoc est quod si muscæ submersæ in cineribus tepidis ponantur, post modicum spatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum, à Latinis Lingua canis nuncupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & ejus matrice pone ubi vis, & post modicum temporis congregabuntur omnes canes vilæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescunt, nec poterunt latrare, & si prædictam in collo alicujus canis posueris, ita quod non possit ore attingere, semper vertetur in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec cadet in terram velut mortuus, de hoc est expertum nostro tempore.

Octava herba à Chaldæis Mansefa, à Græcis Ventosin, à Latinis vel Gallis Jusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cum Realgalis, & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum ejus cum supradictis posueris in scypho argenteo minutissimè frangetur, & si supradictum

ctum cum sanguine leporis juvenis commiscueris, & in pelle leporis conserves, omnes lepores congregabuntur ibidem, donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldæis Ango, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbam sole existente in Leonis signo collegeris, & cum lauri succo commiscueris: deinde sub fino tempore aliquo succum illum posueris, fient vermes. De quibus si fiat pulvis, & ponatur circa collum alicujus, vel in vestimentis suis, nunquam dormiet, vel dormire poterit, quousque depositum fuerit. Et si prædictum sub fino posueris & de vermibus inde nascentibus aliquem unxeris, statim inducetur ad febrem. Et si prædictum ponatur in vase aliquo, ubi sit lac vaccæ & cooperiatur de pelle alicujus vaccæ unius coloris, omnes vaccæ amittent lac suum, & hoc maxime expertum est tempore nostro à quibusdam fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Lupe-
rax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci,
& crescit in arboribus transforata arbore.
Hæc herba cum quadam alia herba quæ dicitur Martegon, id est, sylvium, ut scribitur lingua Theutonica, omnes feras aperit, & si prædictum compositum in ore alicujus ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non, corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur cum ala

hirundinis, ibi congregabuntur aves bene per quinque milliaria, & hoc ultimum tempore meo est expertum.

Undecima herba à Chaldæis Ifiphilon dicitur, à Græcis Orlegonia, à Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adjungatur cum sanguine upupæ foemellæ & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circumstantes credent se esse Magos, ita quod unus altere credet suum caput sit in terra, & pedes in caelo, & si prædictum ponatur in igne stellis luculentibus videbitur quod stellæ currant ad invicem & debellent: & si iterum prædictum cataplasma ponatur ad nares alicujus, præ timore quem habebit fugiet vehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio, vel Coloricon, à Græcis Clamor, à Latinis Salvia communiter est nuncupata. Hæc autem herba putrefacta sub fimo in vase vitreo procreat quandam vermem vel avem habentem caudam in modum merulæ, de cujus sanguine si tangatur aliquis in pectore emittet sensum, per quindenam & plus. Et si prædictus serpens comburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet yfitis tonitruum horribilis. Et si prædictus pulvis ponatur in lampade & accendatur, videbitur quod tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hilioron, à Latinis Verbena dicitur.

tur. Hæc autem herba, ut referunt Magi, collecta sole existente in signo Arietis, & coniecta cum grano Pæoniæ unius anni, caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui, post octo septimanas generabuntur vermes, qui si aliquem tetigerunt, statim morietur. Et si prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et si pulvis illorum in sole ponatur, videbitur quod sol fit lividus. Si autem pulvis ponatur in loco ubi homines habitant, vel jacet inter duos amantes, statim fit lis vel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à Latinis Melisophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & coniecta cum succo cypressi unius anni posita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit esse benignum & gratiosum, & adversarios devincere. Et si prædicta herba ligetur collo bovis, sequetur te, quocunque ieris, & si prædicto succo corrigiam miscueris, & de tertia parte sudoris hominis ruffi, & te sub ascellis statim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Egle-risa, à Græcis Ysaphinus, à Latinis Rosa, dicitur, & est herba cujus flos est notissimus. Accipe granum ejus & granum sinapis, & pedem mustelæ, hæc suspende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et si prædictum

ponatur circa rete, congregabuntur ibi pisces. Et si magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam. Et si pulvis prædictus ponatur in lampade, postea accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum fatanæ. Et si pulvis prædictus admisceatur cum oleo oliuæ & cum sulphure vivo, & de hoc ungetur domus sole lucente, ipsa tota videbitur flamma.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis Quinquifolium, à Latinis Serpentina vocatur. Hæc herba apud nos satis est nota. Hæc autem herba cum folio trifolii inhumata generat serpentes rubeos & virides, de quibus si fiat pulvis, & ponatur in lampade ardente, videbitur ibi copia serpentum, & si sub capite allicijus ponatur, de cætero non somniabitur ibi.

Modus autem operandi omnium prædictorum est, ut effectus bonus sit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum 7. secundum Alexandrum Imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipsæ ab influenza planetarum. Contingit autem unamquamque percipere virtutem suam à superioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ Affodilius dicitur. Succus ejus valet ad dolorem renum & tiliarum. Et datur patientibus dolorem vesicæ, radix ejus cocta parum. Et dæmoniacci vel

vel melancholici ipsam deferunt in lintheo mundo & liberantur, nec in domo patitur esse, & si ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, sine dolore eos producent, & est bonum ut homo deferat secunda nocte radicem, quia non timebit, neque lædetur ab aliis.

Herba secunda Solis dicitur Poligonia vel Corrigiola. Hæc enim herba nomen suscepit à Sole: nam est multum generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidem herbam alii appellaverunt Alchone, quæ est domus Solis, hæc enim herba, sanat passiones cordis & stomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à signo suo vel planeta. Si quis autem succum bibit, facit eum multum coire. Et si quis deferat radicem ejus, cura: passiones oculorum. Et si antiquam aliam habuerit passionem & potaverit succum, non supervenit ei passio oculorum. Juvat etiam Phreneticos, si eum secum deferunt in locis, id est, pectore. Juvat etiam Peripneumonicos, & facit eis bonum anhelitum & facit etiam ad fluxum sanguinis Melancholici.

Herba tertia Lunæ Chrynostates dicitur, succus ejus purgat exacerbationes stomachi, thoracis & castorem, quia ostendit se esse herbam Lunæ. Flos autem hujus herbæ purgat splenes magnos & curat ipsos, quia ipse crescit & decrescit sicut Luna. Valet ad ophthalmium, & facit acutum visum, & valet contra sanguinem oculorum. Si radicem

ejus tritam ponis super oculum, mirabiliter visum clarificat, quia lumen oculorum propinquatum mysticum substantiæ Lunæ. Etiam confert malum stomachum habentibus, qui non possunt cibum digerere, bibendo succum ejus: amplius valet habentibus scrophulas.

Herba quarta, Arnoglossa dicitur. Radix hujus herbæ valet contra dolorem capitis mirifice, quoniam opinatur esse domus Martis aries, quæ est caput totius mundi. Valet etiam contra malas consuetudines testiculorum, & ulcera putrida & sordida, quia domus est scorpio: quia pars ejus retinet sperma, il est semen quod venit contra testiculos. Valet etiam succus ejus dysentericis & hermopticis, & ad vitia hemorrhoidarum & stomachi, dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurii dicitur Pentaphilon, à quibusdam Pentadactylus, ab aliis Sepedeclinans, à quibusdam Calipendalo. Radix hujus herbæ sanat plagas & duritiem, trita & emplastrata. Amplius scrophulas diluit velociter, si succus ejus bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & passiones pectoris seu dolores si succus ejus bibitur: Solvit etiam dentium dolores, & si succus ejus ore teneatur, omnes oris curat passiones. Et si quis secum deferat, opus dat & auxilium. Amplius si quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ si se eum eam habeat, & obtinebit quod voluerit.

Va-

Valet etiam in ilithasi & disuria succus ejus habitus.

Herba sexta Jovis dicitur Achaton, à quibusdam Jusquiamus. Radix ejus posita super bubones, eos dispergit: & observat locum à phlegmone. Si quis eam portaverit antequam ei passio superveniat: nunquam bubonem habebit. Confert etiam radix ejus podagræ dum ponitur trita super locum patientis, & hæc quidem operatur virtute signorum habentium pedes, vel habentium aspectum super pedes; & succus ejus si bibatur cum melle, cum mellicato, confert doloribus hepatis, & omnibus ejus passionibus, quoniam Jupiter tenet hepar. Similiter confert volentibus multum coire. Est & utilis ut eam deferant secum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisteriona, quibusdam Hierobota dicitur, id est, herba columbaria & verberna. Radix hujus herbæ posita super collum sanat serophulas & parocidas & bubones colli & staphylion, id est, urinæ destillationem & ysinon: ponatur emplastrum & est comparatum passionibus istius loci. Sanat etiam scissuras & condylomata, id est durities, quæ nascuntur in ano & hemorrhoidas. Si succus ejus cum melle in aqua cocta bibatur, subtilitat ea: quæ sunt in pulmone, & facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem. Valet etiam multum in aphrodisia, id est, coitu quia succus

cus ejus auget multum sperma, cum quis vult
coire addit ad desiderium ejus, & major virtus
ipsius herbæ est, quia si quis eam portaverit,
erit multum potens in coitu. Verum tamen
teneat aliquid aliud, nisi istam herbam tan-
tum. Si quis ponat eam in domo, vel vinea,
vel in terris, abundanter habebit reditus. Am-
plius radix ipsius valet omnibus illis qui vo-
lunt plantare vineas vel arbores, & infantes
portantes ipsam erunt bene disciplinati, & a-
mantes doctrinam, & erunt læti & gaudiosi.
Confert etiam posita in purgationibus & re-
pellit dæmones omnes,

Prædictas tamen herbas à 23. die Lunæ us-
que ad triginta incipiendo collectionem ipsam
levare à Mercurio per totam horam dierum
evellendo fac mentionem passionis, ut rei, sci-
licet nomina passionem vel rem propter quam
ipsam colligis, & ipsam accipe herbam. Loca
tamen ipsam super frumentum, vel hordeum,
& ea utere ad opus tuum postea.

Explicit Liber primus.

LIBER SECUNDUS

Alberti Magni, & est de virtutibus Lapidum quorundam.

LAM cum dictum sit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præfenti capitulo dicendum est de Lapidibus quibusdam, & eorum effectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes.	Feripendanus.	Medor.
Ophthalmius.	Silonites.	Memphytes.
Onyx.	Topazion.	Abaston.
Adamas.	Lipercol.	Amatistus.
Agathe.	Urices.	Berillus.
Corallus.	Lazuli.	Celonites.
Chrystallus.	Smaragdus.	Chrysolites.
Chryfolytus.	Iris.	Beratides.
Eliotropia.	Balesia.	Nichomar.
Epifrites.	Galeriates.	Quirim.
Chalcedonius.	Draconites.	Raianus.
Chelidonium.	Echites.	Orithes.
Gagates.	Terpifrites.	Saphyrus.
Bena.	Jacinthus.	Sanus.
Isthmos.	Alectorius.	
Tabrices.	Esmundus.	

Si vis scire utrum mulier tua sit casta, accipe lapidem qui Magnem vocatur. Est autem

tem ferruginei coloris, & invenitur in mari indico, & aliquando in partibus Thutomie, in illa provincia quæ Francia orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem huñc capiti mulieris, & si casta est, ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet è lecto. Ad hos autem si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis domus, dico tritus, & super carbones sparsus, dormientes fugient ædes & relinquent totum, & tunc possunt fures respicere totum quod volunt. Si vis fieri invisibilis, accipe lapidem qui dicitur Ophthalmius, & involve in folio auri. Et dicitur lapis Ophthalmius, cujus color non nominatur, nam multorum colorum, & est hic talis virtutis, quod visus circumstantium excæcat vel abortat. Constantinus autem pugno clauso reddebatur per eum invisibilis.

Si vis incitare tristitias, timores & phantasias terribiles atque lites, accipe lapidem qui vocatur Onyx, qui est nigri coloris & invenitur melius genus ejus repletum albis venis & venit de India in Arabiam, & collo vel digito suspendatur, excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiam in somno excitat Phantasias terribiles, & etiam lites, & hoc apud modernos est expertum.

Si vis comburere manus alicujus sine igne adhuc & fugare areticam: Accipe lapidem qui vocatur Feripendanus, qui est flavi coloris, qui si suspendatur collo alicujus, curat areti-

areticam: & iterum si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum, & ideo leviter & suaviter vult palpari.

Si vis accendere animum alicujus ad gaudia & ejus ingenium acuere. Accipe lapidem qui Silonites vocatur, & nascitur in gremio testudinis Indici & esse varium dicitur, albo, rubeo purpureoque colore. Alii dicunt hunc esse viridem, & in Persiæ partibus inveniri. Et dicunt etiam hunc crescentem Luna crescente, & è converso. Et addunt Philosophi antiqui quod si gestetur, confert præsentiam quorundam futurorum. Si sub lingua ponatur præcipue prima Luna una hora tantum habet virtutem. Ideo autem Luna existente decima habet hanc virtutem in prima hora vel decima. Motus autem ordinis quod est sub lingua si cogitetur de aliquo negotio utrum debeat fieri an non. Si fieri debet cordi tenaciter infigitur ita quod avelli non potest: si autem non, cor ab ipso refilit. Fecerunt etiam Philosophi quod curat phthysicos & debiles.

Si vis ut aqua bulliens statim exeat manu immissa, accipe lapidem qui Topasion vocatur, à Topasi insula, vel quia auri similitudinem protendit, & sunt duæ species. Una est omnino similis auro & pretiosior est. Alia species est crocea magis sensibilis coloris quam si aurum, & hæc est vilior. Expertum autem est in nostro tempore, quod si in aqua bulliente mittatur, defluere facit
quod

quod statim manu immiffa extrahitur, & hoc fecit unus de fratribus nostris Parifiis, Valet etiam contra Emorrhoidicam & ftimaticam vel lunaticam paffionem.

Si vis excoriare cutim manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem qui vocatur Medor à Medorum regione, & funt duæ species, niger & viridis, Dicitur ab antiquis Philofophis & modernis quod lapis qui niger est, fi frangatur & in aqua calida refolutus fuerit, & aliquis manus fuas laverit statim excoriabuntur, & fi ex ea biberit, perit vomendo statim omni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philofophi quod valet contra podagram & oculorum cæcitatem, & quod oculos læfos & debiles fovet.

Si vis ut aliquis non fentiat dolorem nec cruciatum. Accipe lapidem qui dicitur Memphites à civitate quæ dicitur Memphis: & est hic lapis talis virtutis, ut dicit Aaron & Hermes, quod fi teratur & aqua mifceatur & detur portari illi qui deberet uri vel aliquos cruciatus pati, tantam inducit ille potus infenfibilitatem, quod non fentiat patiens poenam æque cruciatum.

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere. Accipe lapidem qui Abafton dicitur, & est coloris ferrei & quam plurimum in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur nunquam poterit extingui, eo quod habet naturam lanuginis, quæ pluma salamandris vocatur, cum modico humidi unctuoſi pinguis, in-

inseparabilis est ab ipso, & id fovet ignem accensum in eo.

Si vis devincere hostes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, & est coloris fulgentis, durissimus, ita quod non potest frangi nisi sanguine hirci, & nascitur in Arabia vel Cypro, Et si sinistro latere alligetur, valet contra hostes, & insaniam & indomitas bestias & venenosas, & feros homines, & contra jurgia & rixas, & contra venena & incurfus phantasmatum; & quidam vocant eum Diamantem.

Si vis cuncta pericula evitare, & vincere cuncta terrena & habere vires cordis. Accipe lapidem qui Agathos dicitur. Et est niger habens venas albas. Est alius ejusdem speciei similis colore albo. Et tertius nascitur in certa insula habens venas nigras. Et is faciet vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, jucundum, acceptabilem, & juvat contra omnia adversa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem, qui Alectorius dicitur, & est lapis gallinacei vel galli, & est albus ut ChrySTALLUS, & extrahitur de ventriculo gallinacei, postquam fuerit castratus ultra annum quartum. Et ut quidam dicunt post annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatem fabæ extat, ventrem gratum reddit & constantem: & sub lingua acceptum sitim extinguit: & hoc ultimum tempore

pore nostro expertum est, & subtiliter per-
cepi.

Si vis devincere bestias & omnia somnia
interpretari, & de futuris prophetizare. Ac-
cipe lapidem qui Esmundus dicitur vel Asma-
dus, varii coloris est, omne venenum extinguit,
& facit vincere adversarios & prophetizatio-
nem dat, interpretationem omnium somnio-
rum & ænigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum sensibilis,
& non posse fieri ebrius: Accipe lapidem qui
Amethystus dicitur, & est purpurei coloris,
& melior nascitur in India, & valet contra e-
brietatem, & bonum in scibilibus confert in-
tellectum.

Si vis devincere hostes, & fugare lites, Ac-
cipe lapidem qui vocatur Beryllus, est palli-
di coloris, lucis transparentis, ut lymphæ: Fer-
tecum & vinces omnes lites, & hostes fuga-
bis, reddetque inimicum mitem. In minori-
bus efficaciam reddit & potestatem, sicut di-
cit Aaron, etiam dat bonum intellectum in sci-
bilibus.

Si vis divinare de furtis, Accipe lapidem qui
vocatur Celonites, & est purpureus, variique
coloris, & invenitur in corpore testudinis.
Si quis autem hunc lapidem sub lingua gesta-
verit, divinabit & prædicet futura. Verumta-
men non habet virtutem nisi lucens primo
cum fuerit accensa, & crescens monoytes in ul-
tima descendente. Sic vult Aaron de virtuti-
bus lapidum & herbarum.

Si

Si vis pacificare tempestates & flumina pertransire. Accipe lapidem qui vocatur Corallus, & est rubeus, aliusque albus. Et expertum est quod statim restringit sanguinem, & portantis pellit stultitiam, & perhibet sapientiam, & hoc à quibusdam tempore nostro expertum est, & valet contra tempestates, & pericula fluviorum.

Si vis incendere ignem. Accipe Christallum, & pone sub juxta circulum solis, id est, contra solem, & appone juxta aliquid combustibile, & statim lucente sole calido eliciet ignem, & si cum melle ponatur lac dabit.

Si vis acquirere sapientiam & fugere stultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chrysolitus, & est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam & sapientiam confert.

Si vis ut sol appareat sanguineus. Accipe lapidem qui Eliotropia dicitur, & est viridis similis quasi Smaragdo, & est respersus sanguineis guttis. Hanc Eliotropiam appellant Necromantici proprio nomine gemmam Babylonicam, quod si ungetur succo herbæ ejusdem nominis, & in vas plenum aquâ mittatur, facit videri solem sanguineum, sicut si videretur eclipsis. Cujus causa est quod totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inspissando aërem, impedit solem, inde nisi quia rubeum in spisso colore, post modicum recedit illa nebula rotando quasi per guttas pluvix. Oportet autem ad
hoc

hoc ut fiat quod sit quoddam carmen sacrum cum quibusdam characteribus & sicut accipi, Principes divinando quædam prædicant, propter quod templorum Pontifices isto lapide maxime utebantur in festis idolorum. Et jam gestatum hoc reddit hominem bonæ famæ, & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autem à Philosophis antiquis quod unctus herba sui nominis, ut prædiximus, pollet virtute, & inveniuntur plures in Æthiopia, Cypro & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem quæ stat super ignem. Accipe lapidem qui Epistrites dicitur, qui in aqua oppositus oculo solis radios suos igneos emittit: & dicitur ab antiquis Philosophis & à modernis, quod si ponatur in aqua bulliente, statim cessabit ebullitio & post modicum refrigeret, & est lapis rutilans & rubicundus.

Si vis effugere illusiones omnesque phantasias, & omnes causas vincere. Accipe lapidem qui Chalcedonius dicitur, & est pallidus, fuscus & aliquantulum obscurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis qui Seneribus dicitur collo suspendatur, valet contra omnes phantasticas illusiones. Et facit vincere omnes causas contra adversarios viresque corporis conservat, & hoc ultimum expertum est moderno tempore.

Si vis esse gratus & placens. Accipe lapidem qui Chelidonium dicitur, Et est niger & rufus,
& de

& de ventre hirundinum extrahitur. Rufus involutus panno lineo vel corio vituli sub sinistra ascella portatus valet contra insaniam & antiquos morbos & languores, contra lethargicam passionem & contra Epidemiam. Evax refert quod iste lapis hominem facit facundum & gratum, & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras, & iras, & ad finem incepti perducit negotii. Et si involvitur in foliis Chelidoniæ dicitur obfuscare visum, & debent extrahi mense Augusti, & frequenter duo in una hirundine inveniuntur lapides.

Si vis esse victoriosus contra adversarios. Accipe lapidem qui dicitur Gagates, & est diversi coloris, & dicunt antiqui Philosophi fuisse expertum in Alcide Principe, qui quamdiu eum portavit, semper habuit victoriam, & est lapis diversi coloris sicut pellis capreolæ.

Si vis præscire fururum aliquod. Accipe lapidem qui vocatur Bena, qui est sicut dens à bestia, & pone sub lingua tua, & sicut Aaron & antiqui Philosophi dicunt, quamdiu sic teneris, semper divinando prædices futura, nec aliquo modo errabis divinando.

Si vis ut fiat vestis incombustibilis. Accipe lapidem qui Isthmos appellatur, qui ut dicit Isidorus similis est croco, & in partibus Hispaniæ invenitur, & iste lapis flabilis est propter ventositatem in ipso rarefactam juxta Gades Herculis, & si de eo fiat vestis,

vestis, nullo modo potest uri, sed de igne nitet, Et hujus speciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si vis gratiam habere & honorem. Accipe lapidem qui Tabrices vocatur, & est similis crystallo. De hoc referunt antiqui Philosophi, ut Evax & Aaron, quod eloquentiam, gratiam præstet & honorem, & cum hoc dicitur quod curat omnem hydro-pisim.

Si vis fugare phantasmata & stultitiam, Accipe lapidem qui vocatur Chrysolitus, & est idem in virtute cum aretico, ut dicit Aaron & Evax in lib. de naturis herbarum & lapidum. In auro positus & gestatus fugat stultitiam, & phantasmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis judicare opiniones & cogitationes aliorum, Accipe lapidem qui vocatur Beratides, & est nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam gestantem hilarem & gratiosum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui vocatur Nichomar, & est idem quod Alabastrum, & est de genere Marmorum, & est album nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad sepulchra mortuorum.

Si vis ut homo dormiendo tibi dicat quæ fecit. Accipe lapidem qui vocatur Quirim, invenitur lapis iste in nido upupæ, & est lapis proditorum.

Si

De virtutibus Lapidum. 141

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem qui vocatur Radianus, & est niger translucens, qui cum caput Gallorum datur comedere formicis, invenitur post tempora multa in capite galli, & est idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores possunt nocere alicui animali quod venantur. Pone coram ipsis lapidem qui vocatur Jupiterius, & statim id ad lapidem curret. Hic enim lapis invenitur in Lybia, omnes bestiae currunt ad istum lapidem tanquam ad suum defensorem, prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicujus sine igne. Accipe lapidem qui vocatur Unices, quem prius diximus principem apii, quod est ignis, & est ut ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum, velut comburatur igne materiali: quod est mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis Lazuli, similitur enim colori caelesti, & sunt intus corpuscula aurea: & est certum & expertum, quod curat melancholiam & quartanam.

Si vis acuere alicujus ingenium, vel opes augere suas, & etiam futura praedicere. Accipe lapidem qui Smaragdus dicitur, & est mundissimus, translucens, & planus vel flavus est melior, & aufertur de nidis frigidum, & confortat & conservat. Et gestatus facit

facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opus deferentis. Et si quis sub lingua sua eum tenuerit, prophetizabit.

Si vis facere Iriam apparere, Accipe lapidem qui vocatur Iris, & est albus ad modum christalli. quadratus seu cornua habens, si iste lapis ponatur in radios solis, statim reflectendo facit apparere Iridem in pariete vel muro, & inveniuntur plures in Sicilia, & in Æthiopia.

Si vis lapidem unum qui nunquam calefiat, accipe lapidem qui dicitur Gallasia, & est habens grandinis figuram & colorem & durtiorem habet adamantis. Si lapis iste in igne ponitur fortissimo nunquam calefiat, & est causa qui habet poros ita constrictos quod calor ingredi non potest corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Evax quod labis gestatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas passionibus.

Si vis scire utrum uxor jaceat cum aliquo alio marito. Accipe Galerates lapidem sic appellatum, qui est idem cum Cantabre, & invenitur in Lybia & Britannia. & est duplicis coloris scilicet nigri & crocei, & invenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydropisim, & fluxus ventris confirmat. Et dicit Avicenna, quod si iste lapis teratur & lavetur, sive lavandus detur alicui mulieri si virgo non sit, statim urinabit: si virgo est, non.

Si

Si vis hostes ac inimicos devincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et si de vivo lapis extrahatur valet contra omnia venena. Et ferens eum in sinistro brachio omnes hostes devinct.

Si vis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem qui Echites dicitur, & à quibusdam dicitur Aquileus, quia Aquilæ in nidis suis collocant, purpurei coloris est, & invenitur juxta littora Oceani, & aliquando in Persia, & in se semper continet alium lapidem qui in ipso sonat quando movetur. Fertur ab antiquis Philosophis quod hic lapis sinistro brachio suspensus conciliat amorem inter virum & uxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et sicut dicunt Chaldæi si in cibo sit venenum, & labis prædictus ponatur in eo, prohibet ne possit deglutiri cibus ille; & si subtrahatur, statim deglutitur. Et hoc ultimum, à quodam fratrum nostrorum sensibilibiter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum. Accipe lapidem qui Terpisfrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans est & rubicundus. Et dicitur in libro Alchorat, quod si ante cor gestatur, hominem reddit tutum, & omnes compescit seditiones. Dicitur etiam compescere locustas, volucres, nebulas, grandines, ac tempestatem à fructibus terræ. Et est expertum à modernis Philosophis & à quibusdam

busdam fratrum nostrorum, quod oppositum radio solis, radios igneos emittit. Item quod si lapis iste in aquam bullientem ponatur, statim cessabit bullitio, & post modicum refrigeret.

Si vis ut peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui Jacinthus vocatur: multorum est colorum. Viridis autem est melior, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibusdam dicitur quod ejus sunt duo genera aquaticus & saphyrinus. Aquaticus flavus est albescens, saphyrinus autem flavus perlucens valde, nihil habens aquositate, & hic est melior, & de hoc scribitur in lecturis philosophorum, quod digito vel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnum provocat propter suam frigiditatem, & hoc proprie habet saphyrinus.

Si vis servari à diversis casibus & pestiferis morsibus. Accipe lapidem qui Orithes vocatur, cujus tres sunt species, una nigra, alia viridis, tertia cujus altera pars est aspera, altera plana, & color ejus quasi ferri lamina est, sed viridis habet masculas albas. Hic lapid gestatus præservat à diversis casibus & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem. Accipe lapidem qui vocatur Saphyrus, qui venit ab oriente in Indiam, & flavus est melior, qui non est tam ludicus, pacem creat & concordiam: purum & devotum ad Deum animum efficit

cit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigerescere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem. Accipe lapidem qui Saunus vocatur à Sauna Insula, mentem deferentis consolidat, alligatus manu parturientis impedit partum, & ipsum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iste mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Evax multa similia alia invenies. Modus autem agendi in his in hoc consistit, ut pro effectu bono deferens sit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit Liber secundus.

Videtur dicere Isidorus Lycaniam habere in capite lapidem nobilissimæ virtutis, & est albi coloris, quemque tritum si dederis bibere stranguriosis, perfecte solvi urinam, & breviter sanat. Item solvit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item si mulier prægnans eum portaverit super se, non amittet fætum. Item valet physicis caro ipsarum cocta & comesta. Item pulvis ipsarum usurarum corticibus confert ficibus, & cum aliquibus granis piperis, scilicet ficibus & condilomatibus, quæ nascuntur in ano. Similiter ipsæ erudæ cum corticibus pistatæ, rumpunt apostemata matura.

G LIBER

LIBER TERTIUS

*Alberti Magni, de virtutibus animalium
quorundam.*

Cum superius dictum sit de quibusdam effectibus causatis virtute lapidum quorundam, & eorum mirabili efficacia sive operatione. Nunc dicendum est isto capitulo de quibusdam effectibus causatis à quibusdam animalibus.

Aquila.	Pellicanus.	Anguilla.
Casso.	Corvus.	Mustula.
Bubo.	Milvus.	Upupa.
Experiolus.	Hircus.	Turtur.
Leo.	Camelus.	Talpa.
Foca.	Lepus.	Merula.

Aquila avis fatis nota est, Chaldaeis Vora dicitur, à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Evax quod mirabilem habet naturam sive virtutem, quia si ejus cerebrum pulverifetur & cum succo cicutæ misceatur, ex hoc comedentes, statim se capiant per capilos, nec dimittent, donec acceptum portaverint. Huius autem effectus ratio est, quia cerebrum illud calidissimum est, ita quod generet virtutem phantasticam obturando meatus per foramen.

Casso est animal fatis notum, à Chaldaeis vocatur Rapa, à Græcis vero Orlago dicitur.

De virt. animal. quorundam. 147

De hoc dicit Aaron, quod si pedes ejus ab aliquo ferantur, nunquam vexabitur, sed semper progredi appetit. Item gestans pedes ejus, semper vincit, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quod dexter ejus oculus in corio lupi involutus, reddet hominem placentem, & gratiosum, & benignum: & si ex prædictis rebus fit cibus vel pulvis in cibo alicui datus, multum diligitur ab eo. Hoc autem ultimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo, fiunt vermes venenati, de quibus si aliquis comederit, statim dormiet & non poterit excitari, donec suffumigetur aristologia, & mastiche.

Bubo est avis satis nota, & Chaldæis Magis dicitur, quæ à Græcis Hissopus, Hujus avis mirabiles sunt virtutes. Si enim cor ejus cum dextro pede ejus super dormientem ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaveris, & hoc à nostris fratribus expertum est moderno tempore, & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit sed obmutescet, & si conjunctio prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aves congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Masai appellatur. Si sanguis ejus accipiatur tepidus cum aceto scenationis succo, & similis cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum pastæ, poteritque

proijci contra murum vel parietem, nec frangitur: & si prædictum compositum in vase ponatur, & de hoc ungatur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt: & videbitur e quod debeat mori, & si prædictum in ignem ponatur, & ibi fit aliquis caducus appposito lapide Magnete, statim cadet ad terram sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chaldaeis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si ejus sanguis super caput ponatur in pelle stellionis stellis lucentibus, videbitur quod ille sit Gigas, & quod ejus caput sit in coelo. Et hoc dicitur in libro Alcorath ab Hermete. Et similiter si ex hoc aliquis comederit, statim exibat de sensu. Et si lucerna ejus sanguine uncta accendatur, videbitur quod omnes homines circumstantes habent capita cameli, dum tamen non sit lumen extrinsecum alterius candelæ.

Lepus est animal satis notum, à Chaldaeis Veterellum, à Græcis vero Onolofam nuncupatur. Hujus virtus mirabilis refertur. Dicit Evax & Aaron quod pedes ejus juncti cum lapide, alias capite merulæ, movent hominem ad audaciam, ita quod non timeat mortem. Et si sinistro brachio alligatur perget quo voluerit, & tutus redibit absque periculo. Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero non vociferabitur etiam si interficeretur.

Expe-

Experiolus est animal satis notum. Uguis ejus si comburatur & consolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & si prædictum ponatur cum aliquantulo terebentinæ erit lucidum, & secundo fiet quasi nubes & sanguis, si projiciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo est animal satis notum, à Chaldæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruhr. Si ex ejus pelle fiant corigix, percinctus ex illis non timebit hostes: & si de ejus carnibus quis comederit, & de ejus aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & si de ejus oculis sub ascella ponatur vel portetur, omnes bestix inclinato capite versus ima terga fugam dabunt.

Foca est piscis satis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis Labor dicitur, hic piscis est diversæ nature. Si enim lingua ejus accipiatur, & cum aliquantulo de corde ejus in aqua ponatur, pro certo congregabuntur ibi pisces, & si sub ascella portaveris, nullus judicio contra te victoriam habere poterit, judicem benignum & suavem habebis.

Anguilla est piscis satis notus. Hujus autem (prout vult Evax & Aaron) mirabiles sunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & misceatur sanguini vulturis, & ponatur sub fimo in aliquo lo-

eo, omnes quotquot fuerint, recuperabunt vitam, sicut prius habuerunt. Et si vermis ejus anguillæ extrahatur, & in prædicta confusione ponatur per mensem unum, vermis mutabitur in anguillam nigerrimam; de qua si quis comederit, morietur.

Mustela est animal satis notum. Si cor hujus animalis comedatur, adhuc eo palpitante, facit scire futura, & si de corde cum oculis & lingua canis aliquis comedet statim amittit vocem.

Upupa est avis satis nota, à Chaldæis Bordinæ, à Græcis Ison. Oculi ejus gestati faciunt hominem grossum, & si oculi ejus ferantur coram pectore, omnes ejus inimici pacificabuntur, & si caput ejus in bursa tua habueris, non poteris decipi ad aliquo mercatore, hoc autem expertum est à fratibus nostris hodie.

Pellicanus est avis satis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphilarî. Hujus virtus mirabilis est. Si ejus pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de ejus sanguine accipiatur, & tepidus in ore pulchrorum ponatur, statim sumunt vitam sicut prius. Si suspendatur ad collum alicujus avis, semper volabit donec cadat mortua, & dexter ejus pes sub calido post tres menses ex humore & calore quem avis habet generabitur viva, & movebit se, & hoc testatur Hermes in libro Alchorat. & Plinius.

Corvus est avis satis nota, & est ejus virtus

tus mirabilis, ut recitat Evax & Aaron. Si enim ejus ova coquantur, & iterum in nido ponantur, statim corvus procedit ad mare rubrum in quadam insula, ubi est Alodricus, vel Alodrius sepultus, & affert lapidem quo tangit ova sua, & statim fiunt cruda sicut prius erant. Mirabile est ova cocta fuscitare. Si autem lapis iste supponatur in annulo supponendo sibi folium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel janua clausa, statim solvetur vinctus, & aperietur janua. Et si lapis iste ponatur in ore, dat intellectum omnium avium. Unus autem lapis est Indicus, quia in India reperitur, secundum sapientes quosdam, & aliquando in mari rubro, varii coloris est, & facit omnes iras oblivisci, sicut supra diximus.

Milvus est avis satis nota, à Chaldæis Bificus, à Græcis Melos dicitur, si caput ejus accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, si suspendatur ad collum gallinæ, nunquam cessabit decurrere donec deponat illud, & si ex ejus sanguine inungatur crista galli de cætero non cantabit: in genibus ejus invenitur quidam lapis, si inspiciatur subtiliter, qui si ponatur in cibo duorum inimicorum, sient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur est avis satis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, à Græcis Pilax. Si cor hujus avis feratur in corio lupi, nunquam de

cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & si cor ejus comburatur, & supra ova alicujus avis ponatur, nunquam de cætero ex eis poterit generari foetus. Et si pedes ejus suspendantur ad arborem, de cætero non fructificabit, & si ejus sanguine cum aqua talpæ decoctæ unguatur locus pilosus & equus, cadent nigri capilli.

Talpa est animal satis notum, hujus animalis virtus mirabilis est, ut refertur à Philosophis. Si pes ejus involvatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipse fugiet præ timore, & si in nido alicujus avis ponatur, nunquam ex ovis illis exhibit foetus, & si talpas fugare volueris pone eam in aula, & sulphur vivum accensum, & ibi conveniunt omnes alia talpæ, & aqua decoctionis ipsius dealbat equum nigrum.

Merula est avis satis nota, & est ejus virtus mirabilis, quia si pennæ alæ dextræ ejus suspendantur in medio domus cum filo rubro, quod nunquam fuerit in usu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et si cor ejus ponatur sub capite dormientis, & ab eo queratur, omnia dicet quæ fecerit alta voce; & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine Upupæ, & commisceatur, postea unguantur inde tempora alicujus, statim infirmatur usque ad mortem. Modus agendi omnium prædictorum ut effectus bonus sit & utilis, est quod fiat sub Planeta benevolo, ut Jove & Vene-

Venere. Et in malo effectu sub planeta malevolo, ut Saturno & Marte. Et hæc est scilicet diebus eorum, & horis, vis. Si quis autem hæc recte fecerit, proculdubio veritatem & utilitatem & maximam efficaciam inveniet in prædictis sicut sæpius una cum nostris fratribus temporibus nostris sum expertus & vidi.

Consideret igitur hic qui prædictorum copiam invenerit, possidere vel dominium efficaciam & virtutem, utrum se habeant in effectu bono seu sui contrario, quod bona sub benevolo planeta experiantur, & mala sub malevolo, & inveniet quod dictum est. Nam si in suis contrariis fierent, ut bonus effectus in signo malevolo, vel è contra, impediretur virtus & effectus ejus propter suum contrarium, & sic bonus & vera vilipenderent. Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui si signorum vel temporum qualitates agnoscerent, & custodirent, in supradictis voluntatem consequerentur ad effectum.

Explicuntur secreta aliqua Alberti Magni de Colonia, super naturis, virtutibus, & efficacia Herbarum, Lapidum & Animalium quorundam.

Videtur dicere Isidorus, quod cinis vane magnæ super se portatus à Zona, valde retinet fluxum menstruorum, & in probatione si ligetur ad collum gallinæ, non exibat sanguis ex ea, vel ex alio animali. Item distemperatus cum aqua,

G 5

si ea

si ea ungatur, non amplius nascentur inde pili.

SI quis cor canis in sinistra parte portaverit, omnes canes obmutescant.

Si quis oculum dextrum lupi ligaverit in manica dextra hominis, neque canes ei nocere possunt.

Et ut omnia quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderii facilius possint accommodare. Primo notabis, quod hora sumitur dupliciter, videlicet æqualis, & inæqualis. Hora æqualis, est hora horologii, quæ semper æqualis existit. Inæqualis autem consideratur secundum quod dies majorantur vel minorantur: nam semper Astrologi considerant tempus quo Sol stat super horizontem suum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, & vice versa noctem. Illi autem tempus quod diem appellant, in partes dividunt duodecim æquales, quæ sunt horæ ejuscemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte opposito modo intelligas. Et ut clarius percipias, ponamus quod Sol emergat horizontem, hora octava horologii, habemus usque ad occasum 17. horas horologii, quas multiplicemus per 60. prout 60. sunt minuta cujusque horæ horologii, & habebimus nonaginta sexaginta minuta, quæ dividamus per 12. prout 12. sunt horæ diei, applicando culibet horæ suam portionem, & ha-

habebimus 80. minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capiunt horam unam, & unum tertium horæ horologii. Et toto ille tempore considerabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra scripta tabula demonstrabit. Quælibet autem hora suæ noctis non habebit nisi 40. minuta. Quod sic de reliquis suo modo intelligas: secundum videlicet Solis ortum super terram, quia non ea hora quæ media est inter noctem & diem dies dicitur, sed dies proprie intelligitur cum Sol videri potest. Cum ergo voles cujusque planetæ dominium considerare, nam unaquaque hora quilibet planeta suum habet dominium, horas ipsas supra scripto modo considerabis, & sic poteris ad finem propositi pervenire. Consideratur etiam diei initium à prima hora præcedentis diei post meridiem, & sic dividatur dies Dominicus in duas partes æquales, & sic duodecim horas divide in duas: erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora sequens erit initium diei Lunæ.

DE astris & planetis rerum, scias quod dies Dominicus habet astrum suum sub Sole.

Dies Lunæ habet astrum suum sub Lunæ.

Dies Martis habet astrum suum sub Marte.

Dies Mercurii habet astrum suum sub Mercurio.

Dies Jovis habet astrum suum sub Jove.

Dies Veneris habet astrum suum sub Venere.

Dies Sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

Nota quod omnis actus fieri debet sub suo planeta. Et melius est, si in proprio die illius planetæ, & in ipsius hora propria fiat, ut verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Jove, honor: optatum, divitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, spes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel societas, via, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, ægritudo, amissio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, fomnum, mercatum, furtum.

De horis dierum & noctium.

ET primo de horis diei dominicæ; hora ejus 1. Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Noctis vero 1. ejus hora Jupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus.

turnus, 8. Jupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus
12. Mercurius.

Diei Lunæ prima ejus hora Luna, 2. Saturnus,
3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus,
7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter,
11. Mars, 12. Sol.

Noctis vero prima ejus hora Venus, 2.
Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Jupiter,
6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius,
10. Luna, 11. Saturnus, 12. Jupiter.

Diei Martis prima ejus hora Mars, 2. Sol,
3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus,
7. Jupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius,
12. Luna.

Noctis vero diei Martis prima ejus hora Saturnus,
2. Jupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus,
6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Jupiter,
10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Diei Mercurii prima ejus hora Mercurius,
2. Luna; 3. Saturnus, 4. Jupiter,
5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius,
9. Luna, 10. Saturnus, 11. Jupiter,
12. Mars.

Noctis vero Mercurii prima ejus hora Sol,
2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus,
6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus,
10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Diei Jovis prima ejus hora Jupiter,
2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius,
6. Luna, 7. Saturnus, 8. Jupiter,
9. Mars,

158 *Alberti Magni Libellus,*

9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Noctis vero Jovis prima ejus hora Luna, 2. Saturnus, 3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Diei Veneris prima ejus hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Jupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Jupiter.

Noctis vero Veneris prima ejus hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Jupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Diei Sabbathi prima ejus hora Saturnus, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Jupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Noctis vero Sabbathi prima ejus hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Jupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Jupiter, 12. Mars.

Et nota quod Jupiter & Venus boni sunt, Saturnus & Mars mali. Sol vero & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

Ejusdem Alberti Magni Libellus, de Mirabilibus Mundi feliciter incipit.

Postquam scivimus, quod opus sapientis est facere cessare mirabilia rerum, quae apparent in conspectu hominum, quamvis varia,

varia, quamvis diversa & plurimum admiranda, non cessavimus inquirere scripta auctorum, donec sufficienter appareret magna pars operum mirabilium. Tandem autem occurrit nobis res ultimæ mirabilitatis & extraneitatis, apparentis tamen in sensibus omnium hominum ferè & vulgarium, & est ligatio hominum & virtutum ipsorum per incantationes, per characteres, per veneficia, & sermones, & multa valde vilia, quæ penitus non videntur possibilea, nec habentia causam sufficientem, & cum diu sollicitaveris in animum super hoc, invenimus sermonem probabilem Avicennæ 6. naturalium. Quod, *hominum animis inesse quaedam virtus immutandi res, & quando res aliæ essent obedientes ei, quando ipse fertur in magnum amoris excessum aut odium, alicujus talium.* Cum igitur anima alicujus fertur in grandem excessum alicujus passionis, invenitur experimento manifesto quod ipsa ligat res & alterat ad idem, quod desiderat, & diu non credidi illud. Sed postquam legi libros Necromantiæ & libros imaginum, & magicos, inveni, quod affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem affectionem alteret suum corpus & alia quæ intrudit, sive propter dignitatem ejus obediant ei res aliæ viliores, seu cum tali affectione exterminata concurrat hora conveniens, aut ordo coelestis,

aut

aut alia virtus, quæ quamvis facit illud, reputavimus tamen animam facere. Jam publicum & verificatum est, quod ligationes hominum, incantationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium, sunt consequentes ad grandes effectiones, & & tu vides vulgus, quod secundum naturam fertur super res, quod timet hæc omnia, & appetit benedictiones maxime electarum & dignarum personarum, & abhorret maledictiones & blasphemias illarum, tanquam in eis sit virtus, aut saltem qualitati mali virtus annexa.

Qui ergo vult scire hujus rei secretum, ut operetur illud & dissolvat: sciat quod ligare potest omnis omnia, quæ veniunt in grandem excessum & ultimum illius, in tantum ut superet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora in qua invadit eam ille excessus, & cum illis rebus quas sibi dicit tunc anima. Ipsa enim anima cum sic est avida rei quam vult operari, accipit ex se super horam majorem & meliorem, quæ est super res magis convenientes ad illud. Ligari autem possunt quicunque minus sunt invicem fervidi in amore qui sit invicem, ligans eos in odio, tunc enim anima ligantis non potest subvincere animum illorum, cum fortius trahant in contrarium quam ipsa. Solvunt ergo omnia hæc illi qui sunt fortiores in contrario, quam fuerit ligans eos, & hoc in illa hora in qua invadit ipsum appetitus

titus extraneus, ut cum illis rebus quas tunc dicitur animus, quia semper major excessus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut solvit. Scimus ergo ex hoc quod quidam ligari non possunt cum sint magis fervidi invicem quam aliquis contra eos. Quidam autem solvi non possunt, cum sit eis ligantis maximus excessus. Quidam autem ligantur & solvuntur: quia inveniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam vero maximi in dissolvendo. Et universaliter ille ligat quia avidus ardet, & ille solvit qui fortius capitur sive intendit se in illud. Faciunt ergo hoc cum his quæ sibi dicitur animus & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia dissolvenda sive facienda. Nullus autem est aptus in hoc, nisi quem instigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid urgens in eo. Unde sunt magis apti ad hoc quam alii. Et cum certificatum fuit nobis hoc, scimus & hoc sententia characterum quinque & sermonum efficaciam ad omnem rem quam vult homo, & sunt secundum duos modos, uno scilicet jam dicto, scilicet secundum affectionem animi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius virtutis cœlestis quæ tunc est. De necessitate habent efficaciam ad similitudinem animi & movent quod animus desiderat. Sunt ergo characteres quinque sermonis, & omnia juvantia opus animæ. Ipsa sunt quæ animus in illa hora, qua for-

fortius illa appetit, dicitur fieri. Quicquid igitur dicitur animus fortissimè amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, est habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid instigat animus ferociter audientis in illa hora, sive cum consilio & deliberatione, est habens efficaciam destructionis & discordiæ, & acquirit illud ad anima facientis, seu ab hora, seu à signo celesti illius horæ, quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, est illi mala & nociva, & quod in ea fit contra ipsum, offenditeum, & è contra in bonis. Et tu nota istud pro grandi secreto omnium quæ volles agere, & pro te, & pro aliis. Omnia enim super quæ arripit animus inebrietas, destitutio rei sunt acquirendæ ad illud, secundum desideria animæ operantis, & secundum hoc est artificium characterum quinque sermonum virtuosorum mirabilium, & iste modus, in quo inventa est efficacia ipsorum omnium. Mens enim affectat grandi desiderio: sicut arripitur super multiplices sermones, colores, & gestus: sic & super characteres, & figuras diversas. Unde nec ad idem inveniuntur similes omnes characteres, secundum diversam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil nisi auctori carum, aut ei qui jam incipit inebriari in illo; ac si esset auctor illorum, profunt, aut saltem nisi scribatur super eis intentio operatoris ipsorum. Secundus vero
modus

modus characterum quinque, est intendens secundum viam naturalem & probabilem, Et habet quandam similitudinem cum eo, quod quærit operans, ut, si velit amorem, facit figuras amplectentes se invicem immixtas, invicem aspicientes, se humiliantes, in se invicem applicatas. Sicut anima desiderat res applicare & unire per amorem. Et si desiderat odium per eas, facit ipsas avertentes se invicem, dispares, dissolutas, in contrarium trahentes, quia semper ipsæ correspondent intentioni operantis eas, cujus sunt effigies & vestigia animæ, & sic anima quæ magis desiderat rem ipsam, facit eas magis efficaces, & magis habentes similitudinem ejus quod quærit. Nam scientia est factio characteris, sunt enim quinque male dearticulatæ, quinque vero sunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, unde virtuosiores sunt & magis scientiales atque rationales sunt quinque characteres, similiter est operatio in omnibus quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens movent, & efficaciam habent ad id, quod anima desiderat, & secundum hoc verificantur experimenta multa auctorum, quæ cum audiuntur, reputantur incredibilia omnino. Cum tamen scientia sit certissima, quod nulli Philosophorum, quorum intentio erat differenter propria laus, & bona fama fuit voluntas scribendi etiam tantæ familiaritatis quantæ essent

essent illud quod invenitur in libris suis, si veritatem non haberet, quod dicunt, potius vituperationem viderentur intendere, quam bonam famam. Et manifeste videmus, quod nullus etiam ignorans scribit libenter rem manifestæ familiaritatis: & cum ipsi essent Philosophi, & grandis investigationis, & nulla necessitas cogeret eos, quomodo scripta possunt esse ita manifeste familiaria ut multis videtur, in quorum animam non potest cadere, in his talibus aliquid virtutis non potest existere, quia non potentes videre causam, negant sensibilem effectum cum esset materia ad fiendum, scilicet quia videntes effectum esse inquirendi causa, & hoc est quod meditavi in diversis tractatibus 5. characterum & sermonum. Particulares autem characteres 5. Sermones ad unum quodque fiendum & destruendum ex libris diversis aggregabo inferius. Tu vero ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

Postquam Philosophis certificatum est, quod universæ species rerum movent & inclinant ad seipsas, quoniam postquam in eis virtus activa rationabilis est quod agant & movent tam ad seipsas quam ad diversas, & ignis movet ad ignem, & aqua ad aquam. Et jam dicit Avicenna, quod dum aliquid stat in sale diu fit sal, & si quid stat in loco foetido fit foetidum, sic quid stat cum aliquo audace fit audax, & si cum timido timidum,
 & si

& si quod animal stat cum hominibus fit humanum & domesticum, & generaliter verificatum ex ratione & experimento, quod omnis natura movet ad suam speciem, & fit eorum specificatio nota in qualitatibus primis, & similiter in secundis, & fuit idem in tertiis, & in omnibus dispositionibus nihil quod non moveat ad seipsum, secundum totum posse suum. Et hoc fuit radix & principium secundum operum secretorum, & tu non avertas oculos tuæ mentis.

Postquam fuit insitum mentibus Philosophorum istud, & ipsi invenerunt dispositiones entium naturalium, quia certo sciverunt, quod quibusdam entibus est insita grandis frigiditas, quibusdam cum hoc grandis audacia, quibusdam grandis iracundia, quibusdam grandis timor, quibusdam innata sterilitas, quibusdam innatus ardor amoris, quibusdam innata aliqua alia virtus. Aut secundum totam speciem, sicut leoni est audacia innata & victoria. Aut secundum individuum, sicut meretrici inest audacia, non per speciem humanam, sed per individuum. Venerunt ex hoc super grandia mirabilia, & super secreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & unde posset in illud, neglexerunt, & abjecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philosophorum, quorum fuit intentio propria laus in posteris, ut falsidica tam grandia redderent in scriptura.

Non

Non est secretum neque occultum gentibus, quomodo omne simile adjuvet & confirmet suum simile, diligat & moveat, & amplectatur illud. Et Medici jam dixerunt & verificaverunt illud pro parte sua, & dixerunt quod hepar juvat ad hepar, & quodlibet membrum suum simile. Et Alchimistæ sciverunt illud veritate manifesta, quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili, & congaudet illi & condolet: & omnis scientia jam verificavit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter, quoniam super hoc videbitur grandis mirabilitas operum.

Jam est verificatum & positum in mentibus omnium, quod omnis species naturalis, & quod omnis natura particularis vel generalis habet amicitiam & inimicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis species habet aliquid timendum horribile & inimicum, & destructivum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam: ut ovis lupum, & ipsa cognoscit non solum vivum, sed mortuum, non solum per visum, sed per gustum: & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & est insitum naturæ unicuique istud, & quædam habent istud secundum totam speciem, & secundum omne tempus: & quædam habent istud secundum individuum solum, & secundum

dum certum tempus: & omnium est certificatio, quod quæ odiunt se secundum vitam quod partes eorum, imo pili & omnia odiunt se invicem postquam moriuntur. Unde pellis ovis consumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ovis, & sic est in omnibus aliis. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secretarum quæ ex eodem proveniunt.

Et est apertum omnibus, quod homo est finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse vincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominem, & quod homo est plenus omni mirabilitate, eo quod in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate & frigiditate, temperata in omni eo quod vis, & in eo sunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam favent, & obediunt dæmones, & in ipso humano corpore operantur omnes secretæ artes, & omne mirabile exit ex ipso: sed non habet homo omnia secundum idem tempus, sed in diversis temporibus & in diversis individuis, & ideo invenitur efficacia omnium rerum hypocritarum verborum vegetabilium. Sed quæ sunt partis ad partem, non declarantur ratione, sed experientia. Quantum autem ratio poterit videre & comprehendere notabis, & quantum per tuam experimentiam experiri poteris adijunge, & intellige hoc quod contra hominem est.

Non

Non potest aliquis dicere, quod omnis res non sit plena mirabilitate, & nescis quæ majoris, quando diligenter certificat; sed unusquisque vilipendit rem de qua nihil scit, & res nihil meruit in illo. Nam unaquæque res habent de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignes non sunt mirabiliora quam aquæ, sed sunt diversa & alterius modi. Et piperis non sunt mirabiliora quam jusquiama, sed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere qui in omni re sit grande mirabile, cum unaquæque res habeat de calido & frigido quod sibi convenit. Et qui credit quod mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles & occultas, scire potest quod omnis res habet propriam figuram cœlestem sibi convenientem, ex qua etiam provenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente, & influenza cœlestis, incipit & contrahit nonnunquam propriam efficaciam pariendi & operandi rem mirabilem. Et qui credit quod mirabilitas rerum exeat per amicitiam, ut emptio, non potest etiam denegare inimicitiam. Et universaliter secundum omnem modum philosophandi, res unaquæque est plena mirabilibus. Et postquam sciverunt hoc Philosophi inceperunt experiri & edicere quid in rebus est.

Plato vero dicit in libro Regiminis, quod qui

qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & elevatur intellectu agilis & expeditus, & qui non est eruditus in scientia naturali in qua declarantur mirabilia calida & frigida, in qua aperiuntur proprietates cujuslibet entis in se, & qui non fuerit doctus in scientia Astrologiæ, & in aspectibus & figuris stellarum ex quibus est unicuique eorum quæ sunt sublimia virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia necromantiæ qua manifestantur substantiæ immateriales, quæ dispensant & administrant hominem, quod est in rebus ex bono & malo non poterit intelligere, nec verificare omnia quæ Philosophi scripserunt, nec poterit certificare omnia quæ apparebunt sensibus hominum, & evadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnium quæ videntur.

Credit purus Astrologus quod tota mirabilitas rerum & radix experimentorum & omnium quæ extant à rebus quando invicem conferunt, essent a figura cœlesti, quam contrahit unumquodque hora suæ interemtionis & generationis, & verificabit in omnibus quæ expertus est.

Invenit quod concursus rerum secundum cursum stellarum, & victoria, & gaudium, & tristitia pendeat exinde, & judicatur per illud, & ideo jussit omnia fieri in certis diebus & in certis conjunctionibus & separationibus, in certis ascensionibus, sed hy-

H

pocri-

poctos sermones, præparationes herbarum non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philosophorum.

Credidit magna pars Philosophorum & Medicorum quod tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus, quando in lucem conferunt per calidum & frigidum, siccum & humidum, & significaverunt has quatuor qualitates, & posuerunt ipsas radices omnium mirabilium, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificaverunt illud in suis operibus, & iusserunt sua experimenta incidere & componi per istam, & tenere per has res & verificari. Et cum invenerunt multa experimenta Philosophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum, imo magis ex hoc erat contrarium, accidit eis, mirari incessanter & tritari, & negant plerumque illud, etsi videant id.

Plato, Aristoteles, & legitimi & omnes qui intenderunt super ultimum Philosophia, eam certificarunt quod mirabilitas exit à rebus secundum modos valde diversos. Plerumque per utilitates coelestes impressas, plerumque per caliditatem & frigiditatem, & plerumque per virtutes dæmonum, & necromanticorum, plerumque per virtutes alias innatas rebus cum suis formis substantionalibus, plerumque per relationem, quæ sunt rerum ad invicem. Unde redduntur incomprehensibilia rerum mirabilia, sicut dicit auctor.

stor. Plerunque per se faciunt unum, per accidens faciunt contrarium, plerunque directe, plerunque indirecte. Merito ergo Plato dixit, quod qui non fuerit valde solers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, similiter in signis stellarum & necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipse sciet ea, & non communicabit thesaurum Philosophorum.

Scio igitur, quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate: quod signum est, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directe & indirecte, & habet unamquamque virtutem ex stellis & figura suæ generationis quam agit in mobilitate, constructione & convenientia cum aliis, & tamen unaquæque res habet virtutes sibi cognatas, per quas unaquæque res est principium mirabilis effectus.

Cum ergo hoc quod omnis natura movet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectuum, quodvis ad omne operandum, & verificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, secundum diversum modum tuæ excogitationis & solertiæ, & intromittam te superficialiter, ut te ipsum adjuves & præpares ad recipienda, quia dicam aggregata & collecta ex Philosophis & diversis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua, & quantum est per se res calida adjuvat in pas-

fionibus frigidis, & est experimentum in eis & non competit calidis nisi per accidens, aut indirecte, quod est per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerumque res calida sanat morbos calidos, scilicet per accidens aut indirecte.

Si vis igitur experimentari. Primo decet te scire de rebus, utrum calidæ aut frigidæ sint: & nota totum illud, & postquam scis istud, nota quæ sit dispositio & proprietates naturalis ejus. Utrumne est audacia aut timiditas, aut decor, aut sterilitas, quia qualem habet naturam unumquodque entium, talem assimilat in his quibus associatur, ut Leo est animal intimidum, & habens audaciam naturalem, maxime in fronte & corde, & ideo qui associat sibi oculum leonis, aut cor, aut pellem qui est inter duos oculos, vadit audax & intimidus, & inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in Leone est virtus dandi audaciam & magnanimitatem. Similiter in meretrice est audacia exterminata, & ideo dicunt Philosophi, quod si quis induit camisiam meretricis publicæ, aut respexerit speculum, aut secum habuerit in quo ipsa speculatur seipsam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo est audacia magna, adeo quod dicunt Philosophi, quod & ipso viso stupefcit Leo, & ideo dicunt quod si quis gesserit ipsius aliqua, vadit audax: & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam

tam per naturam aut per casum, si ex eo construeretur hujusmodi, dat ipsi audaciam. Similiter si est animal sterile per naturam aut accidens aliquod, ejus confociatio ad aliquem movet ad sterilitatem. Et ideo scripserunt Philos. quod mulus à proprietate vel quomodocunque sit omnino sterilis, facit viros & mulieres steriles, quando ex eo sociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortivus & eunuchus, quoniam omnibus his est insita sterilitas, & assimilant sibi in hoc hominem, qui sibi associat ista intrinseca. Similiter qui volunt incitare amorem respiciunt quod animalium maxime diligit, & maxime in illa hora qua magis stimulat in amore, quia tunc in eo vigor magis in promovendo ad amorem: ex illo animali accipiunt partem in qua magis viget virtus & ille appetitus, sicut sunt cor, testiculi & matrix, & exhibent ea illi quem volunt incendere, masculus ad foeminam exhibet testiculos. Mulier vero ad virum exhibet menstruum aut secundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philosophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & passer maxime quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter provocant & inferunt amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem,

cem, appropinquant de lingua canis, aut de corde. Cum autem volunt facere foecundum aut dilectabilem, associant ei philomelam, & universaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entium naturalium, secundum excessum suspicantur assimilare aut promovere seu inclinare dispositum ad illud propter quod sciunt firmiter quod potest plus juvare quam nocere, eo quod habet illud insitum à sua natura. Et omnis virtus movet ad tale, quale est secundum posse suum. Et sic intelligo esse in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictum sit ad introducendum animum tuum.

Dixit auctor libri regiminis quod quaedam sunt manifesta sensibus, in quibus nullam scimus rationem: & quaedam sunt manifesta ratione, in quibus nullum sensum nec sensationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum est, nisi experientiae, & non est experienda ratio, nec neganda experientia. Et in secundo genere entium non expectandus sensus, quia sentiri non potest. Quaedam igitur sola experientia sunt credenda sine ratione cum lateant homines. Quaedam sola ratione cum careant sensibus, nam quamvis manifestam rationem nesciamus, quâ Magnes trahit ferrum, ita tamen manifestat illud experientia, quod nullus denegare potest, & quemadmodum istud est mirabile, quod sola ex-
pe-

perientia certifi-
cat, ita in aliis debet homo
æstimare, nec debet negare quicquam mira-
bilium quamvis rationem non habet, sed
debet experiri, quia causæ mirabilium sunt
latentes. Et ex tam diversis præcedentibus
quod humanus intellectus secundum Plato-
nem non potest eas imitari. Magnes ergo
trahit ferrum, Carabe trahit paleam, & qui-
dam alius lapis trahit vitrum. Sic in enti-
bus sunt mirabilia declarata Philosophis per
experientiam, quæ nullus denegare debet,
nec experitur illud secundum modum Philo-
sophorum, qui illud invenerunt. Nam di-
cunt Philof. quod palma est arbor, & habet
masculum & foeminam, cum ergo foemina
appropinquatur masculo, vides foeminam
declinatam ad masculum, & mollificantur
folia ejus, & rami, & declinant ad mascu-
lum. Cum ergo ad palmas vident illud, li-
gant funus à masculo ad foeminam, redit
ergo erecta super seipsam quasi adaptata sit
masculo per continuationem funis virtu-
te masculi. Quare ergo negas quod in
hoc sit reliquarum rerum quæ suis proprie-
tatibus agunt, donec per experientias certi-
ficetur tibi certitudo, & destituatur falsitas?
Negotium autem tuum supra illud quod
narravimus in libris nostris duorum rumor
propalatur in regionibus, & quorum vesti-
gium datur apud sapientes absque experientia
ipfius, cujus proprietates sumuntur, est invi-
dia & odium, ex quo semper provenit obli-
quitas

quitas intellectus, & iudicii in ore. Multi tamen antiquorum narraverunt res mirabiles, tamen jam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi, quædam ut tu firmes mentem tuam super eas, & ut sit parata credulitate eorum, quæ ratio non potest confirmare secundum sensum, quia prædictum in eis ad adiutorium. Ex eis itaque est quod filius Mesue dixit in lib. de animalibus. Si induit vestimentum viri mulier foeta, deinde induat ipsum vir priusquam abluat ipsum, recedit ab ipso febris quartana.

Et in libro de animalibus dicitur, quod Leopardus fugit ex cranio hominis: & alibi, quod si cranium hominis antiqui sepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quiescunt columbæ ibi, & multiplicantur donec constringantur in ea.

Et in lib. de theriaca Galeni, quod serpens, qui dicitur regulus, est subalbidus, supra cuius caput sunt tres pili, & quando videt cum aliquis, moritur statim, & quando audit sibilum ejus, aliquis vel aliquid moritur, & omnis bestia quæ comedit ex eo mortuo etiam moritur. Et dicit Aristot. quod ubi fit æstas sex mensibus, similiter hyems, est fluvius in quo inveniuntur viperæ, quarum proprietas est ut nunquam videant se, quin moriantur, & faciunt hoc cum vivunt: cum vero sunt mortuæ nihil nocent. Et ingenavit Aristot. cum Alex
ut

ut reciperet speculum magnum, & ambularet cum eo versus eas, & cum respexerint se-ipsas in speculo mortuæ sunt. Fuit ergo quibusdam incredulus sermo Aristot. Nam Avicenna inians Arist. si aliquis vidit eum, mortuus est. Unde non est veritas in sermone: & dixerunt, si aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem suam quæ est à bimatu, & ponatur in vitreo vase, & sepeliatur vel suspendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant, & multiplicantur columbæ in ea, donec sint innumerabiles. Et dixerunt quando os hominis mortui suspenditur in aliquo, juvat à quartana, & si suspenditur os hominis mortui super illum, qui conqueritur de ventre suo, sanatur. Et dixerunt, si dentes pueri in primis cum cadunt, suspendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti, & suspendantur super mulieres, eas prohibent imprægnari, & parere. Et in libro Cleopatrz, quando mulier accipit omni mense de urina mulæ pondera duo, & biberit, ipsa non concipit. Et in lib decorationis, accipe quantitatem fabæ de alchih, & infunde ipsam in urinam mulæ, & damulieri ad potandum, non concipiet. Et dixit Alex. quando accipitur aliquid de umbilico infantis, qui egreditur; si inciditur & ponitur sub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei qui nescit eum, non advenit cholica passio penitus, & dictum est quod si

H 5 lige-

ligetur semen acetosæ in panno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsum.

Et dicit Galenus, quod quando folia acetosæ comeduntur, solvunt ventrem. Et dicitur quod radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas juvat ipsum.

Et dicunt Philosophi, quando vis, ut redeat bestia ad hospitium suum, line frontem ejus cum sepo squillæ, & redibit.

Et Aristoteles dixit in lib. de Animal. Si ponat aliquis ceram contritam super cornua vituli vaccarum, vadit cum eo ubicunque vult sine labore: & si inungat aliquis cornua vaccarum cum cera, aut oleo, aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum, apostematur caput ejus, & si liniatur cum eo caput vaccæ, moritur. Et si aliquis unxerit linguam boum cum sepo aliquo, non gustant cibum nec comedunt, sed prius moriuntur fame, nisi abstergatur cum sale & aceto. Et si quis inungit anum galli cum oleo, non calcat gallinam, nec potest, & si quis vult ut non vociferet gallus, caput ejus inungat oleo & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cavilla leporis suspenditur super eum, qui patitur cholican, confert.

Et dixit Aristoteles, qui sedet super pellem leonis, recedunt ab eo hemorrhoidæ.

Et dixerunt Philosophi, si annularem abortivæ

tivæ

tivi suspendit super se mulier, non concipit donec permanet super ipsam. Et quando bibit mulier urinam arietum, nunquam concipiet & quando bibit sanguinem leporis, non concipit. Et si stercus leporis suspendatur super mulierem, non concipit donec permaneat super ipsam: & origanum modo tantum quando teritur & pulverizatur super locum formicarum, amittunt formicæ locum suum.

Dixerunt Philosophi. Si suspendatur caput capræ super illum qui patitur schrophulas, sanatur per ipsum. Et dicitur in lib. decorationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de palestina trita, nam tunc tu concumbes dum illud permanet super pollicem. Et dicitur ibi, quod si tu accipis fel hirci & adipes, & exsicca utraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet preter te.

Dicunt etiam Philosophi. Si accipiatur medium pondus, tres illius, & quinque, & ex duobus testiculis vulpium, & ex felle galli, & permisceat utraque, & Portet ea continue tribus diebus in vulva, si in die quarta fuerit ea vir, imprægnabitur à masculo.

Si suspendatur cauda adib supra præsepe vaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupo donec permanebit illic, & si suspenditur cauda lupi, aut pellis, aut caput

H. 6. supra

u pra præsepe, non comedunt boves nec bestiæ aliquid. Et mulier quæ se sæpius inungit urina adib, nunquam concipiet.

Si vis ut mulier non corrumpatur, nec querat viros. Accipe priapum lupi, & pilos palpebrarum ejus, & pilos qui sunt sub barba ejus, & combure illud totum, & da ei in potu, ipsa nesciente, nullum alium volet. Et dixerunt, quando mulier non vult virum suum, tunc accipiat vir ejus aliquid de sepo hircorum mediõrum inter parvos & magnos, & lineat cum eo priapum suum, & coeat, ipsa enim amabit eum, nec coibit postea cum aliqubus.

Et dixerunt quod testudo, quando venenatur, comedit origanum & sanatur, & ideo sciuit quod origanum succubuit cum veneno.

Dicitur etiam quod mustela, quando venenatur à serpente, comedit rubam, & sciuit ex hoc quod ruba est contraria veneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philosophi, Quod si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ ipsa existente viva, & suspendatur super mulierem, non concipit donec maneat super eam, & quando removetur, imprægnatur.

Et invenerunt Philosophi, quod si aliqua mulier est sterilis, quando apponunt rem facientem sterilem, mulier fit non sterilis: & è converso.

Si accipiantur duo testiculi mustelæ, & fringantur & ligenter in crerem mulieris, & habeat os secum, mulier non concipiet. Et dicitur quod quando spongia projicitur in vino mixto aqua, deinde extrahatur & refringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet vinum, & si non est mixtum, nihil egreditur.

Dicit Tabariensis, quod si suspenditur lapis spongiæ in collo pueri, qui tussit tussi vehementi, sedatur tussis ejus: & quando intromittitur in caput asini, aut anum scarabei, syncopizat, & non vertitur donec extrahatur ab eo.

Et si homo comedit lentes & mordeat, non sanatur morsus, & quando intromittitur in anum arietis alcis sive alcis cadit lana ejus.

Dicitur etiam, quod si ligetur aliquis cum cauda asini, non ruget nec rudet.

Si accipiantur pili asini, qui sunt juxta priapum ejus, & dentur alicui in potu triti cum vino cuius, incipit statim pedere.

Similiter si aliquis accipit ova formicarum, & conterit ea & projecerit in aquam, & dederit eam in potu cuius, statim non cessat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur quod si feceris annulum ex virga myrti recentis & intromittas in ipsum annularem digitum, sedat apostema sub ascellis.

In libro Aristotelis radix Jusquiama albi
H 7 quan-

quando suspenditur super patientem choliam confert ei: & quando haurit nitrum falsum ponitur in vase, & ponitur super ipsum acetum, bullit fortiter absque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quando projiciunt semen porri super acetum, redit acetositas ejus.

Belbinus dicit quando accipis albumen ovi & alumen, & linis cum eo pannum, & ipsum abluis cum aqua salis, sicca eum, prohibet ignem comburere.

Dicit alius, quando accipitur arsenicum rubrum & alumen & teruntur & conficiuntur cum succo semper-vivæ & felle lauri, & linit cum eo homo manus suas, deinde accipit ferrum ignitum, non comburit ipsum. Similiter si accipiatur ex magna & alumine lamenti & talo & aceto forti & altea, & contriveris ea contritione bona, & linias cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt de Carabe, quando, multum teris ipsum & sufflas versus lampadem cum sufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum comburitur. Et quando volueris, quæ sunt in palatio videantur nigra, accipe de spuma maris, & calcato & permisce ea filis, deinde humecta cum eo licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando vis ut quæ sunt in palatio, videantur sine capitibus, accipe sulphur citrinum cum oleo, & pone ipsum in lampade; & illumina cum eo, & pone illud

illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui posuerit portulacam super lectum suum, non videbit somnium nec visionem penitus.

Et Aristoteles dicit, quod equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur, & similiter hoc accidit quibusdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Aristoteles, quod si quis inueniat camelum coire cum matre sua, & ipse præsentit illud, ipse prosequitur eum, donec interficit eum, & si inueniet equam ascendere matrem suam, & præsentiat illud, interficit seipsum & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabariensis, si accipiantur rafani & conficiantur.

Et dicunt Philosophi, quod si submergas muscas in aqua videntur mortuæ, & si sepeliantur in cinere resurgunt iterum, & quando submergis Aombor, moritur, & roretur super ipsum acetum vivificatur, & quando sepelis scarabeum in rosis, moritur, & si sepelis in stercore, vivificatur.

Dixerunt & Philosophi, quod quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum avium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est vincens in vita sua omnes aves & dominans. Pennæ aquilarum sunt perniciosæ omnibus pennis. Et dicunt Philosophi, quod si ponatur in aliquo loco pellis ovis cum pelle adib, corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ovis,
quam

quam comedit adib, non cessat eo pruritus donec exuat eum. Et si acceperis pilum equæ, & extenderis ipsum super ostium domus, non ingreditur ostium illud cinefex, donec super eo fiat pilus.

Et si suffumigas domum aut locum pulmone asini, mundas eam ab omni serpente & scorpione, & sciunt Philosophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabariensis etiam dixit, si lingua Upupæ suspendatur super patientem oblivionem, reddit eum memorem, & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatæ dicitur, si mulier non delectatur cum viro suo, accipe medullam lupi de pede sinistro & porta eam, & nullum diliget nisi te. Et dicitur quando accipitur coxa struthionis masculi sinistra & bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquam renascuntur.

Dixit Architas, si accipiatur cor dum vivit & suspendatur super patientem quartanam, eradicat eam.

Et spoliū serpentis, quando stringitur super ancham mulieris accelerat partum: sed cum parit illico removeatur.

Dentes omnium serpentum quando eradicas eos dum vivit serpens, & suspendantur super quartanarium tollunt ab eo quartanam, & si suspendatur serpens super dolentem dentem prodest, & si serpens occurrit pregnantī abortit, & si occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt si acceperis

ris caninum dentem crocodili ex palato ejus superiore sinistro, & suspendis eum super febricitantem, sanat & redibit ad ipsum nunquam: & dixerunt, quod Leo terretur ex gallo albo, & Leo iterum timet ignem, & qui ungitur cum sevo renum Leonis non timet ire inter bestias, & omnes bestiae terrentur ex Leone: & qui linit corpus suum cum stercore leporis, terrentur ab eo lupi. Et si teritur arsenicum citrinum, & admiscetur lacrisi, cadit super cum musca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem testudinis, & suspendis eum super dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter si sinistrum sinistro, sic manus ejus confert manui, & digitus digito. Et si accendatur ignis coram ernioso ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant testiculi ejus.

Et in libro Hermetis, oculi si ambo ligantur in panno lini super adjutorium sinistrum, remouent quartanam. Et dicitur, quod si lupus viderit hominem, & ipse non videt eum, stupefcit homo, timet & raucescit. Et ideo si quis gerit oculum lupi, iuvat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem adversarii.

Et si dicitur quod fiat annulus ex albis unguibus asini, si induit ipsum epilepticus, non patitur epilepsiam.

Et dixerunt quando vis ne approximent muscæ domo, tunc pone conditum & opium

opium in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non ingredientur musca penitus.

Et quando vis ut narret tibi mulier vel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exsicca utraque & tere, & pulverisâ super pectus dormientis, & narrabit omnia quæ fecit. Dum vero evigilaverit, exterge illud à pectore, ne allevetur. Et dicunt, quod si quis ponit Adamantem capiti mulieris dormientis, manifestat si est adultera: quoniam si sic est, reflit territa de lecto: & si non, amplectitur virum suum cum grandi dilectione.

Et dicunt, quod pellis asini, quando suspenditur super pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, quod si accipiatur cerumen auris canis sinistra, & suspendatur febricitantibus periodice, confert multum, maxime quartanæ.

Et dicunt Philosophi, quod aliqua species vel individuum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cum nunquam affuerit dolor aliquis, succurrit & sanat hominem ab illo.

Et si suspenditur spuma maris super coxam mulieris sinistram accelerat partum, & quando suffumigatur domus cum ungula muli sinistra, non remanent in ea muscæ.

Et si suspenditur cor Upupæ aut oculus, aut cerebrum supra se ad collum suum, confert oblivioni, & subtilizat intellectum hominis.

Si

Si mulier non potest concipere, accipe cornu cervinum pulverisatum, & misceatur cum felle vaccino: teneat mulier super se, coëat & statim concipiet.

Seta de cauda equæ posita super ostio, non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni positus in collo infantis, facit ejus dentes provocari sine dolore.

Dens equæ positus super caput furentis, statim liberat eum.

Si mulier non potest concipere, detur ei nescienti lac jumenti, ea hora coëat, & statim concipiet.

Unguis equi suffumigatus in domo, effugatur mures. Idem fit ex ungula muli.

Ut tota aqua calida exeat è calidario, atrimentum, id est, terra francisca cum pice projice in aquam, & tota exibat: Ut ignis de aqua extra eat, testam ovi accipe, & sulphur vivum tritum, impone & calcem, & claude foramen, & mitte in aquam, & incenditur.

Et dicitur, quod si ponatur camphora super aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Ut aves manibus comprehendas, accipe grana quævis in face vini & in succo cicutæ valde imbibita, & objice ad aves, & omnis avis quæ inde gustet, inebriatur, & perdit vires.

Si quæ mulier te ligavit maleficiis ad amio-

amorem suum, & vis illud dissolvere: accipe camisiam suam, & per capitium ejus minge fores, & per manicam ejus dextram, & non curabis de ea.

Ut mulier cum aliquo adulterare non possit, incide de capillis ejus & pulverem illorum ibi super feretrum sparge, ante tamen unge feretrum cum melle, & mox coëas cum muliere, & cum volueris solvere, ex tuis capillis fac similiter,

Et dicunt, si quis inungatur lacte asinae, congregabuntur in eo omnes culices domus.

Literas quæ non leguntur nisi de nocte cum felle testudinis scribe, aut lacte ficus, si ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de sero.

Si accipiantur multa albumina ovorum de gallina post mensem, fiunt vitrum & dura ut lapis: & ex hoc tali fit topacius scophificatus, si cum croco vel terra rubea linatur.

Similiter spuma quæ invenitur circa testiculos cervi vel equi, vel asini fatigati, admisceatur cum vino: & illud vinum detur alicui potatione, abhorrebit vinum per mensem.

Et si habuerit plures anguillas in vase vini, & dimittantur in illo mori: si quis biberit ex illo, abhorrebit vinum per annum, & forte semper.

Et dicitur, quod accipiatur funis aliquis cum

cum quo suspenditur fur, vel suspensus est, & aliquantulum paleæ quam turbo venti in aëre suspendit, & ponatur in olla, & misceatur cum aliis ollis, omnes alias frangit. Item accipe aliquantulum prædicti funis, pone in instrumento, cum quo mittitur panis in forno, quoniam ille qui mittere debet in forno, non poterit immittere, sed extra exiliet,

Ut homines videantur sine capitibus, accipe spoliū serpentis, & auripigmentum, & picem Græcam, reuponticum & ceram novarum apum & sanguinem asini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignem, & postea dimitte frigescere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur sine capite.

Ut homines videantur habere quorumlibet animalium capita, accipe sulphur vivum, & lethargium, & istis simul pulverizatis, sparge in lampade oleo plena, habeantque candelam de cera virginea, quæ si permixta cum fece illius animalis, cujus caput vis ut videatur habere, tenens candelam accensam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonia, & illi qui inde potabunt, videbunt se habere caput animalis.

Ut homines videantur habere vultum canis; accipe adipem de aure canis, unge ex eo parum de bombycino novo, pone in lampade nova de viridi vitro, & pone lucernam inter homines, & cernunt vultum canis.

Ut

Ut homines videantur habere tria capita, accipe de pilis asini mortui, & fac funiculum, & sicca, & fume medullam de osse principali dextri humeri, & misce cum virga virginea, & line funiculum, & pone super liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo sunt, intrantibus asini videbuntur.

Si vis, ut caput hominis caput asini videatur: tolle de segmine aselli, & unge hominem in capite.

Si vis, ut pullus aut res alia saltet in disco, accipe argentum vivum & pulverem calamitæ, & mitte in ampullam vitream figillatam, & illam pone intra rem calidam, quia cum sit argentum vivum calidum, movet se & faciet eam saltare.

Si vis videre, quod alii nequeunt, accipe fel de masculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & misce infimul & oculos tuos inunge & videbis. Si vis intelligere voces avium: asfocia tecum duos socios in quinto Calendas Novembris, & vade in quoddam nemus cum canibus quasi ad venandum, & illam bestiam quam primo inveneris, defer tecum ad domum, & prepara cum corde vulpis, & statim intelliges voces avium, vel bestiarum, & si vis ut aliquis intelligat, oscula eum, & intelliget similiter.

Si vis solvere vincula, vade in sylvam & prospice ubi pica nidum habuerit cum pulis, & quando eris ibi, ascende ad arborem, & to-

& foramen ejus circumsigna quocunque vis, quia cum videt te, vadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum quem debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens & accipe,

In nido Upupæ est quidam lapis, qui est diversorum colorum, defer tecum ipsum, & eris invisibilis.

Ut homo semper eunuchus sit, accipe ex vermiculo qui in ætate lucet, & da ei bibere.

Ut mulier confiteatur quæ fecerit: ranam aqualem comprehende vivam, & tolle ejus linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis foeminae dormientis, quæ cum interrogetur, vera dicet.

Si vis aliquem terri in somno, capiti ejus suppone pellem simiæ.

Si vis capere Talpam, pone, in foramine ejus, cepe vel porrum aut allium, & statim egredietur sine viribus.

Serpens non accedit ad allium: nec canis gustat aliquid tinctum cum allio.

Suffumigatio, quam cum feceris, videbuntur omnes in forma Elephantum, qui sunt in domo, & equorum magnorum: Accipe speciem, quæ dicitur Alchachengi, & contere, & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoreis vaccæ,

vacca, quæ mulgetur, & non sit in domo locus, ex quo egreditur fumus, nisi porta, & sit larga sub terra deintus. Nam omnes qui sunt in mansione, videbuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum, & est mirabile valde.

Suffumigatio alia, quam cum facis, vides formas multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non discernentur: Accipe Timar, id est, vurmilium, & lapidem Lazuli, & pulegium montanum, & pulveriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & sicca in umbram, & suffumiga cum eo quando volueris, & fiet quod dictum est.

Suffumigatio ad videndum in somno quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum, & lupi cervini pinguedinem, & storacem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur, & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tum enim videbis in somno tuo, qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium, quod quando accenderis videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis, oculos piscis, qui dicitur asieres, & oculos piscis, qui dicitur libinitis, & fel luporum. Contrita ergo ea manibus commiscendo, & pone ea in vase vitreo. Cum ergo vis operi eum, accipe adipem cujuscunque vis bestia, quod stat hoc
in

in forma ejus, liquefac eam & permisce cuna illa medicina, & inunge cum eo lichinium quodeunque vis. deinde accende ipsum in medio ædis: videbuntur enim homines in forma illius bestię, cujus pianguedinem accepisti.

Lichinium aliud, ut homines appareant in forma Angelorum. Accipe oculos piscis & oculos filoe, id est, frangentis ossa, & contrita eos manibus malcando, & pone eos in vase vitro septem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipsum coram hominibus, qui sunt in æde: ipsi enim videbunt se in forma angelorum ex igne accenso.

Lichinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum. Accipe lampadem nigram, & infunde super ipsam oleum sambucinum vel argentum vivum, & funde in illo oleo vel argento vivo ex sanguine phleboto-mantium, & pone in illo sanguine sambucinum, vel argentum vivum.

Aliud fit lichinium ex pannis mortui aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia. quando videbunt se ad invicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis habens in manu virgam, & territas hominem. Accipe ranam viridem, & decolla eam supra pannum exequiarum viridem, madefac ipsum cum oleo

fambucino, & pone ipsum lichinium, & illumina cum eo in lampade viridi: nam tu videbis nigrum stantem, inter cuius manus erit lampas, & mirabile.

Lampas etiam cum aliquis tenet in manu, non videt aliquos eorum qui sunt ibi, & qui fuerit post ipsum, videbit tantum. Accipe piscem, qui dicitur delphinis. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & sparge super ipsum aliquid extra zimar, deinde funde super illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde stringe manum super ipsum & involve pannum, & fac ex eo lichinium. Deinde accende ipsum in lampade aris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma foeda & terrentur invicem homines, & faciunt ipsum fingentes daemone. Accipe pilos ex cauda canis nigri, in quo non sit albedo, & aliquid ex pinguedine eius, liquefac pinguedinem. Deinde accipe pannum exequiarum; & fac deinde lichinium: deinde line ipsum cum eo quod fecisti, & illumina ipsum in lampade viridi cum oleo sambucino, & accende ipsum in domo, & non sit tibi lichinium praeter ipsum, & videbis mirabile.

Lichinium pulchrum, ut domus videatur tota plena serpentum & imaginum, donec lichinium permanet accensum. Accipe pinguedinem serpentis nigri & spoliolum serpentis nigri & pannum exequiarum, & fac lichinium ex illo panno, deinde line ipsum cum

cum illa pinguedine & pone spoliū serpentis in concavitate ejus, & illumina cum oleo sambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud lichinium, quod quando est accensum & effunditur super ipsum aqua, invalescit; & quando oleum, extinguitur: accipe calcem quam non invenit aqua: & permisce eam cum æquali pondere sibi ex cera, & medietatis ejus ex oleo balsami, & nepta citrina cum æquali sibi ex sulphure: fac lichinium ex ea, & rota super aquam & accendetur, & rota super ipsum oleum, & extinguetur.

Lichinium aliud quod cum accenditur, omnia videntur alba, & argentea: accipe lacertam, & abscinde caudam ejus, & accipe quod exit, quia est simile argenti vivi. Deinde accipe lichinium, & madefac cum oleo, & pone ipsum in lampade nova, & accende: domus ejus videbitur splendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam si quis tenuerit, non cessat pedere donec dimiserit eam. Accipe sanguinem testudinis, efficca ipsum in panno lichinii, & fac ex ipso lichinium & illumina ipsum in lampade, da ipsum cuivis, & dic illumina: nam ipse non cessabit pedere, donec dimiserit illud: & est mirabile.

Lampas quæ cum accenditur in loco rararum nulla sonat: sed omnes silent donec fuerit

fuerit accensa. Accipe pinguedinem crocodili, & confice ipsam cum cera albificata in sole, & fac ex eo lichinium, & illumina cum eo in loco ubi sunt ranæ: cum viderint istud, statim tacebunt.

Lampas alia cum accenditur: vident se invicem altantes sicut imagines & lapides. Accipe zimat & tere bene, & accipe pannum funeris, & madefac ipsum cum pinguedine piscis aut cum oleo sisamino puro, pone ipsum in lampade viridi, & pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem parvam, & fit mirabile, Lichinium quod cum accenditur, non cessant saltare, & gaudere & insanire gaudio, & maxime mulieres, accipe sanguinem leporis & sanguinem cujusdam avis, quæ dicitur Solon, & assimilatur turturi, & æquale medietatis ejus ex sanguine turturis maris. Infunde in eum lichinium & illumina cum eo in medio domus, in qua sunt cantatrices & puellæ, & est mirabile, & probatum.

Si vis facere quod in strata hominis appareant pediculi scaturientes, ut non possit homo dormire, tunc projice in lecto ejus pondus uncie unius vel medie alcakengi, & si acceperis pilos asturis, fiet inde lichinum, quod quando accenditur, vident se invicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis & extenuationis.

Accipe locustam citrinam & exsicca ipsam, & tere, & pone in panno exequiarum, &

& incende ipsum oleo sambucino: in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi, & mirabile.

Quando vis ut videaris totus ignitus à capite usque ad pedes, & non lædaris: accipe malvaviscum album, confice cum albumine ovorum, deinde line cum eo corpus tuum, & dimitte donec exiccetur, & deinde line tecum alumine: & postea pulveriza super illud sulphur subtile, inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & si facis super palmam, poteris tenere ignem sine læsione.

Si vis, ut res projiciatur in ignem & non comburatur, accipe gluten pilcis partem unam & aluminis æquivalens illi, permisceatur totum, & fundatur super ipsum acetum vini, & conficiatur cum eo quicquid vis, projice in ignem & line cum hoc linimento non comburetur.

Si vis facere contrarium, scilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua, accenditur, & si extraxeris eam, extinguitur: accipe calcem non extinctam, & permisce eam cum aliquantulo ceræ, & oleo filami & naphata, id est, terra alba & sulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua. accendetur ignis.

Si vis facere, ut quando aperis manus tuas super lampade, extingatur lumen, & quando claudis eas super eam, accenditur & non cessat illud facere. Accipe speciem

I. 3.

quæ

quæ dicitur spuma india, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis, delebitur lumen ejus; & claude & reaccendetur.

Si vis videre rem submersam & profundam in nocte, & non occultetur tibi plus quam in die, & legis libros de nocte nigra. Unge faciem tuam cum sanguine vespertilionis, & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, suffumiga illud sulphure.

Si vis ut arbor citri projiciat omnes fructus & cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini & quinque nigri & duo albi & sinabrium: tere omnia & permisce & suffumiga, & cadent omnes fructus, & forte sic est in aliis arboribus.

Si vis statim interficere serpentem, accipe ex aristologia rotunda quantum vis, & tere illam bene, & accipe ranam sylvestrem vel campestrem & contere ipsam & commisce eam aristologiæ, & pone cum eo aliquid ex incausto & scribe cum eo in charta aut aliquo quod plus amas, & projice ad serpentes.

Si vis portare in manu tua ignem, ut non offendat. Accipe calcem dissolutam cum aqua fabarum calida & aliquantulum magranculis, & aliquantulum malvavisci: & permisce illud cum eo bene, deinde line cum eo palmam tuam, & fac siccare & pone in ea ignem, & non nocebit.

Dicunt

Dicunt philosophi, quod calx talis non comburit in igne & gluten piscis salvat ab igne, & alumen jamenum & sanguis salamandrarum & fuligo fururi vel lebetis: quando igitur ex istis omnibus aut quibusdam fit linimentum, non offendit ignis albumen ovi, & malvaviscum habent juvamentum in hoc.

Si vis ut tota domus appareat plena serpentibus. Accipe de pinguedine serpentis, & parum salis in ea pone & accipe pannum exequiarum, & incide ipsum in quatuor frustra, deinde pinguedinem, & pone ipsam in omni panno: & sic facias quatuor lichinia, & accende ea in quatuor angulis domus cum oleo sambucino & in lampade nova, & fiet quod dixi.

Lichinium quod cum accenditur in domo, videbis res volantes virides ut passeris, & aves: accipe pannum exequiarum recentem & pone in eo cerebrum avis & pennas caudae ejus, & involvenda fac ex eis lichinium, & pone ipsum in lampade nova viride, accende ipsam in domo cum oleo olivae, & quae res erunt in domo sicut virides valde, & videbitur quasi volarent aves virides & nigrae. Ut domus videatur tota viridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis: accipe cutem serpentis & sanguinem alterius serpentis masculi & adipem alterius serpentis, & aggrega illa tria & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsum in lucerna nova.

Si vis facere candelam vel lichinium

quæ cum accenditur, agitur & ambulat, accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac ex utrisque lichinum, & accende ipsum cum oleo oliuæ, & statim movebitur.

Quando vis accendere lucernam ex qua valde timetur. Accipe pannum lini novum, album, & fac ex eo lichinium, & pone in concavitate ejus aurem serpentis, & salem grossum, & facias ipsum oleum oliuæ: da cuius & statim cum accenderit ipsum, trepidabit, & timebit valde.

Dicunt Philosophi, quod finciput est prima pars capitis: ex fincipite hominis parum post mortem generantur vermes, cumque prætereunt ei dies septem, vermes illi fiunt muscæ, & post quatuordecim dies, fiunt dracones magni, quorum unus si momorderit hominem, morietur statim, quod si tu acciperis ex eo & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam aeris cum lichinio panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam, & formam, quæ narrari non potest cum timore forti.

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem sine læsione, vel portare ignem vel ferrum ignitum sine læsione in manu. Recipe succem bismalvæ, & albumen ovi, & semen psilli, & calcem, & pulveriza & confice cum illo albumine ovi succum raphani, commisce; ex hac confectioe illineas corpus tuum vel manum, & dimitte ficcari, & postea iterum illineas, & post hoc poteris.

ris.

ris audaciter sustinere ignem sine nocumento.

Si autem velis, ut videatur ardere illud linitum, asperge de sulphure vero bene pulverizato, & videbitur comburi, cum accendetur sulphur, & nihil ei nocebit: si flammam candelæ, quam quistenet in manu, colophoniam vel picem græcam insuflaveris subtilissimè tritam, mirabiliter auget ignem, & usque ad domum porrigit flammam. Ut ignem illæsus portare possis, cum aqua fabarum calida calx dissolvatur, & modicum terræ rubæ de Messisâ, postea parum malvavisci adjicias, quibus in simul conjunctis vel commixtis palmam illinias, & deficcari permittas, & sic eum ignem quo libet illæsus portare poteris.

Aquam ardentem sic facias: recipe vinum nigrum, spissum, potens & vetus, & in una quarta ipsius distemperabis vivæ calcis, sulphuris vivi subtilissimè pulverizati, tartari de bono vino & salis communis albi grossi, postea pone in cucurbita, bene lutata & desuper posito alembico distillabis aquam ardentem, quam servare debes in vase vitreo.

Ignem Græcum sic facias: recipe sulphurem vivum, tartarum, sarcocollam, picollam, sal coctum, petroleum & oleum commune, fac bullire bene: & si quid imponitur in eo accenditur, sive lignum, sive ferum, & non extinguitur nisi urina, aceto vel arena.

I. s.

Si

Si vis facere quod cesset omne mirabile, respice alias causas: scilicet agentem, efficientem & patientem, quoniam si utrumque respicis, non miraberis: cum videbis tantam aptitudinem esse in una sufficientia alterius, quod non facit admirari, quando enim vides quod aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipsum; si tu respiceres causam agentem, miraberis semper: quia esset efficiens conveniens ad hoc, sed quando tu respiceres materiam illius effectus: ut puta, quia est calx & sulphur, quod est valde inflammabile, ita quod minimum agens inflammat ipsum: tu vides, quod nihil est mirabile.

Similiter quando res aliqua si comburitur igne, mirabile est, quando una de causis inspicitur sola. Sed quando scitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum, maxima ergo radix experimentorum naturalium est in hoc sc. ut eligant materiam paratissimam ad aliquid, & hoc debile agens aut fortissimum; & materiam valde indispositam: & faciunt similiter homines aspiciere ad illam causam, quæ non videtur posse illud facere, & de illa nihil dicunt, & tu nota istud, quod secundum istum modum incidit multitudo experimentorum mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam istorum, ut ea confirmeris in virtute prædicta, & scias etiam excogitare ingenia experimentorum. Si vis facere carbunculum vel rem lucentem in nocte, recipe nocticulas lucentes quamplurimas & ipsas contritas pone
in

in ampulla vitrea, & claude in fimo equino, calido, sepelias & dimitte morari per quindecim dies, postea distillabis ex eis aquam per alembicum: quam repones vase de cristallo aut vitro. Tantam enim præstat claritatem, quod in loco obscuro quilibet potest legere & scribere: quidam faciunt hanc aquam ex noctilucis, felle testudinis, felle mustelæ, felle furonis, & canis aquatici, sepeliunt in fimo & distillant ex eis aquam.

Aquam ardentem sic facias. Recipe serpentinam quam distillabis per alembicum, velut aqua ardens exhibit, etiam misce vino aut cuiusvis, & accenditur si appropinquas ei candelam.

Ignis volans: accipe libram unam sulphuris, libras duas carbonum salicis, libras sex salis petrosi: quæ tria subtilissime terantur in lapide marmorea, postea aliquid posterius ad libitum in tunica de papyro volanti vel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet esse longa, gracilis, pulvere illo optime plena; ad faciendum vero tonitruum brevis grossa & femiplena.

ALBERTUS MAGNUS

De proprietatibus Herbarum, lapidum, & animalium quorundam explicit.

MICHAELIS SCOTI.

rerum naturalium perscrutatoris Proœ-
mium, in secreta Naturæ.

Ad D. FRIDERICUM, Romanorum
Imperatorem.

IMPERATOR, inter cætera, qui-
bus te oportet esse sollicitum,
est scientia boni & mali, & eam
modis omnibus investigare per
temet-ipsum in libris auctorum
& omnibus scientiis, & princi-
paliter earum scientiarum, quæ dicuntur ar-
tes. Et hæc facies penitus, quando anima
tua fuerit in quiete, & corpus tuum habuerit
spatium, prætermisissis negotiis gentium a-
liquod à majestate tua petentium & ei re-
spondentium. Debes enim scire quod duo
sunt tempora homini viventi; scilicet tempus
pacis, & tempus belli, & ita duo sunt cibi,
corporalis & spiritualis. Corporalis paratus
ad nutrimentum corporis: Spiritualis vero
ad nutrimentum animæ. Sciendum quod si-
cut cibus corporalis conservat corpus in bo-
no statu, si sit factus ratione & assumptus per
mensuram ab animali cui convenit & in
tempore congruo, eo quod non in omni
tempore omnia conveniunt; Ita cibus spiri-
tualis retinet in bono statu si sit factus ratio-
ne & assumptus per debitam mensuram, in
tempore congruo utriusque ætatis, virtutis
in.

in homine. Scriptum est enim quod sicut frigida calidis & calida frigidis temperantur: ita contraria contrariis curantur, & melam recipiunt ordinate. Similiter est utile inquirere diversos auctores & magistros propter diversas sententias, eo quod diversa sentiant: & movent scientia vel ingenio gratioſo naturæ, quod diffunditur desuper, proficiens multum postea, & est origo scientiæ. Unde ex meo consilio doctores, magistros & homines ingeniosos naturaliter, curialiter apud te invenies: & sæpe cum multis sermonem facies coram eis sapienter ac domestice verba pronuncias. Putabis in diversis propter diversa, & facies eis quæstiones quando tecum erunt, & dicta eorum in corde servabis in posterum, ut tibi, & cæteris prodesse possint: Ne sis terra inculta & arida; quæ cum sit sterilis, ab hominibus reprobatur. Manu tene studium scientiarum tuo regno, & fac fieri disputationes ante conspectum tuum, & tuus animus in his gloriatur, ut tuum regnum in melius formetur. Tuum studium sit velle regnare diu. Et hoc erit si credideris virtutibus vitando. Et de tali moralitate aliquid dicemus, si Deus voluerit. Sed hic dicimus, quod decor tuum cognitioni boni intellectus, secundum discretionis mensuram. Sis amicus Dei fide, spe & opere. Nec omittas amplecti illam scientiam, quæ philosophis physionomia

naturaliter nominatur. Et hæc scientiæ est illa inter cæteras qua cautè multi homines quondam usi sunt gloriari & exaltari apud magnates secundum imperatores qui transferunt. Similiter apud multos Reges, & Barones. Et quia adeo præcedunt reliquos homines scilicet propter hanc scientiam & propter hujusmodi plurimas alias quas secreto noverunt. Unde dictum est, Honora hominem propter scientiam. Require amicum propter necessitatem. Apud quosdam enim melius est philosophari, & apud quosdam utrumque nocet, & apud quosdam neutrum debet requiri, scilicet à facientibus veram pœnitentiam in hac vita. Hujus enim scientiæ inquisitio est in pulcherrima natura, cujus perfectio contribuitur physionomo de numero antiquorum Physionomorum summo Doctore in scientia naturali. Unde quidem hæc scientia nomen traxit ab eo, studium ejus grande fuit diu, & diu etiam investigare, ac etiam reprehensibilior congregare. Collecta est enim hæc scientia ex compositione hominis utriusque sexus cum qualitate possibili, modi, status, personæ inventis. Et ex hac scientia naturæ ingeniosæ quæ cognovi, tibi, domine imperator, sub lucida brevitate in hoc libello penitus enarrabo. Dicit enim quidam sapiens, physionomia est scientia naturæ, infinitione cujus peritus in ea sufficienter agnoscit differentias animalium, personarum omnium.

omnium graduumve Et quia omnis scientia est à physionomia: idcirco eam in hoc loco definiamus.

Physionomia est doctrina salutis & electio boni & vitatio mali, comprehensio virtutis, & prætermissio vitiorum: Hoc autem inducit verus amor Dei, timor diaboli: fides meritoria, spes præmii imperdibilis æternæ vitæ & iudicium mortis: quia videtur penitus quod hic omnia relinquuntur cæteris quia tenentur. Et nonnulli valet scientia, nec potentia, nec congregatio personarum, nec gratia pulchritudinis, nec voluntas & omne bonum. Unde dixit quidam.

*Omnes transibunt nos ibimus, ibitis, ibunt,
Chari, non chari, conditione pari.*

Et alibi dictum est.

Omnia transibunt, præter amare Deum.

Constituo ergo, ô Frederice Imperator, tibi ex hac scientia physionomiæ regulas & constitutiones abbreviatas: quas tibi pono satis sufficienter. Jugo quarum si te bene adjeceris: dabit tibi magnum præmium laudis ex multa sapientia, virtute: crescet tibi etiam magnum & grande ingenium sapientiæ ad nobilitatem tuæ naturæ: quam sapientiam si in mente habueris memorem, melius intelliges dicta eloquentium tibi, cautius agnosces tuos sapientes & alios visu & auditu, nec non & alios homines differenter qui tecum habebunt gratiam eloquendi vel ante te aliquid faciendi, quia non est parum. Et ex industria

dustria hujus scientiæ in te secreto, habebis grandem partem consiliorum tibi consulentium & exaltationem virtutum, & vitiorum quasi ut semper secum habitasses in factis ubique. Sed antequam hoc tibi recitem ordinate per singula capitula, volo tibi enucleare historiam prius substantiæ, quasi incipiens à fundamento primæ materiæ: quod potest esse tibi multum charum multiplici ratione, eo quod pauci hoc sunt scientes in veritate.

Si prudentiam. Si cautelam.

Si sanitatem. Si fiduciam.

Si denique hominum mores ac domesticorum animalium naturalium naturas scire cupis, *Michaëlem Scotum* legito.

P R I M A P A R S

Secretorum Naturalium.

Utilitas Physionomie.

C A P. I.

NOBILIS Imperator, vir gratioso, quasi omnium gratiarum & donorum ex grandi amore tibi notifico sacratissimam scientiam naturæ, quæ potest appellari consolatium, & quæ non multum discitur gentibus idiotis, nec etiam est discenda. Sciendum quod quam bene noverit, & memorem in mente habuerit.

buerit quotiescunque casus incurret, ipsamque excitando, si incipiat loqui de ipsa cum altero, & ille hanc scientiam ignoraverit, videbitur illi quod ipse sit propheta vel sanctus, & hic postea te commendabit, ubique dans ei studiose pretium magnæ laudis. Amabitur à gentibus notis & ignotis, quæ audierint loqui de illo, & honorabitur inter eas. Et hoc non est parum, videlicet inter universas gentes famam sapientiæ & scientiæ celebrem obtinere, Scias igitur quod motu superiori & motu inferiori scilicet partim in genere, partim in specie, & motus primus conceptionis ex utroque sexu est amor naturalis viri in mulierem & mulieris in virum caloris uniti genitalibus. Sciendam quod vir est agens, mulier vero patiens: unde ambo habent vim relativi: cum in coitu sit mutua relatio. Eoque semen ejus refertur alteri, & utrumque est animus alterius. Luxuria viri primam radicem habet in lumbis, & libido mulieris in umbilico, unde Job. Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo ejus in umbilico ventris, juxta illud domini in Evangelio. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Tempus enim congruum viro est in hyeme & in vere ad cœundum, mulieri in æstate & autumno. Istud autem est propter contrariam complexionem temporum & personæ. Complectio quorum nihil aliud est quam caliditas cum frigiditate, & humiditas cum

cum ficcitate. Item dicimus quod neuter non posset agere cum delectu, nisi haberet instrumenta ad hoc deputata tam intus quam extra. Unde vir habet suos testes extra ventrem in pelle. Mulier vero intus, videlicet extra principium vulvæ. Tamen non sunt in omni similes testiculis viri. Unde mulier habet suum semen ex testibus velut vir, hoc movetur ad coitum ardentem. Semen vero testiculorum proprie sperma quod descendit ex omni humore corporis, diviso & partito in omnibus membris essentia, cujus est nobilior pars omnium humorum & subtilior. Et hoc semen in se continet omnem naturam & complectionem quarumlibet partium totius corporis, à qua descendit. Sciendum est, quod sperma viri est calidius & fortius illo mulieris. In emissionem vero spermatis utriusque à natura superiori tribuitur omnis virtutis effectus, & virtus augmentabilis pro tempore decurrente. Et secundum cursum corporum superiorum sicut dispositionem corporum concipientium foetus recipit similiter & semel omnia & singula quæ postea discernunt ordinem temporum & naturæ. Quantitas autem embryonis fit secundum quantitatem feminis virtuosi & matricis, quæ matrix, si fuerit bonæ complexionis, embryo vadit ad perfectum & è contrario. Unde si semen per matricem in longum, foetus erit gracilis, & in latum vel quasi rotundum, erit curtus & grossus. Quid autem sit sperma, sic diffinitur:
Sper-

Sperma est prima materia embryonis creandi. Vel sperma est artifex creandorum infantium. Vel sperma est semen animalis sine ph. & nobilioris sanguinis & purioris ad instar vini rubri, quod ex agitatione convertitur in sperma candidum: & cum illa substantia sit nobilior parte remanente ac levior & virtuosior, ideo super ascendit. Et est sciendum, quod si de semine viri plus fuerit quam foeminae, foetus erit illi similis in pelle & forte in sexu, verbi gratia: Mulier quaedam erat alba & cum coiret cum Æthiope peperit filiam albam. Alia mulier nigra coivit cum viro albo & peperit filium nigrum, ut patet hoc tanto tempore. Verum est quod si mulier sit juvenis cum in coitu sit memor sui vel viri vel alterius & proprie diffundit generativum: genitus erit omnino similis, & jam probatum millies, & in animalibus. Cum vero sperma exit in coitu, est maxima delectatio in naturali, corporali & spiritali secundum quantitatem illius & testiculi de quo exit. Sciendum est quod ex parte dextra major dulcedo quam ex sinistra, & ex multo semine quam ex paucis, quia sperma diffunditur completa ætate per causam, & unusquisque manu teneat sibi vitam productus. Dicimus quod cibi sunt quibus semen augmentatur in vasis, ut rapæ recentes, carnes recentes, gallinae, castrati porci non saliti: ova forbilia, fabum fractum, cibum depasta, panis recens non can-

candidus, &c. Sunt etiam cibi quibus semen deficiat absque emissione, ut carnes salitæ: cibi acri vel acerbi, panis siccus, tum xv. dierum & bis coctus, &c. Item ciborum quidam inducunt luxuriam, ut scinchus, ova forbilia, caseus dulcis, eruta sicca, vinum purum: ostraca, saturitas conveniens ciborum & quædam electuaria. Movent autem luxuriam species decoris alterius corporis ad corpus sibi amare conveniens risui & tactui, verbi gratia; Si vir bene videat mulierem juvenem & pulchram, & è contra. Et per viri similem, ut si adolescens adornetur ad instar puellæ, vel habeat faciem inclitam, ut fœmella qua contingit fortis motus. Sunt etiam quidam cibi quorum comestione castitas conservatur, ut portulaca, lactuca, eruca viridis, acetum compositum, cucurbita, cucumer, jejunium, paucus cibus, portatio jaspidis & topacion, absentia corporis decorati ætate, adoratione. Vir habet virtutem calamitæ ad mulierem, & mulier ad virum, quæ visu propinquo tactu ad invicem conjunguntur, & sicut de calibe & filice exit quandoque scintilla, ita de spermate exit quandoque conceptio, & matrix est embrio, sicut olla ad coquendum epulum & lar ad frigaciam depasta. Et sciendum est, quod raro accidit, quod exeat sperma ex utroque testiculo uno coitu, scilicet utriusque agentis, & patientis, & ab hoc una tantum fit conceptio vel creatio, quando

con-

conciditur desuper dono gratiæ, nec aliter. Sed si ex duobus testiculis utriusque coitum facientis sperma exiret & in duas partes matricis diffunditur, quæ fiunt creaturæ, vel amplius secundum diffusionem per loca matricis. Unde cum matrix constet ex septem cellulis sive crispaturis, ut patet in ventriculis ovium & porcorum, &c. Mulier potest concipere septem filios & portare. Volens, domine Imperator, quod omnia & singula cognoscas per temetipsum, quomodo embryo concipitur sive generetur ex utriusque coeuntibus in congruo tempore, vel coitu facto convenienter, inquirentibus nobis, aperte dicemus secundum quod nobis per seriem videbitur enarrare.

De tempore coitus masculi & femine: & defectu ipsius.

C A P. II.

PRincipium temporis coitus, scilicet in quo sperma dulciter exit, vel amarè in masculino, est post complementum annorum quatuordecim, & deinceps usque ad annum septuagesimum septimum ad plus. In femina vero post complementum **x i i.** annorum, & deinceps usque ad **xl.** annos vel **L.** ad plus, & cum hoc spermatis exitu incipiunt pili paulatim oriri in pectine unitas quo-

quorum dicitur fœmur. Similiter nascuntur in naribus nasi, in maxillis masculis sub acellis, & circa sexum deorsum super brachia manus & crura. Sicut incipiunt oriri in tempore veris frondes in arboribus, & in herbis flores & rami: unde pori corporis aperiuntur, & producant aliquid sui generis. Item vox sibi mutatur. Caput virgæ masculi disco operitur: mammæ fœminæ incipiunt tumescere. Uterque naturaliter se movet ad coitum: ex magno delectu pariter in naturalibus membris nisi libido sæpe refrenetur per accidens, ut per jejunium, & per asperam vitam ciborum. Post autem spermatis emissionem utrique mutant figuram principaliter in facie, & virtutem in carne & consuetudinem in moribus, in cogitationibus & ingenio. De coitu dicimus quod si quis ipsum nimis frequentet, & etiam in diebus contrarii temporis, & multa contingunt in contrarium, quæ quidem faciunt corpori ista quæ dicemus nunc. Nam coitus continue factus totum corpus infringat, & deficcat ab humoribus, & talem actum sentit inconvenienter cerebrum capitis & oculi, quia cum cerebrum plenum liquetur ut glacies, in sequenti die proprie mane oculi lachrymant, contingit dolor capitis qui dicitur sôda sive migranea & proprie circa horam nonæ & deinceps. Diminuit etiam coitus inconvenienter factus vires omnium membrorum, cum sit sperma
cola-

colamentum ipsorum. Macro corpore figura fit turpior in aspectu, visus oculorum abbreviatur, vita annihilatur, debilitatur spiritus, appetitus cibi perditur, homo fit obliviosus, faciendorum piger, in eundo gravis, in moribus solitis simplicior, in ingenio grossus, in laborando vanus, in credendo alteri velox. Capilli sibi facile cadunt & citius canescunt, & fit calvus in fronte & in summitate capitis. Facile infirmatur ab aëre corrupto. Qui cum patitur non bene memoratur temporis in quo coivit nimis: vel contra documentum consiliorum coivit naturæ. Et de istis omnibus satis patet per contrarium in pueris vel puellis nondum corruptis: quoniam ad talia non incurrunt: quia non canescunt neque calvescunt; immo capilli sibi crescunt ut herbæ in horto. Et hoc patet in tricis puellarum virginum antequam coeant: quæ post multum coitum perdunt capillos & colorem. Et tunc per capillos & colorem valde mirantur, causam propriam ignorantes. Idem est de viris: quoniam bene perpendunt de casu capillorum & dolore capitis quem migraneam appellant, sed non cognoscunt quod frequens coitus non est in congruo tempore factus. Unde super hoc quidam dixit & bene & memoriæ firmiter tenendum est.

*Vere coire juvat: hyemis quoque tempore confert,
Sanus in autumno si vis tu fore, coitu.*

Unde qui à contrario ipso sibi non custodierit
nimio

nimio coitu & phlebotomia & cibis contrariis complexionis suæ secure aspectet infirmitatem periculosam, id est brevi tempore, nisi forte adjuvet maximo medicinarum iuamento. Tamen dicimus quod qui nimis penetraverit mulierem, lavet sibi nates & pullus brachiorum & pedum bono vino, & comedat bonos cibos, ut restauretur quod perditum est de femine & de sanguine. Sunt autem multi qui sanitatem percipiunt ex usu Veneris, & quidam facile infirmantur. Vallet enim sanguineis: nocet vero phlegmaticis, cholericis & melancholicis. Et prodest secundum causam intervenientem & statum. Qui enim multum mingit, sæpe recipit nocumentum per coitum, eo quod superfluitates corporis sufficienter mundantur per urinam: qui, si utatur coitu, facile infirmatur & cito moritur, verum est quod quædam faciunt satis urinare, ut volatiliū & omne diverticulum ut petrocilium, crocus, rapæ, faseola, nuclei ceraforum, &c. Sed si pinguis sanguinitate non utatur coitu & superfluitate feminis quod minus implet vasa, solet infirmari, ut patet in domicellis quo nimis conservantur. In viduis & religiosis mulieribus & masculis.

De occasionibus generandi & non generandi.

C A P. III.

Dicit Aristoteles, Cessante causa cessat effectus. Unde multæ sunt causæ generan-

nerandi. Secunda causa est si status personarum fuerit bonus in sanitate & congruus in usu regiminis ciborum, & potus, & è contrario. Ut vero mulier generat, ista sunt principaliter præscienda: scilicet ut matrix sit sana & in suo loco & non suffocata, & bonæ complexionis in caliditate. Sperma utriusque sit diu reservatum & præcipue viri, ad hoc ut bene viscosum & coctum sua digestionem. Ambo coeuntes mittant semen & commisceantur, virga sit longa: mulier juvenis vel quæ non deficiat menstruo, matrix contineat sperma receptum ad minus per mediam diem: vitet mulier coitum hinc ad tres dies, ne addatur aliud semen, vel ne aperiatur orificum: ne mulier edat tunc cibum frigidæ naturæ: nec phlebotometur, nec recipiat frigus, & sic potest valere coitus. Facit enim ad concipiendum unus coitus tantum. Quando mulier coit volens gravidari, debet stare cooperta cum viro stricta, & tenere anum elevatum, ut semen melius intret, & pliacata in uno latere secundum quod gravidari desiderat: facta gravitatione diu custodiat & sedeat in locum ano, pedibus & renibus. De menstruo dicimus quod si à cane comedatur purum sit radibus: & si aspergatur herba virens ficcatur: infatuat hominem certa ratione, & reddit leprosum. Menstruum est superfluitas ciborum, qui non bene digeruntur defectu caloris naturalis. Unde est sperma imperfectum, & est ad concipien-

K

pien-

piendum utile necessarium: ut erat alumen in confectioe tincturae: & si de ipso in cellula quicquam non fuerit, generatio non valet. Sed si de ipso nimis fuerit in loco compositionis, conceptus erit signatus in malum. Et si fiat generatio temporis decursu, creatura erit male signata: ut gibbo: aut efficietur leprosa, &c. Et si mulier sit memor alicujus, cum semen diffunditur cum viro, creatura assimilabitur illi in parte. Et ut ejus memoria sit utilis: debet doceri à viro quod non recordetur tunc de tali vel tali. Crescit menstruum & decrescit secundum lunam & mare in simili. Et ita sperma utrique sexui potest augere & requirit exitum. Sciendum est quod mulier multo abundans menstruo, paucò abundat spermate: & ideo non curat de coitu, & è contrario.

signa mulieris calidæ naturæ, & quæ coit libenter.

C A P. IV.

Signa autem calidæ mulieris & quæ libenter coit, sunt ista: juvenus, completis annis duodecim, si ad minus semel corrupta mammæ habeat parvas, & illas convenienter plenas & duras, barbata in locis consuetis, & pilosa, ut in cruribus & pectine, axillis. Cujus pili sunt grossi & asperi, capilli crispi & curti: audax in lingua, in loquendo vox subtilis & alta, in animo suberba, alteri crudelis & non bene pia: valde curialis receptu & factione servit omni-

omnibus personis, & præcipue notis & amicis: boni coloris in facie, recta in hasta, macra in carne plusquam crassa, ebriosa. Talis enim mulier semper requirit coitum, & complet in actu suum desiderium, paucò abundat menstruo: quandoque non est exitus ejus omni mense ut cæteris, imò transit mensis unus & plus, ut duo vel tres, sed casu ingravidatur: paucum habet hæc mulier lac: & forte grvida & non grvida. Caro ejus non sic foetet in sudando, ut contrariæ mulieres: cantat libenter: circuit loca, & delectatur solatiis & ornatibus suis, si ea potest habere.

Signa mulieris frigida nature, & quæ non coit libenter.

C A P. V.

Signa vero frigida mulieris, & quæ non libenter coit, sunt ista, nimia pueritia, mammae grandes & proprie molles, nuditas pilorum in locis, quæ solent eis abundare, capilli longi, multi, extensi, cito crescentes, de facili pavida in loquendo, contra alterum non est audax, facile credit omnia quæ audit & ideo convertitur cito ad bonum & ad malum, est condolens alterius miseriæ ac pia, raro desiderium complet, carnes habet undique molles: in statu, loquendo est debilis, & omni membro personæ, multo abundat menstruo, & ediscurret omni mense ad instar maris per lunam, plus tendit ad

pinguedinem quam ad macredinem, in facie est pallida vel sine colore, cito ingravidatur, & gravem habet portatum plus & minus secundum virtutem embryonis, & post partum multo lacte abundat.

Signa autem gravidationis in muliere sunt ista & multa, ut est transmutatio stomachi, cessatio menstrui, &c. Ideo debilitatur & transmutatur in aliquo, à statu priore pro eo quod meatus purgationis sunt impediti: & menstrua in ventre multiplicantur: ad imprægnandum, valet ante conjunctionem phlebotomia pedum, mundicies matricis, & similiter si se excuset de coitu, loquela: & hoc facit sæpe, ingeniose, ne videatur esse impia. Etiam propter verecundiam citius imprægnatur puella quam fœmina matura, propter teneritatem suorum humorum: quia citius commiscuntur, & convertuntur in corruptionem, cujus exemplum est in plantis novellis arborum: & mulier parva cum majori parit dolore quam magna: & debilis quam fortis, & frigida quam calida, & pinguis quam macra. Forma autem pedum significat conditionem vulvæ latæ & strictæ, ex qua fit partus.

De mensuris mulierum, & de iis, quæ circa ea superveniunt.

C A P. VI.

Quoniam mulieres non habent in se tantum colorem innatum: qui malos hu-

humores in eis abundantes valeat deficcare: neque possunt pati tantum laborem, neque tam fortiter, ut faciunt viri: ideo sunt eis debiliores in omni virtute & opere, & maxime cum complent suum coitum. Secundum est quod natura ad hoc sibi tribuit quoddam purgamentum, quod humorem virtus naturæ ejicit ab eis omni mense, à 12. anno usque ad annos 40. aut 50. ad plus, nisi sint gravidæ vel lactantes, aut eis causâ interveniat, à qua stringatur, vel nisi naturaliter sit quasi hermaphrodita, vel minus calidæ naturæ. Unde mulieres postquam sunt completæ ætatis mundantur per menstruum vel coitum, vel per sudorem ut rusticæ. Unde si quæ viri virga sæpe coëant, vel virga sirisci ut quædam viduæ, &c. fiunt macres & in facie lividæ. Sciendum quod plus nocet eis una expeditio coitus, quam septem viro, sed si raro coëant vel non, & bene fluxu purgentur, cito incrassantur, nisi foeminæ faciant laborare vel jejunare, & ideo aliquantulum concupiscunt coitum causâ caloris naturalis multiplicando semen, sed si bene vivant cibus & potibus, & non graviter fatigentur, indigentes coitu ut viduæ morbida & quædam monachæ, & reclusæ, facile infirmantur, efficiuntur lividæ & reumaticæ, & miseræ vivunt in statu sui corporis, hoc est, ignorantes, & de hoc Medici non semper bene perpendunt, & est magnus defectus in eis solo errore. Sed cum non sit illis licitum

tum talia explorare, consulere debet juxta honestatem in comedendo vel abstinendo, & quod parum comedant, vinum temperent, se multum fatigent, & non stent ociosa: aut sint in oratione nimia, & eant per loca hinc illinc, unde per hanc viam cessant tentationes carnis & humoris superflui. Si vero mulier fluxum patiatur, & vir eam cognoscat: facile sibi virga vitiatur, ut patet in adolescentibus, qui hoc ignorantes vitiatur quandoque virga, quandoque lepra. Et si mulier tunc concipiat, conceptus efficietur victiosus defectu membri, ut digiti, vel virtute visus, &c. De flore mulieris est, ut arboris, quoniam fructum non portat nisi prius florescat. Motus vero menstrui est secundum lunam, spermatis vero secundum solem, & donec mulier abundat flore, sic potest concipere, sicut vir qui semine virgam erectat. Et sicut multis causis contingit fluxus ab arbore: ita potest constructura. Unde pro utraque causa solet mulier graviter infirmari, & ideo valet exitus sanguinis de naso, & de vulva, &c. Dicit enim Hippocrates, quod mulier non potest concipere propter nimiam gracilitatem & macredinem, & propter nimiam pinguedinem. Causa est, quia ex utroque casu os matricis est strictum: strictura cujus semen non intrat repente. Constantinus vult, quod mulier habens vulvam nimis parvam, quæ cognoscitur forma pedum, non coeat: ne partu

tu pereat imprægnata. Sed quia sunt quædam mulieres sanitatem percipientes frequenti coïtu, ut quidam viri: dicimus quod omnino coëant licite, aut portent secum jaspidem vel topacion, &c. De embryone dicimus, quod est similis fructui, qui adhuc pendet in arbore: quoniam dum est tener in ramo, cadit levi occasione, & perditur: sed quando plus crescit, firmior efficitur, obstans vitiis quibus cadit: cum autem est maturus, ut pirum & ficus, cadit, & ita de embryone creato: quia donec non est bene ligatus in loco suæ sedis, facile cadit, sive per saltum. &c. Unde circa principium sui ortus & circa finem suæ nativitatis facile cadit: in medio vero horum duorum temporum non ita leviter cadit. Tempus vero periculi est primus mensis, secundus, seprimus, octavus, nonus. De primo mense dicimus propter nativitatem. Hippocrates dicit, quod fœmina prægnans ante mensem octavum, nec post septimum phlebotometur, sed mense quinto & sexto secure, si eï sit necessaria: verum est quod cum timore faciendum est, & paucus sanguis debet extrahi, & tutius est se abstinere. Homo non debet dicere studiose coram prægnante, & præcipue puella 20. annorum, quæ cupit ardentem imprægnari, cum jam multæ mulieres perdiderint embryonem. Et sciendum est, quod appetitus ejus transfertur in embryonem; Et ideo pro utroque tacendum

est, Si vero mulier gravida omnino gliscit comedere cretam vel carbonem, &c. ne sibi sit periculum, edat modicum, pro medicina utatur ciceribus assatis, fabis, &c. Cum vero prægnans appropinquaverit partui, & timeat causa motus dolorum, utatur balneis & ungat se oleo olivæ & pedes oleo rosato si inflaverit eos, vel aceto aqua debilitato: hæc fatuæ voluntates ut carbonis, calcis, &c. plus contingunt in prima gravidatione & secunda quam postea. Si prægnans quandoque perdat sanguinem ore vel naso, vel subtus, signum est quod fœtus est nimis debilis, & in periculo, cum non possit recipere solitum nutrimentum, quamvis humores sint multiplicati in ventre prænantis. Et cum fluxus contingit ex frigiditate, sibi subveniendum est cibus calidis & siccis natura in primo gradu vel in secundo, aut cibus calidæ & humidæ naturæ, ut zinzibere, cumino, carnibus, ut gallinarum: nitræ petroselino cum lacte amygdalarum: ovis forbilibus, ciceribus fractis: odoribus musci & thuri, & hujusmodi. Prægnantium quædam facile parturiunt ut bene sanæ, & habentes os vulvæ latum, matricem magnam, & quæ plus sunt macræ quam crassæ. Graviter vero parturiunt puellæ infirmæ, crassæ & debiles, habentes os vulvæ strictum.

*De modo coëundi, & de regimine eorum
qui coëunt, &c.*

C A P. VII.

Item dicimus de coïtu virtuoso, & de generatione creaturæ, quod vir non debet coïre recenter neque mulier spacio octo dierum. Sciendum est, quod quanto magis sperma utriusque fuerit servatum tanto & productum, & si idem sperma ex bonis cibis fuerit generatum, tanto magis erit digestum & viscosum ac virtute plenum. In concipiendo vero mulier non debet esse plena floribus neque omnino vacua, sed noviter mundata: ita quod matrix sit aliquantulum munda. Et quoniam vir effundit semen, & ipsa saum, ut ambo semina misceantur, & cum pervenerit ad punctum exitus, anum teneat elevatum procedendo studiosè versus illam partem cujus generationis gliscit concipere, memorando alicujus formosi, & semen bene discurrat in cellulam matricis per longum, & embryo recipiat formam laudabilis longitudinis. Completo coïtu oportet, ut mulier confestim jaceat super illud latus in quo receperit semen, & multum requiescat: nec vulvam abstergat intrinsecus, nec motum sui faciat: nec urinam effundat, nec se elevet de lecto ea die, fingens sibi dolere caput, &c. Vel ad minus in eo latere dormiat tribus horis, & si non poterit dormire sic, jaceat calida: quando

K 5

au

autem de lecto surgere voluerit, plane se moveat, & suaviter vadat, & omnia faciat: à cursu in ea die se abstineat, à saltu, ab alio coitu, à cessatione, à multo cibo & potu. Cibus ejus sit sanus & bonus, & bene coctus, post prandium dormiat aliquantulum stans cooperta, ut sit calida: nec possit recipere frigus, nec se permittat cognoscere à viro, per septem dies vel amplius, ne cella referetur. In latere dextro dicimus quod masculus concipitur, & in sinistro foemina, ut quidam volunt: nos vero dicimus quod latus non facit ex toto, sed semen testiculi, quia de dextro exit masculus, & de sinistro foemina. Verum est, quod complexio lateris proficit generationi, & cum semen exit de testiculo dextero, sentitur major dulcedo quam de sinistro, & quod praedicta vera sint jam probatum est. Miles qui habeat tantum unum testiculum, quoniam illi qui habent testiculum dextrum generant masculos, & habentes finistram generant foeminas. Sciendum quod in hora offensionis est totum judicium constellationis concepti, licet sit occultum Astrologo. Unde mulier debet notare mensem, diem & horam bono arbitrio, quando coit coitu generationis, & tunc esset judicium facile. Generale est quod conceptus non cessat ex toto à prole. Unde dixit Pamphilus:

Saepe solet filius similis esse patri,
 Id est, proprio semini. Et alius dixit,
Frustribus ipsa sui quae sit, dignoscitur arbor.

In-

Insuper dicimus, quod sicut est impossibile, quod homo unum pedem teneat in terra, & alium in cælo: ita impossibile est, quod puer natus sit similis suo genitori omnino, figura corporali, & moribus. Si quis vero his duobus careat magis vel minus, omnino non est generatus ab eo, qui nutrit & tenet pro filio, quanquam cognoverit matrem. Nam *de uno puteo multi possunt aquam haurire. Qui vero posuit semen in conceptu, illum plus amat & plus sibi similitur tempore discretionis. Et est regula generalis, quod filii quodammodo plus matrisant quam patrisant: unde regula generalis est, quod quando plus uterque se abstinet à coïtu, tanto citius generat postea coïens. Ut patet in illis qui se diu servaverunt: quia vir veniens ad uxorem cito eam gravidat.*

Et est notandum, quod si semen sit multum & intret omnes cellulas matricis, & ibi debite conservetur, septem filii generantur, & septimus est hermaphroditus, scilicet qui in medio generatur. Et plus quam septem non speret habere in uno partu.

Forma fœtus generati in matrice.

C A P. VIII. & IX.

Sciendum est item quod in primis sex diebus post coïtum generatur tantum, femine diffuso in loco valetudinis matricis: cujus hac in forma secundum dispositionem divinæ po-

K 6 ten-

tentiæ fit tanquam lac coagulatum, five butyrum. Postea in tribus diebus sequentibus removetur à qualitate præfati lactis, & fit tanquam sanguis: in sex diebus sequentibus ille sanguis coagulatur, & durefcit multum, & fit parvæ quantitatis ut pellis rotunda: postea in duodecim diebus sequentibus formantur membra principalia, quæ sunt quatuor, scilicet cor, cerebrum, hepar, & testiculi. Postea in tribus diebus cætera membra generantur: & generata discernuntur in tota massa: postea in sex diebus sequentibus caput distinguitur à spatulis, formans faciem super genua, cor & hepar, & testiculi cum suis propinquitatibus. Crescunt postea in quatuor diebus sequentibus quæque membra totius corporis, suam habentia perfectionem conjunctim & separatim: ut natura requirit. Et sic tota creatura in tempore definito dierum, suam habet essentiam, quam ad perfectionem sui debet habere confestim vitam perpetuam recipiens, id est, animam viventem Deo creatori similem. Et hoc totum patet ex vero per hæc tria metra.

Tres in lacte dies, tres sunt in sanguine trini.

Biffeni carnem, terseni membra figurant.

Post quadraginta dies vitam capit hic animamque.

Cum prædictum germen sic se habeat: est parvissimum plus formica puncto quod est in massa de qua infinitæ conereantur, ut ova cancorum maris. De concreatione foeminae ita dicitur.

dicimus, quod ipsa perficitur in 70. diebus ad plus, & in 65. ad minus: unde corpore perfecto ejusdem, datur ei anima rationalis à Deo suo creatore, cui est tota similis, & quæ non est antiqua, sed nova, ut probatur per August. Unde sicut corpus est noviter creatum & anima est noviter creata, & in humano corpore locatur, tamen in alio nunquam. Dat enim Deus animam novam & liberam corpori novo, tanquam pater suo filio tabulam novam politam, immaculatam, ut cum ea addiscat; & super eam doctrinam exemplo unius magistri vel multorum, habeat etiam dictus puer potestatem faciendi de tabula quicquid voluerit boni & mali, 1. Tenendi mundam & immaculatam, quod tempus ei durat donec addiderit: & nolendo addiscere sibi aufertur à parte. Ita est de anima noviter data corpori novo: quia est quodammodo in potestate ipsius, & cura obligata est corpore novo, cum qua & per quam idem corpus potest mereri laudem bene operandi, quo expectat benedictionem æterni patris & benevolentiam angelorum, &c. Similiter potest mereri vituperium male operandi, quo expectat maledictionem æterni patris, & malevolentiam angelorum, &c. Unde adeo repellitur quodammodo furoris ira cadens in manus inimicorum sui, qui sunt prædatores animarum fallentium & non observantium mandata solius Dei. Si quærat, cur infans plene non loquitur, & non vadit quam cito est natus, ut postea

tempore procedente, cum anima sit perfecta in corpore. Respondemus, quod duæ sunt causæ. Primâ est originale peccatum. Secunda est culpa corporis, & non ejusdem animæ, cum corpus non sit perfectum, nisi secundum tempus, & non secundum naturam. Unde crescente corpore anima viva se virtutibus manifestat.

De notitia natiuitatis puerorum, scil. quando pueri nati evadunt, & quando non.

C A P. X.

DE natiuitate infantium dicemus, quod postquam sunt concepti, nascuntur vivi, aut moriuntur antequam nascuntur, vel nascendo, unde natiuitate multa scitur operatio inesse propter operationem planetarum. Dispositione quorum inferiora multipliciter disponuntur, & ob hoc dicimus, cum luna in septimo mense multum humectat duritiem humorum, quæ tenet quemlibet embryonem in ventre mulieris facta tenuitate, illi humores descendunt inferius, exit fex illorum, qui sternunt in matrice per os vulvæ, aut cum embryone, vel post exitum, quod totum fit operatione lunæ, quæ repit omnem hominem & foeminam. Quare operante luna in artificiosa natura, foetus exit follicite de renibus, perveniens ad lucem temporalitatis. Unde dicimus quod si quis nascatur ante septimum mensem, penitus non evadit. eo quod omnes planetæ non sunt operati suam pro-

proprietatem juxta cursum lunæ, sed ut ratio singulorum plenis habeatur, dicemus de unoquoque mense, ut infra patebit. Si nascitur in primo mense, nihil exit nisi humor commixtus multa varietate congelationis, quibusdam filis, eo quod tunc regnat Saturnus, quo coagulatur totum, quod ex luna fuit liquidum. Si nascitur in secundo mense, sanguis frustatim exit, eo quod tunc Jupiter regnat, & dominatur, operatione cujus humor aqueus jam conversus erat in sanguinem, & in multa membra licet non sint sic fortia, quod tota creatura possit habere solida. Si nascatur in tertio mense, quod nascatur vivus propter sui imbecilitatem, cum ex facili laceratur in ventre, nec habeat juvamen, licet habeat vitam. Suffocatur etiam nimio calore pro eo quod in eo mense dominatur ei Mars, unde est parvus nanculus. Si nascatur in quarto mense, exit vivus. Et si vivus, statim morietur propter sui tenuitatem, & nimium calorem Solis, qui tunc regnat illi. Si nascatur in quinto mense, licet vivus, quandoque non evadit propter dominium Veneris, quæ est planeta in genere foemineo, & in virtute debilis. Si nascatur in sexto mense, non evadit propter dominium Mercurii: qui est planeta communis virtutis. Unde cum separatur à ventre, & si in conjunctione cum Luna quæ dexterior, eo non potest evadere. Si nascitur in septimo mense, bene evadit, potest evadere propter

propter dominium lunæ, cum per ejus regimen fit ordo officiorum à planetis completus in tali creatura, completo quidem ordine operationis septem planetarum, quæ fit in fine septimi mensis, aut embryo nascitur & evadit. Aut si non nascitur, prædicti planetæ incipiunt regnare in creatura ordine prætaxato. Sciendum est, quod sentit in primo mense, regnat Saturnus in genere, &c. In octavo mense iterum regnat, &c. Si nascatur in octavo mense, natus non evadit, licet nascatur vivus congrue fortis, & hoc est propter dominium Saturni, qui tunc regnat, & quia sua frigiditate infrigidat eum, & claudit non volentem surgere in animam: unde non vivit ultra diem octavum. Si nascatur in nono mense, bene evadit secundum cursum naturæ: eo quod tunc regnat Júpiter, qui est planeta pius, & bonæ complexionis. Si nascatur in decimo mense, bene evadit: tunc regnat Mars, & ex suo calore complexionem ejus confirmat in melius, cum inveniat creaturam bene complexam & determinatam. Item notandum est, quod propter illud menstruum, quod miscetur cum diffuso semine conceptionis in cellula matricis, oportet de necessitate quod quilibet homo natus tempestive aut tarde habeat quatuor passiones inevitabiles, scilicet variolas, scuiolas, fersas, & scabiem humidam vel siccam: & sciendum est, quod menstruum est ita necessarium ad
con-

concipiendum, velut alumen, tinctura, & nisi sit aliquid de illo in cellula ubi fit conceptio, generatio non valet, unde si creatura nascatur & diu vivat, naturaliter purgatur ab illa immunditia. Sciendum est, quod si erat fluxus quando erat facta conceptio, & de menstruo nimis in cellula, creatura concipitur vitiata in plus aut minus, & tunc vir se debet abstinere coitu, & mulier debet ei resistere cum sagacitate, cursus autem hujus menstrui est quando luna est media sive rotunda, & iste fluxus quandoque perseverat uno die, quandoque tribus vel quinque, plus ad secundum cursum lunæ, & conditionis quantitatis vitiorum hominum. Et sciendum quod Judæi naturaliter patiuntur fluxum sanguinis per virgam, secundum lunam, quibusdam guttis ut mulieres. De menstruo possunt fieri multa maleficia, & de spermate, & de capitis pilis, & sanguine & vestigiis pedum in pulvere aut limo. Item sciendum est, quod si de menstruo satis fuerit in conceptione, ipsa creatura in sua vita satis habebit de prædictis quatuor passionibus, & è contrario. Sciendum, quod unaquæque passio illarum, est purgamentum humorum illorum, quibus effectum habuit materia primitiva. Unde variolæ sicut & scariolæ, &c. significant purgamentum sui electi. Sciendum est, quod donec infans est in ventre matris, vivit de menstruo, scilicet se pascit de illo, nec recipit aliud alimentum per os suum,

suum, sed per umbilicum. Undæ ista est causa, quia menstruum discurrit omni mense solito, quia efficitur cibus embryoni, & habet decursum in sterco genitricis, & hoc sufficienter apparet per mulierem lactantem, & per puerum nascentem: quia mulier lactans non patitur menstruum nisi per causam, imo menstruum convertitur in lac, & quandoque inciditur ligamen infantis ab umbilico, quandoque reperitur in eo cibus, quem mater eo die comedit. Nato infante naturaliter nutritur lacte donec est fortior, & manente virgine in tactu pilulæ nasi dignoscitur, quia cartilago est solida, & cum est semen, corruptis censentur partibus.

De modo nascentis infantis & de ventre matris eius.

C A P. XI.

DE exitu infantis ita dicimus, quod uterque exit foras per os vulvæ, tamen prius cum capite, si sit bene sanus. Sciendum est, quod masculus nascitur supinus, & si aliqua vice teneatur in aqua balnei, & moriatur, moritur ore inferius, & fœmina nascitur non supina: sed cum ore inferius, si aliqua vice moriatur moritur ore supino. Nascitur enim prius cum capite quolibet, eo quod est sibi quidam introitus ad vitam temporalem, ut videat mundum & eum cognoscat miseris plenum, & suum defectum, & quod per se nihil potest facere, & cum est mortuum naturaliter portatur

tatur cura pedibus ad fossam, insignum interitus. Et sicut per caput mundum intravit, ita per pedes extrahitur suum finem videns. Sed si aliter nascatur, ut prius excat pes vel manus, &c. vix evadit. Et potius morietur subito quam evadit, & mater ejus dolores & mortis pericula patitur. Sed si infans versetur in ventre, raro contingit quod mulier evadat de illo partu quin moriatur. Et ob hoc tutum est habere bonam obstetricem, quæ per scientiam sciat succurrere mulieri parturienti cum tanto periculo. Nascitur vir cum facie versus terram, eo quod prius fuit nocens quam cito exivit de manu Dei. Vir natus voce clamat *oa*, foemina vero *oe*, quasi masculus dicat *ô Adam quare peccasti?* quia pro te patior miseriam infinitam, & foemina dicat in suo lamentabili cantu, *ô Eva quare peccasti?* nam tuo peccato sum passura miserabilem vitam in hoc mundo. Si autem vis scire, quomodo infans possit exire de utero genetricis, cum sit magna differentia inter creaturam & januam de qua exit. Aspice lapidem, qui cum uno ictu oculi projicitur in aquam fontis vel fluminis, & exit ab ea, quoniam visione oculorum comprehendendi non potest apertio aquæ neque clausura, & sic propter lapidem ipsa aqua non aliter moveretur de suo loco sive statu, quod simile est etiam de coagulatione salis, & de exitu graminis herbæ cujus effectus nequit finaliter comprehendi. Item dicimus, quod
 infans

infans si nascitur naturaliter, cum consequi debet secundum, id est, illa pellis, in qua stetit involutus, veluti manet vitellum ovi pellucula tenuissima, causa, cuius non dispergitur, & tamen est in testa. Hæc autem secundina cum sit multum grossa, non facile partu dirumpitur, & ideo infans dicitur natus veste. Sed cum est subtilis: penitus laceratur & cruore tegitur. Sciendum est, quod si infante nato mulier bene purgetur, permanet sana, & è contra: nec est mulier aptior ad imprægnandum, quam post purgationem partus, quæ quam cito fluxu purgata levat se delecto & potest ire per domum. Solet enim purgari hinc ad quinque vel ad septem aut novem dies ad plus, & donec non est purgata, doloribus affligit. Sed si ultra vix diem differtur purgatio in periculo cadit ægritudinis, quia malè gravatur, cito incurrit ad mortem. Unde debet bonis cibis refici & calida teneri, nec frigus recipiat, quo matrix solet suffocari & malignari. Valent sibi stuffæ, quia faciunt sibi cessare dolores, & humores citius deficcantur: Purgamentum vero parturientis occultatur viris & pueris ne sit eis horror, quia sanguis est. Unde ab obstetrice absconditur in latenti loco domus, ut sub pede scalarum, vel post ostium in obscuro. Si enim sciretur à viris quam turpia foemina gerit, eam taliter haberent fastidio, quod eam tangere nollent, & generatio filiorum sæpe cessaret. Item si parturiens non bene purgatur, illud quod tunc remanet, indure-

durefcit ad inftar fruftri carnis fecundum de die in diem, quo frufiro mulier fe credit non diu ingravidatam, cum habeat in fe conditiones imprægnationis appetitu & ventris conftitutione, donec veniat ad terminum partus præfolati, & cum recipiat quafi omnia figna partus, afflictione tamen nil parit & tunc oritur ægritudo, nifi fibi fuccurritur beneficio utilis medicinæ. Si quærat cur mulier non eft barbata ficut vir? Dicimus, cum utriufque cibi & potus naturaliter abundet multis humoribus, natura eos depellit hoc modo; quoniam in muliere confumitur incremento capillorum & fluxu menftruorum. Et in viro per augmentum capillorum & barbæ. Unde illi humores qui convertuntur in menftruum, efficiuntur pili barbæ in viro, & è contrario. Sciendum eft quod pili mulieris funt frigidi & humidi, & ideo fuo pondere non poffunt plus afcendere, quam ad mammas, in quibus convertuntur male. Capilli vero viri funt calidi & ficci, ideo eorum levitate afcendunt per quofdam meatus ufque ad fauces, & exeunt fauces porofas five poros ut fumus de foraminibus camini.

De rebus quæ nocent & profunt embryoni & mulieri gravide.

C A P. XII.

Multa funt quæ nocent embryoni, & non generici, & è converfo, & quædam utri-

utrique. Unde volentes hoc pandere documentum dicimus, quod herba papaveris & ejus semen nocet utrique. Cauia est, quia inducunt somnum utrique, & herba attingit pellem embryonis, macula cujus nunquam recedit. Sciendum, quod papaver & rosula candida faciunt maculam candidam, & rubeam, unde prægnans in cibo non utatur, ne infans sit somnolentus vel maculatus. Caro Leporis & Leonis nocent multum embryoni: quia ille semper apertis oculis dormit, similiter acetum nocet & sulfus, id est nervi pedum boum, & lac & cucumer, eo quod nimiam inducunt frigiditatem, unde portat utrique periculum. Cuminum & castrinum nocent embryoni, & suam tingunt pellem in pallidum colorem. Cæpe, allia, lactucæ & anetum nocent embryoni, quia ex eis perdit visum. Mel & allium, id est, radix magna in cortice nocent embryoni, quia vitatur conjunctione digitorum manus, &c. tarde nascuntur dentes & eos cito perdit. Basilicum, absynthium, sal, & piper nocent embryoni, quia ex eis fiet ficcus & efficietur leprofus omnino, & habebit breves ungues. Vinum purum ei nocet propter epilepsiam. Caro porcæ, ovis & anguillæ propter guttas in medullis ossium, & bavas in ore. Caro salita & caseus rusticus & suffrictus ei nocent, quia ex eis fit ficcus in carne. Et glutio, yfopus, caruca carica, pignolum, ossa in uno non multum potata juvant embryonem, & ma-

& matricem, quia reddunt pinguem, & in facie colorem: salvia, menta, fœniculum, petroselinum valent utrique, quia generant bonum statum. Saturegia, pulegium, & borrago, interficiunt embryonem. Fumus candelæ extinctæ & lucernæ, subtellarium sulphuris & argenti vivi interficiunt embryonem, & nocent cerebro mulieris. Cum vero embryo se movet, habens capillos, præstat ex illis dolorem mulieri in ventre seu puncturas. Item sciendum est quod secundum omnium humorum quantitatem tam temporis quam personæ coëuntis, fit conceptio complexionata: ut ait Galenus in microtegni.

De conditione lactis & lactantis & de infante lactante.

C A P. XIII.

Distum est supra, quod menstruum certa conditione convertitur in lac, habens terminum sui ascensus in mammas pectoris & exitum per poros capillorum. Quæ vero multiplicat lac & observat præter partum, sunt multa, sicut potus aquæ frigidæ, ut patet in pauperculis mulieribus, brodium epuli, herbarum, & cibi, pastæ, lagancarum, pulvis cristalli, semen fenigræci, anisi, aneti, & dormire: continuatio lactationis, carnes recentes, vinum bene mixtum, &c. Similiter sunt quædam lac desiccantia, sicut vinum purum, fortis potentia, nimia vigilia noctis,

noctis, participatio in cibo & potu cum alia lactante, piperantum forte, rosmarinus, sal, caro salita, panis siccus, caseus imprægnatus, nimia tristitia, acetum, &c. Sciendum est, quod lac melius & pejus secundum naturam eorum quibus generatur. Verbi gratia. Nutribilius est ex brodio cibi pastæ quam ex aqua pura, &c. Lac mulieris nigræ & brunæ est melius semper illo mulieris albæ & rubræ, nec est lac utilius infanti lacte suæ genitricis, & infans citius crescit & melius informatur cibis bonis quam malis, & naturaliter imitatur vestigia mortalitatis lactantis, ut patet per illum qui diu nutritus est lacte porcæ, & per illum qui diu lactavit capram, &c.

Quoniam prior libenter intrabat vestitus in limum, & comedebat ut porcus, alter ibat saltim & libenter corrodebat plantas. Ille qui diu lactavit nutricem fistulosam, fuit etiam in consimili parte sui fistulosus. Lac prægnantis est quasi virtus infantis, cum faciat eum cito in statum vel senectam intrare. Unde bene cavendum est cui nutrici detur infans ad lactandum, propter tanta pericula quæ occurrunt.

De dispositione filiorum ad parentes, & è converso, & de lactato ad nutricem non propriam matrem.

C A P. XIV.

Quia nascentium quidam studio malignantur, & nisi naturaliter sint maligni, stru-

Audio in bonum reformantur per causam voluntatis de singulis aliqua pertracturi. Unde est, quod quidam semel nascitur, ut homo & bos; quidam bis, ut avis & maior pars piscium; & quidam ter, ut multiplex genus animalium, velut apes & papiliones. Pullus vero bis nascitur, scilicet primum ovum, postea pullus, &c. Item animalium quædam generantur coïtu, ut homo & bos, quædam sine coïtu, ut anguilla, cancer, scorpio, &c. Musca vero & rana coëunt, sed nihil gignunt. Item nascentium omnium, quidam nascitur vivus & videt, ut homo & bos, quidam cæcus ut canis, quidam mortuus ut ursus, quidam in frustum carnis ut Leo, quidam potens, ut aquila & maior pars animalium, & quidam impotens ut homo. Sciendum est, quod sanguis canum & infantium bimestrium & infra, absque dubio liberat lepram per balneum aquæ calidæ factum. De amore vero nutrientis ad nutritum & nutriti ad nutricem, ita dicimus, quod infans qui nutritur in propria domo, & principaliter à matre plus amatur à parentibus & ipse plus amat eos, quam qui nutritur extra domum vel ab extranea nutrice. Quia facit hoc lac, labor & usus, unde qui bene nutritur in domo & à matre, plus matrem diligit omni tempore. Sed qui extra domum nutritur diu, reductus in domum est quasi extraneus respectu alterius, tamen plus & minus secundum locum propinquum & longinquum.

L

Et

Et super hoc dixit quidam bene, *Qui procul est à lumine cordis*: Cur parentes plus amant filium, quam filius parentes? Respondeo quia filius est caro & sanguis parentum, sed non è converso, unde illi habent pignus in eo, & non ipse in eis. Cur genitrix plus ardentem diligit filium quam pater, & condoleret illius passionem eis reddens facta offensa? Repondeo, quia in eo plus habet carnem & sanguinem, plus & diutius conservavit societatem & amicitiam cum eo portatione in ventre & extra nutritione lactis, &c. Cur pater plus amat filium quam mater? Respondeo, quia semen viri plus fuit in eo, & eidem patri est similior quam matri. Cur pater & mater non tam firmiter servant guerram filio. & diu, sicut filius facit contra eos? Respondeo, quia eorum est caro & sanguis & non è converso. Unde cum diu sint usi illo usu & tractatu & nutrimento sui laboris & in tantum commodatum, ideo contingit, cur parentes amant plus primum quam cæteros? Respondeo, quia novus est, & nisi esset naturale quod parvi sic amarentur multi, perirent. Cur conjugales plus amant unicum filium quam quando habent plures? Respondeo, quia suum pignus habent in eo, & cum in eo non habeant amplius eo ideo contingit. Cur avus & avia plus cæteris propinquis sic diligunt nepotes? Respondeo, quia ipsi sunt radices germinis hujus. Unde sic videntur recuperatum & re-

& renovatum quod perditum erat & antiquatum. Cur quidam conjugales ita se diligunt ardentem cum sint extraneo sanguine? Respondeo, quia in complexione sunt similes, & ambo sanguinei, &c. Vel quia se in bona dispositione conjunxerunt. Cur quidam conjugales se semper habeant odio licet ad invicem commorantur? Respondeo, quia in complexione naturæ sunt nimis dissimiles, ut unus sanguineus, alter cholericus, vel se junxerunt in mala dispositione planetarum, vel maleficio herbarum sunt ligati. Cur fratres carnales ita se diligunt licet habeant odia aliqua offensa, & si quis alterum eorum offendat coram reliquo, ille recurret sibi repente? Respondeo, quia sunt membra unius sanguinis & una caro licet separata, id indicium est in fororibus. Cur propinqui prole plus se diligunt invicem quam extranei quavis morentur disperse? Respondeo, quia virtus sanguinis non dividitur, ut patet de frustis carnis unius animalis, quoniam ubique est ejusdem virtus, Cur sanguinei ab invicem extraneantur? Respondeo, quia cessavit usus videndi & serviendi vel offensio intervenit. Cur vicinus plus amat vicinum quam longinquum, cum ambo non sunt de una prole? Respondeo, quia sanguis affinis unius ad alium, & propter usum se videndi & forte serviendi. Nam sanguis habet vim vultui. Cur duo focii se diligunt? Respondeo, quia vivunt uno amore virtutis,

L 2

qui a

quia uterque vult idem. Et indicium est de compatribus & artificibus unius artis. Cur Christianus non bene amat Saracenum, & è converso, licet utantur ad invicem & sibi ser-
viant? Respondeo, quia discordes sunt in vir-
tute, quæ est major quam alterius antecedentis.
Cur homo plus amat canem quam porc-
cum, & cattum quam leporem, & bovem
quam mulum, equum quam asinum, & ita de
cæteris? Respondeo, quia quem ex his amat
& eis plus affinis in bona virtute usus ac ser-
vitiis. Cur homo plus amat bestiam quam li-
gnum vel lapidem? Respondeo, quia cum eo
homo habet affinitatem propter vitam ani-
malem. Cur homo plus diligit lignum quam
lapidem, & terram quam aquam, & ignem
quam aërem? Respondeo, quia magis reci-
pit utilitatem visibiliter de prædictis quæ plus
amat. Cur pueri plus cito ad invicem congregantur & libentius commorantur quamvis
sint diversæ proles? Et ita de senibus & de ma-
sculis, &c. Et de avibus cum avibus, & non
cæteris animalibus terræ, & è converso? Re-
spondeo quia virtus ætatis in similitudine
vincit eos sic facere, unde dictum est, *Omne
simile appetit suum simile*. Cur frater non
sic inamoratur in sororem quæ est pulchra
& delectabilis, sicut in alienam? Respondeo
quia soror est eadem caro, & idem sanguis,
ut probatur de manu ad manum solo tactu:
quia de tactu propriæ manus non capitur
delectatio seu voluntas, & ita est de sorore
& de

& de omnibus de prole: tamen plus & minus secundum vicinitatem linæ & sensuum discretionis.

Signa mulieris gravide.

C A P. XV.

Signa autem mulieris gravide sunt multa, inter quæ aliqua dicemus hoc loco. Unde sciendum est, quod mulier quando est facta prægnans non in ea die nisi præsumptione coitus facti: sed antequam sit unus mensis completus, satis potest dignosci ab ea & ab altero, quia quandoque stomachus mulieris ejusdem transmutatur à statu in statum, ut à recto in curvum, & à sano in non sanum, gutta vel calore, &c. Nam quandoque mulier in voce fit rauca, quandoque inflatur suum crus vel coxa, & quandoque transmutatur à solitis moribus, ut si solita erat esse humilis efficitur superba, &c. Item dimidio lunæ non patitur menstruum, nec in toto tempore gravidationis, nisi ex magno accidente. Quod si sic contingat aut floribus abundat, embryo patitur infirmitatem. Et cum istud contingit ipsa mulier credit perdere fœtum, verum est, quod bene est in periculo moriendi. Oculi prægnantis diminuuntur, id est prægnantis oculi cæcantur? cito fit fessâ multo itinere vel alio labore, acute intuetur. Pupillæ ocu-

lorum sunt clariores, albugo oculorum inasbeatur, id est, spissior apparet, capita mammarum extenduntur, ubera conflantur & indurescunt à dolore. Sputus fit fiscosior & forte sputat spissius, Prædicta enim signa magis contingunt in puella quam in matura anorum, & in priori gravitatione & secunda quam postea. Sciendum est, quod signa in gravida vel majori parte & qua patitur fluxum, tempestive se cognoscit esse gravidam. Et ab illo termino connumerat menses, venter etiam tumescit, dolorem quandoque in renibus sentit, in urina rotunda, circa fundum apparet hypostasis eadem ut nebula campi, velut bombyx & omnino macrior quam pinguior, & incessu aliquantulum gravior post quartum mensem.

Signa masculi concepti in muliere gravida.

C A P. XVI.

Signa masculi concepti in muliere gravida sunt ista. Mamma dextra fit grossior & durior paulatim, id est, de die in diem, verum est quod post duos menses fortius patet & deinceps donec later grossior manet. Si sinistra fit grossa, unde qui hoc novit si nutricem inveniat lactantem & videat discrete ambas mammas, potest ei tute dicere, scio quid peperisti, & notata mamma ei dicat, tunc audientes valde mirabuntur. Volens dicere iudicium pro majori parte dicat quæ si fuerit dextra dicat masculum, & sinistra

fra foeminam. Idem fiet in facie colorata plus solito, pellis in facie clara & munda & delectabilis. Fit etiam macrior solito ac bene comedit & bibit, levis incedit ac se sentit in pedibus, nisi fit per accidens. Venter fit rotundus & in pelle extensus ac durus sentitur tactu, nec turbatur multum levi occasione. Motus in ventre fit frequens, id est, de die & de nocte. Sciendum est, quod si mulier concipiat masculum in sinistra parte, conceptus non est tam bonæ complexionis velut in dextra.

Signa foeminae conceptæ in muliere gravida.

C A P. XVII.

Signa foeminae conceptæ in muliere gravida sunt ista. Mamma sinistra efficitur grossior dextra, plenior & durior: tamen est quodammodo mollis ad instar pulmonis, habens frustula cujusdam duricie in eadem, hoc est, post tres menses de die in diem paulatim. Venter plus longus quam rotundus & parum extensus ac durus, in facie fit panicula, & in corpore pallida, nisi fit per accidens. Fit etiam pinguis in carne plus solito, cito debilitatur levi labore & ingressu viarum, & se frequenter sentit gravem, nec habet bonum appetitum edendi, debilius est & pavidior solito, occasione sputum facit viscosum, & flatus ei minoratur voce, cito perturbatur exagitatione contrarii cibi, gravem habet portatum ex foemina respectu

L 4

mas-

masculi: quæ si conceperit in dextro latere quod raro contingit, puella erit melioris complexionis, & mater se melius habebit & è conuerso. Raro etiam ei movetur venter.

Signa probabilia, quibus ad oculum & intellectum scitur, an mulier sit gravida masculo vel femella.

C A P. XVIII.

Multa sunt signa in genere & specie, quibus omnis homo sagax potest perpendere in muliere gravida utrum habeat in ventre masculum vel foeminam, ultra illa quæ supra diximus, & hæc accidunt. Lac prægnantis immissum palmæ manus prius mundæ, quam stringas palmis ambabus, & tunc aperi & vide illius dispositionem. Nam si fuerit in substantia spissum & non aquaticum, signum est masculi. Si vero fuerit aquaticum, & non bene tenax tunc est signum foeminæ. Alius modus, mulgeatur lac super speculum & ibi permittatur siccare ad solem, quod si ficcatum fuerit in modum per se, verisimiliter est signum masculi. Et si fuerit extensum ex latere ficcatum, signum est foeminæ. In chiromantia est illud experimentum, fac tibi ostendere unam manum à gravida quam volueris, & tunc considera manum & ejus monstrum, quæ si fuerit dextra, est signum maris, & sinistra, est signum foemellæ conceptæ.

*Quomodo cognoscatur, quot filios unaquæque
mulier debet habere viso primo partu.*

C A P. XIX.

UT quilibet sciat, quot filios unaquæque mulier debeat habere viso primo partu, dicimus, quod si infans exierit de ventre matris suæ, ac ceciderit deorsum, levatusque fuerit de loco per obstetricem, aspiciendi sunt nodi illius umbilici, qui irrogatur matri, & quotquot fuerint, tot filios potest adhuc habere & portare, propter quid non amplius. Sed si nullus fuerit, culpa erit sua & non viri, si deinceps non generabit. Sciendum, quod si mulier nullum nodum habuerit, in se nullum filium potest generare, dato quod omnia bene faciat & quæ sunt necessaria ad concipiendum. Et omni vice mulier perdit nodum unum, qui incidit quoties parurit radicem. Quæro quot masculos sit quæque mulier conceptura primo filio hoc modo nato, quia quot coronas capillorum habebit, vel habuerit in capite quadam similitudine, tot masculos est paritura. In secundo vero partu una corona significat unum partum masculum, nullum autem foemineum, vel neminem alterius generis. Signum geminorum est istud in una gravida, quoniam si ambo fuerint masculi, ambæ mammae crescunt æqualiter, & mulier est macra plurimum, & bene colorata. Et si unus est ma-

L. 5

sculus

sculus, & altera est foemina, dextra mammilla est dura, & mulier in facie illius partis est macra & colorata, & in altera parte est epinguata aliquantulum & pallida, vel panicolata, venter multum tumescit, & in dextro latere semper fit motus, & fortis, in sinistro vero rarus & debilis.

Signa, quomodo cognoscatur in gravida, si embryo est sanus, vel infirmus, victurus satis, vel moriturus cito, tam in ventre matricis quam extra.

C A P. XX.

Signa sanitatis & infirmitatis embryonis sunt multa, de quibus volumus hic aliqua denotare. Verbi gratia, dum cognitum est, cujus generis sit embryo, sic dicimus, quod si mammilla significans embryonem prius fuerit plena & dura convenienter, & postea efficiatur mollis, embryo est infirmus: si vero nimis fuerit mollificata & prius erat multum extensa & plena: mulierque doloribus tormentetur: embryo penitus morietur ante partum vel in partu, juxta convenientiam ætatis conceptæ, & è converso. Exitus lactis à mammilla prægnantis est signum brevis vitæ in embryone, & tunc patitur ægritudinem. Si vero cum prægnatur, est bene sana, & gravidatione sua moratur, & mammillæ non refranguntur à virtute sui augmenti, & duricie, nec lac diffundat absque violentia; signum est sanitatis & vitæ embryonis. Per contrarium desu-

desuper fluxus menstrui vel sanguinis in gravida, est signum infirmitatis embryonis, potus aquæ frigidæ. Similiter gravida si nimis graviter sui, & pavida efficiatur, & diffidat, est signum ægritudinis in embryone, & parvæ vitæ, sive non: huic sermoni addimus istam doctrinam, quod gracilitas mammillarum in muliere significat paucitatem lactis. Sed tale bonum est, & pingue, ut patet in lacte ovis respectu illius capræ, vel fructus, item caseo utriusque. Lac etiam dextræ mammæ melius est illo sinistræ. Nato infante, si visitetur à personâ signum Salomonis habente, ante nonum diem puer moritur aut penitus in brevi. Si etiam prægnans super transeat signum Salomonis, abortitur cito. Et si plus nascatur super aliquam mammillarum embryo infirmatur, & forte ipsa mulier. Si mamilla lactantis in ore infantis multum teneatur, ei dentes cito nascuntur, & sine dolore. Et si gingivarum inflationes sunt, lac mulieris nigræ, & brunæ, & macræ, quam crassæ est melius infanti ad eum nutriendum.

[De animalibus in genere & in specie.

C A P. XXI.

Differentia animalium tam in genere, quam in specie multiplex est: scilicet natura, proprietate, nutrimento ciborum ac dissimilitudine sui membraliter, & quod sic implicat ad multa & ad diversa. Unde sciendum est, quod animalium bipedum,

L 6

qua-

quadrupedum & deinceps, quædam nascuntur semel, ut homo & bos: Quædam autem bis, ut gallus & columbus: scilicet primo ovum, postea pullus, quædam ter, ut papilio, quia primo generat, & eruca facit ovum in folliculum, & ex illo nascitur vermis, qui conversus in papilionem rumpit folliculum & volat. Item nascuntur parva & stant parva, & efficiuntur magna, ut canis, felis, agnus, porcus, homo, bos: quædam efficiuntur maxima, ut elephas. Item quædam sunt domestica, & quædam mediocria, inter utraque. Sciendum est, quod aliqua sunt, quæ cito domesticantur, & quædam tarde & difficulter. Quæ nascuntur domestica, sunt homines, canes, & oves. Quæ vero silvatica, stria, sunt pulli, capræ, & partim silvestres sunt plures, lepores & cancri. Quæ vero nascuntur partim domestica, &c. Item animalium quædam continent unam naturam & complexionem sui, ut homo & bos. Quædam efficiuntur monstruosa propter diversitatem complexionis naturæ, ut minotaurus, hippocentaurus, lamina & sirena: Item animalium quædam morantur simpliciter in uno elemento, ut salamander in igne, talpa in terra, cameleon in aere, halec in aquis. Quædam vero morantur commixte inter cætera elementa, ut formicæ alatae, lacertæ & aves. Item animalium quædam generantur per coitum, ut homo, bos, equus, quædam sine coitu, sed ex sola corruptione elementorum.

mentorū, ut scorpio, anguilla & rana, quædam in ovo, ut gallus & pavo, & major pars piscium. Sciendum est, quod secundum significationem animalium ab elementis, omne animal illis utitur, & requirit in suo nutrimento, unde quia pisces plus sunt ex aqua, quam de cæteris elementis, vivunt in ea & eam appetunt, aves de aëre, homo de terra, &c. Sciendum est, quod quanto plus avis est volatrix & est majoris volatus in altum, tanto plus est in aere & propinquans aquæ ex aqua, ut patet de aquila, falcone, gryo, & de conchili. Et si animal aliqua occasione cesset è nutrimento sui elementi, cito mutatur in statum pejorem, & ægrotat. Item animalium quædam sunt mollis substantiæ, & quædam duræ: quædam longæ, quædam brevis, quædam grossæ, quædam subtilis, quædam lata, quædam strictæ. Quædam parum vivunt, quædam multum vivunt, quædam facile moriuntur, & quædam difficile. Item animalium quædam habent corium cum pilo, ut equus, quædam lanam, & partim pilum, ut asinus, & quidam pisces. Quædam habent pellem sine pilo, & sine lana, ut vermis terrestris. Quædam habent pilos & capillos, ut homo tantum. Quædam habent setas & pilos, ut porcus. Quædam spinas, ut chius, & porcus spinosus. Item avium quædam habent in pelle pennam, quædam squamam, quædam spinam, quædam grossam & asperam, quædam subtilem & mollem. Item omnium

animalium quædam habent labia, ex quibus dicitur os: quædam non labia, sed aliquid loco oris, & tunc dicitur muscum vel grunnum, vel rostrum, vel fistula. Et sic quædam habent os, ut homo: quædam muscum, ut canis, quædam rostrum, ut aquila, quædam foramen, ut elephas. Item animalium quædam habent dentes in ore, ut homo, & canis, quædam scripturam, & non dentes, ut anser. Item animalium, quædam habent in capite cornua: quædam nares, quædam baiffas. Item animalium quædam habent duos pedes, quædam quatuor, quædam sex, quædam octo, &c. Item animalium quædam vadunt, & non volant, quædam volant, & non vadunt, & quædam quandoque vadunt & quandoque volant. Item animalium quædam longum, quædam breve, quædam habent rostrum subtile, quædam grossum, quædam rectum, quædam tortum, quædam latum, quædam strictum, quædam acutum, quædam summum. Item animalium quædam habent in corio sive pelle multam superfluitatem, & quædam paucam, ut pili, lanæ, plumæ, spinæ, mucilagines, & squamæ. Item quædam habent cristam: ut gallus, & quædam galeam, ut upupæ, alaudula & pavo. Item omnium habentium caudam, quædam habent brevem, quædam longam pilorum vel setæ, vel carnis, vel pennæ. Homo & simia carentes cauda loco ejus habent musculos in cruribus. Quædam vero habent caudam & habent pulpas carnis elevatas

vatas in cruribus. In animalibus crescunt cornua, unguis, pili, lanæ, fera, capillus, penna, squamina, pinguedo, medulla, & spina. Item animalium quædam vivunt in societate libenter sui generis: ut apes, grues, columbi, formicæ, aves, &c. Quædam vero solitariae, ut scorpio, & aranea. Item animalium quædam sunt multi coitus, ut vir, avis, perdix, columbus, gallus, passer, & musca. Quædam vero pauci coitus, ut mulier, ovis, catta, turtur, vespa. Item animalium quædam sunt multi clamoris, ut homo, canis, porcus, columbus, rana, passer, &c. Quædam vero pauci, ut grues, lepus, mulus, &c. Item animalium quædam naturaliter sunt pacifica: ut oves, formicæ, agni, & hirundines. Quædam vero bellicosa, ut grues, ciconiæ, galli, hædi, &c. Item animalium quædam recipiunt doctrinam bonorum morum cito, ut homo, canis, simia, &c. quædam tarde, ut bos, equus, quædam nunquam ut serpens, rana, musca, &c. Quædam sunt pacifica & timida, ut ovis, & cerva, quædam simplicia, ut asinus, quædam sapientia, ut equus & canis, quædam astuta, ut draco & serpens, quædam fraudulosa in malo, ut vulpes, lupus, & scorpio, quædam fortia & audacia, ut Leo: ursus, draco, canis ligorius, & quædam ingeniosa, ut homo & simia, quædam verecundia, ut anser, & homo: quædam inverecundia, ut rana, musca, asinus, porcus & quædam velocia, ut Leo, lepus & cervus, quædam vero pigra, ut asinus & porcus.

Divi-

Divisio capituli de animalibus.

C A P. XXII.

Omne animal habens pulmonem habet vocem, & è converso. Omne animal habens sanguinem habet cor & hepar, & è converso. Omne animal carens sanguine est parvi corporis, valde timidum & debile, ut musca, vibio, cancer, & aranea, & è converso, ut patet de viro, bove, leone, &c. Omne animal carens sanguine est pauci cibi, & è converso: Omne animal longorum crurium est longi colli: ut sunt grues, Ciconiæ, cochales, & è converso: gallinæ, passeris, columbi, &c. Omne animal non lactans non mingit, ut anser, columba, gallina, & è converso, ut homo, bos, ovis, &c. Omne animal carens pulmone caret gula, & collo; ut piscis, cancer, graneus, cimex, &c. Omne animal carens pedibus, caret gula: ut piscis, serpens, ruxa, lumbricus, & vermis terrestris. Omne animal ovans caret vesica, ut gallina, pavo, &c. Omne animal generans habet vesicam, ut homo, porcus, & è converso, ut rana, & musca. Omne ovum longum & acutum in puncta reddit genus masculinum, & è converso, ut rotundum. Omne ovum duorum vitellorum est duorum pullo- rum. Omne animal sæpe spargens semen suum cito canescit: si diu vivit, cito moritur frequen- ti turbatione afflicto, ac citius moritur non spargens, ut patet de viro respectu foeminae.

Omnes.

Omne animal quanto plus est calidæ naturæ, tanto magis crescit longitudine & crassitudine, ac etiam est fortius & audacius, ut patet de viro respectu mulieris. Omne animal multum calidæ naturæ grossam vocem habet, ut patet de viro respectu mulieris. Omne animal habens umbilicum cibatur per illum donec est in ventre matris suæ, non per os. Omne animal pingue est incessu tardius macilento, & est grossioris intellectus in omni, ut patet in viro pacato, & porco bene pingui, respectu macilentorum. Omne animal est calidius in dextro latere, quam in sinistro: & ad comedendum plus delicatius, plus etiam est in carne, & minus in adipe. Omne ovum longum est calidius ac delicatius rotundo, causa est, quia masculinum. Omne animal foemininum nimis crassum non potest concipere: causa est propter frigiditatem matricis & sui clausuram, cum sit parum aperta propter adipem. Omne animal foemininum habens matricem suffocantem, vel cadentem extra, non potest concipere. Omne animal nimis sanguineum cito ex facili putrescit prope ossa, & apostematatur vel infirmatur. Omne animal bene grossum paucum habet sanguinem & curabilem, & libenter bibit & satis, ut patet de porco. Omne animal habens sanguinem habet cerebrum & nervum, & è converso. Omne animal volatile habens ungues curvos & rostrum vivit de rapina: coxas habet palposas: & pectus grossum ac forte. Omnes
pifces

pisces corticales. ovant præter anguillam & ranam. Omne animal habens pellem grossam, pilos habet grossos, & asperos, & squamas, si est piscis, præter anguillam & tineam, quæ loco squamarum habent exuviam & mucilagines: ut patet de porco, cane & bove, &c. respectu felis, &c. Omne animal ovans parum dormit: & curtos facit somnos. Omne animal habens plus quatuor pedibus, caret sanguine: ut patet in cancro aquæ dulcis, & falsæ, qui habet decem, sed loco sanguinis habet alium humorem: ut patet in ape, musca aranea, &c. Omne animal rugosum caret sanguine & cito moritur, habet pennas & squamas vel aliud loco prædictorum: ut formica alata Omne animal habens mammillas eas habet sub ventre vel prope coxas, præter mulierem quæ habet eas in pectore. Omne animal generans omnino habet aliquot pilos, & è converso. Omne animal habens cornua habet pedes scissos: ut capra, &c. Omne animal habens dentes acutos habet labium superius scissum, ut canis & catta respectu aliorum, videlicet bovis, equi, &c. Omne animal habens dentes spissos & fortes in opere, est sanæ vitæ & longæ: ut equus, asinus, &c. Omne animal habens dentes acutos vel rectos est magnæ iræ, & libenter comedit carnes crudas, ut Leo, ursus, & è converso: ut homo, equus. Omne animal volatile & natans caret medulla multa in ossibus, ut anser respectu gallinæ. Omne animal multi sanguinis est bonæ

bonæ dispositionis respectu cæterorum humorum. Omne animal volans caret mammillis: ut patet in gallina, ave, & formica, &c. Omne animal parvi corporis plus cantat, quam magni corporis: & maxime tempore sui coitus: ut patet in philomela, & columba. Omne animal & omnis avis diligit suum fructum & gerit curam sollicitam de illo, præter cuculum, quæ facit ova in alieno nido: & non alit: & præter corvum, quæ deserit pullos usque in tertiam diem: causa est, quia pluma est alba. Omne animal naturaliter cognoscit suos filios & primum & secundum, & eis præbet prius cibum & nutrimentum, &c. Omne animal generans plus dormit ovante. Omne animal aquosum minus dormit aëreo: ut patet in pisce respectu avis. Omne animal masculinum est in membris suis quodammodo minus foeminino, ut patet in cancris, & anguillis, quoniam caput masculi est minus capite foemellæ, & pinguis foemina est major masculo. Omne animal carens sanguine fugit ipsum libenter propter ejus dulcedinem, ut patet de musca, serpente, &c. Omne animal habens cor est sapientius non habente, ut patet de viro & vulpe. Omne animal magni pulmonis satis bibit respectu habentis parvum. Omne animal non habens, parum bibit, & è converso. Omne animal vivens de rapina parum bibit, ut patet de falcone, &c. Omne animal generans animal habet foemineum sexum præter leopardum. Et hæc de animalibus & eorum differentiis ad præsens dicta sufficiant.

IN-

I N C I P I T

Secunda Pars

Secretorum Naturæ.

C A P. XXIII. & XXIV.

REVERTENTES autem ad doctrinam physionomiæ in hominibus & bestiis dicimus, quod animæ sequuntur corpus, & ipsæ animæ secundum se-ipsas non sunt passibiles à motibus corporis in quibus morantur certo spacio vitæ temporalis, in cuius ultimo separantur, & corpus manet. Hoc autem manifestum est de motibus excessivis per ebrietatem vini, vel amoris, vel tristitiæ, laboris & ægritudinis. Causa est, quia corpus & anima sunt unius compositionis, unde agunt & patiuntur. Sciendum est quod inter cætera animalia non est turpius animal videndum sine ornatu alterius, quam homo, dum est nudus, neque pauperius. Nam bestię terræ nutriunt ipsum donec vivit, ut aves coeli, &c. Verbi gratia, sol dat ei lucem, bos ei conterit & colit terram, & ei omnia ducit de loco ad locum, ovis dat ei lanam, & terra lignum, avis dat ei pennam, &c. Sunt enim multa animalia, quibus per consuetudinem multi homines & multæ mulieres appropriantur propter bestia-

bestiales mores, quos habent & trahere videntur extra usum humanæ naturæ, se applicantes moribus bestiarum, non tamen dicimus, quod ipsi homines sunt ipsa animalia: Sed in tantum appellamus bestiales, in quantum videntur aberrare ab humana sapientia. Et sæpe dicuntur ac proprie appellantur ab his hominibus, qui habent o.lio mores bestiales, uti hoc exemplo, vide hunc Leonem, hunc Porcum, hunc Asinum, hunc Canem, hunc Vulpem, hunc Lupum: hunc Imperatorem, hunc Abbatem, hunc Monachum, hunc Sanctum, hunc Angelum: Item audiatis illum Leonem, scilicet quia rugit in Leo, & clamat fortiter, sicut Leo, & ita de cæteris similibus. Mores enim hominum non sunt, nisi passiones compositi corporis & animæ. Et tales non conveniunt alicui semper, nisi quantum disconveniunt ab usu genitum in loco regionis cohabitantium. Sunt autem multa signa physionomiæ, quæ penitus sunt communia tam in hominibus quam in aliis animalibus: ut timor, fortitudo, audacia, gaudium, tristitia, amor, odium, sanitas & ægriudo. Tamen sciendum est, quod physionomia non est recta in bestiis sicut in hominibus, quorum iudicium est solo visu sapientis in membris paucibilibus. verum est quod auditu & tactu habetur certa cognitio hominis. Nam videndo virum convenienter habemus iudicium de illo, & sic similiter de muliere: verbi gratia, in visu nasus longus & grossus significat præputium magnum,

gnum, & è conuerso, & ſuper hoc dicit quidam & bene.

Ad formam naſi dignoſcitur haſta priapi.

Et in muliere pes eſt ſignum, quia ſi fuerit ei pes longus, & ſtriſtus, ac macer, ſignificat vuluam longam, ſtriſtam ac macram, & è conuerso. Item menſura medii pedis nudi eſt menſura longitudinis vuluæ totius uniuſque. Unde dicit quidam, *ad formam pedis cognosces vas mulieris.* Subtilitas pellis in vulua & virgine cognoſcitur per conditionem labiorum oris in unoquoque: quia groſſa labia oris, ſignificant pellem groſſam, & ſubtilia ſubtilem. Nares naſi ſignificant teſticulos hoc modo: quia groſſæ & latæ ſignificant groſſos & latos teſticulos: ſubtiles vero ſtriſtos, & paruos in omni: quorum officium dixit quidam:

Teſticuli nudi feriunt ad labia culi:

Nec tantum feriunt, poſſunt ſaturare foramen.

Semen conſeruant, ipſum quoque ſpandere curant.

Cognoſcitur enim omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa ſigna, uterque ad pirulam naſi, quia manente virginitate cartilago pirulæ naſi ſentitur indiuiſa. In maſculo virga erecta diſcooperitur, & è conuerso. Et in muliere os vuluæ inſinuatur. Item dicimus, quod ſigna communia pro ſcientia non reputantur, ut viſus oculorum, &c. Cauſa eſt, quia omnes gentes bene ſciunt, quod

quod per oculos est visus, & per aures auditus. Unde si quis diceret, talis videt, quia habet oculos, jam derideretur, & ita de sene propter signa publica senectutis. Aves ad pennam cognoscuntur & ad ungues, equi ad dentes, & capræ ad oculos, &c. Unde si dicatur, Leo est fortis bestia, porcus immundus, serpens audax, felis timida, &c. Prædicta enim & similia si voce aliqua dicerentur ab aliquo, pro scientia non reputarentur, eo quod talia signa sunt communia & omnibus nota: unde in his nemo dubitat, ut visu vel communiter auditu. Item dicimus, quod nullus homo vidit unquam hominem veraciter ex toto esse similem bestię, licet dicatur de fimiis, sed assimilatur comparatione naturę in aliquibus, ut in menstruosis: in quibus non contradico, imo possibile est per artem & per naturam ut fiat hippocentaurus & minotaurus. Unde nemo potest physiognomicare per signa communia sive signa propria tantum; quę licet omnes possent homines, tamen non omnia habent in se. Quis enim dubitat de signis communibus, & ea quę quis non novit, & ideo homini sapienti non convenit quod coram aliquo dicat aliquod signum de communibus, ut videns hominem fortem ex experientia, dicat ille est fortis ut Leo, bene quidem scitur quod ille est fortis ut Leo, &c. Oportet enim nos determinare sapienter omnia & singula quę proprie dant scientiam physiognomicandi,
ut

ut ex hac scientia quisque eam scientiam, ut dicemus aperte in sequentibus, valeat inter gentes, omnem reverentiam & honorem tamæ cum proficuo adipisci, singula enim illorum quæ dant physionomiam in hominibus sunt ea, quæ in eis ex motibus corporis, scilicet ex forma vel figura, à similitudine cujuslibet membri, etiam ex colore, in ejus levitate & gravitate incessus, flatu & voce, &c. Scindum est igitur quod membrorum corporis hominis, ad quæ proprie pertinet scientia physionomiæ, aliud est simplex, ut lingua, hepar. Aliud vero compositum, ut pes & manus. Quomodo autem hæc omnia sint & habeantur in unoquoque hominum, cui tradimus prænominatam scientiam, & non alterius animalis per ordinem capitulorum sub suis rubricis, velut nobis videbitur, sicut & quibusdam aliis visum fuerit, ut Hippocrati, Galeno, Alminfori sufficienter dicimus. Sed antequam veniamus ad totam intentionem nostri sermonis ex prærogativa dicimus, quod valde cavendum est in omni tempore ab obviatione & societate hominis infortunati, opus naturæ superioris, ut ob homine, cui diminutum sit aliquod membrum, ut oculus, manus, &c. Causa est, quia quilibet talium est factus infelix & sua infelicitate obstat felici. Et hoc præstat in multis nocumentum, quod est occultum homini ignaro, cum ipse non possit perpendere de hoc, nisi per viam hujus doctrinæ, vel per experientiam sui mali. Nam

omnis

omnis homo se melius potest custodire à suo publico inimico jam facta offensa, quam ab homine infortunato. Causa est, quia nocumentum in fortuna est occultum, inimici vero publicum. Et est sciendum, quod non est creatura tam bonæ complexionis, quæ si membro diminuatur, quod non mutet statum suum aut in pejus solito vel multo in melius, quod raro contingit, si diu vivit. Unde dictum est, *Cavete à signatis.* Et alibi, *in homine signato in aliquo membro non confidas.*

Signa complexionis ratione coloris in facie.

C A P. XXV.

Color albus in facie, vel fuscus intermixtus quasi albedine & glaucedine, sive color gipseus & plumbeus naturaliter significat frigidam complexionem. Color rubeus & rufus in facie compositus albedine cum multis lentiginibus significat calidam complexionem. Color albus in facie cum mollibus motibus, ac intermixta rubicunditate significat temperatam complexionem. Color in pelle lividus & etiam in unguibus significat malam & frigidam complexionem.

M

Signa

Signa complexionis ratione coloris in corpore.

C A P. XXVI.

COrpus in pelle album & ficcum in carne habens aliquod vel multum rubei coloris ei locis congruis, significat dominium cholerae rubeae. Corpus in carne crassum & in pelle album & convenienter coloratum significat dominium sanguinis. Corpus in colore brunum & in carne crassum, cum aliquantulo coloris rubei significat dominium sanguinis cum melancholia. Corpus gracile sive macilentum significat dominium cholerae rubeae. Corpus mediocre, scilicet inter macrum & crassum, & inter album & brunum, significat dominium sanguinis cum phlegmate & aliquantulum melancholiae. Corpus quod tactu sentitur valde calidum, significat complexionem calidam. Corpus quod sentitur frigidum magis quam calidum, significat complexionem frigidam. Corpus quod tactu sentitur asperum, significat siccam complexionem. Corpus quod tactu sentitur molle, significat complexionem humidam. Corpus quod saepe sudat, significat frigidam complexionem. Corpus leve & subtile incessu significat bonam complexionem. Corpus grave ac pigrum incessu significat malam complexionem.

Signa

Signa corporis calidæ complexionis.

C A P. XXVII.

CORPORA naturaliter calida cito crescunt & bene, ut patet in infantibus, ac impinguntur vel desiccantur, venæ nec apparent sibi per loca, anhelitus eis est manifestus, vox firma, fortis & grossa. In coitu sunt fortia & eorum appetitiva. Bene comedunt, & digerunt ac gestant, multis abundant capillis, & pilis per loca, qui partim sunt grossi, & ericii, quod contingit à multo calore cordis, ut patet in leone, gallo, &c.

Signa corporis frigidæ complexionis.

C A P. XXVIII.

CORPORA natura frigida, tarde crescunt, parum impinguntur. Venæ apparent sibi manifestæ, & magnæ, anhelitus eis parvus vel quasi absconditus. Vox in auditu subtilis vel acuta: in coitu sunt debilia & raro eorum appetitiva, parum comedunt, male digerunt, & gestant, in pelle sunt albo sive roseo colore. Capilli eorum sunt extensi & longi, sive sint nigri sive albi, & sunt subtiles: facile timent, & expavescunt, & ad laborandum sunt debilia.

Signa corporis humide complexionis.

C A P. XXIX.

Corpora naturaliter humida in carne sunt mollia & levia, eorum juncturae sunt occultae, & paucae fortitudinis. Unde parum possunt durare laborem, timida sunt & pavida quasi ab omni, male dormiunt. Saepe moventur ad luxuriam, nuda sunt pilis. Eorum oculi semper lachrymant. Pili & capilli eorum sunt extensi & subtiles; & boni ingenii ad discendum.

Signa corporis siccae complexionis.

C A P. XXX.

Corpora naturaliter sicca, in tactu sentiuntur aspera, in carne sunt macra, in labore fortia & durabilia, libenter & convenienter comedunt, juncturae membrorum sibi sunt manifestae. Capilli & pili sunt grossi, asperi & crispi.

Signa corporis temperati & sani.

C A P. XXXI.

Corpora temperata & sana bene comedunt & bibunt juxta convenientiam sui, digerunt, & disponunt res & sapiunt bene, & famelicunt in horis convenientibus, gaudent cum gaudentibus, bene dormiunt suos somnos, levia sentiunt & vadunt leviter, cito sudant, raro vel nunquam sternutant, mediocriter
sua-

impinguantur, in facie sunt colorata, in tactu sunt calida, in eis quinque vigent sensus convenienter juxta convenientiam ætatis, corporis & oris.

Signa corporis distemperati & male sani.

C A P. XXXII.

CORPORA distemperata, & male sana in omni sunt dissimilia corporibus temperatis & bene sanis. Unde male comedunt & non curant bibere, male digerunt, & disponunt res suas, non bene sapiunt in horis convenientibus, non se plene tribuunt gaudentibus, imo quasi tristificantur & manent tristes, male dormiunt suos somnos, graves se sentiunt & graviter vadunt & raro sudant vel non sudant. o. scitant sæpe vel sternutant, brachia extendunt, facie sunt pallida vel nimis colorata, quinque sensus male vigent, non possunt diu sufferre laborem, cito rerum obliuiscuntur, multum sputant, in naribus abundant superfluitatibus, quasi ad omnia sunt pigra, quandoque pedes & manus & oculi lachrymantur.

Signa complexionis cerebri.

C A P. XXXIII.

PARVUM caput naturaliter habet parvum cerebrum, & multitudo capillorum est maxima defensio capitis. Unde de complexionem cerebri ita dicimus.

Si cerebrum fuerit calidæ complexionis, homo ipsum habens in tactu sentit multum

M 3

abun-

abundans, & hi multum sunt grossi, oculi ejus longe vident, & videndo discernit, pervigil est sensus, celer argumento, color capillorum diu durat, raro abundat superfluitatibus in naso, vix ei oculi lachrymantur, est & homo magnæ vigiliæ, cupidus quasi omnium pulchrorum & corde tendit ad nobilia.

Si cerebrum fuerit humidæ complexionis, homo ipsum habens in tactu sentitur mollis & lascivus, & capillis abundat subtilibus, & ei cito color transmutatur, & est etiam luxuriosus, sæpe sibi lachrymant oculi, & forte aliter infirmatur ut sanguine, &c. vivit breviter, in naso ei abundat multa superfluitas, vox ei sonat aliquantulum impedita, caput sæpe dolet, in persona est debilis, ex facili est pavidus, teneri est ingenii, plus est condolens alterius mali, & plus simplex quam sapiens, & vani propositi.

Si cerebrum fuerit frigidæ complexionis, homo ipsum habens est sæpe piger, tardi intellectus, tum capacitatis, grossi ingenii, ejus capilli sunt leves & extensi, tarde crescunt, & in colore sunt albi vel quasi plumbei. Ejus oculi raro moventur, & breviter videt, magnus vigilator de nocte, stabilis propositi, in labore tenax & largus loci ratione, in tactu sentitur frigidus & mollis, & est subtilis ingenii, aliquantulum ad discendum sagax.

Si cerebrum fuerit siccæ complexionis, homo ipsum habens capilli ejus tarde & tempestive crescunt, unde in longum non cito crescunt,

scunt, at breves morantur & rari sunt in cute ac grossi in substantia, & plus curti quam extensi, cito in canitiem convertuntur & de facili cadunt de capite, ut frondes de arboribus, oculi longe vident, & est homo temperati incessus & motus, in naso non multum abundant superfluitates nisi sit exigendi causa, caput sæpe dolet, homo est duri ingenii, vanus, & malæ capacitatis.

Si cerebrum fuerit calidæ & siccæ complexionis, capilli nascuntur flavi, fortes & curti: vel nigri, vel crispi: homo est multum luxuriosus & ideo cito canescit, parum dormit noctu, est magni ingenii & repentini intellectus, apprehensionis, levis in cundo & saliendo, videt procul, & est vanus in agendis, ac ei est raro superfluitas in naso.

Si cerebrum fuerit frigidæ & humidæ complexionis, homo libenter dormit, quamvis male dormiat, hebes est in factis, sæpe aggravatur passionibus rheumaticis, & principaliter in capite, & in oculis: frequenter abundat superfluitatibus in naso, parum comedit & bibit.

Signa complexionis cordis.

C A P. XXXIV.

Cordis complexio si fuerit calida, pulsus est velox, pectus aliquantulum est pilosum, ultra ætatem adolescentiæ, in carne est calidus, est boni appetitus, in factis audax, in

M 4

verbis.

verbis asper, in dando tenax, obstinatus, superbus, iracundus, luxuriosus. Si cor fuerit frigidae complexionis, pulsus est ei tardus, pectus nudum à pilis, tactus carnis frigidus, duri appetitus, debilis fortitudinis, anhelitus arctus, vox subtilis & debilis quasi piger in factis, in verbis non bene placidus, leviter pavidus, non bene comedit, & raro luxuriatur, nisi sit per accidens. Si cor fuerit humidae complexionis, homo abundat capillis multis, qui fiunt longi cito & extensi, in calore albi, vel blandi, multis abundat pilis, excepto in pectore, in tactu carnis mollis, & est in colore albus vel fuscus & aliquantulum est pinguis, multum timidus, pavidus, hebes, & debilis in laborando. Si cor fuerit siccae complexionis, pulsus est ei durus, corpus totum est musculosum, in carne macrum, venæ sunt manifestæ, pili sunt grossi & breves per loca, aliquantulum aspera & grossa. Si cor fuerit calidae & siccae complexionis, pulsus est velox, durus & fortis, pectus aliquantulum pilosum pilis tortis, anhelitus magnus, totus in carne calidus, cito movetur ad iram, iracundus manet, & obstinatus. Si cor fuerit frigidae complexionis, pulsus est tardus, & debilis, pectus nudum à pilis, anhelitus parvus & tardus, tactus in carne mollis, & frigidus, non facile irascitur, & cito iram remittit.

Signa complexionis hepatis.

C A P. XXXV.

Hepatis complexio si fuerit calida, cognoscitur ex amplitudine venarum & siccitate, urina ejus est multum tineta, & comestio calidi cibi nocet ei, quia ipsum inflammat, & etiam abundat in eo humor cholericus, multitudo pilorum sub hypochondriis. Si hepar fuerit frigida complexionis, venæ apparent arctæ, coxa semper erit tenera, & in multitudine homo est debilis, multo phlegmate abundat, ut sputo, & mucilagine in naso, urina est alba, vel quasi egestio, id est, sæpe abundat ventositate, & multum deficiunt sibi pili sub hypochondriis. Si hepar fuerit humidæ complexionis, ejus sanguis est turbidus, corpus est pingue, venter fit facile conflatu, caro sentitur mollis, in facie est pallidus. Si hepar fuerit sicca complexionis, paucum abundat sanguine, totum corpus manet macrum, venter gracilis, in facie est paucus color.

Signa complexionis pulmonis.

C A P. XXXVI.

Pulmonis complexio si fuerit calida, vox est grossa, anhelitus magnus, pectus amplum & grossum. Si pulmo fuerit frigida complexionis, vox est subtilis, anhelitus parvus, pectus strictum & subtile. Si pulmo fuerit

M 5

sicca

ficcæ complexionis, vox est clara, os ficcum, & pauca saliva. Si pulmo fuerit humidæ complexionis, vox est clara, unde homo hoc habens est naturaliter fortis, plenus saliva & raro bibit.

Signa complexionis stomachi.

C A P. XXXVII.

Stomachi complexio si fuerit calida, digestio est fortis, appetitus magnus, sæpe famescit & frequenter, & ei dolet caput, oculi patiuntur, cito irascitur & cito ab ira revertitur. Si stomachus fuerit frigidæ complexionis, digestio est debilis, parvus appetitus, raro famescit & fitit, capite & oculis sanus est, Si stomachus fuerit humidæ complexionis, raro fitit, sputo abundat, in naso multa superfluitas, nausea, vomitus & vertigo sibi eveniunt. Si stomachus fuerit ficcæ complexionis, sæpe fitit, lingua aspera, coxa sicca cum pruritu vel debili exitu, gula aspera, & cibi asperitatem inglutiantur.

Signa complexionis testicularum.

C A P. XXXVIII.

Testiculorum complexio si fuerit calida, partes propinquæ vestiuntur pilis nigris & ericiis, virga virtuose erigitur, sperma exit in substantia multum grossa & viscosa, & cito exit cum fricatione coitus, etiam ante complemen-

mentum ætatis contingit grande desiderium coitus, unde super virga manifestæ apparent venæ, nervi eorum sunt fortes & pellis grossa. Si testiculi fuerint frigidæ complexionis partes vicinæ sunt multum nudæ à pilis, & illi qui ibi sunt, extensi sunt, virga raro erigitur & debile sperma exit, liquidum & tarde, venæ ipsorum sunt occultæ, nervi debiles, pellis subtilis & mollis. Si testiculi fuerint humidæ complexionis multum spermate abundant, & eiciunt in coitu semen aqueum & album ut lac, & bene utile ad concipiendum, tardant multum semen ejicere, pellis est multum nuda à pilis & subtilis. Si testiculi fuerint humidæ complexionis, sperma in eis generatur paucum, tamen illud est spissum & viscosum, & utile ad concipiendum, virga debilis extenditur, pili eorum sunt breves & ericii, asperi & grossi, pellis vero grossa magis quam subtilis. Si testiculi fuerint calidæ & humidæ complexionis virga potenter erigitur, & erecta manet viriliter, & etiam movetur ad coitum, & multum seminis emittit. Si testiculi fuerint frigidæ & siccæ complexionis, virga tarde erigitur & cito perdit virtutem, parum seminis emittit & quandoque non potest exire coitu completo.

De notitia partium corporis in omni animali

C A P. XXXIX.

COR omnibus aliis membris corporis est calidius naturaliter, & calore ipsius totum
M 6 cor-

corpus vivificatur & tenet calorem in cæteris partibus suis, ipsum recipit à superiori influ- xione, quo si corpus manet compactum, unde à calore cordis cæteræ partes corporis cale- fiunt, & sic possumus dicere quod cor est fons innati caloris & origo, postea hepar: & post il- lud sunt cæteræ partes carnis & puppæ. Cere- brum est omnibus partibus corporis frigidius & humidius ad contrarium caloris cordis. Un- de unum contemperat aliud. Adeps natura- liter est frigidior & siccior quadam humidita- te coagulata. Os naturaliter est calidum & sictum. Medulla est naturaliter calida & hu- mida. Omnis cartilago, vena, nervus, & pan- niculus veteris est frigida, & sicca natura: tamen est minus quam os, cujus est tempe- rata, & proprie est illa quæ est in volis ma- num. Nervorum quoque complexio multum diversificatur, quoniam qui à cerebro progrediuntur, humidiores sunt quam illi qui à nuca nascuntur, cum in sua complexione vicinentur complexioni cutis, quæ dicitur temperata. Glandulæ sunt frigida & humida, & omnia membra quæ generant lac, ut mammæ, sper- ma, testiculi, saliva, pulmo. Caro multum diversificatur, eo quod secundum complexio- nem membri, est calidior & minus calida, ta- men omnes carnes recentes absque sale sunt calida & humida, salitæ vero calida & sicca, diversificantur tamen secundum locum partis animalis, & quantitatem salis. Caro medio- cris, i. maera & crassa est temperata in omni
qua-

qualitate, unde secundum veritatem caro bene macra impinguat & crassa macrat. Caro porci castrati, hoedi, agni, vituli, gallinæ, pul-
lorum, caponis, &c. bona est & laudabilis, eo quod facile digerit, & bonum generat sanguinem. Caro volatiliū facilior est ad digerendum quam gradientium, & quicquid ex eis melius, sunt lacerti, lingua, pes, os, & hepar. Omne frixum & aslatum calidum est & sic-
cum, unde durum est ad digerendum, & personam reddit macram. Oleum est humidum & calidum, ova sorbilia sunt sana & ex eis melior est vitellus albumine. Caseus malus est in cibo, tam dulcis quam salitus, tamen utilis est & dulcis post reliquos cibos: quia tunc assumptus facit digerere. Butyrum bonum est & sanum. Lac plus malum est quam bonum, & in æstate melius. Omne membrum animalis quanto plus est nervosum, tanto frigidioris est naturæ, ut pes.

Signa repletionis malorum humorum.

C A P. XL.

Repletio malorum humorum, qua solet infirmitas generari, ostenditur per hæc signa, nimia rubedo in facie, palliditas in pelle & unguibus, frequens extensio brachiorum, plurima oscitatio, sputatio, gravis somnus, plenitudo venarum, exitus sanguinis de naso ex facili, sæpe gravitas capitis, ut dolor frontis, tinnitus aurium, lachrymatio

oculorum, & pruritus in eis, timor de plano, inertia corporis ad eundem & laborandum, magnitudo pulsus, dissolutio ventris, urina turbida, non voluntarius appetitus comedendi, & debilitas in tota persona.

Signa nimii sanguinis.

C A P. XLI.

CUM sanguis nimis abundat, accidit pruritus quasi ubique carnis, & principaliter in brachiis, in facie abundat rubedo, continuo oris dulcedo sentitur, præter solitum, fiunt vesiculæ in ore & labiis quidam ardores sentiuntur in pectore, quos carbunculos appellamus, quibus persona perdit appetitum & suum somnum, urina rubea, aliquantulum spissa, corpus pinguescit, cibi sapiunt bene in esu, unde appetit, digerit & disponit.

Signa nimiae Cholerae.

C A P. XLII.

CUM cholera nimis abundat, accidit in facie color citrinus, amaritudo in ore, asperitas in gula, sitis multa, pauca saliva, lingua sicca & aspera, caput sæpe dolet, os siccum, debile, appetitus tardus, vomitus citrinus, vel viridis cum multa amaritudine, egestio erit sicca, dura & pauca quasi adusta & foetulentum cum multo premitur labore, urina tenuis, citrina, ignea, & clara, vigilia multa, dormitio pauca, caro macra, & cor instabile.

Signa

Signa Phlegmatis.

C A P. XLIII.

Cum phlegma nimis abundat, in ore accedit multitudo salivæ, id est, sputus multus, qui si fuerit albus & fluidus, est bonus, si viscosus malus, paucitas sitis, os madidum, gula mollis & lingua, raro bibit vel nunquam, nisi in prandio vel cœna, urina exit alba, in eundo piger, & in laborando debilis, superfluitates abundant in naso, oculi sunt graves & somnolenti, somnus fit longus: caro undique sentitur mollis & lasciva, appetitus debilis, paucus, acerbus, digestio tarda, in facie color albus sine rubeo colore: egestio mollis & pauca frigiditatis, in addiscendo est grossæ capacitatis, oculi sæpe lachymantur, & præsertim manè, pili cito crescunt & unguis.

Signa nimie melancholice.

C A P. XLIV.

Cum melancholia nimis regnat, accedit ardor stomachi, multitudo appetitus canini, color fuscus in facie, sanguis est niger & spissus, urina nigra, vel aliquantulum ruffa, tendens aliquantulum ad viriditatem vel palliditatem, corpus in tactu sentitur frigidum, hebes est in labore, pedes frigidi sunt, multum cor suspiciosum, persona ex cogitatu tristis, facile iracunda, tenax, amans stare in solitudine, pauci est cibi & potus.

Notæ

Notula doctrinalis.

C A P. XLV.

Natura nihil facit frustra, & in unoquoque semper facit quod melius est, & ideo nulla qualitas est ociosa in corpore. Sciendum est, quod homo à nativitate sua usque ad senium desiccari non cessat, nascens ut moriatur. In calida regione sunt homines natura breves, in pelle, ut patet de Æthiopibus, vel rubei albedine intermixta aliquantulum, & in carne sunt ficci, crispi, capillos habent ut grossos, asperos. Et in frigida regione nascuntur homines longi, in pelle multum albi & blandi, nudi à pilis vel quasi in suo esse sunt extensi albi, & blandi. Nota quod regio est multiplex in provincia & in matrice mulieris, quæ si utraque fuerit calida creatura generatur, & generata manet nigra vel bruna, & si fuerit frigida, efficitur alba plus vel minus secundum regionis complexionem.

*De notitia nimie abundantie humorum
per somnia.*

C A P. XLVI.

DE iudicio cogitationis somniorum ita dicimus, quod eorum aliud est verum, aliud est falsum. Item somniorum aliud significat de præteritis, aliud de præsentibus, & aliud de futuris, & aliud significat nil nisi phantasiam. Et omnia ista attenduntur esse à quibusdam propter ætatem, propter cibum & tempus propter luna-

Iunationis, quia aliter videt in somniis puer, & aliter juvenis, aliter & aliud senex, & aliter & aliud mulier in quolibet sui statu. Item omnium atque digestionem cibi sumpti vel nihil significat, aut de præteritis. Somnium in digestionem facta, sed nondum perfecta significat de præsentibus factis, licet fiant cum interval-
lis. Somnium post completam digestionem cibi assumpti significat de futuris omnino. Unde cum quis dormiendo somniaverit aliquid & in excitatione somnii sibi videtur extraneum & magnæ significationis & cupit scire quid significat, confestim surgat, & illud notet, aut non dormiat plus super latus, super quod somniavit, & tunc recordabitur in die, nisi multa somnia viderit longa dormitatione. In die autem si aliquid illius somnii oblitus sit, fricat sibi caput retrorsum, ubi est virtus memoriæ, & tunc cum præjudicationis auxilio facile erit memor. Item somniorum quædam significant lucrum, quædam damnum, quædam gaudium, quædam tristitiam, quædam ægritudinem, quædam sanitatem, quædam bellum, quædam laborem, quædam requiem, quædam solummodo explicationem somnii. Verbi gratia. Cum homo somniat in hora debita sui status avem capere, lucrum significat, avem perdere, damnum significat, plorare gaudium significat, ridere tristitiam significat, velle currere & non posse, impedimentum significat, & sic de cæteris.

Somnia

Somnia significantia dominium sanguinis.

C A P. XLVII.

CUM sanguis regnat, homo somniat se videre rubeum colorem, ut minium, cinabrum, tinctam scarlatam, sindonem rubeam, vel violaceam, morellam, rosam, migranatham, sanguinem, festum facere, nuptias vel sponsalia, vel adesse in talibus. Comedere cibum dulcem & rem sapidam, sentire ventum, ponere ventosum in carne, aliquam videre carnem sanguinolentam, & hujusmodi res rubeas aut rubicundo colore.

Somnia significantia dominium cholera rubea.

C A P. XLVIII.

CUM cholera rubea regnat, homo somniat se videre ignem ardentem, carbones vivos, prunas accensas, scintillas, clibanum, fornacem, cereum, fulgur, audire tonitrua, cœlum rubeum, inflammatum lapidem, litem verborum inter aliquos, pugnam, percussionem, rumorem, calorem, callum, lothonem, aut chalcum, aurum, ramum, auri pigmentum, capillos blandos, amare, comedere.

Somnia significantia dominium phlegmatis.

C A P. XLIX.

CUM phlegma regnat, homo somniat se videre pluviam, mare, flumen, fontem, aquam,

aquam, canalem, puteum, lacum, navem euntem, piscem, rete, linum, abluere aliquid, ut manus, pannum, videre colorem album, cefuram, calcem, caseum, bombicem, cadere in aquam, fugulos, lachrymas, putum, syrupum, aquam hauriri, lixivium natate, capillos, tegulas filare & hujusmodi similia.

Somnia significantia dominium Melancholiæ.

C A P. L.

CUM melancholia regnat, homo somniat se videre colorem nigrum & fuscum, ut fumum, tenebram, sepulturam, infirmum hospitale mortuorum, cadaver, timorem, tristitiam, impotentiam, esse in carcere ligatum, vestem esse stercoreatam & similia.

Somnia significantia caliditatem.

C A P. LI.

CONSTAT quando calida est complexio, homo se videt nisi somniis stuffare, balneare, ad solem stare, incedere per ignem, se igni ostendi, vel fero calido, & similia.

Somnia significantia frigiditatem.

C A P. LII.

CONSTAT quando frigida est complexio, homo in somniis videt se esse in loco frigido, glaciem videre, tangere nivem, ferrum, pruinam, plumbum, lapidem, ex frigore tremere, cristallum, albumen ovi, lac coagulatum, & similia.

Somnia

Somnia significantia humiditatem.

C A P. LIII.

Constat quando humida est complexio, homo videt in somniis se tangere rem mollem & levem, five teneram, comedere panem recentem, bibere brodium, mingere, aquam palpare.

Somnia significantia siccitatem.

C A P. LIV.

Constat quando sicca est complexio, homo somniat se volare, in se fieri insultus, aliquid levitatis capere, avem volare, pennam, folium arboris, vibrare scolas, montem, turrim, exprimere aliquid vel distillare, & hujusmodi similia.

Somnia significantia repletionem humorum.

C A P. LV.

Quando repletio humorum est in corpore, homo somniat se gravari ab aliquo, vel onerari per voluntatem aut violentiam, velle ire nec posse, aut se levare nec ex debilitate valere.

Somnia significantia malos humores.

C A P. LVI.

Quando in corpore sunt mali humores & nimis regnant, homo videt in somniis se ire per loca coenosa, foetida, menstruum, rem turbulentam, & similia.

DE

D E N O T I T I A

Auguriorum.

C A P. LVII.

Auguria sunt in canonibus Ecclesiæ inventa, tamen dicimus, quod quædam accipiuntur per obviationem hominis vel alterius animalis, vel auditum vocis, & hic & hæc augur, auguris, est, qui vel quæ per talem scientiam indicat res futuras, & sic per signa hujus scientiæ singula in genere judicare scit & novit. Unde sciendum est, quod auguriorum quædam significant bonum eventum, quædam malum eventum, quædam medium inter utramque. Sunt enim quædam notabilia, quibus proprie auguria considerantur, ut sternutatio oscitantis, obvatio volatus avium, cantus avium, vox audita locutionis, circa propositum negotium, ut somnium antecedens, unde homo facit augurium homini sicut cætera animalia faciunt, ut aquila, cornicula, nocticorax, corvus, bubo, picus, felis, canis, porcus, equus, &c. ut habetur in libro auguriorum. Item auguriorum quædam post, quædam dextre, quædam sinistre, & cum diversa sunt in sua dispositione quodlibet suorum proprie nominatur, & proprio nomine cognoscitur interpretandum. Tamen dicimus quod auguria sunt numero XII. ad instar XII. signorum cœli, & sunt hæc. *Fervor, Fervor,*

III

tus confert *Emponenthi*, *Scismasarnova*, *fiina fervetus*, & hæc fiunt in dextro latere. In sinistro vero latere sunt. *Confernova*, *confervetus*, *varium Hertenum*, *scassarnova*, *scassarvetus*, Cum autem ista nomina sint gravia & multæ significationis, ideo placet nobis ea exponere sufficienter. *Fernova* est augurium quando tu exiveris domum tuam, causa faciendi aliquid, & eundo vides hominem vel avem eundo vel volando ita quod te ponat ante in sinistra parte tui, & istud est tibi signum bonæ significationis super negotio. *Fervetus* est augurium, quando tu exiveris domum tuam causa faciendi aliquid & eundo prius invenis, vel vides avem vel hominem pausantem ante te in sinistra parte tui, & istud tibi malum signum super negotio. *Varium* est augurium, quando homo vel avis suo itinere vel volatu ante transit veniens à dextra parte tui, & tendens in sinistram evanescit, istud est tibi bonum signum super negotio. *Confernova* est augurium, quando prius invenies hominem vel avem euntem vel volantem, & se repauset ante te in dextra parte tui, vidente te, & istud est tibi bonum signum super negotio. *Confervetus* est augurium quando prius invenis vel vides hominem vel avem se repausantem in dextra parte tui te vidente, & istud est tibi malum signum super negotio. *Scismasarnova* est augurium, quando tu vides hominem vel avem post te, & te consequi & transire ante: & antequam perveniat ad te, vel tu ad eam, alicubi
fe

se repaufet te vidente in dextro latere tui, & tunc est tibi bonum signum super negotio. *Scismarvetus* est augurium, quando tu vides hominem post te vel avem paufantem, ita quod fit tibi dextero à latere, istud est tibi malum signum super negotio. *Scaffarnova* est augurium, quando vides post te hominem vel avem & antequam perveniat ad te & tu ad eam, in loco repaufet te vidente, significat bonum signum super negotio. *Scaffarvetus* est augurium, quando vides hominem præterire, vel avem in loco paufantem, ita quod fit tibi in sinistro latere tui, est tibi malum signum super negotio. *Emponenthisei* est augurium, quando homo vel avis venit à latere sinistro tui & transit ad dextram, nec eam vides repaufare, sed evanescit ad te: tunc est tibi bonum signum super negotio. *Hertsnum* est augurium, quando homo vel avis à dextro latere tui venit in sinistram transiens post tergum tui, & eam vides alicubi repaufare, tuuc est tibi malum signum super negotio. Ut autem singula quæ diximus evidentius intelligantur, libri auguriorum hoc ponimus in exemplo.

De notitia sternutationis.

C A P. LVIII.

STernuto, as, verbum est: & significat sternutare. Et hæc sternutatio ipse idem actus est qui dicitur sternutatio. Nec aliud sternutatio quam fumositas eorum, quæ ascendunt
in

in caput usq; ad cerebrum. Et cum ibi sæpius abundant nociva quam iuvativa, natura depellit & cadendo exit in ictu per nares & per os. Potest autem vetari sternutatio, ne fiat quin sentiat contingere. Si oculi parum fricentur, confestim cessat, animali tunc caput purgatur à malis vaporibus: ut domus à fumo quando expellitur à vento, quid autem una sternutatio vel duæ boni vel mali significant, hic pono exemplum. Dum enim aliquis negotio emptionis, venditionis, aut intellectus, &c. fecerit duas sternutationes, vel quatuor, aut alibi per alterum factæ fuerint, & confestim se levat, si sedeat & si statim pedibus se moveat, & incipiat esse id complendi negotium sive intromittendi quid, prosperabitur in eo. Et si fecerit ultra quatuor sternutationes, non pertinet sibi super factò, cum sit sub dubitatione sciendi veritatem, nisi illud videat adhuc per aliud signum, ut obviationis signo, &c. Si vero fecerit unam sternutationem vel tres, omnino delinquat omnia tam in dicendo, quam in faciendo, eo quod de factò non posset pervenire ad bonum finem, nec cito, nec facile. Item si duo homines quasi in uno momento fecerint duas sternutationes, id est, quilibet eorum fecerit suam sternutationem, tunc ei est bonum signum faciendi aliquid propositum in certo factò, unde statim incipiat negotium; & prosperabitur in gressu maris causa negociationis & etiam per terram. Duæ sternutationes ei bonum signum significant, & è converso, ut de una vel tribus.

tribus. Item cum quis recenter venit in locum una sternutatio ei bene significat, & è converso, ut duæ vel quatuor, &c. Item una sternutatio in aliqua nocte facta per quenquam de familia domus, bonum significat, ut lucrum, &c. duæ vero malum, ut damnum, &c. Verum est quod ille qui sternutat, recipiet partem significationis hac conditione, quod cæteri participabunt cum eo de illo eventu. Item si duæ sternutationes fiant omni nocte ab aliquo, & illud continuetur per tres noctes, signum est quod aliquis vel aliqua de domo morietur, vel aliud damnum domui continget: vel maximum lucrum. Item introitu domus si quis noviter habeat unam sternutationem tute intret hærediturus. Si vero duas, exeat, & eam non habitet. Item homine jacente in lecto suo, si vigilaverit & fecerit unam sternutationem, est sibi signum malum infirmitatis, vel damni. Si vero dormiat, & fecerit unam sternutationem, pejus significat, ut magnam tribulationem, mortem personæ, vel impedimentum gravissimum, aut magnam rerum perditionem. Si vero aliquis in lecto jacendo duas fecerit sternutationes & vigilet, signum est bonum, ut lucri, vel sanitatis, &c. Sed si dormiebat tunc, est melius: & si omni nocte duæ fiant sternutationes usque in tertiam noctem, tunc est signum optimum aut in lucro, aut in alio honore, &c. Item si aliquis tota die iverit, ut mercator & peregrinus, aut partim in die, & repa-

N

verit

verit in aliquo hospitio, & ibi repente facit duas sternutationes, locum mutet: & vadat in aliud hospitium, eo quod prosperabitur, alioquin adversabitur. Item cum quis petendo aliquid causa operandi, eam rem vel tetigerit, habuerit unam sternutationem confestim discedat de loco illo & immittat omnia illic & alibi tentet, & tunc inde prosperabitur aliquantulum. Et si habuerit duas sternutationes, tollat ipsam secure & eam rem non permittat nec amplius differet. Item si quis post factam nuper de aliquo unam sternutationem fecerit; tunc ei significatur quod omnia in pacto stabunt firma. Si vero tres fecerit, pactum non servabit. Item si quis summo mane in die lunæ cum se de lecto levaverit, unam habuerit, significat, quod totam hebdomadam habebit prosperam, lucro vel alia consolatione. Si vero duas habuerit, totum contrarium erit. Si quis perdiderit equum, annulum, &c. & exiens domum suam causa querendi, & in exitu nuper habuerit unam sternutationem, significatur ei rem suam recuperare. Si vero duas habuerit, nunquam rem inveniet. Item die dominico summo mane cum quis surgit de lecto si tres sternutationes habuerit, ei bonum significat. Una vero malum significat. Item ante prandium vel cenam quasi volens incipere comedere, duas sternutationes si fecerit, bonum significat, una vero malum. Vir infirmus jacens in lecto si timeat, & diffidatur, & habeat unam sternutationem, signum est mortis
 si ve-

si vero duas, evadet, mulier graviter infirma, si in lecto habuerit unam sternutationem est sibi signum liberationis, duæ vero mortem significant.

I N C I P I T

Tertia Pars,

In qua continentur capitula physionomie in specie utriusque sexus viri & mulieris.

C A P. LIX.

AD particulas quidem corporum utriusque sexus videlicet viri & mulieris plenius revertentes, secundum seriem ferme cujuslibet personæ in omni statu sui dicimus, quod *physionomia est ingeniosa scientia nature, per quam cognoscitur virtus cujuslibet animalis.* Et quoniam membrorum quædam sunt simplicia, ut lingua, cor, &c. quædam vero composita, ut oculus, nasus, &c. Idcirco dicimus quod multa sunt signa quæ simul vivunt, somnia quorum dant iudicium sapientes ideo sciendum est quod multiplex est differentia inter virum & mulierem, cadens in iudicio scientiæ quæ dicitur physionomia. Quare accipienda est proprie in viro, & improprie in muliere. Causa est, quia vir in omni compositione ipsam plenius apprehendit quam mulier, ut evidenter appareat scientia canonum

N 2 qui

qui sunt infra per modum capitulorum, & ob hoc dicimus, quod pro viro intelligatur proprie iudicium uniuscujusque capituli, & pro muliere improprie, comparato tamen intellectu ipsorum ad idem. Quare magnum ingenium debet adhibere comprehensionibus omnium quæ sunt necessaria huic, sub vi collectionis, priusquam iudicium proferatur utriusque sexus, si casus evenerit in aliquo iudicandi. Videmus enim virum in facie confimilem mulieri, quem cum sagaciter aspeximus, iudicamus de illo, & ita de cæteris partibus corporis ut manus. Videmus etiam mulierem in facie, & hæc erit carnaliter similis viro, sola dispositione membrorum scilicet tam alienata partium corporis, ut manus, &c. quam faciei. Nunquid iudicamus de illa quemadmodum de viro possumus iudicare? Nequaquam, sed aliter, & debilius, pro eo quod complexio mulieris valde distat à mera ratione & complexionem viri in omnibus, modo quæ dicitur communis esse. Sed de communi duæ partes attribuuntur viro, & tertia mulieri. Unde volentes ordinem omnium & singularum partium membrorum retinere. A capite nunc incipiemus, principaliter ponemus rubricam unicuique parti corporis humani & non alterius animalis, ut opus nostrum sit facilius omni lectori. Et connumeratis omnibus membris particulariter à summo capite ab plantas pedum, finiemus ipsum opus eum auxilio Dei, qui de nihilo cuncta creavit, solus

solus gubernans omnia, disponens magno regimine sapientiæ, qui non fallitur.

De Capillis.

C A P. L X.

Capilli plani & extensi in colore albi, vel blandi, si sint subtiles & molles, significant hominem naturaliter timidum corde, debilem viribus, pacificum in societatibus, ubique convenientem & mansuetum. Capilli grossi & ericii, ac breves, significant hominem naturaliter fortem, securum, audacem, inquietum, vanum, sæpe fallacem, cupidum pulchrorum, & plus simplicem quam sapientem, licet fortuna ei faveat. Cujus capilli sunt mixtim crispi, significant hominem duri ingenii, aut multæ simpliciter, sive utrumque. Cujus capilli sunt multi super tempora faciei, & super frontem, quibus frons valet judicari pilosa, significant hominem simplicem, vanum, luxuriosum, cito credentem alteri, in moribus & in loquela rusticali, grossi ingenii. Cujus capilli sunt multum ericii & elevati & cæsarea ex sua formositate significant hominem valde simplicem, audacem, superbum, duræ capacitatis, velocis iræ, mendacem, luxuriosum, malitiosum, in malo præsumptuosum. Cujus capilli in angulo frontis sunt valde ericii, & omnes elevati vel parum ex eis, sitque frons elevata, significant hominem simplicem & partim malitiosum cum sagacitate modorum. Cujus capilli sunt multi,

id est, spissi per totum caput, significant hominem luxuriosum, & bonæ digestionis, vanum, velocis credulitatis, pigrum in agendis, malæ memoriæ, cupidum multorum, ac infortunatum. Cujus capilli sunt rubei, significant hominem invidum, venenosum, fallacem, superbum & maliloquum. Cujus capilli sunt valde blandi, significant hominem convenientem ad omnia, amantem honorem, & vanam gloriam habentem. Cujus capilli sunt valde nigri, significant hominem convenientem ad omnia, plus ad bonum quam ad malum, in officio & opere studiosum, secretum, & bene fortunatum. Cujus capilli sunt quasi albi vel glauci, significant hominem bonæ conditionis, & convenientem ad omnia, timidum, verecundum, debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, duram ac crudelem habentem. Cujus capilli sunt mediocres in quantitate & colore, significant hominem convenientem, & plus tendentem ad bonum quam ad malum, amantem vitam pacificam, munditiam, & bonos mores. Cujus capilli tempore juventutis sunt canicies, significant hominem moventem ad luxuriam, vanum, mendacem, instabilem, loquacem.

De Fronte.

C A P. LXI.

FRons multum elevata in rotundum significat hominem liberalem amicis & notis,

tis, lætum, boni intellectus, alteri tractabilem & multis gratis virtuosum. Cujus frons est plena pelle, & osse, & non continens rugas, significat hominem ex facili litigantem, vanum, fallacem, plus simplicem quam sapientem. Cujus frons est nimis parva ex omni parte, significat hominem boni ingenii, & clari intellectus, multæ audaciæ in malo, magnanimum, cupidum pulchrorum & honoris. Cujus frons est cuspidata in angulis temporum, ut ossa quasi foris permaneant, significat hominem vanum & instabilem, in omnibus debilem, simplicem, & teneræ capacitatis. Cujus frons est in temporibus quasi conflata grossitudine carnis, scilicet quod habeat maxillas carne plenas, significat hominem multi animi, superbum, iracundum, & grossi ingenii. Cujus frons est rugosa, & declivis à medio ut sit quasi duplex, in facie nasi habeat vallem five non, significat hominem simplicem, magnanimum, magni ingenii, & crudelis fortunæ. Cujus frons est magna ex omni parte, & aliquantulum rotunda, nuda pilis vel calva, parum vel satis, significat hominem audacem, boni ingenii & intellectus, sagacem, malitiosum, magnanimum, magnæ iræ, non bene legalem, & ideo facile mendacem: Cujus frons est valde longa, & alta in rotundum, & facies versus mentum sit figurata in acutum, significat hominem simplicem, debilem, convenienter legalem & crudelis fortunæ.

De Ciliis.

C A P. LXII.

Cilia arcuata multum, & quæ frequenti motu elevantur in altum significant hominem superbum, animosum, vanum, gloriosum, audacem, minacem, cupidum pulchrorum & convenientem ad utraque. Cujus cilia sunt deorsum declinata cum alteri loquitur, vel alterum intuetur, quasi latenter sub eis, significant hominem valde malitiosum vel fallacem, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, secretum, pauciloquium. Cujus cilia sunt rara pilis, significant hominem simplicem, vanum, debilem, cito credulum, & in societate satis convenientem. Cujus cilia sunt naturaliter plicata deorsum, ut quasi sine crispis, significant hominem ineruditum, pigrum, suspiciosum, tenacem, invidum, in multis facile seductorem. Cujus cilia sunt valde brevia, & in colore alba, vel plumbea, significant hominem quasi ad omnia convenientem, timidum, facile cito alteri credentem, & è converso.

De Interciliis.

C A P. LXIII.

Intercilia significant hominem tenacem, invidum, secretum, sagacem, valde cupidum pul-

pulchrorum, vanæ fortunæ, plus crudelis quam delictabilis. Cujus intercilia sunt longa valde, significant hominem aliquantulum duræ capacitatis, subtilis intellectus, magnæ audaciæ, multæ felicitatis & amicitia claræ & perfectæ.

De Oculis.

C A P. LXIV.

O Culi magni, id est, grossi, significant hominem frequenter pigrum, quandoque audacem, invidum, partim verecundum & partim non secretum, convenientem, non tenacem, vanum, leviter mendacem, magnæ iræ, malæ memoriæ, grossi ingenii & parvi intellectus, & minus sapientiæ quod se reputet scire. Cujus oculi sunt in capite concavi intus & longinqui visus, significant hominem suspiciosum, malitiosum, magnæ iræ, perversum moribus, valde memorem, audacem, crudelem, facile mendacem, minacem, vitiosum, luxuriosum, superbum, invidum & seductorem. Cujus oculi foris valde prominent, significant hominem simplicem aut stultum, parum verecundum, aliquantulum largum, facile servitiale, grossi intellectus & ingenii, cito convertibilem ad utrumque. Cujus oculi acute intuentur & studiose ciliis declinatis, significant hominem malitiosum, & multoties seductorem, falsarium, sæpe mendacem, invidum,

N 5

vidum,

vidum, tenacem, secretum, impium, nec bene legalem. Cujus oculi sunt parvi & rotundi convenienter, significant hominem verecundum debilem simplicem, cito credentem dicta alterius, grossi ingenii, tardi intellectus, & frequenter crudelis fortunæ, liberalem alteri, & convenienter verecundum. Cujus oculi sunt obliqui, significant hominem fallacem, legalem, tenacem, invidum, iracundum, mendacem, & in multis malitiosum. Cujus oculi sunt varii & intuitu vagi, significant hominem sæpe mendacem, vanum, simplicem, luxuriosum, seductorem, cito alteri credentem, invidum, animosum, cupidum pulchrorum, & facile convertibilem ad utrumque. Cujus oculi sæpe connivent & moventur ante & retro, significant hominem luxuriosum, instabilem, sæpe mendacem, sæpe falsarium, proditorem, infidelem, præsumptuosum, & durum ad credendum alteri. Cujus oculi in albedine sunt citrini, significant hominem simplicem, sæpe mendacem, vanum, fallacem, sæpe luxuriosum, infidelem alteri, & convenienter secretum, valde sui sensus & magnæ iræ. Cujus oculi sunt multi motus aut duri sive tardi intuentes tamen acute cum reclinacione carnis oculorum, significant hominem valde malitiosum, in multis vanum, pigrum, mendacem, infidelem, invidiosum & rixosum. Cujus oculi sunt quasi rubei, vel vitiosi lacrymis vel sanguine, significant hominem iracundum, superbum, dedignosum, crudelem, inve-

recun-

recundum, infidelem, mendacem, vanum, simplicem, teneræ capacitatis, seductorem, & ex facili pium. Cujus oculi sunt valde grossi, quasi similes oculis boum, significant hominem simplicem, tardi intellectus, malæ memoriæ, & grossi nutrimenti. Cujus oculi sunt in forma mediocres, tendentes ad nigredinem, significant hominem convenienter pacificum, mansuetum, legalem, ingenii boni, magni intellectus, & convenienter alteri servitalem.

De Naso.

C A P. LXV.

Nasus longus aliquantulum subtilis, significat hominem audacem, curiosum in factis, iracundum, vanum, cito convertibilem, ad utrumque debilem, & ex facili credentem. Cujus nasus fuerit longus & extensus, habens punctum deorsum declinatum, significat hominem sagacem, secretum, servitalem & convenienter fidelem, probum in agendis, supplantaneum. Cujus nasus fuerit simus, significat hominem impetuosum, vanum, mendacem, luxuriosum, debilem, instabilem, cito alteri credentem & convertibilem ad utrumque. Cujus nasus fuerit in medio latus, & declinet ad summitatem sui, significat hominem facile mendacem, vanum, luxuriosum, verbosum, & crudelis fortunæ. Cujus fuerit undique
N 6 grossus

grossus & bene longus, significat hominem cupidum omnium pulchrorum, in bonis simplicem, in malis sapientem convenienter, bene fortunatum, fervosum in eis quæ cupit, secretum & valde minus scientem quam se scire reputet. Cujus nasus fuerit valde acutus in puncta & mediocris inter longum & curtum, grossum & subtilem, significat hominem cito irascibilem, valde sui sensus, facile rixosum, sagacem, debilem, malitiosum, seductorem, minacem & memorem. Cujus nasus fuerit valde rotundus in extremis, cum parvis naribus, significat hominem superbum, grossi nutrimenti, cito credentem, vanum, largum & fidelem. Cujus nasus fuerit nimis longus, & in puncta plus subtilis quam grossus, & convenienter rotundus, significat hominem in loquendo audacem, in agendis probum, facile injuriosum, fallacem, invidum, tenacem, in fide secretum, cupidum alieni, & multis modis latenter malitiosum. Cujus nasus fuerit retortus & curvatus in sursum, & longus, convenienter habens punctum grossum, significat hominem audacem, superbum, tenacem, invidum, cupidum, luxuriosum, mendacem, seductorem, vanum, gloriosum, infelicem, rixosum. Cujus nasus fuerit in medio valde elevatus, significat hominem sæpe mendacem, vanum, instabilem, luxuriosum, cito credentem, importunum, ingenii boni, grossi nutrimenti, & plus simplicem quam sapientem, & malitiosum. Cujus nasus fuerit qualitate rubicundus ultra omnem

omnem speciem cæterorum, significat hominem avarum, impium, luxuriosum, supplantantem, bonitatis, grossi nutrimenti & ingenii, teneræ capacitatis. Cujus nasus fuerit convenienter grossus, undique super punctum planus aliquantulum, significat hominem satis pacificum, fidelem, laboriosum, secretum, & boni intellectus. Cujus nasus fuerit in summitate aliquantulum pilosus & undique grossus convenienter & in junctura frontis parum subtilis, significat hominem bonæ conditionis in omnibus, & convertibilem facile ad utraque. Cujus nasus fuerit ubique grossus nares habens latas, significat hominem grossi ingenii, & plus simplicem quam sapientem, mendacem, fallacem, subdolosum, rixosum, invidum, & vanum, gloriosum.

De naribus

C A P. LXVI.

NAres nasi strictæ ac subtiles, significant hominem habentem parvos testiculos, sagacem, dedignosum, mendacem, fidelem, vanum, gloriosum, cupidum pulchrorum, in agendis modestum. Cujus nares fuerint magnæ & amplæ, significant hominem habentem magnos testiculos, luxuriosum, proditorem, vanum, falsum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, grossi ingenii, tenacem, parum timidum. Cujus nares fuerint valde

N 7

obtu-

obtusa, significant hominem insipientem, vanum, mendacem, superbum, asperæ fortunæ & bellicosum.

De Ore.

C A P. LXVII.

OS magnum & latum ex clausura & apertione, significat hominem audacem, inverecundum, facile bellicosum, mendacem, verbum, novigerulum, comestorem, grossi ingenii, tenacem & valde insipientem. Os cuius fuerit parvum clausura & apertione, significat hominem pacificum, timidum, fidelem, secretum, tenacem, largum, verecundum, doctrinalem, & parum comedentem. Cuius os foetet flatu, significat hominem in hepate vitiosum, sæpe mendacem, vanum, lascivum, fallacem, teneræ capacitatis, grossi intellectus, seductorem, invidum, cupidum, & convenienter alteri largum, novigerulum, cito credentem, & plus simplicem quam sapientem. Cuius os redolet flatu, significat hominem convenientem in dando & retinendo, sagacem, secretum, pulchrum, cito credentem & convertibilem ad utraque.

De

De Labiis.

C A P. LXVIII.

LAbia oris valde grossa vel nimium revoluta foris significant hominem plus simplicem quam sapientem, cito credentem, grossi nutrimenti, & convenientem ad utraque. Cujus labia fuerint convenienter subtilia non multum foris retorta, significant hominem discretum, in omnibus secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenii. Cujus labia fuerint bene colorata & subtiliora quam grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, & cito convertibilem ad utrumque, & citius ad virtutes quam vitia. Cujus labia non sunt bene æqualia in omni, ita quod unum sit majus altero, significant hominem plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, tardi intellectus, & variæ fortunæ.

De Dentibus.

C A P. LXIX.

DEntes parvi & debiles in opere, rari & curti significant hominem debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, mansuetum, legalem, fidelem, secretum, timidum, vitæ brevis, & ad utraque convenientem. Cujus dentes non sunt sibi æquali pollentes quantitate, & situ

situ gingivarum, ita quod quidam sunt stricti, quidam lati, quidam rari, quidam spissi, significant hominem sagacem, boni ingenii, audacem, dedignosum, invidum & facile convertibilem ad utraque. Cujus dentes sunt valde longi, & quasi acuti, & aliquantulum rari & fortes in opere, significant hominem invidum, gulosum, audacem, quasi invecundum, mendacem, falsum, infidelem & suspiciosum. Cujus dentes sunt citrini, vel pruni, sive sint curti sive longi, significant hominem plus stultum quam sapientem, grossi nutrimenti, cito credentem, turbidi intellectus, sæpe fallacem, mendacem, invidum, cupidum alieni, & suspiciosum. Cujus dentes sunt grossi & lati, sive declinent foris sive sint rari, sive spissi, significant hominem vanum, lascivum, grossi nutrimenti, cito credentem, simplicem, fallacem, mendacem, & teneræ capacitatis. Cujus dentes sunt fortes & spissi, significant hominem longæ vitæ, cupidum pulchrorum, duræ capacitatis, grossi ingenii, magnanimum, multum sui sensus, novigerulum, & cito credentem. Cujus dentes sunt debiles, parvi, rari & exiles, significant hominem debilem, brevis vitæ, sagacem, capacitatis bonæ, cito credentem, communiter vecundum, tractabilem, mansuetum & legalem. Cujus dentes sunt fortes & spissi, significant hominem longæ vitæ, luxuriosum, bene comedentem, audacem, fortem, discretum, & sui sensus.

De

De Lingua.

C A P. LXX.

Lingua nimis velox ad loquendum, significat hominem plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, mali intellectus, cito credentem, & facile convertibilem ad utraque. Cujus lingua balbutit loquendo, significat hominem valde simplicem, vanum, instabilem, iracundum, cito ab ira convertibilem, servitilem & debilem. Cujus lingua est valde grossa & aspera, significat hominem sagacem, malitiosum, convenienter servitilem, vanum, dedignosum, secretum, proditorem, novigerulum, timidum, impium convenienter. Cujus lingua est subtilis, significat hominem sagacem, ingeniosum; facile timidum, cito credentem, atque convertibilem ad utrumque.

De Flatu.

C A P. LXXI.

Flatus multus significat hominem multi spiritus, & è converso. Cujus defectus est duplex, aut ex parvitate pulmonis, aut ex vitiositate thoracis. Et ideo animal multi flatus, est multæ fortitudinis, & multi potus.

De Voce.

C A P. LXXII.

Vox grossa in sono significat hominem fortem, audacem, superbum, luxuriosum,

sum, helluonem, ex facili bellicosum, valde sui sensus, mendacem, fallacem, secretum, iracundum, clamosum, invidum. Cujus vox est subtilis & debilis parvo flatu, significat hominem debilem, timidum, intellectus boni, sagacem, pauci cibi. Cujus vox est clara & bene expedita in sono, significat hominem convenienter providum, veracem, sagacem, ingeniosum, mendacem, gloriosum & cito credentem. Cujus vox est solida in cantu: significat hominem convenienter fortem, intellectuatum, tenacem, cupidum alieni & ingeniosum. Cujus vox est tremula, significat hominem invidum, suspiciosum, gloriosum, pigrum, debilem & timidum. Cujus vox est valde alta in sono, significat hominem fortem, audacem, injuriosum, & sui sensus. Cujus vox est valde aspera, sive in cantu, sive in loquela, significat hominem grossi ingenii, intellectus & nutrimenti. Cujus vox nimis resonat vel impediatur, cantatrix, &c. significat hominem plus simplicem quam sapientem; grossi nutrimenti, vanum, instabilem, facile timidum, mendacem, & cito credentem. Cujus vox est mitis & plena, & grata auditori, significat hominem pacificum, secretum, timidum, tenacem, iracundum, & valde sui sensus. Cujus vox incipit à gravi, & finit in altum, significat hominem iracundum & impetuosum, audacem & tutum. Cujus vox in vocatione alterius mollis, significat hominem debilem, mansuetum, tenacem & sagacem. Cujus vox in

in

in vocatione alterius & acuta est alta, significat hominem tutum, iracundum, audacem, sagacem, malitiosum, & satis superbum. Cujus vox est dirupta, alta & placabilis, significat hominem timidum, & ex facili vanum, animum, cito credentem & luxuriosum.

De Risu.

C A P. LXXIII.

Risus abundat in ore stultorum habentium splenem magnum, & è converso. Cujus bucca ex facili ridet, significat hominem simplicem, vanum, instabilem, cito credentem, grossi ingenii & nutrimenti, servitalem & non secretum. Cujus bucca raro ridet & breviter, significat hominem stabilem, tenacem, sagacem, clari intellectus, secretum, fidelem & laboriosum. Cujus bucca durè movetur ad ridendum, significat hominem sapientem, valde sui sensus, sagacem, ingeniosum, patientem, tenacem, studiosum suæ artis, iracundum, supplantaneum. Cujus bucca facile ridet, & ridendo sæpe tussit, vel oscitat, aut torquet caput, significat hominem variū, invidum, cito credentem, & convertibilem ad utrumque. Cujus bucca ridendo torquetur cum derisione alterius, significat hominem arrogantem, falsum, tenacem, iracundum, mendacem, aliquantulum proditorem.

De

De Mento.

C A P. LXXIV.

MEntum amplum & grossum carne multa significat hominem pacificum, mediocris capacitatis, grossi ingenii, legalem, secretum & facile convertibilem ad utrumque. Cujus mentum est acutum & convenienter plenum carne, significat hominem boni intellectus, alti cordis, & satis laudabilis nutrimenti. Cujus mentum est quasi duplex quadam valle, significat hominem pacificum, grossi ingenii, vanum, cito credentem, convenienter alteri servitalem & valde supplantaneum, & secretum factorum. Cujus mentum est acutum & subtile carne, significat hominem audacem, bellicosum, irascibilem, dedignosum, timidum, debilem & aliquantulum servitalem. Cujus mentum est recurvum, cum valet in junctura maxillarum, & carne macer quasi acutum, significat hominem pessimum, simplicem, audacem, superbum, minacem, invidum, tenacem, fallacem, cito irascibilem, iracundum, proditorem, & furem & supplantaneum.

De Barba.

C A P. LXXV.

BArba nascitur viro ultra 14. annum paulatim de die in diem, & tunc nascitur femur

mur extra sexum. Et est sciendum quod tales pili procreantur de superfluitatibus ciborum, fumositas quorum superascendit usque ad partes maxillarum velut fumus ad foramina camini. Et cum amplius non inveniat meatus apertos, quibus bene valeat superius ascendere, sic inde exeunt in modum pilorum qui dicuntur pili barbæ. Mulieres bene omnes carent barba in maxillis. Et est sciendum quod omnes humores quibus in viris barba generatur, in mulieribus menstruum, quod est eis quodam meatu & motu ætatis lunæ, quandoque semel in mense, & quandoque bis. Cujus exitus dicitur esse fluxus sive superfluum. Istud vero contingit quando mulier non est gravida jam transacta 11. annos: & hoc menstruum quandoque ei in lac transmutatur intra mammas. Verum est quod hi humores ita subtiles ex natura calidi sunt, quod ex eis quasi oriuntur pili aliquando in maxillis mulieris, & propriè circa os ubi magis abundat calor, & hæc mulier dicitur esse barbata. Sciendum quod talis mulier est valde luxuriosa, propter calidam sui complexionem. Est ergo fortis naturæ & virilis conditionis. Mulier vero bene mundata à pilis & præcipue circa os, secundum phyfioniam dicitur esse bonæ complexionis, scilicet timida, pavida, verecunda, debilis, mitis, & obediens, & è converso barbata. Item dicimus quod in maxilla faciei, aut habet jam barbam aut non habet, quæ si habet, dictum est, sed
si non

si non habet aliquid barbæ, hoc perdicendum est pro non habente, aut non est adhuc in ætate habendi, aut est propria causâ, qua nunquam potest exire. Puer non habet barbam, eo quod non est natura tam potens adhuc, neque quod possint pori maxillarum aperiri, & idem intelligendum est de puella ratione menstrui propter lunam, loco barbæ. Cujus barba est bene ordinata sive composita & spissa pilis, significant hominem bonæ naturæ, & rationalis conditionis ad omnia secundum conjunctum, & datos mores producte, & è converso. De illis qui habent eam male compositam, ut patet in eunuchis, qui postquam perdidierint ambos testiculos, valde transmutantur à natura virorum in naturam mulierum.

De Facie.

C A P. LXXVI.

Facies quæ sæpe sudat ex facili motu, significat hominem calidæ naturæ, vanum, luxuriosum, bene comedentem & grossi ingenii ac nutrimenti. Cujus facies est valde carnosâ, significat hominem timidum, convenienter lætum, largum, discretum, luxuriosum; malæ memoriæ, cito credentem audita, & bene legalem alteri, importunæ voluntatis, in optato invidum, & fati convertibilem ad utraque, & valde præsumptuosum: Cujus facies

cies est macilenta, significat hominem sagacem, fatigabilem, intellectus boni, plus crudelem quam pium, teneræ capacitatis & dedignosum. Cujus facies est minuta valde, & rotunda figuraliter, significat hominem simplicem, timidum, debilem, grossi nutrimenti, malæ memoriæ. Cujus facies est similis ebrioso, significat hominem bibentem vinum bonum, luxuriosum, vanum fortem, facile inebriatur. Cujus facies irascibilis assimilatur cito, & facile irascitur & tenet tamdiu iram. Cujus facies est longa & macra, significat hominem valde audacem lingua & facto, simplicem, rixosum, superbum, injuriosum, fallacem, durum, moribus pium, convenienter luxuriosum. Cujus facies est communis inter longam & rotundam, macram & crassam, significat hominem convenientem ad omnia, tamen citius in bono quam malo. Cujus facies est valde crassa & lata, significat hominem plus simplicem, quam sapientem, grossi ingenii, tardum intellectum habentem in agendis, sæpe vana credentem, gloriosum, convertibilem ad omnia, luxuriosum, vanum, obliuiosum in malo, falsum, detractorem & supplantaneum. Cujus facies est valde plana sine timore, valde elevata, significat hominem bonæ conditionis ad omnia, & satis amabilem, cito credentem, sagacem, satis fidelem, & plus simplicem quam sapientem, ac patientem in adversa fortuna. Cujus facies aliquantulum vallat, & plus macra quam crassa, signi-

significat hominem injuriosum, invidum, fallacem, mendacem, rixosum, laboriosum, grossi ingenii, vanum, valde simplicem, & tardi intellectus. Cujus facies est mediocris ad quamlibet dispositionem & cæterarum, tamen plus pinguis quam macra, significat hominem in sermone veracem, facilem, servitalem, communiter ingeniosum, sagacem & memorem. Cujus facies est valde curva & longa, ac macra, significat hominem grossi ingenii, quasi ad omnia bona simplicem, tardi intellectus, & non legalem, & ex levi occasione malitiosum. Cujus facies est latior à fronte inferius usque ad juncturam maxillarum, & altior quam postea, significat hominem simplicem in agendis, & in loquela invidum, partim timidum, partim audacem, tenacem, mendacem, vanum, fallacem, animosum, rixosum, grossi nutrimenti & mali ingenii. Cujus facies est bene disposita carne, colore, & suis partibus ut oculi, cilli, &c. quibus sit delectabilis, & placida, significat hominem generaliter bene dispositum ad agendum vitia & virtutes. Cujus facies est in colore pallida, significat hominem non bene sanum, valde mansuetum, proditorem, mendacem, superbum, luxuriosum, tenacem, invidum, præsumptuosum, grossi nutrimenti, non bene fidelem neque legalem. Cujus facies est bene colorata, significat hominem laudabilis dispositionis, in sua complexione lætum, cito credentem alteri, convenienter servitalem, intellectus

ectus boni, & ex facili ad omnia convertibilem.

De auribus.

C A P. LXXVII.

Auris est hominis, auricula cæteri animalis, & unguis est hominis, ungula cæteri animalis. Cujus aures sunt magnæ & grossæ, significant hominem simplicem vel stolidum, pigrum, grossi nutrimenti, malæ memoriæ, duræ capacitatis. Cujus aures valde sunt parvæ & subtiles, significant hominem boni ingenii, intellectus, sapientiæ, secretum, pacificum, sagacem, timidum, tenacem, verecundum, vanum, gloriosum, animosum, memoriæ bonæ, satis alteri servitalem. Cujus aures aliquantulum sunt longæ, id est ultra communem formam, vel amplæ ex transverso, significant hominem audacem, inverecundum, vanum, pigrum, insipientem, alteri servitalem, pauci laboris & multæ comestionis.

De Capite.

C A P. LXXVIII.

Caput magnum & bene rotundum ex omni parte, significat hominem secretum; sagacem in agendis, ingeniosum, discretum; magnæ imaginationis, laboriosum, stabilem & legalem. Cujus caput est habens gulam
gros

grossam cum collo, quod declinet versus terram, significat hominem sagacem, tenacem, pacificum, secretum, valde sui sensus & stabilem in agendis. Cujus caput est longum habens faciem longam, & magnam ac deformem, significat hominem fatuum, malitiosum, vel valde simplicem, vanum, cito credentem, novigerulum, ac etiam invidum. Cujus caput est valde volubile hinc & illinc, significat hominem fatuum, simplicem, vanum, mendacem, fallacem, præsumptuosum, instabilem, tardi intellectus, mali ingenii, teneræ capacitatis, aliquantulum prodigum, novigerulum. Cujus caput est grossum habens latam faciem, significat hominem suspiciosum, valde animosum, cupidum pulchrorum, simplicem, sagacem, grossi nutrimenti, secretum, audacem, & non bene verecundum. Cujus caput est grossum & non convenienter formosum, habens gulam curvam & collum grossum, significat hominem in se satis sapientem, sagacem, secretum, ingeniosum, stabilis imaginationis, fidelem, veracem, & multis tractabilem. Cujus caput est parvum, habens gulam subtilem & longam, significat hominem valde debilem, insipientem, pauci cibi, doctrinalem & non bene fortunatum.

De Gula.

C A P. LXXIX.

Gula candida five macra aut crassa, significat hominem vana gloriosum, vanum, timidum, lascivum, facile mendacem, convenienter sagacem, magnæ iræ & diu dedignosum. Cujus gula est macra & subtilis, & in qua venæ apparent, significat hominem malæ fortunæ, debilem, timidum, pigrum, grossi nutrimenti, cito credentem & convertibilem ad utraque.

De Colle.

C A P. LXXX.

Collum longum significat pedes & longos & graciles, etiam significat hominem simplicem, & non secretum, timidum, debilem, invidum, mendacem, fallacem, indoctrinalem & cito convertibilem ad utraque. Cujus collum est curtum, significat hominem sagacem, tenacem, fallacem, secretum, stabilem, discretum, iracundum, ingeniosum, magni intellectus, convenienter fortem, amantem pacem, dominium & omnia timida.

De Spatulis.

C A P. LXXXI.

Spatulæ macræ & minutæ, significant hominem debilem, timidum, pacificum, pauci laboris, cito credentem, & ad omnia convertibilem. Cujus spatulæ sunt raræ & grossæ, significant hominem fortem, tenacem, fidelem, grossi ingenii & nutrimenti, simplicem, multi laboris, satis comedentem & libenter, stantem in pace. Cujus spatulæ sunt curvæ ad interius, significant hominem pigrum, sagacem, secretum, ingeniosum & supplantaneum. Cujus spatulæ sunt abrasæ, significant hominem simplicem, tenacem, laboriosum, modestum in omnibus, ut lingua & comestione, pacificum, cito credentem & convertibilem ad utraque. Cujus spatulæ sunt inæquales, ut una earum sit altera major, significant hominem pigrum, tardi intellectus, grossi ingenii & nutrimenti, simplicem, duræ capacitatis, fidelem, audacem, tenacem, proditorum, falsum & non credentem. Cujus humeri spatularum sunt valde elevati, significant hominem apertæ vitæ moribus, invidum, simplicem, vanum, mendacem, instabilem, audacem, inverecondum & rixosum.

De Brachiis.

C A P. LXXXII.

Brachia longa, quæ extensione attingunt genua, licet raro contingat, significant homi-

hominem liberalem, audacem, superbum, impetuofum desiderii, debilem, simplicem, cogitaminis pauci, & vana gloriofum. Cujus brachia sunt valde curta respectu staturæ corporis, significant hominem bellicosum, ingratum, audacem, invidum, superbum, fatuosum, tenacem. Cujus brachia sunt grossa ossibus, nervis & multa carne, significant hominem convenienter fortem, superbum, cito præsumptuosum, invidum, cupidum pulchrum, & cito credentem. Cujus brachia sunt pingua & musculosa, significant hominem vana gloriofum, cupidum, quorundam delectabilem, & plus insipientem quam sapientem in agendis. Cujus brachia sunt valde pilosa five sint macra, five crassa, & mollis carnis, significant hominem luxuriosum, teneræ capacitatis, debilem, multæ suspicionis, & sagaciter malitiosum. Cujus brachia sunt valde nuda pilis, significant hominem teneræ capacitatis, magnæ iræ, cito credentem, vanum, lascivum, mendacem, facile fallacem, sagacem in malo & debilem.

De Manibus.

C A P. LXXXIII.

MAnus mollis carnis, macræ & longæ, significant hominem boni intellectus, teneræ capacitatis, ex facile timidum, libenter pacificum, satis legalem, discretum, servitilem, domesticæ conversationis & doctrinalem.

O 3

Cujus

Cujus manus sunt valde grossæ ac breves, significant hominem grossi ingenii, simplicem, vanum, mendacem, fortem, laboriosum, fidelem, cito credentem, & brevis iræ. Cujus manus sunt pilosæ & grossorum pilorum ac digitorum & curvorum, significant hominem luxuriosum, vanum, mendacem, grossi ingenii, & plus simplicem quam sapientem. Cujus manus in digitis curvantur fursum, significant hominem liberalem, & servitalem, capacitatis bonæ, sagacem, pravum, invidum, longæ iræ, intellectus boni, & mediocrem interiecretum, & non secretum. Cujus manus sunt implicabiles versus extremam partem digitorum, significant hominem tenacem, cupidum, contaminosum, laboriosum, duri propositi, non cito convertibilem ad credendum laudata.

De Pectore.

C A P. LXXXIV.

Pectus grossum & amplum, significat hominem fortem, audacem, superbum, tenacem, iracundum, rapacem, cupidum, invidum, & sagacem. Cujus pectus est strictum, & in medio aliquantulum elevatum, significat hominem subtilis spiritus & alti intellectus, consilii boni, veracem, mundum, ingeniosum, sagacem, sapientem, magnæ iræ, cito iratum, & convenienter secretum. Cujus pectus est aliquantulum pilosum, significat hominem luxuriosum, valde sagacem, paululum duræ

duræ capacitatis, liberalem, laboriosum & alteri servitilem. Cujus pectus est mundum à pilis, significat hominem debilem, & teneræ capacitatis. Cujus pectus est planum, & macrum, ac mundum à pilis, significat hominem timidum, laudabilis vitæ & ingenii, teneræ capacitatis, pacificæ vitæ, secretum, & duræ conversationis ad plurima.

De Dorso.

C A P. LXXXV.

Dorsum five spinale pilosum, macrum & valde elevatum ab æqualitate partium, significat hominem inverecundum, malitiosum, bestialem, mali intellectus, debilem, parvæ fatigationis & pigrum. Cujus dorsum est magnum & pingue, significat hominem fortem, grossi nutrimenti, vanum, tardum, pigrum & multæ fallaciæ. Cujus dorsum est subtile & extensum, plus macrum quam crassum, significat hominem debilem, ex facie pavidum, vanum, rixosum, & cito credentem quæ audit.

De Ventre.

C A P. LXXXVI.

Venter panciatus significat hominem leviter dedignosum, comedonem, bibonem, tardum, magnanimum, vana gloriosum, falsum, luxuriosum, mendacem, partim legalem

& partim proditorem. Cujus venter est parvus & extensus, significat hominem laboriosum, & convenienter stabilem, sagacem, intellectus boni & teneræ capacitatis. Cujus venter est valde pilosus, scilicet, ab umbilico inferius, significat hominem loquacem, audacem, sagacem, intellectus boni, teneræ capacitatis, & convenienter ad utraque, eloquentem, ex facili pavidum, tractabilem pro amicis, alti cordis, & non bene fortunatum.

De Carne.

C A P. LXXXVII.

CARO mollis ubique corporis, significat hominem debilem, luxuriosum, ex facile timidum, intellectus boni, teneræ capacitatis, pauci cibi, fidelem, variæ fortunæ & plus adversæ quam prosperæ. Cujus caro est dura vel aspera, significat hominem fortem, audacem, duri ingenii, vanum, superbum, plus insipientem quam sapientem, & crudelis fortunæ. Cujus caro est pinguis & alba, significat hominem vanum, vana gloriosum, hebetem, obliviosum, curiosum ad omnia, aliquantulum timidum, verecundum, sagacem, malitiosum, mendacem, durum ad credendum omnia.

De Costis.

C A P. LXXXVIII.

COSTÆ crassæ & carnosæ, significant hominem fortem, tardum, & valde simplicem.
Cujus

De Secretis Naturæ. 321

Cujus costæ sunt subtiles & particæ ac nidæ à multa carne, significant hominem debilem, pauci laboris, sagacem, malum, & justum ac bonum.

De Femore.

C A P. LXXXIX.

Femur valde spissum pilis ac bene ericiis, significat hominem luxuriosum, fortem ad coeundum, & ejus semen valet ad concipiendum. Cujus femur est rarum pilis subtilibus & extensis, significat hominem convenienter castum, id est, raro luxurientem, & ejus semen non est bene virtuosum ad concipiendum. Cujus femur est rarum sive male dispositum, significat hominem debilem, timidum, raro coeuntem, & cito convertibilem ad utrumque.

De Coxis.

C A P. XC.

Coxæ bene pulposæ, significant hominem fortem, audacem, superbum, ut patet de gallis & falconibus, & è converso.

De Genuibus.

C A P. XCI.

Genua pingua, significant hominem timidum, liberalem, vanum, pauci laboris. Cujus genua sunt macra, significant hominem fortem, audacem, fatigiosum, secretum & boni itineris.

De Cruribus.

C A P. XCII.

CRura hominis habent magnas pulpas retrorsum, eo quod caret cauda. Sciendum est quod Aristoteles dicit in libro animalium, Omne animal carens pulpa magna cruribus, habet caudam alicujus substantiæ, ut pilorum, &c. Cujus crura sunt grossa ossibus & carne, ac pilosa, significant hominem fortem, audacem, sagacem, securum, grossi ingenii, pigrum, tardum & duræ capacitatis. Cujus crura sunt subtilia, & non bene pilosa, significant hominem debilem, timidum, intellectus boni, fidelem, servitalem, & raro luxuriosum. Cujus crura sunt omnino nuda pilis, significant hominem castum, debilem, & cito pavidum. Cujus crura sunt valde pilosa, significant hominem pilosum circa genitalia, & luxuriosum, robustum, simplicem, & instabilem, abundantem malis humoribus.

De claviculis pedum.

C A P. XCIII.

CLaviculæ pedum grossæ & crassæ & valde fortes, præminentes, significant hominem verecundum, timidum, pavidum, debilem, parvi laboris, sagacem, fidelem, & tractabilem. Cujus claviculæ pedum habent nervos valde manifestos, & veniales, significant hominem audacem, fortem, superbum, & animosum.

De

De Pedibus.

C A P. XCIV.

Pedes magni, id est, grossi in carne & longi in figura ac duræ pellis, significant hominem simplicem, fortem, grossi nutrimenti, tardi intellectus & vanum. Cujus pedes sunt tardi, subtiles, macri ac pellis mollis, significant hominem boni intellectus, alti ingenii, timidum, debilem, sagacem, fatigabilem, parvi laboris, & cito credentem.

De Unguibus.

C A P. XCV.

Unguis est hominis, ungula vero cujuslibet cæteri animalis, unde ungues subtiles ac boni coloris & longæ formæ, significant hominem bonæ conditionis ad dispositionem sui in sanitate, & quod mater tempore gravitationis non comedit res valde salitas, imo infipidas, & è converso, ut patet de unguibus avium raro cum respectu cæterarum. Cujus sunt in colore pallidi, significant sanitatem, &c. nisi sint siccæ naturæ, ut patet de illis accipitrum & falconum.

De Calcaneis.

C A P. XCVI.

Calcanei pedum parvi & macri significant hominem facile timidum, & pavidum, & debilem. Cujus calcanei sunt magni & crassi, significant hominem secretum, fortem, audacem,

ce 7, fatigabilem, & plus infipientem quam sapientem.

De plantis pedum.

C A P. XCVII.

PLantæ pedum continent signa cavallium veluti manus vinculis, quibus facile potest cognosci tota fortuna animalis, & infortunium, vita & mores, tempus, ut patet sufficienter in arte quæ dicitur Chiromantia, quam plene scivimus in nostris diebus, velut Acru- mantia & Piromantia & quædam alias. Nam illorum signorum quædam significant bonum, quædam malum, & quædam inter utrumque eum dubio. Unde sciendum est, quod fixuræ multæ & longæ significant multa impedimenta vitæ, & laborem & paupertatem & miseriam. Curtæ vero significant pejus omni gradu. Cujus pellis plantarum est grossa, significat hominem fortem, firmum, subtilem vero & debilem.

De passibus pedum eundo.

C A P. XCVIII.

PAssus pedum eundo si fiant tardi & ampli, significant hominem habentem malam memoriam, grossi ingenii, turbidi intellectus, tenacem, pauci laboris & non facile credentem omnia. Cujus passus eundo fiunt veloces, & curti, significant hominem velocem in agendis, cito imaginantem vicem & teneræ capacitatis. Cujus passus fiunt ampli & discordantes,
viam.

viam rectam non tenentes, significant hominem simplicem, & grossi nutrimenti ac sagacem in malo, ut patet de vulpe.

De motu personæ.

C A P. XCIX.

MOtus personæ festinus cum debeat esse rationaliter firmus, sive loquatur, sive fedeat, sive stet in pedibus, ut movendo manus vel pedes, vel caput, nec sit ei necesse: significat hominem immundum, indiscretum, male loquentem, vanum, instabilem, mendacem, & non bene fidelem. Cujus motus fit raro quando loquitur, significat hominem satis convenientem ad singula, ut sagacem, tenacem, servitalem, stabilem, & boni intellectus. Cujus motus fit velox & sine causa vel ante vel post, significat hominem simplicem, grossi ingenii & valde malitiosum. Cujus motus est claudicus, significat hominem malitiosum, mendacem, falsum, invidum, cupidum alieni, & aliquantulum convenientem ad omnia, ad quæ movetur vel moveri debeat alter.

De Gibbosis & strumosis.

C A P. C.

Gibbus, id est, struma, significat hominem sagacem, valde ingeniosum, malæ memoriæ, fallacem & satis malitiosum. Cujus gibbus est tantum ante, significat hominem in animo duplicem, & plus simplicem quam sapientem.

De Statura hominis.

C A P. CI.

STatura hominis multum nunciat de illo, unde si statura fuerit longa & bene recta, ac plus macra quam pinguis, significat hominem audacem, crudelem, superbum, clamosum, vana gloriosum, duræ iræ, tenacem, sumptuosum, non cito credentem audita, sæpe mendacem, & in multis malitiosum. Cujus statura est longa & crassa convenienter, significat hominem fortem, facile infidelem, fallum, grossi ingenii, tenacem, ingratum supplantaneum. Cujus statura est valde longa, macra & subtilis, significat hominem insipientem, vanum, mendacem, grossi nutrimenti, importunum ad optata, cito credentem, debilem, in agendis tardum, & valde sui sensus. Cujus statura est curta & crassa, significat hominem vanum, invidum, suspiciosum, plus simplicem quam sapientem, grossi ingenii, & convenienter alteri servitiale & credentem, longæque iræ. Cujus statura est macra & curta ac bene recta, significat hominem naturaliter sagacem, ingeniosum, tenacem, superbum, audacem, secretum, fatigabilem, vana gloriosum, convenienter sapientem, intellectus boni, & valde supplantantem. Cujus statura est declivis antèrius, non tamen vetustate, sed statura, significat hominem sagacem, secretum, hebetem, grossi nutrimenti, severum, tenacem, laboriosum, duræ iræ & non cito credentem.

tem. Cujus statura est versa in posteriori parte, significat hominem stolidum, modici intellectus, grossi nutrimenti, vanum, malæ memoriæ & cito convertibilem ad utraque.

Notula Doctrinalis.

C A P. CII.

CUM videris hominem rubeum, fidelem, longum, sapientem, pinguem, velocem, macrum, simplicem, bonum, pulchrum, non vana gloriosum, pauperem, non invidum, album, sapientem, cum naso sonantem, bene loqui, industrium, non mendacem, rectum in statura, non audacem, non credulum, etiam ex facili damnosum, album, non facile timidum, loquentem modesto usu, non supplantantem & sagacem, non calidum in carne ac pilosum in cruribus & in mento, & non sæpe luxuriosum, innuentem oculo, non fallacem & mendacem ac vanum, non subdolum, bene sapientem suæ artis, bonitate utentem, bene divitem, & non tenacem contra miseriam alterius, bene pauperem, non pium & misericordem, morbidum, venditorem, non mendacem ac laudatorem suæ mercis, emptorem non in aliquo mercem optatam, calumniantem, habere bonum forum, & volentem esse bonum quoad Deum, non multipliciter adversarium. Redde speciales gratias soli Deo & ejus matri, & tunc est operatio divina contra cursum communem naturæ mundi transitorii.

Ca-

*Capitulum ultimum libelli physionomie in quo
comprehenditur intentio singulorum capitulo-
rum ejusdem scientiæ.*

C A P. CIII.

Phyſionomia oportet te ſcire ſapienter omnia quæ prædiximus in uno quoque capitulo judiciorum particularium, ne judicando, quenquam præcipites in eandem ſcientiam, cum judicium in uno iſtorum non ſolummodo ſit attendendum, ſed quilibet Phyſionomiſta debet cautè colligere in ſeipſo teſtimonia illa univerſi corporis, qui non aliquo de accidenti aliter tranſmutatur, ut de ſanitate in ſanitatem, & veluti ſunt teſtimonia oculorum, frontis, naſi, aurium, dentium, &c. Et cum diverſa teſtimonia hujus præbeant judicium dignitatis Phyſionomiæ, ſemper declinandum eſt ad univerſale & judicium majoris partis omnium membrorum, quæ ſupra diximus ordinate. Et qui aliter fecerit, cadet leviter in errorem. Cauſa eſt, quia omne membrum in ſe habet certa judicia, ut patet in prædictis capitulis, & ideo nullus homo eſt, qui ſolummodo ſit unius judicii propter certum membrum, cum unum contradicat alteri. Et majus vincens devincat minus. Et quia membra ſunt multa, & quodlibet habet ſua judicia, non videntur capitula errare, cum non ſit ex toto unum in unoquoque homine de his quæ prædiximus, imo videbitur multum diverſificari

cari à toto, quod si esset, non esset iusta probatio. Oculi habent sua iudicia, & homo causa oculorum debet esse sic dispositus. Sed alia membra ad quid erunt? Ergo cum tot membra sunt, ideo sunt multæ diversitates in homine. Et sic nullus homo cadit in iudicium unius membri, sed omnium. Quare discretione sunt investiganda capitula & commiscenda. Insuper credendum est, quod multa accidentia, quæ veraciter laxant, quando huiusmodi rei veritatem considerare voluerimus in omnibus, scilicet ætas personæ, temporis ætas ad personam, longa permanentia in loco, longus usus doctrinæ, longus usus certæ societatis, nimia regnatio humorum complexionis præter solitum, ægritudo accidentalis, violentia, accidentia contra naturam, & defectus alicuius sensus naturalis ex quinque. Quare finaliter cum grandi industria huius omnia quæ supra diximus attenduntur commixta. Et sic aliquis iudicium ferens de præteritis modo aliquo non errabit, & non erratum non fallet, Deo volente. Et de physionomia quæ prædiximus dicta sufficiant.

MICHAELIS SCOTI

*de procreatione & hominis physionomia opus
feliciter finit.*

IN-

I N D E X.

Materiarum utriusque opusculi secretorum
mulierum ac naturæ, ordine Alphabe-
tico lucupletissimus.

A.

A Baston lapis. fol.	134
Ackaton sive Lu-	
squiamus herba.	129
Adamas lapis.	135
Affodilius herba.	126
Agathes lapis.	135
Alodricas lapis.	151
Alefforius lapis.	135
Amethyestes lapis.	136
Anguilla, piscis.	149
Aqua ardens.	203
Aquila avis.	146
ejus pennæ.	84
Aquileus lapis.	143
Arnoglossa herba.	128
Aves ut manu capian-	
tur.	187
Aurum Physionomia.	313

B.

B Arbæ Physionomia.	308
Bena lapis.	139
Beratides lapis.	140
Beryllus lapis.	136
Erachiorum phys.	316
Bubo avis.	147

C.

C Alcaneorum physio-	323
nomia.	
Chalcedonius lapis.	138
Camelus,	148
ejus Zelotipia.	183
Capillorum physiono-	
mia.	293
Capitis physionomia.	314
Carnis physionomia.	318
Casso animal.	146
Cavitatis pedum phy-	
sionomia.	302
Celonites lapis.	136
Centaurea herba.	124
Chelidonium lapis.	138
Chynostates herba.	127
Chrysolitus lapis.	140
Cibi luxuriam provo-	
cantes.	211
Ciliorum Physionomia	296
Coïtus quibus utilis &	
quibus noceat.	214
Colli physionomia.	315
Conceptionis impedi-	
menta.	105
Con-	

I N D E X.

Conditiones lactantis ac lactis. 239	Embryonis nocumen- ta. 237
Corallus lapis. 137	Embryo an sit sanus an non. 250
Corvus avis. 150	Epistrites lapis. 138
Costarum physionomia. 320	Esmundus vel Asma- dus. 136
Coxarum physionomia. 321	Experiolus animal. 149
Crystallum. 135	F.
Crurum physion. 322	F Aciei physion. 310
D.	Feripendanus la- pis. 132
DE animalibus in genere. 151	Femoris physionom. 321
De animalium divi- sion. 256	Flatus physionom. 305
De astris & planetis. 155.	Foca piscis. 149
De dispositione filiorum ad parentes, & è con- verso. 240	Fætus formatio. 20
De influentiis planeta- rum. 47	Fætus exitus de utero. 69
Dentium physion. 303	Fætus forma in utero. 222.
Domus ut videatur plena serpentibus. 194	Frontis physionom. 294
Dorsi Physionomia. 319	G.
Draconites lapis. 143	G Agates lapis. 139
E.	Gallasia lapis. 142
EChites lapis. 143	Gallerites lapis. ibid.
Eliotropia herba. 119	Gomma Babylonica. 137
Eliotropia lapis. 137	Genuum physion. 321
Embryonis generatio. 10	Generatio animalium imperfectum. 60
	Gibbosorum phys. 325
	Gule physionomia. 315
	Hi-

I N D E X.

H.	L.
H ierobota herba. 129	L Abiorum physionomia. 303
Hircus animal. 147	Lampades mirabiles. 193
Homines ut videantur sine capite. 225	Lazuli lapis. 141
Homines ut habeant capita animalium. 189	Lepus animal. 148
Homines ut habeant capita varia. 190	Leo animal. 149
Homo ut semper Eunuchus sit. 191	Lichinia diversa. 193
Hora diei & noctis. 156, 157	Lilium. 123
	Lingua canis, herba. 122
	Linguae physionom. 305
	Littera ne legatur nisi nocte. 188
I.	M.
I acintus lapis. 134	M agnes lapis. 131
Ignis græcus quomodo fiat. 201	Manuum physionomia. 317
Impedimentum ne mulier corrumpatur. 186	Matricis defectus. 103
Infans quomodo nascatur. 234	Medor lapis. 134
Infans quomodo nutriendus. 241	Meliphyllos herba. 125
Interciliorum natura. 213	Memphytes lapis. 134
Iris lapis. 142	Menstrua muliebria. 220
Istmos lapis. 139	Menti physionom. 308
Iuperius lapis. 141	Merula avis. 152
Iusquiamus herba. 122	Milvus avis. 151
	Mirabilia mundi. 158
	Modus faciendi aquam ardentem. 201, 203
	Modus coeundi, & de re-

I N D E X.

reginnine adhibendo in coitu. 225	Occasiones generan- di & non genera- di. 216
Monstrum in natura. 82	Onyx lapis. 132
Motus personæ phys. 325	Oris physionom. 302
Mulier ne adulteret. 180	Oritkes lapis. 144
Mulier ut confiteatur acta dormiendo. 186	P.
Mustela animal. 150	P Assuum pedum physionomia. 324
N.	Pectoris physion. 318
Narium phys. 301	Pelicanus avis. 150
Nasi physion. 299	Pedum physion. 323
Naturæ secreta. 260	Pedum clavicula- rum Physionomia. 322
Nephtæ herba. 140	Pentaphyllion herba. 128
Nichomar lapis. 140	Pisteriona herba. 129
Notitiæ nativitatibus puerorum. 230	Planetarum hora. 45
Notitia partium cor- poris in omni ani- mali. 275	influentia. 47
Notitia abundantie humorum per som- nia. 280	Plantarum pedum physionomia. 324
Notitia auguriorum. 285	Poligonia sive corri- giola herba. 127
Notitia sternutatio- nis. 287	Proæmium. 3. 4
Notitia doctrinalis. 280, 327	Provinça herba. 128
O.	Q.
Oculorum physio- nomia. 297	Q Uirim lapis. 140
	R.
	R Adianus lapis. 141
	Re-

I N D E X.

Regulus serpens.	176	ratione coloris in	
Rifus physionom.	307	facie.	265
Rosa flos, seu herba.		Signa complexionis	
	125	ratione coloris in	
S.		corpore.	266
S Alvia herba.	124	Signa calidae aut fri-	
Saphyrus lapis.	144	gidae complexionis.	
Saunus lapis.	145		267
Serpentina herba.	126	Signa siccae aut humi-	
Silonites lapis.	133	dæ naturæ.	268
Signa conceptionis.	93	Signa corporis tempe-	
Signa an masculus		rati & sani, & con-	
aut femella sit in		tra.	268. 269
utero.	95. 146	Signa complexionis ce-	
Signa masculi conce-		rebri. 269. cordis,	
pti in muliere gra-		271. hepatis, 273.	
vida.	24	pulmonis, ib. stoma-	
Signa fæminæ conce-		chi, 274. testiculo-	
ptæ in muliere gra-		rum.	ibid.
vida.	247	Signa repletionis ma-	
Signa corruptionis vir-		lorum humorum,	
ginitatis.	99	277. nimii sangui-	
Signa mulieris calide		nis.	278
aut frigide naturæ.		Signa nimie cholerae,	
	218. 219	ibid. phlegmatis,	
Signa mulieris gravi-		279. nimie Melan-	
de.	245	cholie.	ibid.
Signa, utrum mulier		Silonites lapis.	133
plures liberos debeat		Smaragdus lapis.	141
habere viso primo		Spatularum physf.	316
partu.	249	Spermatidis humani	
Signa complexionis		natura, & dige-	
		stio.	

I N D E X.

<i>figo.</i> 112. <i>materia.</i> 116	<i>Topasion lapis.</i> 133
<i>Spermatis definitio.</i> 112	<i>Turtur avis.</i> 151
<i>Somnia significancia</i>	V.
<i>dominium sanguinis,</i> 282. <i>dominium cholerae,</i> <i>ibid.</i> <i>dominium phlegmatis,</i> <i>ibid.</i> <i>dominium melancholiae,</i> 283. <i>significancia caliditatem & frigiditatem,</i> <i>ibid.</i> <i>humiditatem significancia & siccitatem.</i> 284	V <i>Entris physionomia.</i> 319
<i>Significancia repletionem humorum.</i> <i>ib.</i>	<i>Verbena herba.</i> 124. 129
<i>Significancia malos humores.</i> <i>ibid.</i>	<i>Virtus cordis canis.</i> 154
<i>Staturae hominis physionomia.</i> 326	<i>Virtutes herbarum unde.</i> 118
<i>Suffumigationes mirabiles.</i> 192	<i>Virtutes lapidum.</i> 131
T.	<i>Virtutes animalium.</i> 146
T <i>Abrices lapis.</i> 140	<i>Virga pastoris herba.</i> 120
<i>Talpa animal.</i> 152	<i>Viscus querci.</i> 123
<i>Tempus coeundi opportunum.</i> 213. 214	<i>Vnguium physionomia.</i> 323
<i>Terpistrites lapis,</i> 143	<i>Vnices lapis.</i> 141
	<i>Vocis physionomia.</i> 305
	<i>Vpupa avis.</i> 150
	<i>Vrtica herba.</i> 120
	<i>Vtilitas dentium serpentum.</i> 184
	<i>Vtilitas physionomiae.</i> 208

F I N I S.

